

باربروس خیر الدین

درسعادت

شمس مطبعه‌سی — باب عالی قارشوسنده نومرو ۷۲

۱۳۲۶-۱۳۲۸

بارباروس خیرالدین

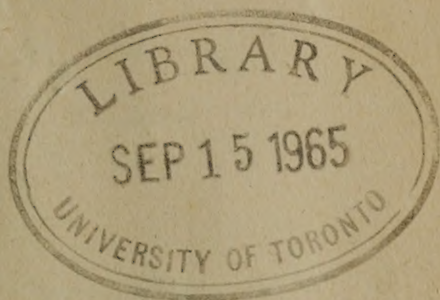
Seyfioğlu, Ali Riza Seyfi
Bārbārōs Hayreddīn

محرری :

علی رضا سیفی

صاحب وناشری
اقبال کتبخانه‌سی صاحبی
حسین

درسعادت
شمس مطبعه‌سی — باب‌عالی قارشوسنده نومرو ۷۲
۱۳۲۶-۱۳۲۸

LIBRARY
SEP 15 1965
UNIVERSITY OF TORONTO

قارئه

شو اوقویه‌جغکز صحیفه‌لر ماضیٔ ملیمزك الك شانلی والك قانلی برصفحه‌سی و اوراده کوره‌جککز بویوك سیمالرك ایچنده الك بویوکی شبهه‌سز بارباروس خیرالدینك سیمای شجاعتی، سیمای حمیتی وسیمای سیاستیدر. تصادف صانکه عثمانلیلغك او دوری قره‌ده دکزده عین درجه‌ده مظهر احتشام وسطوت ایتمکدن متلذذ اولیورمش وهیچ بر جهتی نقصان براقمغه قیامایورمش کبی بارباروس خیرالدینی‌ده قانونی سلطان سلیمانك قپودان پاشاسی یاپمش ایدی! بناءً علیه بارباروس کبی حیاتی الك مهیج رومانلردن دها هیجان انکیز وقایع فوق العاده‌یه جلوه‌کاه اولمش، افعال واجراآتی تاریخ عمومیٔ عصره اجرای تأثیر ایتمش بر داهیهٔ حرب وسیاستك بوتون حیاتی مکملاً یازه‌بیلمك بنم ایچون ممکن اوله‌میه‌جنی کبی، بن‌ده اوداعیه‌ده بولنمق خودپسندیسندن پك اوزاغم؛ لکن بعض سوائق حسیه وفکریه واردرکه: انسان آنلره مقاومت ایده‌مز وایشته بن‌ده بوحالت روحیه‌یه دوشدم. ماضیٔ شوکتمزه — بوتون افراد ملتمله — اولان رابطه‌م، استقبال ملی ایچون امیدلره صارلمق سعادتی وبالخاصه مشروطیت مبجله‌نك طلوع خارقی ایله بحریهٔ حربیه‌مزك کوستردیکی هیجان

وعصبیت تجدد، توحید قوت ایتدی؛ دیدم، که: نه اوله‌بیلیر؟
نام‌عظمتی شو آنده ملت‌عثمانیه‌نك تقویهٔ سطوتنه، تامین‌استقبالنه
یتیشه‌بیلمك ایچون آق دکزك جوشقون دالغه‌لری اوزرنده
کلیبولی بوغازینه دوغرو قوشان‌مهیب برزره‌لی‌یه ویرلمش مجاهد
خیرالدینمزك ترجمهٔ حالنی ــ ولوکه نقصان اولسون ــ نظرگاه
امته قویه‌یم. هیچ اولمازسه بوتون قصورلریله‌برابر بندن‌صکره
یازه‌جقلره بر (نوت) خدمت ناچیزینی ایفا ایدر.

وایشته‌آنجق‌بومطالعه ایله‌در، که: «بارباروس خیرالدین»ی
دور استبدادك اك سیاه زماننده یازوب بیك مشکلات ایله
نشر ایلدیکم «طورغود رئیس» و«کمال‌رئیس وبابا اوروج» نام
اثرلرمه علاوه‌یه جسارتیاب اولیورم.

ذاتاً بودرت اسم‌ده عین‌زمانده وطن ایچون قلیج چالمش،
شهید اولمش، سنه‌لرجه یان یانه حرب ایتمش ذوات عالیه‌یه
منسوب دکلیدر؟

کوزتپه ۱۲ اغستوس ۳۲۶ — علی رضا سیفی

مقدمه

تورکلرك قره‌لرده صحائف تاریخیه‌یی شان وشجاعت عسکر-
یه‌لریله دولدوران بیکلرجه رجال واکابری اولدیغی کبی، دکزلر
اوزرنده‌ده تورك اولدیغنی اثبات ایتمش، قلیجنك چلیکنه
«عشق اولسون!» دیدیرتمش، یوزلرجه دشمن قلملرینی مدحلری
اوغرنده قوللاندیرمش بکیتلری واردر! دکز دیجه، بحریه
دیجه، دونما دیجه همان اك کوچوکمزدن اك اختیارمزه قدر
آغزمزدن شو اسملر دوکولیور:— بارباروس خیرالدین پاشا،
پیاله پاشا قلیج علی پاشا ... لکن اعتراف ایده‌لم که: بو ذاتلر
برزمانلر عثمانلیلق نامنی یوکسلتمش، اك چتین دشمنلره، اك
غرضکار اغیاره پس دیدیرتمش بر طاقم شانلی غازیلر اولدیغنی
شویله‌بویله بیلدیکمز حالده نه‌یاپدقلرینی، کیمك نه‌سی اولدقلرینی
نه‌آلوب نه‌ویردکلرینی، حتی نه زمان کلدکلرینی بیلمه‌یورز. بو
بزم ایچون قباحت ایسه‌ده قباحتك عیبی بزه عائد دکل. چونکه
یازمامشلر، یازیلانلری بزه اوقوتمامشلر، اوقویانلره سویلتمه-
مشلر. لکن شیمدی آرتق وقت کلدی که: اصلمزه، نسلمزه،
ملته ایلك وفنالق ایدنلره دائر نه‌ممکن ایسه اوکره‌نه‌لم، اوکره‌ته‌لم

وعبرت آله‌لم! شیمدی اوکمزده بر اسم دوریورکه: ملتك قلبنه ابدیاً نقش ایدلمش ؛ بارباروس خیرالدین پاشـا .

کلکز سزکله برابر المزده‌کی صحائف تاریخیه‌یه کیره‌لم: بوذات محترمك اورالرده براقدیغی ایزلری برر برر تعقیب ایده‌لم. بو ایش ایچون شیمدیکی زماندن نه قدر کری‌یه کیده‌جکز بیلیور میسکز؟ تام درتیوز اللی درتیوز التمش سنه. بو اثنالرده عثمانلی دولتنك پادشاهی یدنجی پادشاه اولان فاتح سلطان محمد ایدی . مشار الیه اوزمان استانبولی فتح ایده‌لی اوچ درت سنه اولمش ایدی و عثمانلی ملتی تام قانلی ، جانلی وقتنده ، کنجلکنك ، قهرمانلغنك الك آتشلی برزماننده ایدی. ایدیله‌جك غوغا ، فتح اولنه‌جق مملکت، کیریله‌جك بلا آرایورلردی. فی الحقیقه استانبول یکی فتح اولنمشـدی؛ لکن بوکونکی ازمیر ولایتی، انطـالیه ، اسکندرون قیلری، بوغازلر، مرمره یالیلری، سـلانیکه قدر روم ایلی یاقه‌سی چوقدن المزده ایدی؛ حتی بوآنه قدر دکز- جیلکده اوقدر ماهر اولمیان وبك ده لزوم کورمه‌یورمش کبی دوران حکومت هرطرفمزك صوایله قاپلی اولدیغنی، نره‌یه اردو کوندرمك لازم کلسه کمی لازم بولندیغنی کوره‌رك فاتح سلطان محمد کبی ایش بیـلیر وبیلدیکنی یاپمقدن اصـلا چکنمز سرت، پراتیق بر پادشـاهك امری ، همتی ، شدتی آلتنده بر کوزل دونمنا صـاحبی اولمغه چالیشیوردی . حتی بو دونمنا هر نه قدر

دول بحریه ایله اویله اساسلی صورتده چارپیشمامشسه‌ده هیچ اولمازسه سوقیات واسفار قصیره‌ده کوستردیکی مهارت ملتده کمیجیلك استعدادینك موجود اولدیغنی اثبات ایلیه‌جك مرتبه‌ده ایدی. بوندن باشقه نظر دقته‌النه‌جق برخصوص دها واردی:
— فی الحقیقه سکودقصبه‌سنده ودومانیچ یایلاغنده مکان طوتان ارطغرللیلر کرك مکان وکرك مقدار جهتیله سواحله یاپیلوب کمیجیلکی مسلك اتخاذ ایله‌یه‌جك حالده دکل‌ایسه‌لرده آناطولی، بالخاصه آناطولینك آیدین سواحلی بزدن اول کلمش و بوزاده یرلشمش سلجوق تورکلریله مسکون اولوب، بونلر ایسه کرك موقعلری، کرك فطرتلرنده‌کی تحری وقایع خصیصه‌سی سببی ایله دکزله چوقدن استیناس کسب ایتمش ایدیلر. آیدین‌ولایتی دخی‌دیکر سلجوقی امارتلری کبی عثمانلی ترکلکنه التحاق‌ایدنجه دولت بووجهله بلازحمت قوهٔ بحریهٔ مستقبله‌سی ایچون غایت قوی والویریشلی بر عنصر اساسی الده ایتمش اولدی. ازمیر نواحیسی‌سواحلنده، انطالیه‌قیلرنده توطن‌ایتمش اولان‌تورکلرك حکومت منتظمه حالنده بولندقلری زماندن صرف‌نظر، ادوار تفرقه‌ده دخی‌جسور ومتشبث کمیجیلراولدقلرینی اثبات‌ایله‌یه‌جك برچوق دلائل تاریخیه واردر ؛ یالکز بوزوالیلرك جبهه‌لرینی تشکیل‌ایدن اطه‌لر دکزی عمومیتله مذهباً، جنساً کندیلرینك اك بویوك دشمنی اولان و کمیجیلکده ماهر بولنمقله برابر

قورصانلغی‌ده کندیلرینه عادتا مدار معیشت اتخاذ ایله‌ین اقوام ایله مسکون، خصوصیله سن‌ژان شوالیه‌لری، ردوس وقبرسده بودروم وازمیرده اسلامیتك عدو اکبری اولدقلرندن آناطولی ساحلنده‌کی تورك عنصرینك تجارت وقوهٔ بحریه‌لرینك انکشافی پك مشکل ایدی؛ بوندن باشقه بوتون اقوامك وقایع تاریخیه‌لری برمناسبت، برهمتله ضبط ایدلمش اولدیغی حالده آناطولینك آق دکز ساحلنده‌کی تورك امارتلرینك وقایع تاریخیه‌لری، بالخاصه تاریخ بحریلری صاحبسز مال کبی غائب اولوب کیتمشدر.

اهل صلیب محاربات اثناسنده تورکلرك دکزله آشنا حتی آوروپالیلره فائق سفائن حربیه انشاسنه مقتدر اولدقلرینی میدانه قویه‌جق وثائق قطعیه‌دن برینی بوراده بالخاصه درمیان ایده‌جکز. اهل صلیب محارباتنه اشتراك ایچون بویوك برقوت وبوتون انکلتره دونماسیله بحر سفیده کچمش اولان انکلتره قرالی «اسلان یورکلی ریشار» روم خاندان حکمداریسندن قبریسی غصب ایتدکدن صوکره محل مقصودینه کیدرکن غایت جسیم برسفینه‌یه راست کلمش وبوتون دونماسیله بو تکنه‌یی مغلوب ایتمکه چالیشمش ایدی. ایشته بوتك کمی برتورك سفینه‌سی ایدی! فی‌الحقیقه سلیمان نطقی بك افندینك «محاربات بحریهٔ عثمانیه» نام اثرنده بوتکنه‌نك عربلره منسوبیتی بیان اولنه‌رق «امیر یعقوب محاربه‌سی» عنوانیله وشایان دقت برتصویر ایله

کتابه علاوه ایدلمش ایسه‌ده وثائق تاریخیه‌دن و بالذات انکلیز مورخلرینك بیاناتندن بوتکنه‌نك کرك صاحبلری کرك کمیجیلرله محاربلری تورك بولندیغی، حتی بیروتدن حرکتله‌او اثناده‌اهل صلیبك محاصره ایله‌دیکی عکا قلعه‌سنه قوهٔ امدادیه کوتوردیکی ثابتدر. انکلتره مورخیندن نیقولاس‌ك تکرار ایلدیکی وجهله‌بودفعه‌یه عائد Vinesauf « واین‌سوف » ، Bromton « برومتین » ، و Horeden «هوردن» طرفندن ویریلن معلومات آتیده عیناً نقل اولنمشدر : —

«بو اثناده قرال ریشـار دونماسی چوق یوك اسـتیعاب ایده‌بیلن بر چوق سـفائنه علاوةً ۴۰ عدد محـاربه غالیسی ، ایمپراطور ایساقدن آلنان ۳ دیکر سفینهٔ حربیه ایله ینه مکمل ۶۰ قطعه سفائن سائره‌دن عبارت ایدی .

«حزیرانك بشنجی‌چهارشنبه کونی ریشار کندی سفینه‌سی اولان Trench-the mer (ترنج ذی‌مر) ه راکباً بوتون دونماسنی آله‌رق شرف وشان مستقبلنك صحنه‌سـنه حرکت ایتدی. شرقه‌دوغرو سیرایدوب سوریه ساحلنی بولنجه ساحل بویی عکایه یول ویرمشلر ایدی. حزیرانك یدنجی‌کونی بیروته تقرب ایدلدیکی اثناده ایلریده جسیم بر سـفینه‌نك موجودیتی کورلدی . انکلیزلر بوآنه قدر بودرجه بویوك کمی کورمه‌مش اولدقلرندن مستغرق حیرت وتقدیر اولدیلر. بوحیرت وتقدیر

اوزمانکی وقعه نویسلرك کمی حقنده قوللاندقلری کلماتدن اکلاشیلیر ... بونلردن بری دیرکه :

«خارق العاده برکمی ! برکمی‌که : حضرت نوحك کمیسندن صوکره بوندن بیوکی کتابلرده اوقونمامشدر !..» سفینه پك متین و مهیب صورتده انشـا ایدلمش ایدی . کیتدکجه اینجه‌لشن اوچ دیرکی موجود و بورده‌سـنك بعض یرلری یشیل ، بعض یرلری صاری‌بویا ایله بویانمشدی. بوبویا اوقدر ماهرانه‌اورلمش ایدی‌که: امثالنه اصلا تصادف اولنه‌ماز ایدی .

«ایچریسی ایناناماییه‌جق قدر چوق آدمله یعنی ١٥٠٠ کیشی ایله دولو اولوب بونلرك ایچنده عکانی مدافعه‌یه کیدن یدی امیر وسکسان مشهور تورك محاربی واردی.

بوندن باشقه اوق، یای، باشـقه سلاحلر وخصوصی قاپلر ایچنده «آتش رومی» ایله ینه خرستیانلرعلیهنده قوللانیله‌جق اك مدهش واك زهرلیلرندن ٢٠٠ ییلان واردی ...»

بوخارقهٔ بحریه کوریلنجه ریشـار ، Peter de Barris (پتر دو باریس) اسمنده برقوماندانی غالیسی ایله ماهیتنی تحقیقه مأمور ایتدی. پتر دو باریس کمی‌یه یاقلاشنجه صوردیغی سؤاله کمینك فرانسه قرالنه منسـوب اولدیغی و عکانی محاصره ایتمکه انطاکیه‌دن امداد کیتدیکی جوابنی آلدی. انجق بونلر نه فرانسزجه بیلیورلر، نه‌ده برتك خرستیان باندیره‌سی کوستره‌بیلیورلردی.

استیضاح بر از اوزادیلنجه حکایه‌یی دکیشدیره‌رك جنویز اولدقلرینی و صور شهرینه کیتدکلرینی سویله‌دیلر . بو اثناده انکلیز کمیجیلرندن بری بونك اسلاملره منسوب اولدیغنی فرق ایتمشدی . قرال ریشارك حضورنده دیدی‌که: «اکر بوکمی اسلام‌دکلسه باشمی کسرم، یاخود آصلمغه راضی‌یم! آرقه‌لرندن شیمدی برتك غالی کوندرکز و کیدن غالیمز آنلره دوستانه رسم سلام ایفا ایتمه‌سین ، اوزمان کیم اولدقلرینی کورورز . » بو فکر معقول کورلدی . کوندریلن انکلیز غالیسی کمی‌یه یاقلاشمق ایسته‌نجه اسلاملر اوق آتمغه وآتش رومی قوللانمغه باشلادیلر . بونی کورن ریشار عموم دونماسنك باشنه کچوب دیدی‌که: «هایدی، بونلری تعقیب وضبط ایده‌لم ؛ اکر قورتولیرلرسه الی‌الابد مجتمی، حسن نظرمی سزده غائب ایدرسکز. اکر ضبط اولنورسه بوتون محتویاتی باشدن آشاغی سزکدر.» ریشار کمیسی ایلك اوکده اوله‌رق حرب ایدیور و غالیلرینه قوماندا ایده‌رك هرکسی مشهور اولان شجاعتی ایله جانلاندیریوردی. شیمدی هرایکی طرفك اوزرنده برمرمیات صاغناغی اوچیوردی. تورك کمیسی یولنی آغرلشدیرمش ایدی وهرنه‌قدر انکلیز غالیلری اطرافنی کورکله درت دونمکده ایسه‌لرده کوپشته‌لرینك پك یوکسك اولماسندن وغایت چوق طائفه‌سنك اوقلری عادتا اولوم یاغدیردیغندن رامپا ایتمك غیر ممکن

کورینیوردی. بناءً علیه انکلیزلرك بوتون جسارتی محو اولوب فرار ایتمك حالنه کلدیلر. قرال ریشار باغریوردی که:

— آه، شیمدی بو کمی‌یی بویله صاغ و سالم قورتلمغه براقه‌جقمیسکز؟ اوخ اوتانك! بوقدر مظفریتلرن صوکره قخبه‌لکه و قورقویه‌می دوشه‌جکسکز؟ ایی بیلك که: بو کمی کچوب قورتولیرسه هپکزی چار میخه کره‌جکم، اشکنجه‌لره قویاجغم!»

ذکی تاریخنویسك دیدیکی کبی «اوزمان انکلیز کمیجیلری مجبوریتی فضیلت یرینه قائم ایدرك دکزه آتلادیلر و تورك کمیسنك دومنه خلاطلر باغلایه‌رق دشمنی بویله‌جه ایسته‌دکلدی کبی قوللانمغه باشلادیلر(!) بونك اوزرینه غالیلر اطرافنه اوشوشدی وخلاطلرك اوجنه وساٸره‌یه طیرمانارق نهایت رامپه ایتمك ممکن اولدی. بونك اوزوینه غایت قانلی بر دوکوش باشلادی. بر آره‌لق تورکلر باش طرفه‌دوغرو سورولدیلرسه‌ده اشاغیده‌کی رفیقلرندن امداد آله‌رق کری کلدیلر و شدید بر هجوم ایله مهاجملری غالیلرینه قاچیردیلر. یالکز بر چاره قالمش ایدی؛ اوده همان قرالك عقلنه کلدی. غالیلرینه سرعتله هجوم ایدوب باش طرفلرنده‌کی دمیر مهموزلر ایله تورك کمیسنك قابورغه‌لرینی پارچالامغی امر ایتدی. بوامر مهارت وموفقیت کامله ایله اجرا ایدلدی. انکلیز غالیلری براز مسافه کری چکیله‌رك بر خط حرب تشکیل ایتدیلر و بوتون قوتلرینی کورکلرینه ویره‌رك تورك

کمیسنه مجتمعاً اویله شدید بر صورتده مصادمه ایتدیلرکه: بورده‌سی بر چوق یرلردن بردن دلینه‌رك ایچری یه صو هجوم ایتدی. بویله‌جه او بویوك کمی باتدی.

١٣ نجی عصر میلادینك (پیتر لانغلوف) نامنده بر انکلیز شاعری اوزمانکی لسان وتعبیرات عجیبه ایله بو وقعه‌یی نظم ایتمش تاریخی ١١٩١ اوله‌رق کوسترمشدر.

بو کون جهانك کمیجیلك اوسته‌سی اولان انکلیزلرك اوتورك کمیسی حقنده‌کی تقدیراتی، برتك کمینك قوجه بردونمایی عادتا مغلوب ایدوب نهایت مصادمه سایه‌سنده غرق ایدیله‌بیلمه‌سی تورکلرك استعداد وترقیات بحریه‌سنك اك پارلاق مثاللرندن ایسه‌ده مرور زمان ایله بو ترقیاتك دوچار انحطاط اولدیغی شبهه‌سزدر؛ بونکله برابر اولجه بحریه‌مزك روحنی تشکیل ایتمش اولان آق دکز تورکلری دولت عثمانیه‌نك تأسسندن چوق زمان اول دخی دکزلرده دولاشماغی براقمامش، بالخاصه آیدین اوغللری خیلی مدت آطه‌لر دکزینی شوکت بحریه‌لری ایله چالقامشلردر.

(١٣٤١ ـ ١٣٤٧) تاریخلری آره‌سنده آیدین اوغلی امیر بك (امور بك) ازمیر یالیلرنده تدارك ایتدیکی بویوك بر دونما ایله جوار اطه‌لر ایله آوروپا یالیلرینی آقینلره بوغمقده ایدی. اوزمان استانبول صندالیٔ حکومتی ایچون منازعات

مدیده‌ده بولنان رقبای معلومه‌دن (قانتاقوزن) ، علیهنه واقع حرکات عصیانیه‌یه قارشی محافظهٔ نفس وناموس ایچون امدادینه امیربکی چاغیرمقدن چکینمه‌مش ایدی. روم تاریخلرینك روایات مؤکده‌سنه نظراً آیدین اوغلی پك یکیت واورتبه نازك برذات اولوب هله (قانتا قوزن) ایله آره‌لرنده پك صمیمی بر محبت جایکیر ایدی . آیدین اوغلی نانکور بر سرای طاقمی طرفندن تختدن وپای تختندن قوغولمش اولان دوستنك حال فلاکت اشتمالنی خبر آلیر آلماز ازمیر لیماندن تام اوچیوز تکنه‌دن مرکب بر دونمایه ۲۹۰۰۰ کیشی قویه‌رق قره قیشده حرکت ایدوب مریچ نهری آغزینه دمیر براقمشدر. بورادن یاننه آلدیغی ۲۰۰۰ کزیده تورك محاربیله روم ایلی‌یه کیردی ونهر ساحلنی تعقیباً حرکتله دیمتوقه‌ده وحشی بلغار قرالی طرفندن تحت محاصره‌یه آلنمش اولان ایمپراطوریچه‌یی (یعنی محبی قانتاقوزن)ك زوجه‌سنی تخلیص ایتدی . بو حرکت عسکریه اثنالرنده (قانتا قوزن) ك صربستانه فرار ایتمش بولنماسی مناسبتی ایله حیات ومماتندن هنوز خبر یوق ایدی . لکن نعمتشناس قرالیچه (ایرن) کندیسنی قاباء خشین دشمنلرك الندن قورتاران قهرمانی کورمك وبالذات تشکر ایتمك ایسته‌دیکندن طاقمیله دیمتوقه خارجنده وقارلر اوزرنده چادر قورمش اولان امیر بکه برقات مزین لباس ، یوز جنس بارکیر ایله ایچری‌یه سرایه تشریف ایتمه‌سی خبرینی

کوندرمش ایدی . لکن امیر بك بدبخت بر دوستك غیبوبتی اثناسنده آنك زوجه‌سیله کوروشمه‌یه و آنی بولوب مهالك ملحوظه‌دن تخلیص ایله‌مه‌دکجه ملاقاته‌حقی اولمدیغنی سویله‌یه‌رك رد ایله‌مش ایدی . امیر بك کندیسنه تخصیص ایدیلن محفوظ موقع ایله هدیه‌لری‌ده صورت نازکانه‌ده قبول ایتمه‌یه‌رك یانده بولنان و هر بری کندیسی درجه‌سنده اعزاز وشرفه مستحق بولنان سلاح آرقه‌داشلرینك مشاق سفریه‌سنی آنلرله تقسیمه مجبور اولدیغنی سویله‌مش ایدی [۱]

امیر بك ساحله‌کی دونماسنك محافظه‌سی ایچون ۹۵۰۰ کیشیلك برقوت براقه‌رق متباقی معیتی ایله قانتاقوز نی بوله‌بیلمك ایچون روم ایلیده اوزون حرکات عسکریه یاپمش ایسه‌ده مومی‌الیهی بولمق ممکن اولمامشدر. تورکلر نهایت‌هوالرك عدم مساعده‌سنه ، اسرا وغنائمك کثرتنه علاوتاً عسکرك سفر مدید یوزندن خشنودسزلغنه دائر وارد اولان خبرلر اوزرینه ساحله عودت و دونمالرینه بینه‌رك ازمیره سالم، غانم مواصلت ایتمشلردر .

روم ایمپراطورلغنی صارصان بو محاربات داخلیه اثناسنده امیربك روم‌ایلی‌یه ایکی دفعه دها کچمش، اردوسنی ایمپراطورك اردوسی ایله برلشدیره‌رك سلانیك شهرینی محاصره، استانبولی

[۱] روما ایمپراطورلغنك انحطاط وسقوطی . کیبون . جلد ۳

دخی تهدید ایله‌مشدر. انجق بو اثناده ممالك موروثه‌سنی لاتینلره قارشی مدافعه‌ایتمك لازم‌كلدیكندن آناطولی‌یه عودت‌ایتمشدی.

چونكه: ازمیر توركلرینك قوهٔ بحریه‌لری، تشبثات بحریه‌لری اودرجه‌یه وارمش ایدی‌كه: پاپا جنابلری، قبریس قرالی، وندیك جمهوریتی، سن‌ژان شوالیه‌لری بونلرك اوزرینه بویوك بر اهل صلیب تشكیل ایله‌مشلرایدی. آیدین یالیلری دشمن غالیلریله آبلوقه ایدلدی؛ بو اثناده امیربك‌ده ازمیرك اصل‌حصارینی سن‌ژان شوالیه‌لرینك اللرندن قورتارمغه چالیشیر ایكن براوق ایله شهید اولدی. امیربك أولور ایكن دوستی ایمپراطور (قانتاقوزن)ه كندی جنسندن برذاتك دوستلغنی توصیه ایتمش ایدی،كه؛ بوذات بحریه‌جه كندیسی قدر قوتلی دكلسه‌ده مرمره ساحلنك، كلیبولی قارشیلرینك حكمداری اولدیغندن ایمپراطوره دها بویوك معاونتلر اجراسنه موقعی مساعد ایدی. بوذات ایسه اورخان غازی ایدی.

شیمدی اكلاشیله‌بیلیر،كه: آیدین امارتنك ممالك عثمانیه عدادینه وضعیله تورك عنصرینك اوزرلرینه بر اهل صلیب دعوت ایده‌جك قدر امور بحریه فتوحات بحریه ایله معروف برقسمی‌ده عثمانلی توركلرینه التحاق ایتمش ویوز سنه صوكره آق دكزی جبل‌الطارقه قدر چالقایان لوند قپودانلرینك چوغی ایله الك جسور طائفه‌لری بورالردن نشئت ایله‌مشدر.

بونكله برابر عثمانلی دونمانسنك تشكل وتركبی بر چوق وقايع متماديهٔ حربيه ايچنده اودرجه سريع اولمامش، فاتح سلطان محمدك دست پولادينك تماسنه قدر حكومتك شرفيله، قوتيله متناسب بر عثمانلی دونماسنك دكزلر اوزرنده حركات قطعيه‌ده بولنديغی كوريله‌مه‌مشدر. مرمره‌ده جزائر صغيره‌نك فتحی، احتمال ساحله پك يقين اطه‌لرك برايكی آقينجی سفرجكنی حائز اهميت كوستره‌مه‌يه‌جكز.

غريبدر، كه: توركلر عليهنه اولان افكار عداوتكارانه ومتعصبانه‌لرينه رغماً منتظم دونمامزك تشكلندن اول دخی دولت بعض كونا سوقيات عسكريه‌ده بولنه‌بيلمك ايچون جنوه وونديك سفائننده پاره ايله نقليه تكنه‌لری بوله‌بيلمشدر.

سلطان مراد لاديلاس ايله هونيادك اردوسنه مقابله ايچين آسيادن آوروپايه كچمك ايسته‌ديكی زمان جنوه‌ليلرك — اولدن بری دشمنلری اولان ونديكليلرك جهت مخالفده بولنمالری يوزندن — عساكر عثمانيه‌يی نفرباشنه بر دوقا اجرتله روم ايلی ياقه‌سنه مع‌الممنونيه نقل ايله‌دكلرينی تاريخ كوستريور. دها دوغروسی استانبول فتحندن برقاچ سنه‌لر صوكره‌يه قدر قلعهٔ سلطانيه بوغازی عثمانلی حاكميت قطعيه‌سی آلتنه آلينه‌مامش ايدی.

بواثناده ونديك وجنوه جمهوريت تجاريه‌لری آره‌سنده‌كی رقابت شديده همان صوك درجه‌يه واصل اولمش ايدی.

وندیکلیلر جزائر بحر سفیدك الك مهملرینه وسوریه ساحلنده دخی خدمات نقلیه‌لرینه مکافاتاً اهل‌صلیب طرفندن کندیلرینه بخش اولنان قوتلی مواقعه صاحب ایدیلر، که : عکا قلعه‌سی دخی بوجمله‌دن ایدی. جنوه‌ایسه قره‌دکزده واستانبولده دها قوتلی، دها نفوذلی بولنیوردی؛ غلطه‌نك‌اوزرنده تورکلرك استانبولده یرلشدکلرندن صوکره‌یه‌قدر جنویز قوله‌سی (غلطه قوله‌سی) یوکسلمش دورویور، قره‌دکز بوغازی خارجنده، قریم‌یالیلرنده متین قلعه‌لر، مستحکم تجارت ستاسیونلری بولنیوردی : حتی مرمره حوضه‌سی‌بیله وندیك وجنویز دونمالری آره‌سنده قانلی غوغالره صحنه اولمش ایدی .

١٣٥٢ سنه‌سنده تاقسطنطینه سورلرینك آلتنده جنویزلیلر وندیك ، قاتالان وروملرك متفق دونمالرینی مغلوب ایتمش ایدیلر ؛ لکن ایرتسی سنه وندیك ، بو دکزلرك قرالیچه‌سی آلغرو آچیغنده دشمنلرندن شدتله انتقام آلمش ایدی .

١٣٨٠ تاریخنده ینه‌جویزلر Cgioggia کیوجایی ضبط ایله وندیکی صارمشلرایکن‌اهالی‌یکوجود وخروشان‌برحرکتله یالکز هجومی دفع ایتمکله قالمایوب مستولیلری تسلیم نفسه مجبور ایله‌دیلر؛ ایشته بو وقعه‌دن اعتباراً جنویزلیلرك شوکت ونفوذ بحریلری یواش یواش انحطاطه ، وندیك ایسه بالعکس کسب قوت ایتمکه باشلامش ایدی .

توركلر استانبولی ضبط ایتدکدن صوکره فاتحك تشکیل ایتدیکی دونما وکوندردیکی اردولر جنوه‌لیلری سرعتله طرابزون، سینوب، کفه آزاق مواقعندن سوروب چیقاردیغندن جنوه شرق صولرنده وندیکه نظراً مالك اولدیغی مناسبت تجاریه‌نك همان جمله‌سنی بووجهله غائب ایتمش اولدی . آرتق قره‌دکزایله مرمره حوضه‌سی برر عثمانلی کولی دیمك ایدیلر . فاتح قلعهٔ سلطانیه‌یی تحکیم ، جسیم طوپلر ایله تسلیح ایله‌مش ایدی ؛ فی‌الحقیقه چاقومودینه‌رو نام قوماندان بویوك بر جرأتله کمیسنی بوغاز حصارلرینك آتشی آلتندن انجق اون برکیشی تلفات ویره‌رك کچیرمش ایسه‌ده بومثاله باشقه کیمسه تقلید حرکت ایتمك جسارتنی کوسترمه‌مش ایدی .

استانبولك هرعثمانلی‌یه معلوم صورت مشکلکشاده فتحنی متعاقب عثمانلیلرك بحراً تاریخده برنجی اوله‌رق نظرمزه چارپان حرکتلری اینوز اوزرینه واقع اولمشدر . اپصاله اهالیسندن اینوز خرستیانلرینك تجاوزات بحریه‌لرینه عائد فاتحه ایدیلن شکایات متوالیه اوزرینه بالطه اوغلی سلیمان پاشادن صوکره امور بحریه‌مزك اداره‌سنه مأمور اولدیغی کوریلن « خاص یونس » قپودان در دولته چاغیریلوب تعلیمات مخصوصه ویرلمش و اون قطعه قدرغه‌یه بحریه عزبلرینی ارکاب ایله محل مقصودینی کیمسه‌یه آکلاتمازدن اینوزه حرکتی امر

اولنمشدى. عثمانلى فيلوسنك محل مذكور اوكنه وصولنى متعاقب عثمانلى اردوسى‌ده يتيشوب كلديكندن حصار عرض تسليميت ايله‌مش، بورايه قدر كلينمش ايكن محل مذكور مقابلنده‌كى (طاشوز) جزيره‌سى‌ده فاتح سلطان محمدك امريله ضبط اولنوب احتمال آرشيپلده برنجى جزيره اوله‌رق ممالك عثمانيه‌يه الحاق ايدلمشدر .

٨٦٤ سنه‌سنده يوقاريده ديديكمزكبى كسكين محمود پاشا قومانداسنده‌كى دونمامزك قره‌دكزده‌كى جنويز قلاعنى ومواقع معلومهٔ سائره‌يى ضبط ايچون اجرا ايتديكى سفردن عودتنده عثمانلى بحريه‌سنك جدى بر فعاليت دوره‌سنه كيرديكنى ، پادشاهك ونديكلى وروم معمارلر واسطه‌سيله سفائن جسيمه انشاسنه باشلاديغنى كوريورز .

آرتق لازم اولدقجه آق دكزه چيقان عثمانلى دونمالرى قوهٔ بحريه دينيله‌بيله‌جك حاله ياقلاشيورلردى . ٨٦٦ده مدللى ، ٨٧٢ده اكريبوز فتح اولندى . تاريخلرك روايتنه نظراً اكريبوز فتحنه كونديرلن دونما يوزقدرغه وايكيوز نقليه سفائنندن مركب و٧٠ بيك كيشيلك براردويى حامل ايدى . اكريبوزك ونديك دونماسنك ، هله اومشهور (لوره‌دانو) نك كوزى اوكنده ضبط اولنماسنه مقابل لوره‌دانونك انتقام ايچون آناطولى سواحل غيرمحفوظه‌سنى غارتدن باشقه برشى يايه‌مامسى

قوة بحریه‌مزك اك بویوك دلائل ترقیاتندندر . ۸۸۵ سنه‌سنده عثمانلیلرك (تراندە) دیدكلری (اوترانتو)یه، ایتالیا طوپراغنه برعثمانلی دونماسنك یاناشه‌رق كدك احمد پاشانك معلوممز اولان حركات حربیه‌یی اداره‌سی‌ده بوسوزمزك صحتنی اثبات ایدر . بر آوروپالی مورخ دیوركه : « فی‌الحقیقـه وندیكلیلر وسـائر آوروپا دول بحریه‌سی انشا واداره‌ٔ سفائنده عثمانلیلردن ایلری ایسه‌ده عثمانلیلرده‌كی روح عسكری آنلرك اجرتلی عسكرلرنده موجود دكلدی . . . »

كاتب چلبینك تحفةالكبارنده بوزجه آطه قلعه‌سـنك سبب بناسی اوله‌رق دینیلیور،كه :

« بوغازه قریب بوزجه آطـه قلاع وبقاعدن خالی اولمقله دریاده‌لوندكزن آكا التجا ایدردی،سنهٔ مزبوره‌ده(۸۸۰)فرمان صدور ایتدی،كه : اول جزیره‌ده كناره قارشـو برلیمان یاپیله واطرافدن توطنـه رغبت ایدنلر تكالیف دیوانیـه‌دن معاف اوله‌لر . ومزبور جزیره غربیسـنده لیمنی آطـه‌سی دیدكلری جزیره دخی اول زمان اعمار اولندی . . . »

بوجمله‌ده مذكوراولان لوندسوزی شایان‌دقتدر ، بورادەكی لونددن مقصد علی‌العاده عثمانلی‌قورصانلری فرض‌اولنه‌بیلیرسه‌ده بوقورصانلر ایلریده ذكر ایده‌جكمز بویوك مقیاسـده‌كی ذوات مشهوره دكل، دكز خرسزلری دیمكدر .

عثمانلى دوننماسـنك تاريخ تكملى مباحث مفصلهيه احتياج كوسـترديكندن بوراده درميانـدن صرف نظر اولنيور ؛ قوۀ بحريه‌مزك فاتح سلطان محمدك اوغلى بايزيد ثانى زماننده‌كى باشليجه وقوعات حربيه‌سى ايسـه بوندن اول نشر ايديلن «كمال رئيس وبابا اوروج» نام اثرمزده كمال رئيسك مطلع اوله‌بيلديكمز ترجمۀ حالى صره‌سنده ممكن مرتبه ذكر اولنمشدر .

تا ازمنۀ قديمه‌دن برى مدللى آطه‌سى جهانه برچوق شيلر تقديم ايتمشدر ؛ اسم قديمى Lesbos لسبوس اولان مدللينك ـ انكليز مورخلرندن له‌ين پول‌ك ديديكى كبى ـ شرابى ، مشاهير قلمى ويدى تللى (لير) دينيلن سازى ايله (سافو) نك اشعارى مشهور ومسـتثنا ايدى . انجق الك صـوك يادكارلرى هپسـندن زياده جالب دقتدر ؛ چونكه بونلر (باربارو سه) قرداشلر ايدى !

سلطان محمد ثانى ٨٦٦ سنۀ هجريه‌سنده (١٤٦٢ سنۀ ميلاديه‌سى) افلاق سفرندن عودتله مدللينك فتحنده بولنمق ايچون كليبولى‌يه كلدكلرى زمان آچه اووالى يعقوب بك اسمنده بر كنج سپاهى‌ده اردويه قاريشه‌رق برابر مدللى‌يه كچمش ايدى . جزيره‌نك فتحندن صوكره اردو عودت ايتدى ؛ لكن يعقوب بك آچه اوواسنه دونمه‌مش ، تعيين اولنان عساكر موظفه ايله جزيره‌ده توطن ايله‌مشـدى . صوكره‌لرى نام شـجاعتلريله

تاریخ صحائفنی دولدوران بارباروس قرداشلرك پدری ایشته بوذاتدر .

معلوم اولدیغی اوزره آوروپالیلرده غریب بر اعتیاد واردر؛ بزده هرهانکی مسلکدن اولورسه اولسون فوق‌العاده بر ذات ظهور ایتدیمی همان آنی برصورتله خرستیان عنصرینه ، هیچ اولمازسه تورك اولمایان برملته منسوب کوسترمکله اولسون تشفیه صدر ایتمك ایسترلر . ایشته بوقبیلدن ، لکن انسانی کولدیره‌جك قدر بوش بر ادعاده یعقوب بك حقنده درمیان اولنمشدر ؛ کویا یعقوب بك دیدیکمز کبی آچه اوواسندن بر سپاهی اولمایوب فی‌الحقیقه مدللی خرستیانلرندن برمهتدی ایمش! بونی‌ده ادعا ایدنلر کیملر بیلورمیسکز ؟ حقیقته اك آز واقف اوله‌جق قدر یعقوب بکك محیطندن ، وطنندن بعید برموقعه صاحب اولان اسپانیوللر. فی‌الحقیقه اسلامیته ، عثمانلی حکومتنه اك بیوك خدمتلری ایتمش ذواتك پدری مهتدی و یاخود عن جدٍ اسلام‌بولنمسی ـ هپمزك اجدادی مهتدی اولمق حسبیله ـ بزجه هیچ بروجهله حائز اهمیت دکلسه‌ده یعقوب بکك آچه اووالی و جد بجد تورك اولدیغنی بلا اختلاف کندی ملتنك بوتون تاریخلری‌یازار و بوحقیقت بارباروس خیرالدینك سلطان سلیمانه تقدیم ایتدیکی سرکذشتنده دخی ینه کندی آغزندن

مصرح بولنور ايسه اسپانيوللرك ادعالرينه نه‌ديمك لازم كله‌جكى يك اعلا تظاهر ايدر [١]

يعقوب بكك اسحق ، اوروج ، حضر ، الياس اسمنده درت اوغلى اولمش ايدى‌كه بونلرك تاريخ تولدلرينه دائر المزده اعتماده شايان معلومات يوقدر . هرحالده بونلردن اسحق ايله اوروجك بويوك و حضر ايله الياسك كوچك اولدقلرى آكلاشيليور سه‌ده كاتب چلبينك اسحق اسمنى الك اول ذكر ايتمه‌سندن الك بويوكلرينك اسحق اولديغى‌ده ظن ايديله‌بيلير . باربروسلرك وقايع حياتيه‌لرينى تنوير ايدن باشليجه وثيقه صوكره‌دن خيرالدين پاشا نامنى آلان حضر رئيسك قانونى سلطان سليمان طرفندن ويريلن امر اوزرينه يازديرديغى سر كذشتى اولوب كاتب چلبينك «تحفه الكبار» نده اجمال ايدلمشدر . [٢]

---

[١] كاتب چلبى يعقوب بكى ساده سپاهى دكل «سپاهى زاده» ديه قيد ايدييور .

[٢] كاتب چلبينك اون يدنجى عصر ميلاديده يازديغى اثر ايله هايدو و مارمول نام مورخلرك باربروسه (بابا اوروج) ايله قرداشلرينك ايلك سركذشتلرينه عائد ويرديكى معلومات اساس جهتيله بر ايسه‌ده تفرعاتجه غير قابل تأليف كورينيور . فون هامر بالطبع حاجى خليفه‌يه اعتماد كوسترمشدر؛ (ادميرال ژوريه‌ن دولاغراويه‌ر) ايله سائر مورخين متأخره‌ده بويله حركت ايتمشلردر .

انكليزمورخى (له‌ين-پول) ديوركه : خيرالدينك شرقده ، استانبولده

بودرت قرداشلرك مسلك بحری‌یی قبول ایتملری حقنده برچوق روایتلر واردر . (لەین - پول) دییورکه : « بونکله برابر مدللی جزیره‌سی اسکیدن بری قورصانلریله مشهور اولدیغندن باربروسه قرداشلرك عنعنات تاریخیه‌یه تبعیت ومتین جرأتکار قلبلری جذب ایدن بومسلکه دخالت‌ایتمه‌لرینه تعجب ایدلمه‌مك لازم کلیر ... »

شوراسی محققدر ، که : یعقوب بك زاده‌لرك احتمال پدرلرینك ثروتی معاونتیله برسفینه‌یه صاحب اولوب سواحل متجاوره ایله تجارت ایتمکده ایدیلر . اوروج برادری الیاس ایله مصر وطرابلس شام سفرلرینی اختیار ایتمشدی . حضر سلانیك و سیروزه کیدوب کلیوردی . اسحق ایسه اکثر زمانی جزیره‌ده کچیرمکده ایدی . لکن برکون بوتجار قردشلر بویوك برفلاکت چاربدی : طرابلوسه کیدرلر ایکن اسلامك جان ومالنی کندیلرینه حلال بیلن وحقلرنده هردرلو مظالمك

بولندیغی مدتجه واقع اولان اجراآتی خصوصنده حاجی خلیفه‌نك دها موثوق ومفصل معلوماته صاحب اولماسی طبیعی کورینیرسه‌ده بربریه‌یه عائد مسائلده (آبه دیه‌غو دو هایدو) دها شایان اعتماددر ؛ چونکه مومی الیه اون آلتنجی عصرده برچوق سنه‌لر جزایرده اقامت‌ایتمش ، باربروس خیرالدینك خدام ومعیتی افرادندن برچوقلری ایله کوروشمشدر . بزه قالیرسه بالذات پاشانك یازدیغی سرکذشتك خلاصه‌سی اولدیغی ایچون تحفة الکبارك بیاناتی اك معتمددر .

اجراسنی عهود مقدسهٔ دینیه‌لرندن عد ایدن ردوس شوالیه‌لری قوتلی تکنه‌لریله بونلرك اوکنه چیقدیلر . بالطبع بر شدتلی غوغا باشلادی. چونکه اوزمانك سفائن تجاریه‌سی دخی برنوع سفائن حربیه حالنده بولنمق مجبوری‌ایدی؛ ادیان مختلفه اصحابی آره‌سنده بر غصب و غارت متمادی عادت حالنده اولوب کرك آطه‌لر آره‌سنده وکرك آچیق صولرده هرباندیره‌دن، هردیندن وهربویدن قورصان تکنه‌لری دولاشمقده ایدیلر .

باربار وسلرك تکنه‌لری نه قدر مسلح اولورسه اولسون سن‌ژان شوالیه‌لرینك‌اومشهور حرب غالیلرینه مقاومت برتجار تکنه‌سی ایچون ممکن دکلدی ؛ بوحربده الیاس رئیس شهید اولدی، حضر رئیس‌ده اسیرایدیله‌رك ردوس زندانته زنجیربند اولدیغی حالده آتلدی !

حضر رئیسك شوالیه‌لرك الده نه‌قدر مدت قالدیغی نه‌واسطه ایله قورتلدیغی پك‌ده معین اوله‌رق معلوم دکلسه‌ده اوزمان قره‌مان والیسی اولان سلطان قورقوددن انطالیه‌ده ایکن قورصانلغه سلوك ایچون مساعده ایسته‌مه‌سی واون سکز اوطوراق برکمی ایله دکزه چیقماسنه باقیلیرسه ٩١٥ و ٩١٩ تاریخلرك آره‌سنده اولمق لازم کلیور . بزه قالیرسه باربا روس برادرلرك سرکذشتلرنده‌کی اك مظلم نقطه‌لری بوراسیدر .

المزده‌کی و قایعنامه‌لر بردنبره بحر سفیدك حوضهٔ شرقیه‌سندن

حوضهٔ غربیسنه آتلادیغی جهتله بزده تاریخمزك قهرمانلرینی تعقیب ایتمك اوزره بوجهتلره دومن دوغرلتمالی یز . آنجق قهرمانلرمزك نصل بر محیط ایچنده اوغراشمقده ، نصل شرائط ایچنده موفق ویامغلوب اولدقلرینی آكلامادقجه وقایعك بر مصال طرزنده تعقیبندن فائده چیقمایه جغندن بزجه هر خصوصده مهم و صحنهٔ فعالیت تاریخیه مز اولان بربرستان قطعه سی ایچون اشاغیکی صحائفی تخصیص ایدیورز .

بربرستان

هر نه‌قدر، روايات تاريخيه‌يه نظراً : افريقـا قطعه‌سـنك اطرافى پك اسكى زمانلرده دولاشلمش ايسه‌ده ايچرى پارچه‌لر بوسبوتون مجهول قالمش، جنوب قسملرى ايسـه بحر محيطده سير سفائنك مشكلاتى يوزندن هيچ نظر دقتى جلب ايتمديكندن نهايت برزمان بوقطعه اطرافنك دولاشـلديغى بيله اونوتولوب كيتمشـدر . لكن افريقانك سـواحل شماليه‌سى پك معمور، زنكين يونان وفنيكه مستعمراتى ايله زينتلنمشـدى. بووسـيع مملكت احوال طبيعيه‌جه سـاحل بحره ويكديكرينه موازى ، آنجق مختلف عرضده اوچ منطقه‌يه آيريلير .

۱ — عموميتله پك منبت نواحيدن عبـارت اولان منطقهٔ ساحليه‌كه : برزمانلر «افريقاى مسكون» دينيلير ايكن اليوم (بربريه) ، (بربرستان) دينيلير .

۲ — صـارپ ، طاغلق بر منطقه كه : هرنوع حيوانات

وحشیه وخورمالقلری‌نك چوق اولدیغندن اسکیدن «ارسلانلر مملکتی» نامی ویریلیردی ؛ «خورما مملکتی» دیمك اولان بلدالجرید دخی تسمیه اولنور. بو اراضینك اك یوکسك صرتلری (اطلاس) طاغلرینی تشکیل ایدر. روماليلر بومنطقه‌یی عمومیتله Gaetulia نامیله یاد ایدرلردی. [۱]

۳ — واسع و قومسال برچول‌که: عربلر وآوروپالیلر «صحرا» «صحرای کبیر» تسمیه ایلرلر.

اطلاس طاغلرندن برقاچ کوچك ایرماق شمالی و قیصه بر مجرا ایله آق دکزه منصب اولورسه‌ده داخلده بوطاغلرك جنوبنده اویله ذکره شایان ایرماقلر وتا اشاغیلرده‌کی نیجرنهرندن ماعدا جسیم نهرلر یوقدر، که بو «نیجر» حقنده‌ده قدمانك معلوماتی هیچ مثابه‌سنده عد اولنه‌بیلیر.

مصر سواحلندن بالاعتبار غربه دوغرو ایلریله‌نیر ایسه دور قدیمده افریقای شمالی تقسیمات پولتیقیه‌سنی شو شکلده بولورز:

[۱] شیمدیکی اطلاس سلسلهٔ جبالنك اوزونلغی، ارتفاع معتدلی سطح مائللرینك طاتلیلغی شعرای قدیمه‌نك دیدیکی کبی یوکسکلکی بولوطلره قاریشان وسماواتك استناد ایتدیکی تك بر جبل مهیب اوله‌بیلمکدن پك اوزاقدر. حالبوکه: فنیکه‌لیلر طرفندن اکثریا زیارت ایدلدیکنه شبهه جائز اولمایان «تنه‌ریف» جزیره‌سك زروهٔ مشهوره‌سی سطح بحردن ایکی بچق میل برحد ارتفاعه واصل بولندیغندن احتمال شعرای قدیمه‌نك خیالات وتصوراتی اوقشایان جبل مهیب بوایدی.

١ — Marmarica مارماریقا . قبائل بدویه‌نك اقامتكاهی اولان ریكستان بادیه .

٢ — Cyrenaica سیرنایقه (یعنی شیمدیکی بنغازی متصرفلغی) بومنبت خطه کرید ویونانستاندن داغیلان مهاجرین یونانیه طرفندن اعمار ایدلمش وحدود غربیه‌سی بویوك «سیرت» كورفزینه منتهی؛ باشلیجه بلاد معموره ومعظمه‌سی Barca بارقه ایله «سیرن» Cyrène ایدی [١]

٣ — Rigio Syrtis رجیو سیرتیس (یعنی شیمدیکی طرابلس غرب ولایتی) . بو خطه‌نك قسم اعظمی‌ده یابس قوملق، باشدن باشه قبائل بدویه ایله مسکون، سیاست‌واداره‌تاً «قارتاج» حکومتنه تابع ایدی .

---

[١] بو شهر یونانستانك (ترا) جزیره‌سنه منسوب (دوری) لر طرفندن (قبل المیلا ٦٥١) تأسیس اولنان برچوق زمانلر بالذات قارته‌جه‌نك پارلاق بررقیبی کسیلمشدر. مشهور بلده‌نك تأسیسی‌ده ولنی معبدنده واقع تنسیب اوزرینه ایدی . شکل اداره ابتدا قراللق وتاج حکمداری مؤسس اول Battus «باتوس» عائله‌سنه وراثتاً منتقل ایسه‌ده (٤٥٠)ده بوشکل الغاء برجمهوریت تشکیل اولندی. بونکله برابر «سیرن» لیلر هیچ بر زمان بردائمی قونستیتوسیون صاحبی اوله‌مدیلر. مملکت آرای مختلفه‌نك مشوشیتی ایچنده اوزون مدت یووارلاندقدن صوکره نهایت بطلمیوس لرك Ptolemios دورهٔ حکومتلرنده مصر قرالیتنه الحاق اولندی .

کرك سجلیا ، وکرك جنوبی ایتالیاده‌کی یونان مستعمراتنك احوال تاریخیه‌لرینه کلنجه بونلر روما محارباتیله پك یقیندن علاقه‌دار اولدقلری ایچین تاریخك او فصلندن تعقیب اولنمق لازم کلیر .

٤ — اصل قارتاج مملکتی اولوب شیمدیکی طونس حوالیسنی اشغال ایدردی.

٥ — شیمدیکی تونس وجزایر آره‌سنده منقسم ، ینه قارتاجیلره تابع غایت لطیف ومنبت بر پارچه‌که: قسم شمالیسی Byzacéna بیزاسه‌نا ، قسم جنوبیسی Zeugitana زوجیتانا تسمیه اولنوردی .

٦ — نومیدیا Nomidia ایله Mouritania موریتانیا قطعه‌سیدر، قارتاجیلر زماننده اقوام وحشیه ایله مسکون ایسه‌ده سواحلده برخیلی قارتاج مستعمراتی ، تجارت ستاسیونلری وار ایدی .

بو اثرمزده مفاخر ملیه‌مزك الك پارلاقلرندن اولان وقایع تاریخیه‌مزی اوزرنده تعقیب ایده‌جکمز افریقای شمالی سواحلی ایلك دفعه قارتاج حکومتنك موجودیت شوکتمداری، ثروت ومعموریتی ایله برموجودیت تاریخیه اکتساب ایلمش اولدیغندن مقاصد اصلیه‌یه واصل اولمادن قارتاج اوزرینه دولاییسی ایله بربرستان الواح قدیمه‌سنه کچیجی برنظر آتمالی یز؛ که قارتاجیه‌نك اوینادیغی بویوك روللر فکرمزه موقع جغرافینك اهمیتنی ، شیمدی برچول حیات ومدنیته ذره قدر استعدادی یوق ظن ایتدیکمز اواقایم مبارکك استعداد فیوضنی دها واضح ارائه ایده‌بیلسین :

قارتاجك موقعی

قارتاج شهر عظیمی الیوم تونس کورفزی دینیلن، Hermoean
هرمیان شبه جزیره‌سی (شیمدیکی بون بورونی) ایله غربنده‌کی
Apollo آپولو (شیمدیکی زبید برونی) چیقندیسی آره‌سنده‌کی
بویوك کورفز داخلنده برشبه جزیره‌جك اوزرینه بنا ایدلمش
ایدی. بو شبه جزیره‌جك تونس ایله Utica اوتیقادن همان
عین مسافهٔ وسطیه‌ده کائن اولوب قارتاج سوزلری اوزرینه
چیقیلنجه صاغده و صولده ایکی موقع دخی کوریله‌بیلیردی .
دها دوغروسی شبه جزیره‌دن اوتیقا دوقور، تونس آلتی میل
قدر اوزاق وبوپارچه قره‌یه اوچ میل عرض وسطی‌یه مالك
برزخله مربوط بولنیوردی . دکز طرفسنده غربه دوغری
اوزانمش اولان دار برپارچه دخی آلتنده چیفته برلیمان تشکیل
ایتمکده وسفائن ایچون باطی ولدوسه قارشی‌دالغه قیران‌خدمتی
کورمکده ایدی .

شهرك دکزی قارشیلایان جهه‌سی تك برسور ایله مستور
ایسه‌ده سالف الذکر برزخ Byrsa بیرسا نامنده‌کی متین برج

وعلاوتاً سکسان قدم مرتفع ، اوتوز قدم وسیع اوچ صره بر-
سور ایله محفوظ بولنیوردی.

قارتاج حکومتی اراضیسی غربه دوغرو هرکولستونلرینه
(یعنی شیمدیکی جبل الطارق) شرقه دوغروده Phileoni
فیلیه‌نی معبدینه قدر ممتد اولوب اشبو نام ایله یاد اولنان معبد
سویله‌دیکمز سیرن حکومتی ایله قارتاج حدودینك حد فاصلی
ایدیلر . حدود جنوبیه ایسه (تیریتونیان) کولنه (شیمدی
جرید) واصل اولیورسه‌ده بورالردن ایلریده ساکن اقوام
بدویه‌دن برچوقلری‌ده هیچ اولمازسه اسماً اولسون جمهوریتك
تابعی ایدیلر .

قارتاج حکومتنك چالیشقان زراع ایله مسکون اولان
اراضیٔ منبته‌سنه کلنجه «بون» بوروننده‌ن بالاعتبار «تریتونیان»
کولنك اك شرقی زاویه‌سنه قدر صورت مستقیمه‌ده (تقریباً
ایکیوز میل جغرافی) اوزانیوردی ؛ عرض وسطی دخی یوز
اللی میله بالغ ایدی .

جمهوریتك مستملکات و مستعمرات خارجیه‌سی دخی
باله‌آر ، قورسیقه ، ساردینیا ، وبحر سفیدك جزائر صغیره‌سی
ایله سجلیا آطه‌سنك ، اسپانیانك اقسام جنوبیه‌سندن ، افریقانك
ساحل غربیسنده بعض مستعمرات ایله تاریخ قدیمده «بختیار
آطه‌لر» دینیلن قاناریا ومنبت مادرا آطه‌لرندن متشکل ایدی .

شکل حکومت

(آرسـتوتل) قارتاج قانون اساسیسنك حکومات قدیمه قوانینی ایچنده الك مکمل ومطلوبه موافق اولدیغنی بیان ایتمشدر. بونکله برابر قارتاج حکومتی برطاقم احوال وشرائط مخصوصه یه تبعیتاً تشکل ایتمش ایدی. شکل حکومت اساساً قارتاجك ابوینی دیمك اولان Tyre تیر (یعنی صـور) شهرنده اولدیغی کبی مونارشی (یعنی حکمداریت مطلقه) طرزنده ایدی. انجق دها ابتدای تشکلنده طرز اداره برشکل جمهوریته انقلاب علائمی ، حرکتی آلدی که: بونده ایلك صنی ارسـتوقراسی (یعنی صنف کبار) اشغال ایتمکله برابر حقوق و صـلاحیت اداریهٔ عوامده انکار اولنمامشدی .

مثلا: Suffedes سوفت [١] نامیله یاداولنان ایکی حکمدار، ایکی باش حاکم موجود اولوب سناتو طرفندن انتخاب ایدیلوب بعده تصدیق ایچون اجتماع ملی‌یه عرض اولنوردی . سناتونك ایکی شعبه‌سی واردی. بونلردن بری اصل سناتو هیئت عمومیه‌سی،

---

[١] Sophetim یعنی عبرانیلرك حاکم کلمه‌سندن .

دیکری بو هیئتك ایچلرندن انتخاب ایدلمش برهیئت مخصوصه‌که:
هپسندن عالی صلاحیته صاحب ایدی. بونلردن برنجیسنه
Synedrium سندریوم، ایکنجیسنه جروزیا Gerusia دینیلیو-
ردی. مسائل اداریه سوفتلر ایله سناتو آره‌سنده اختلاف ظهور
ایتمه‌دکجه پارلمنتو دیه‌بیله‌جکمز مجلس ملی‌یه عرض اولنماز، انجق
عرض اولندقده مجلس ملینك قراری غیر قابل التغییر عد
اولنوردی.

بوجهتجه قارتاج شکل حکومتی کرك روما وکرك یونان
حکومتلرینککندن فضله مشروطیته قریب کورینور: قارتاج
قانون اساسیسی حکومتك ادارهٔ عسکریه‌سی ایله امور اداریه‌سنی
کلیاً آیری بولندیریوردی. رئیس الحکامك تصدیق قانونی
اولمادقجه اردونك اداره‌سنه مداخله‌سی ممکن دکلدی وبورؤسای
حکومتدن بری برحربك اداره‌سنه مأمور ایدیلیرسه‌ده حرکات
عسکریه ایله برابر صلاحیت عسکریه‌ده ختامپذیر اولور ایدی.

قارتاجلیلرك دینلری بابالری اولان فنیکه‌لیلرك دینی اولد-
یغندن مراسمنده قانلی فداکارلقلر، انسان بوغازلامق موجود
ایدی. بونکله برابر قارتاجه‌لیلر بابالری درجه‌سنده متعصب
ومدنیت اجانبه دشمن دکلدیلر. سجلیالیلرك سرس معبودینی
طانیورلر، دلفی‌یه زیارتجیلر کوندریورلردی.

قارتاجلیلر کندیلری ایچون غریب بر نقدرایچ قبول

ایتمشلردی: مرکباتی برسر اوله‌رق صاقلانیلان معدندن دوکولمش برطاقم کوله‌لر، ساخته‌کارلغی، قلبزنلکی منع ایچون مشین کیسه‌لره صاریلوب اوزرلری حکومت مهریله ممهور و قیمت اعتباریسی محرر اوله‌رق تداول ایدردی. انجق بوغریب اقچه طبیعی یالکز قارتاج شهرینه مخصوص ایدی. واردات حکومت ایسه تابع شهرلر ایله تابع قبائله طرح اولنان ویرکیلردن، لیمان رسومندن واسپانیاده‌کی معدنلردن جمع ایدیلوب بومعدنلرك اك زنکینی‌ده اسپانیاده‌قارتاجه نووا (یعنی یکی‌قارتاجه) دینیلن شیمدیکنی (قارتاجنه) ده ایدی.

قارتاجلیلر جدلری اولان فنیکه‌لیلر کبی امور بحریه‌یه اهمیت عظیمه ویرمشلردر. بناءً علیه برچوق عصرلر غربی بحر سفیدده حاکمیت بحریه‌یی اللرنده بولندیرمشلردر؛ بالخاصه کمیلرك انشاسنده مهارت عظیمه‌لری اولوب روماليلر ايلك تکنه‌لرینی قره‌یه دوشمش برقارتاج تکنه‌سنی مودل اتخاذ ایله انشا ایله‌مشلر ایدی.

قارتاجلیلرك اك زیاده استعمال ایتدکلری تکنه‌لر Triremes تریرم دینیلن بربری اوستنه اوچ قات کورکلی سفائن ایسه‌ده تاریخده بعضاً بش صره، حتی بر دفعه یدی صره کورکلی سفینه قوللاندقلرینه‌ده تصادف ایله‌یورز. کورکجیلر حکومت طرفندن بالخاصه صاتون آلنمش اسرادن عبارت اولوب بوایشده

دائما كسب مهارت ايتمش بولنمالری ايچون وقت صلحده دخی داغيدلمازايديلر. آميراللرك صلاحيت ووظائفی ده جنراللرككندن بوسبوتون مستقل وسناتونك اوامرينه تابع ايدی .

قارتاج جسيم اردولر دخی بسلهيوردی ، لكن حكومات موجودهنك اكثريسنه مغاير اولهرق بوقوای بريه ياشليجه اجرتلی عساكر اجنبيه ايله اسرادن مركب ايدی . اصيل قارتاج سكنهسی دائما مشغول بولندقلری امور تجاريه ايله كسب ثروت ايتمش ، مستغرق احتشام بولنمش اولدقلرندن اسفار حربيهنك، محاربات وطنپرورانهنك مشكلات و مهلكهنه عرض و جوددن محترز ايديلر . بونكله برابر دائما بر اصيل قارتاجلی فرقهسی موجود بولنور. بوده اردونك باعث افتخاری عد اولنوردی .

قبل الميلاد (٨٨٠) سنهسنده ديدو برادری (پيغماليون)ك پنچۀ ظلمندن قورتيلهرق معيتی ايله كلوب قارتاج شبه جزيرهسندهكی موقعی الده ايتمك ايچون بر اوكوز دريسی قدر ير ايستهمك كبی برحيلهيه تشبث ايتمش اولديغی سويلهنيرسهده بز بونی بالطبع صحيح ديه قبول ايدهميهجكز . آنجق شوراسی محققدركه ، بوفنيكه فراريلری يكی موقعلرينی انتخاب ايتدكلری وقت جوار قبائله معين برويركوويرمك مجبوريتی آلتندهايديلر، ولكن مرور زمانله قوت وثروتلری تزايد ايلهينجه بومحل شرف

بویوندیریغی قالدیروب آتدیلر . کندی نفوذلرینی داخلده‌کی قبائل وحشیه‌اوزرنده ویکی مستعمره‌لرله ساحل بوینده توسیعه باشلادیلر . افریقا ساحلنده قارتاجدن اول تشکل ، تأسس ایتمش Leptis لیبده ، [١] Utica اوتیقا کبی اصلا فنیکه‌لی اولان مستعمرات وبلاد جسیمه وارایدی ؛ بونلر یکی کلن همشهریلرینك سرعتله حاصل اولان قوت وثروتی قیصقانمادقدن صرف نظر، همان آنکه براتفاق دائمیٔ سیاسی وحربی‌یه داخل اولمشلر وقارتاجی بو (فدراسیون) نك رئیسی عد ایله‌مشلردی، لکن (سیرن) ده متوطن وغایت معمور، زنکین مستعمراته صاحب یونانیلر قارتاجلیلره بالطبع بونظرله باقمادقلرندن آره‌لرنده همان حرب ظهور ایتمش ایدی .

ایشته بو حرب تاریخك بزه اخبار ایله‌دیکی ایلك محاربات

---

[١] الیوم لیبده تسمیه اولنان بوشهر عظیمك و طرابلس غربك خمص جواریله بنغازی متصرفلغنك مصر حدودینه دوغرو اوزایان سوا- حلنده‌کی بلاد قدیمهٔ معموره‌نك بقای خرابی پك شایان حیرت صورتده آشکاردر . شیمدی سفیل وعریان بومعظم خرابه‌لرك یانته ییرتق چادرینی قوران یرلی اهالی بونلره برنوع حشیت وجهالتله نکهباندرلر . بورالرده حالا بر طاقم محکوك وقیمتدار زینت طاشلری بولنه‌رق مهر ویایوزك یاپیلیر . غایت محتشم هیاکل چیقاریلیر . حتی مرحوم رجب پاشانك طرابلس غربده بولندیغی اثناده یاپدیردیغی قرائتخانهٔ عسکریه‌نك باغچه‌سنی تزیین ایچون کتیریلن غایت جسیم برهیکل طرف عاجزانه‌مزدن دیکمه‌لرله رکز اولنمشدی . مؤلف

بحریهٔ جسیمه‌دن برینك وقوعنی انتاج ایله‌دی. ایران حکومتنك شرقده کسب قوت ایتمه‌سی اوزرینه ایران جنراللرندن بری یونانیلرك اناطولی ساحلنده‌کی الك قوتلی مستعمراتندن اولان قورفو شهرینی محاصره ایتمش ایدی. قورفولیلر اوزمان جسارت وقوهٔ بحریه ایله مشهور اولدقلرندن مستولی‌یه اطاعتدن ایسه اولاد وعیال واموال واشیای غالیلرینه یوکله‌ده‌رك وطنلرینی ترك ایتدیلر. (قبل المیلاد ٥٤٦) و اوزمان بحر سفیدك اقسام غربیه‌سنده حاکمیت بحریه‌یی الده ایتمش اولان قارتاجلیلرك همان برقسمنی ضبط وتملك ایتدکلری قورسیقه جزیره‌سنه توطن ایچون کلدیلر. قورفولیلرك، بالخاصه عموم یونان مستعمرلرینك الك قوی رقیبی وجسارت ومهارت بحریه‌لرینك پك ایی آشناسی اولان قارتاجلر بالطبع بوحالی خوش کورمه‌مش وتوسقانه‌لیلرله بالاتفاق علیهلرینه یوز یکرمی کمیدن عبارت برمتفق دونماسوق ایله‌مشلردر. قورفولیلر بوقوتی صورت ماهرانه وجسورانه‌ده همان نصفی درجه‌سنده اولان کمیلریله مغلوب ایتدیلرسه‌ده تمادی ایده‌جك محارباتده دوامه عدم قدرتلرینی حس ایله‌دکلرندن قورسیقه‌یی ترك ایله (غول) سواحلنه عزیمت و اوراده شیمدیکی (مارسیلیا) شهر جسیمنك اساسی وضع ایله‌دیلر.

دوغریجه‌سی بوندن صوکره و اول، رومالیلر ایله ظهور ایدن مشهور (پون) محاربه‌لرینه قدر قارتاجه تاریخنه عائد

معین ومحقق معلوماته صاحب بولنمایورز . یالکز قارتاجه‌لیلر شبهه‌سز یونان مستعمراتیله آره‌لرنده‌کی رقابت وعداوت‌شدیده‌سی سببیله و بالخاصه جزائر شمالیه‌نك افریقایی محافظه ایچون لزوم شدیدینه بناءً بر آره‌لق سیراغوزه‌یی محاصره ایتمشلر ایدی ؛ انجق بورانك حکمداری (آغاتوقلس) بردن بره افریقایه اینوب اردوسنی قره‌یه چیقارمش، وعسکرینی رجعتدن مأیوس براقمق اوزره کمیلرینی احراق ایتدکدن صوکره قارتاج اردولرینی مغلوب وتونس ایله بر طاقم شهرده ضبط ایله‌مش ، حتی یرلی پرنسلردن برچوغنی قارتاج بویوندیرغنی آتمغه مجبور ایتمشدی . بومحاربات اثناسنده (سیرن) حکمداری بوتون قوهٔ عسکریه‌سی وبحریه‌سی ایله سیراغوزه‌لیلره ابذال معاونت ایله‌مش ایسه‌ده (آغاتوقلس) بونی چکه‌مه‌یه‌رك زهرلتدکدن صوکره مظفریات واقعه‌نك تعقیبی اوغلنه براقه‌رق سجلیایه عودت ایتمکله پك آز صوکره قارتاجلیلر بوتجربه‌سز وکنج قوماندانك اردوسنی بوز-مشلر، اغلب احتماله نظراً یدری ده سجلیاده مسموماً وفات ایتدیکندن تهلکه‌دن کلیاً تخلیص کریبان ایله‌مشلردر (قبل المیلاد ٣٠٩) .

بواثناده شمالده روما لیلر کسب قوت وشوکت ایدیورلردی ؛ (٢٦٠ قبل المیلاد) تاریخلرینه دوغرو قارتاجك جهانك الك قوتلی برحکومت بحریه‌سی اولماسنه رغماً روما لیلر کوکللرنده‌کی حرص فتوحات وسجلیا جزیره‌سنك ایجاب ایتدیردیکی احترا-

صات سببی ایله قارتاجلیلرله چارپیشمقدن چکینمه‌دیلر. (پون) محارباتنك هر صفحه‌سی تاریخ مخصوصنده مفصلاً تعقیب ایدیله‌بیله‌جکندن بوراده اوزاتمایه‌جغز، یالکز شونی سویله‌یه‌لم که: پون محاربه‌لرینك بدأندن براز صوکره رومالیلر حصملرینك باشلیجه اسباب تفوقنك قوهٔ بحریه اولدیغنی درك ایده‌رك قره‌یه دوشن برقارتاج تکنه‌سنی مودل اتخاذیله آز زمانده (اوچ درت هفته؟) یوز یکرمی پاره تکنه‌لك بر دونما وجوده کتیرمشلر، مانوره‌ده حصملری قدر ماهر اولمادقلرندن رامپا ایچون برطاقم آلتلر ایجاد وبوسایه‌ده حرب بحری‌یی عادتا حرب بری‌یه قلب ایدوب نهایت قارتاجلیلره صولر اوزرنده‌ده غلبه چالمشلردر[١]

رومالیلرك بوموفقیاتی قورسیقه ایله ساردینیانك ضبطی تعقیب ایتدی؛ رومالیلر ایکنجی برمحاربهٔ بحریه‌ده حصملرینك آلتمش قطعه سفینهٔ حربیه‌لرینی ضبط ایله افریقانك باشدن باشه تسخیری ایچون‌ده‌تدارکات عظیمه‌ده بولنمغه باشلادیلر. آفریقایه رومادن سوق اولنان قوتك قوماندانی قونسول (رکولوس) قارتاج‌قاپیلرینه کلدیکی زمان دشمنك خوف وهیجانی اومرتبه‌ده ایدی، که: همان عرض استیمان ایتمك ایسته‌دیلر؛ انجق بواثناده

---

[١] هرتاریخك تأیید ایله‌دیکی بومعلوت شایان‌دقتدر، چونکه‌اوزمان رومالیلر یونان مستعمراتی‌ایله متفق ویونانیلرده انشاسی سفائنده وفعالیت بحریه‌ده همان قارتاجلیلره یقین ایدیلر.

همان وقتده کلن (اکسانتی پوس) قوماندانسندهکی بر مقدار یونان عسکرینك حضوریله اعادهٔامید وجسارت ایدوب بر هجوم مأیوسانه ایله روماليلری مغلوب وقونسول رکولوسی اسیر ایلهدیلر . انجق قارتاجه سجیلیادهکی مغلوبیات متوالیه یوزندن عقد صلحه آرزوکش ایدی . رکولوس مذاکرهٔ صلح ایچون قارتاج سفراسنه توفیقاً و شاید صلح ممکن اولمازسه ینه اسارته عودت ایتمك شرطیله رومایهکوندرلدی. لکن رکولوس حیاتی منافع وطنیهسنه فدا ایدوب روماليلره قطعیاً صلح ایدلمهمسنی، چونکه قارتاجهنك پك ضعیف اولدیغنی سویلهدیکندن روما حکومتی بووطنپرور چوجغنك سوزینه اعتمادله صلح تکلیفاتنی رد ایلهدی . رومادهرکولوسه ویردیکی سوزده دورماماسی، شاید قارتاجه عودت ایدرسه دشمنك یاپدیغی ایشه مقابل کندیسنی مطلقا اولدیرهجکی سویلهنمش ایسهده قونسول بو دفعهده اولومی وعدنده خلف ایتمکه ترجیحاً اسارته عودت ایتمش وقارتاجهده اشکنجه ایله قتل اولنمشدر [١].

حرب کمال شدت ایله دوامهباشلادی. قارتاجلیلرك سجلیاده الك قوتلی موقعی اولان (لیلیبیوم) شهری طقوز سنهلك بر محاصرهدن صوکره سقوط ایتدی. برچوق غالبیتلر ومغلوبیتلردن

---

[١] رکولوسك عاقبتی برچوق یرلرده بویله کوستریلیورسهده اتلاف اولندیغی قطعی دکلدر .

صوكره روماليلرك قازاندقلری ایكی محاربهٔ بحریه، حربه خاتمه ويردی. قارتاجه بونك نتيجه‌سنده سجيلياده‌كی بوتون مواقعی ترك ايده‌جك ، ٣٢٠٠ تالان كوموش ويره‌جك و اسرايی بلافديه تخليه ايدوب بعدما كرك سيراغوزه‌يه و كرك آنك متفقلرينه قارشی تعرضاتده بولنمايه‌جق ايدی (قبل‌الميلاد ٢٤١) بوايلك پون محاربه‌لری يكرمی اوچ سنه قدر ممتد اولمشدر .

بو اثناده قارتاجك احوال داخليه‌سی دها مدهش صورتده قاريشمش ايدی. خزينه بوشالمش، عسكرك مخصصاتنی ويره‌بيلمك ايچون الده برپاره قالمامش ايدی. ذاتاً حس وطنپروريدن محروم، قبائل وملل اجنبيه‌دن طوپلانمش اولان اجرتلی عسكر حكومته عصيان ايدوب تونسی محاصره ايتمشلر ، اورادن (اوتيقا) بلده‌سی اوزرينه يورومشلردی. قبائل بدويه‌دن تشكيل ايدلمش خفيف افريقا سواريسی‌ده بوعصيان عسكری‌يه اشتراك ايده‌رك قارتاج قاپيلرينه قدر بوتون مملكتی غارت وتخريب ايديورلردی. نهايت بوحركات اغتشاشكارانه تسكين اولنه‌بيلدی، لكن اووقته قدر جمهوريتك اك منبت ولطيف آيالاتی يانيق بر چول حالنه كلمش ايدی. ساردينياده‌كی آيلقلی عسكرده اخيراً قارتاجه عصيان ايتمش اولدقلرندن روماليلر بر از اول عقد ايديلن مصالحه احكامنه مغاير اوله‌رق بورايه دست استيلاسنی اوزاتدی ؛

حالبوکه: زواللی قارتاج بولندیغی ضعف وعجزایچنده بوحرکتی پروتستویه بیله مقتدر دکلدی .

مصالحه بویله‌جه یکرمی اوچ سنه ممتد اولدی . بو اثناده آمیلقار بارقه برحس آتشین وطنپروری ایله قارتاجی تکرار قوتلندیرمک، اسپانیا شبه جزیره‌سنی باشدن اشاغی ضبطایده‌رك اهالیسندن وخزائننددن وطن ایچون استفاده‌یه چالیشیوردی . بارقه فامیلیاسی کرك قارتاجده، کرك اسپانیاده بر نفوذ عظیمه مظهر اولدی. لکن مرکز حکومت بومجاهدات ملیتپرورانه‌یی آرتق انحطاط وسقوطه محکوم، اخلاقی بوزوق ملتلره مخصوص برنظر نفاق واحتراص ایله سیر ایدییوردی ؛ نته‌کم آمیلقار بارقه‌نك یرینه قائم اولان دامادی (آسدروپال) ك اسپانیاده برحکومت مستقله تشکیلی ایده‌جکندن قورقلمغه باشلادی . چونکه: آسدروپال قارتاجینانی یکی ایالتك مرکز اداره‌سی اوله‌رق تأسیس، یانده‌کی غایت زنکین کوموش معدنلرینی کشاد ایتمش، هرسنه حکومت مرکزیه‌یه رجال مخالفه‌نك اینتریقه‌لرینی کیتلرینی، طمعلرینی تسکین و تخفیف ایچون مبالغ عظیمه کوندرمکده بولنمش ایدی ؛ اسپانیالیلره پك‌ایی معامله ایدیور، آنلری خدمت حکومتده استخدام ایله‌یوردی ؛ عین زمانده شماله دوغرو توسیع ممالکدن دخی خالی دکلدی؛ بونك‌اوزرینه

كنديسنه ايبروس (امبرو) نهرندن يوقارى كچمەمسى، ساغونتين ولايتنه تجاوز ايتمەمسى امر ايدلدى .

آسدراپال نهايت بر قاتلك خنجريله دوشديكى زمان بارقه فامليامسى هنوز آميليقارك اوغلى كنج آنيبالى آنك يرينه تعيين ايتديرەجك نفوذى حائز بولنيوردى (٢٢١) . كنج جنرال اسپانياليلره بر قاچ دفعه غلبەدن صوكره نهايت جرأتكارانه (ساغانتوم) شهرينى محاصره ايتدى. ايشته بو حركت روماليلرله ايكنجى پون محاربەلرينك سبب كشادى اولدى . ساغانتوم بلدەسى يدى سنه محاصره يه تحملدن صوكره اهالى قيمتلى وطنلرينى دشمنه تسليمدن ايسه آتشه ياقماغى ترجيح ايتديلر. كنديلرى دخى قهرمانانه آتشلر ايچنده يانديلر . آنيبالك پيره نه طاغلرينى مرورى، غال اقوامندن برطاقملرينى معيتنه آلەرق روما اوزرينه يورومەسى و بر چوق قانلى محاربەلر قازاندقدن و رومايى دخى ضبط ايله باعث انقراضى اولمق رادەسنه كلدكدن صكره نصل مدهش بر طالع حرب ايله دوچار هزيمت اولديغى بوراده بالطبع تفصيله حاجت يوقدر :

روما قوماندانلرندن مشهور (پچيون) اسپانيايى باشدن باشه استرداددن صوكره افريقايه كچمش ايدى . قارتاج قاپيلرينه قدر مملكت يانوب ييقيليوردى . قارتاجيلر آنيبالى ايتاليادن عجله افريقايه چاغيرديلر؛ قوجه محارب بو قدر مشكلات عظيمه يه

قارشی ایتالیانك‌اك لطیف پارچه‌لرینه تام اون یدی‌سنه صاحب اولدقدن صوكره وطن اصلیسنك امدادینه قوشدی؛ بوحرب مدیدك اثنای جریانده قارتاجك منبع عظمتی ، واسطهٔ یكانهٔ محفوظیتی اولان قوهٔ بحریه‌نك حسن اداره واستكمالی ایچون صرف همت اولنمادیغی كبی ، قارتاج دیوارلری ایچنده پارتی منازعاتندن، فساداتندن كچلمز اولمشدی. زاما محاربه‌سی حربك نتیجهٔ قطعیه‌سنی میدانه قویدی. آنیبال قارتاجه كیده‌رك برنجی دفعه مغلوبیتی، لكن اردوسنك پرنشانیء كاملنی وطنداشلرینه خبر ویردی. بالطبع قارتاجه صلحه طالب اولمشدی. شرائط صلحیه‌یه نظراً قارتاجیلر اسپانیانی ، سجلیانی الحاصل آوروپا ایله افریقا آره‌سنده‌كی بوتون ممالكی ترك، دونمالرینی رومالیلره تسلیم و اللی سنه ظرفنده ١٠ بیك تالان تسویه ایده‌جك و رومانك مساعده‌سی اولمادقچه كیمسه ایله حرب ایده‌میه‌جك ایدی ! آرتق قارتاج روما حمایه‌سنده برشهر تجاری اولمقدن بشقه برشی دكلدی (٢٠٢ قبل‌الميلاد) .

آنیبال بو بویوك فلاكتلره رغماً وطننك موقع ریاستنه كچدی : خداپسندانه برغیرتله بوبنای انقراض رسید حكومتی تجدیده باشلادی ؛ امور مالیه‌یی برباد ایدن سؤاستعمالاتی منع، امور عدلیه‌نك اغتشاشاتنی دفع ایتدی ؛ لكن فساد اخلاق چیركین پنجه‌سنی قارتاجه‌لیلرك ناصیهٔ مقدراتنه باصمش ایدی .

اصـلاحات واقعه بوآنه قدر خلقك اكمكنى ، حق مشروعنى غصب وسرقتله مألوف اولان بر چوق اصلزادكانك ، اشخاص رزيله‌نك نهايتسز غضب وكيننى اوياندريبوردى . بارقه فاميلياسنك اوزاق ، يقين بوتون اعداسى اصـلاحاته ممانعت ، و وطنپرورى محو ايچون برلشديلر ؛ حتى وطن عليهنه ـ الان آنيبالك غيرت وشجاعتندن هراسـان اولان روماليلره ـ جاسوسـلق ايتمكه قدر تنزل ، خيانت كوستريلر . بوقدر آلچقلغك ، اينتريقه‌لرك نتيجه‌سنده حميتلى ، اختيار قوماندان سـنه‌لردن برى عمرينى ، عمرينك بوتون سعادت ولذائذينى اوغرنده فدا ايلديكى سوكيلى قارتاجايى ترك ايله ممالك شرقيه‌يه فراره مجبور اولدى . وكند. يسنه قارشى بتينيا يعنى شيمديكى خداوندكار ولايتى حكمدارينك مسافرپرورلكنى منع ايتديره‌جك شدتله آرقه‌سنى قوغالايان روما تعقيبـات كيندارانه‌سـندن قورتلمق ايچون زهر ايچه‌رك أولدى !

تاريخ قديمك بزه تقديم ايله‌ديكى بوشـانلى قوماندانك ، بوبيوك وطنپرورك طوپراغه قاوشـديغى موقعى ارائه ايدن علامت الآن ، مشحون تاريخ آناطوليمزك ازميت حواليسـنه شرف ويرمكده‌در ...

(نوميديا) يعنى شيمديكى جزايرحواليسى حكمدارى اولان (ماسينيسا) روماليلرك مظاهرتندن امين اوله‌رق برزماندن برى

جمهوریت ممالکنه تعرضـات متمادیه‌ده بولنیوردی ، بناءً علیه (۱۶۲) تاریخلرینه دوغرو بوایکی حکومتك علی الدوام بر برینی روما سناتوسنه شکایت ایتدکلرینی کوربیورز . فی الحقیقه سناتو بونلری بیطرفانه استماعه وبیطرفانه اعطای قراره مجبور ایسه‌ده رومالیلر نه اولورسه اولسـون اسکی رقیبلرینی کلیاً مضمحل ایتمکه عهدلی اولدقلرندن ویریلن حکملر هپ (ماسینیسا) لهنده ایدی. بوغائله‌لر خارجاً دوام ایدرکن قارتاج داخلی کورولتولره دخی میدان وقوع اولمشـدی ؛ اهالیدن قسم اعظمی شیمدی (آنیبال) ه یاپیلان حقسزلغك ، اصـیلزادکانك کوسـتردیکی حمیتسزلکك کنهنه واقف اولدقلرندن برقیام عمومی ایله بوکروهه منسـوب اولانلری قارتاجه الکاسـندن مؤبداً طرد ایتدیلر . مطرودلر نومیدیا قرالنه التجا ایتدی ؛ اوده تألیف بین ایچون قارتاجه‌یه برهیئت کوندردی ؛ لکن قارتاجه‌لیلر بوهیئتی قبول ایتمدکدن باشقه حدوددن سرعتله چیقماسنده اصرار ایله‌دکلرندن ایکی حکومت آره‌سـنده بر حرب ظهور ایده‌رك قارتاجه‌نك مغلوبیتی وپك فنا شرائطه رضا کوسترمه‌سیله ختام بولدی .

روما ایسه آرتق قرارینك اجراسی وقتنك حلول ایتدیکنی کوریوردی . آنجق معـاهداته پك زیاده رعایت ایدن قارتاجه علیهنه حرکت ایچون بهانه بولمق مشـکل ایدی . قارتاجه‌لیلر الك اصیل کنجلرندن اوچیوز ینی رومایه رهین اوله‌رق ویرمشلر ،

مهمات حربیه‌لرینی ، دونغالرینی تسلیم ایله‌مشلردی ؛ لکن نهایت وطنلرینی ترك ایتملری‌ده تکلیف اولننجه بو یوزسزجه تعرض، هرحالده برمقداری قالمش اولان حس آتشین وطن پروری زواللیلره مثلسز بر شجاعت مأیوسانه ویردی . اطاعتی صورت قطعیه‌ده رد ایتدیلر . رومالیلرك ایسته‌دکلری بهانه الده ایدلمشدی . ایشته بویله اوچنجی و صوك پون محاربه‌سی درعقب اعلان ایدلدی . درت سنه دوام ایدن بومحاربه‌نك نتیجه‌سنده قارتاج قلنجله ضبط ایدیله‌رك اهالیسی باشدن‌اشاغی اعدام واومعمور ومحتشم شهر خاك ایله یکسان ایدلدی . (قبل المیلاد ١٤٦) . قارتاجك اثنای محاصره‌سنده قادینلرك‌ده وطنی قهرمانانه مدافعه ایتدکلرینی وصاچلرینی کسه‌رك یایلره کیریش یاپدقلرینی تاریخلر روایت ایدر ... ایشته تاریخ قدیمك الك شعشعه‌دار، مفید ومؤلم بر صفحه‌سنی بویله‌جه افریقای شمالینك قوملری اوزرنده صولار، غروب ایدر کوریورز .

قارتاجه‌لیلرده سیر وسفائن وتجارت

قارتاجه‌لیلرك سیاست استعماریه وتجاریه‌لری جدلری اولان فنیکه‌لیلره نظراً پك مساعده‌کارانه صاییله‌بیلیر . نفس قارتاجه شهرینك لیمانلری ملل اجنبیه سفائننه، تجارینه آچیق ایدی ؛

یالکز مملکتک سواحل لیمانلرینه دخول یا قطعیاً ممنوع و یاخود غایت ضیق، شدید معاملاته متوقف بولنیوردی. صوکره‌دن تشکل ایتمش برچوق حکومات طرفندن‌ده تقلید ایدلمش اولان بوحرکت منفعتکارانه‌یی قارتاجه‌لیلر بعض مجبوریتلرله الزام‌عد ایله‌مشلردی: بونلرك داخلنده‌کی وحشی یرلیلر ایله ایتدکلری تجارت اصول مبادله‌یه تابع ایدی؛ جاهل وحشیلر برچوق نوع قیمتدار محصولات طبیعه‌یی قیمتسز، لکن پارلاق، کوسترشلی اویونجاقلره، قماشلره مقابل ویریورلردی. بوحالده بوتجارته ملل سائره‌نك‌ده حصه‌دار اولماسی طبیعی رقابتی تولید ایده‌جك، بوده وحشیلرك کوزینی آچه‌رق پازارلقده نه قدر غائب ایتمکده اولدقلرینی اکلاته‌جق ایدی. بناءً علیه قارتاجه‌لیلرك سربستیٔ تجارتی قبوللری دوغرودن دوغرویه کندی تجارتلرینی محو ایتمك اولوردی.

قارتاجلیلرك غربی بحر سفیدده باشلیجه مشتریلری سجلیا وجنوبی ایتالیاده‌کی یونان مستعمراتی اولوب بورالره کوندر-کلری برنجی اسیرلره، ایچری افریقادن تدارك اولنمش احجار نادره‌وآلتونه مقابل شراب ویاغ آلیورلردی. قارتاجلیلر یونان مستعمراتنه بونلردن باشقه قارتاجده ومالطه‌ده نسج اولنان چوق قماشلردخی کوندریرلردی. قورسیقه‌ده بال، بال مومی سارد نیاده کثیر مقدارده بغدای حاصل اولیوردی. باله‌آر

جزیره‌لرنده ایسه الك ایی نوعدن استرلر یتشمکده ایدی. لیپاری آطه‌لرندن ایسه زچینه، کوکرد وسائر مرکبات برکنیه اخراج ایدیلیردی. جنوبی اسپانیایه کلنجه باشلیجه ملل قدیمه‌نك تدارکنه خواهشکر اولدیغی معادن قیمتدارك منبعی حالنده‌ایدی.

هرکول ستونلری یعنی جبل الطارق بوغازی خارجنده ایسه بریتانیای جنوبیدن قورشون، قالای وسائره کتیرمکده قارتاجالیلر جدلری فنیکه‌لیلری استخلاف ایله‌مشلر ایدی: بو اسفار اخذ واعطا بالطبع دکزی مدخانه و اوراده‌کی اقوام وسائله قدر اوزانیوردی. قارتاجه‌نك انقراضندن صوکره بو صوك تجارت قار تاجه‌لیلرك ایلك رقیبلری اولان مارسیلیا مستعمراتی اهالیسنه انتقال ایتدی؛ انجق بونلر طریق نقلیاتی دکیشدیرمشلر ایدی. غول یعنی فرانسه ممالکنك برآ شماله چیقه‌رق امتعه‌یی قره‌دن رون نهری منصبنه نقل وتوزیع ایله‌مکی اختیار ایتدیلر، که: اوزمانده بویولجیلق اوتوز کون سوریوردی.

افریقانك ساحل غربیسنه کلنجه بوتون بوجوار، مراکش وفاس یالیلری قارتاجالیلرك تجارت ستاسیونلریله مملوایدی؛ لکن الك بویوك مرکزلری ودپولرك Cerne سرن جزیره‌سی (الیوم Suana دینیلوب بحر محیط اطلاسیده و ۱۰ ۲۹ عرض شمالی ۴۰ ۱۰ طول غربیده) در اموال وامتعهٔ تجاریه ضعیف تکنه‌لرله بورادن قارشی ساحله نقل ایدیلوب طوپلانان اهالیء

وحشیهٔ داخلیه ایله مبادله ایدیلیردی . قارتاجلیلر داخله اوانی
زجاجیه، بونجوق، پاموقلی، سلاح کوندروب بوکا مقابل پوست
وفیل دیشلری الیرلردی؛ قارتاجه‌لیلر بالقجیلقله‌ده مشهوراولوب
الیوم افریقای شمالیده بولنان تون بالغی دخی خیلی معتبرایدی.
بوجسور ومتشبث تجارلرك (کینه)یی طانیدقلری وسفینه‌لرینك
(سنه‌غامبیا) منصبندن آشاغیلره قدرایندیکی اغلب احتمالاتدندر.
انجق بواسفار بعیدهٔ تجاریه‌یی برسرمهم حالنده‌صاقلامق عادی
یوزندن بوکون بو احتمالاتك درجهٔ موثوقیتنی تعیین مشکلدر .
ینه بواسبابدن طولایی، قارتاجه‌نك جنوبی نواحیسندن افریقا
داخلنه دوغری اجرا ایدیلن کربان تجارتنك هانکی نقاطه‌قدر
واصل اولدیغنی اصلا بیلمه‌یورز. بوتون بواسرار ماضیه برزمان
۷۰۰۰۰۰ کیشیلك بر نفوسه مالك وافریقای شمالینك اوچیوز
شهرینه حاکم اولان محتشم قارتاجه‌نك شیمدی بحر سفیدك
امواج متهوره‌سی اوکنده و لاقید افریقا سماسنك آلتنده عاطل
ومجهول اویویان خرابه‌لری آلتنده صاقلانمش یاتیور !

روماليلر ، واندالل

قارتاجه مماليكى، يعنى شيمديكى تونس ايله طرابلس غربك برقسمى بويله‌جه صورت رسميه‌ده روما دولتنك تحت اداره‌سنه انتقال ايتدى . نوميديا الآن روما حمايه‌سنده وعين خاندان حكمدارينك تحت اداره‌سنده بولنيوردى ؛ لكن چوق كچمه‌دن ماسينيسا نامنده‌كى نوميد يا قرالى وفات ايدركن مملكتى ايكى اوغلى آره‌سنده تقسيم ايتمه‌سى يوزندن چيقان محاربهٔ داخليه‌يه روماليلر عادتلرى وجهله قوهٔ عسكريه ايله مداخله ايدوب بوراسنى دها قوتلى بر نفوذ آلتنه آلديلر . نوميديانك جهت غربيه‌سنده وبحر محيط اطلاسى‌يه ممتد، موريتانيا و شيمديكى (طنجه) بلده‌سنك اوزمانكى نامنه نظراً بعضاده (موريتانيا- يتيخيتانيا) دينيلن خطه‌حكمدارى دخى نوميد ياليلر ايله اولوب روماليلره قارشى قويمش ايسه‌ده ايكى متفق مملكت‌ده مغلوب ايدلمشدر (١٠٥ قبل‌الميلاد)

سزار وپومپى محارباتى اثناسنده وپومپى‌نك مقتوليتى اوزرينه مشهور قاتو ايله پومپى‌نك ايكى اوغلى افريقاده قالوب نوميديا

قرالی جوبا ایله برلشمك ایچون غربه یورودیلر سه‌ده بر مدت صوكره سزار بورایه چیقدی و (تاپسوس) ده دشمنلرینی بوزوب الك بویوك دشمنی (قاتو) نك صیغندیغی (اویتقا) اوستنه یورودی. (قاتو) معیتنك كندیسنه خیانت ایده‌جكنی حس ایتدیكندن او موقعده انتحار ایدوب افریقا ایشی‌ده بویله‌جه بیتدی (۵۰ قبل المیلاد)

شو بابمزه خاتمه ویرمه‌دن اول بر چوق وقایع و یبانجی اسملرك فكر قارئی تشویش ایتمش اولماسی اندیشه‌سیله (قبل المیلاد ۳۰) تاریخنده افریقای شمالینك رومالیلر طرفندن تاملیه تسخیرنده‌كی شكل جغرافیسنی مجملا ذكر ایده‌لم :

مصر — آقتیوم محاربه‌سنی متعاقب رومایه الحاق ایدلدی.

سیره‌نایق (بنغازی) — مصرك فتحنی تعقیباً ضبط اولندی.

كرید جزیره‌سی — بنغازی‌یه تابع طوتلدی .

نومیدیا وافریقیه — سزار طرفندن بش آیده ضبط اولندی.

موریتانیا — قبل المیلاد ۴۱ سنه‌سنده قرالی خلع ومملكت مولوقا (شیمدیكی مهایه) دره‌سندن بالاعتبار (سزاریانسیس) و (تینجیتانیا) نامیله ایكی ولایته تقسیم اولندی .

(موریتانیا سزار یانسیس) قسمنك باشلیجه بلده‌لری :

Igilgilis (ایجیل جلیس) یعنی Zezeli (جیجل)، Saldœ (سالدیا) یعنی Delluz (دلوز)، Icmumt یعنی (جزایر)،

Cœsarea (قولیا)، (روسوسقوقوم) یعنی Rususcucum (سزاریه) یعنی (تونس Teunuz) ، Siga سیغا یعنی (سیغاله Sigale) . بورالرده ساکن اقوامك الك قوتلیسیده ساحل بحره یقین مولوقا نهری کنارنده ساکن Massœsyli ماسه‌سیلی) قبیله‌سی ایدی .

دیدیکمز وجهله تینجی (شیمدیکی طنجه) بلده‌سنك موجودیتی غربی موریتانیایه یتنجیتانیا نامنی ویردیرلمشدر . طنجه‌نك بولندیغی جبل الطارق بوغازینك روماليلرجه نامی Fretum Gaditanum ایدی . بوخطهٔ غربیه‌یه Busadir بوسادیر یعنی شیمدیکی (ماليله) وآبیلا (Ceuta) شهر ولیمانلری وار ایدی .

بحر محیط اطلاسیده‌کی Zilis زیلیس یاخود Jolia Constantina ژولیالیا قونسطانطینه (آرزیللو) و Bannasa باناسا والنتیا (مهه‌دوند) و Sala سالا (شیمدیکی سالی) شهرلری وار ایدیسه بونلر روماليلره ایمپراطورلق دورینك چوق صکره‌کی زمانلرینه قدر معلوم اوله‌مامشدر . قبائل جبلیه یعنی بربرلرك اجدادی ایلك دفعه روماليلر طرفندن نومیدیا محاربانده طانلمش ایسه‌ده قطعیاً بونلره غلبه ممکن اولمامشدر ؛ صوکره‌لری افریقا والیلرینه برمقدار روی مدارا کوسترمشلردر .

واندالرك استيلاسى

بعدالميلاد ٤٢٩ تاريخنده دوغرو (جنسه‌ريق) نام قراللرينك تحت اداره‌سنده اولان واندال اقوام وحشيه‌سى اسپانيا قطعه‌سنى ياغمالادقدن صوكره واقع اولان تشويقاته وحرص ثروت واملِ غارته قاپيله‌رق انجق اون ايكى ميل قدر وسعتده اولان سبته بوغازندن افريقاى شماليه مروره تصدى ايله‌ديلر. بو واندالرك آره‌سنه برچوق غوتلر ايله اقوام سرسريهٔ سائره دخى قاريشمش اولوب اسپانيا غوتلرى‌ده بوخشين، مرحمتسز مسافرلرى برآن اول باشلرندن دفع ايده‌بيلمك اوزره كندى سفينه‌لريله امر مرورى تسهيل وتسريع ايله‌مش ايديلر.

روما اپمپراطورلغنك تسريع انقراضنده (آله‌ريك) و(آتيلا)يه معادل بر رول اوينامش اولان بو قرال (جنسه ريق)ك بوتون اردوسى – روايات مبالغه كارانه‌يه رغماً – انجق اللى بيك محاربدن عبارت ايدى. فى‌الحقيقه واندال حكمدارى دشمنلرينك كوزلرينى ييلديرمق ايچون خارجاً پك بويوك حشمت وقوت كوسترشى ياپيورسه‌ده اردويه قادين اختيار، چوجق واسرا دخى داخل اولديغى حالده مجموع سكسان بيكه

بالغ اولهمازدی . انجق (جنسه‌ریق)ك مهارت عسکریه‌سی ، جرأتی، بالخاصه افریقا آیالاتنده روما حکومتنه قارشی موجود عدم خشنودی وسوء اداره سایه‌سنده مستولیلر آز زمانده بر چوق فعال متفقلره نائل اولدیلر . موریتانیانك اقسام معلومه‌سی بیلدیکمز وجهله وحتی وغیر قابل الاداره برقوم‌ایله مسکون ایدی . رومانك سلاح شوکتی اوکندن ایچریلره چکیلمش اولان بو وحشیلر تکرار ساحل بحره وواندالك چادرلرینه کمال احتیاطله یاقلاشدقلری وقت شبهه‌سز جرمانیانك بومائی کوزلی ، صاری یوزلی ، زرهپوش محاربلرینك هیبت متعظمانه وانتظام عسکریسنی بویوك براندیشه وحشیت‌ایله سیر ایله‌مشلردر . انجق بربرینك لسانی آکلایه‌مامقدن متولد ایلك مواقع قالقنجه مور یعنی موریتانیالیلر نتیجه‌یی دوشونمکسزین بر روما دشمنلری ایله اتفاق ایدیورمشلردر . آرتق اطلاس جبالنك اورمانلرندن ، مغاره‌لرندن بوشانان بر چوق چپلاق محاربلر رومالیلردن، وطنلرینك حاکمیتی کندیلرندن نزع‌ایدن بو مدنی ظالمه‌دن اخذ انتقام ایچون واندال اردوکاهنه قوشوشدیلر .

روما طرفندن افریقا والیسی اولوب مقدما بعض افکار مخصوصه‌سنك ترویجی ایچون واندالك افریقایه حرکتنه‌سبب اولمش بولنان قونت (بونیفاس) ایشك بورنکه دوکولدیکنی

كورنجه معيتنده‌كى رومالى وطوپلايه‌بيلديكى يرلى عسكر ايله مدافعه‌يه شتاب ايتمش ايسه‌ده مختلف يرلرده مغلوب اولدى. مملكت سكنه‌سنك قسم اعظمى‌ده‌ذاتاً روماليلره آچيقجه اعلان عصيان ايله‌ديكندن بوطوفان خون واغتشاش آره‌سنده الده يالكز ايلك تخريبندن صوكره موقعى مقتضاسى سرعتله معمور اولان قارتاج بلده‌سى ايله (سيرتا) و (هيپو رجيوس) شهرى قالمش ايدى.

دها يوقاريلرده تعداد ايتديكمز وقايع حربيه‌يه رغماً بو تاريخده بحر محيط آطلاسيدن مصر حدودينه قدر ممتد اولان دار افريقا خطهٔ ساحليه‌سى روما آثار اعمار ومدنيتى‌ايله مزين وآبادان اولوب پك غلبه‌لك اولان سكنه اراضئ منبته‌دن ممكن اولان فوائدى استحصال ايدرلر ايدى. محصولاتك برمقدارى احتياجات داخليه‌يى تأمين ايلر وفضله‌سى، فضله‌سى دكل قسم اعظمى خارج مملكتلره سوق‌اولنور ايدى. خصوصيله اقليمك بغداى، آرپه محصولى حقيقةً شايان حيرت درجه‌ده بركتلى اولديغندن بورالرى رومانك وبلكه بوتون عالم مدنيتك ذخيره انبارى مقامنده ايدى.

لكن استيلاى اخير ومشؤم مناسبتى‌ايله طنجه‌دن طرابلسه قدر اوزايان يدى منبت ومعمور ايالت بردن بره واندالرك ايدئ غارت وتخريبنده أزيليويردى. بو وحشيلر برپارچه

مقاومت کوردکلری یرده عمومیتی قلیجدن کچیردکلری کبی کندی طرفلرندن مقتول اولانلرک انتقاملرینی آلمق فکریله بلاد معموره وجسیمه‌یی احراق وتخریب ایله‌یورلردی . ارکك ، قادین ، اختیار چوجق دیمه‌یوب اسیرلره - کویا صاقلادقلری خزائنی اخبار ایتمه‌لری ایچون - الك مدهش اشکنجه‌لرروا کوریلیردی.

روما والیسی قونت بونیفاس سبب اولدیغی فلاکتك کوندن کونه توسعنی ، تشددینی کوره‌رك صوك مغلوبیتندن صوکره (هیپور جیوس) شهرینه قاپانمش ایدی . مومی‌الیهی واندالر بوراده تحت محاصره‌یه آلدیلر. (بعدالمیلاد ٤٣٠ مایس). قارتاج شهرینك تقریباً ایکیوز میل غربنده اولان (هیپو) مستعمرهٔ بحریه‌سی مقدما نومیدیا قراللرینك اقامتکاهی اولمق مناسبتیله (رجیوس) لقبیله ملقب ایدی . الیوم Bona بونا نام اخیری ایله طانیلان بلده‌در. مشهور (سنت اوغوشین) بورانك پسقپوسی اولوب شهرك واندالر طرفندن احراقنده ۲۳۲ جلد اثردینی‌یی حاوی کتبخانه‌سی نصلسه قورتاریله بیلمشدر .

احتمال قونت بونیفاسك مهارتی ، احتمال واندالرك جهالتی (رجیوس) محاصره‌سنك اوندرت آیدن فضله امتدادینه سبب اولدی . غیر منتظم اولان عسکرلرینك تخریباتی یوزندن محاصرلر اکثریا آچ قالمق تهلکه‌سنه دوشدکلری حالده محصورین ایچون دکز طرفی کاملاً آچیق ایدی .

شيمدى افريقا ولايتنك ايچنده بولنديغى تهلكهٔ عظيمه روما حكومتى طرفندن شدتله حس ايدلمكله غربى روما شرقى رومادن استمداد ايتمش، ايتاليادن كوندريلن دونمايه قسطنطنيه‌دن وارد اولان برقوهٔ عظيمه‌ده التحاق ايله‌مش ايدى. بوقوتلرى تحت اداره‌سنه آليرآلماز (بونيفاس) واندالر اوزرينه يورودى. لكن بو حربده غائب ايديلوب افريقانك مقدراتى تظاهر ايله‌دى. يدى سنه مقاومتدن صوكره نهايت قارتاج شهرى‌ده واندالرك الينه كچدى وبو وقعه قارتاجك ايلك دفعه روماليلر طرفندن تخريبندن بش يوز سكسان بش سنه صوكره ايدى. قديم قارتاجك خرابه‌لرى اوزرينه صوكره‌دن انشا ايديلن بو شهر قسطنطنيه‌نك شهرت حكمدارانه‌سى، اسكندريه‌نك تجارتنى وانطاكيه‌نك احتشامى ايله رقابت ايده‌بيلير، غربى رومانك ايكنجى بلده‌سى عد اولنوردى: اوزمانلر بورايه افريقانك روماسى نامى ويرلمشدى. آلتى افريقا ولايتنك فابريقه‌لرى، اسلحه، مهمات دپولرى، خزائنى، ارباب صنعت وعرفانى همان بوراده مدخر ومجتمع ايدى. سوقاقلر، جاده‌لر، بنالر غايت منتظم، ادارهٔ داخليه مترقى برجمهوريت حالنده اولوب (پروقو-نسول) ناميله قديم روما قونسوللرينك قدرت وصلاحيتنى تمثيل ايدن برذات رأس اداره‌ده بولنوردى. رومالى وافريقالى كنجلرك تنوير وتحصيلى ايچون دارالفنونلر، جيمنازيالر،

وفلسفه، ادبیات داخل اولدیغی حالده تماميله سربست براصول تحصیل قبول ایدلمش ایدی . محتشم، مزین بنالردن تشکل ایدن شهرك تاوسطنه لطيف براورمان غرس اولنمشدی . یکی لیمان دینیلن مرسا ایسه کنیش وغایت امین ایدی . هر طرفده تیاترولر، عمومی میدانلر، سیرقلر کوریلیوردی . انجق صحائف تاریخیه‌ده بو ایکنجی قارتاجه سکنه‌سنك شهرت اخلاقیه‌لری شهرت مدنیه‌لری ایله قطعیاً متناسب دکلدر . کرك تجارتده، کرك معاملات سائرهٔ حیاتیه‌ده کوستردکلری حیله‌کارلق، خلوصسزلق ضرب مثل حالنه کلدیکی کبی شهوات غیرطبیعیه‌ده، خصوصیله رهبانك تحقیر وترزیلنده کوستردکلری انهماك پك مشهوردر.

یولده کوریلن پاپاسلر طاشلرله قوغالانیر ، هرطرفده بر طاقم دلیقانلیلرك قادین البسه‌لری ایچنده خرامان اولدقلری کوریلیردی !

واندالر بورایی ضبط ایتدکلری زمان سکنه‌یه پك زیاده ظلم ایده‌رك عادتا اسیر عد ایله‌مشلر . وبوتون اراضی وابنیه مظفرلر آره‌سنده تقسیم ایدیلوب زنکین اهالی چیر چپلاق قالمشدر. واندال حکمداری کندیسنه مخصوص اوله‌رق شیمدیکی تونس خطه‌سنك جهت جنوبیه‌سی اولان منبت (بزاقیوم) طرفلری ایله شیمدیکی جزایرك ایچری پارچه‌لرینی انتخاب ایله‌مش ایدی. انجق بوفلاکتلر دخی کافی دکلمش کبی (جنسه‌ریق)

زواللی قارتاجه‌لیلره کبار واغنیای ملتك بوقدر سنه‌لك وطنلرندن همان چیقوب کیتمه‌لرینی امر ایدلدیکندن دیار شرقك، مصرك، ایتالیانك بوتون شهرلری یرسز، یوردسز، اکمکسز وکیمسه‌سز قارتاج مهاجرلری ایله دولوب طاشه‌رق سفالت مدهشه‌لری دیللره داستان وشاعرلره موضوع حکایات اولمشدر! ایشته بویله‌جه آفریقاده، دور قدیمك اومعمورهٔ قیمتدارینك خرابه‌لری اوزرنده وجنسه‌ریقك علم مظفریتی آلتنده طوپلانمش اولان (واندال) و(آلانی) قوملری (٤٣٩ - ٤٤٥ بعدالمیلاد) طنجه‌دن طرابلسه قدر طقسان کونلك مشی ایله قطع ایدیله‌بیله‌جك اولان بحر سفید یالیسی بویجه ممتد زنکین ومنبت مملکته صاحب اولمشلرسه‌ده مملکت مفتوحه‌لرینك حدودی بر طرفدن قوم دریاسی اولان صحرای کبیر، دیکر طرفدن بحر سفید آره‌سنده ایدی. منطقهٔ حاره داخلنده ویا ماوراسنده ساکن چیپلاق اقوام زنجیه اوزرنده اجرای فتوحات جنسه‌ریقه اوقدر شرفلی، مشوق کورنمه‌دیکندن نظر حرص وطمعنی دکز طرفنه عطف ایتمش ایدی. اطلاس داغلرنده‌کی اورمانلر بی نهایه برکراسته خزینه‌سی اولدیغی کبی یکی تبعه‌سی‌ده انشاآت بحریه‌دن، سیر سفائن علمندن جاهل دکلدیلر. جنسه‌ریق واندالری هر زنکین مملکتی کندینه آچه‌جق اولان بو یکی اصول حرب واستیلانك تحصیلنه تشویق ایتمکده، افریقا

اقوام وحشیه‌سی‌ده ممالك متمدنه‌یی غارت هوسیله جانلانمقده ایدیلر ونهایت آلتی عصر صوکره قارتاج لیماننـدن چیقان بر قوی‌دونما تکرار رومایه وبوتون دنیایه قارشی دکزلرك دعوای حاکمیتنی سـورمکه باشلادی . ایشته بونقطه‌ده جداً « تاریخ بر تکرردن عبارت » اولیوردی !

واندال‌لر طرفندن سجیلیانك فتحنی، پالرمونك غارت وتخریبی، لوقانیا ساحلنه واقع تعرضات رومالیلری دهشته القا ایتدیکندن اتفاقلر تشـکیل ، اردولر ، دونمالر ترتیب اولنمش ایسـه‌ده جنسـه‌ریقك متفق اولان واندال قرالنـك شمالدن تعرضی وجنسه‌ریقك مهارت وحیله‌کارلقلری یوزندن برشی یاپیله‌مامش، نهایت برکون افریقا دونماسنك (تیبر) نهری منصبنه یاناشدیغی کورلمشدر . خواب غفلت وجبانتدن اویانان روما ایمپراطوری ساقسیموس صوك تدبیر اوله‌رق فراره‌تصدی، حتی سناتورلری دخی تشویق ایتمش ایسه‌ده سوقاغه چیقنجه خوف ، وغرضدن قودورمش اهالی وعسکر طرفندن طاشلرله اولدیریلوب جسدی تیبر نهرینه فیرلاتلمشدر !

بو حادثهٔ عبرت انکیزك اوچنجی کونی (جنسـه‌ریق) اردوسیله وکمال متانتله (اوستیا) لیمانندن روما قاپیلرینه یورودی. بو تاریخی قاپیلر آرقه‌سنه‌قدر آچیله‌رق بر زمانلر اولدیغی کبی معظم رومانك قهرمان ، وطنپرور کنجلری دشمن اوزرینـه

يورويه‌جكى يرده عاجز ، لرزان اختيارلردن مركب بر هيئت جنسه‌ريقك حضورينه كلمش وابنيه‌لرك تخريب اولنماسى واهالى‌يه اشكنجه ايدلمه‌سى كبى بعض مساعداته مظهر اولمش ايسه‌ده طبيعى بر كره دشمن ايچرى‌يه كيرنجه بو مواعيدك هپسى اونوتلمشدر . (بعدالميلاد ـ ٤٤٥) .

رومانك تخريبى، ياغماسى تام اون درت كون دوام‌ايتدى: صانكه قارتاجه بش آلتى يوزسنه‌صوكره انتقام‌مدهشى آليوردى! حكومته، اشخاصه عائدبوتون اشياونقود، معبدلرك ، تياترولرك تزييناتى ، الحاصل قيمتلى وتاريخى اولان هرشى مستوليلرك كميلرينه طاشيندى . . .

برمدت صوكره روما ايمپراطورى اولان ماجوريان شمال حدودينى تأميندن صوكره بويوك بر قوتله واندالره حدلرينى بيلديرمكه تشبث ايتمش و«قارتاج برحكومت خصومتكار اولدقجه ايتاليا سالم دكلدر . » قول مشهورينى دليل اتخاذ ايله‌مشدى . [١] جنسه ريقك روما اردوسنى‌يورمق ايچون نوميديا قطعه‌سنى برچول حالنه كتيرمك تشبثى فائده‌سز ايدى . چونكه ايمپراطور قارتاجناده (اسپانيا) كى دونماسيله اك مساعد نقاطه‌چيقابيليردى. لكن روما رجال حكومتندن بعضلرك خيانتلرى بوتون بو تصوراتى آلت‌اوست‌ايتدى. واندالر عظيم‌برجرأتله قارتاجناده‌كى

[١] عجبا شيمديكى ايتاليانلرده حالا بويله‌مى دوشونيورلر !

دونمایی باصوب برقسمنی غرق واحراق بر قسمنی‌ده ضبط ایله‌دکلرندن رومالیلرك اوچ سنه‌لك غیرتی مدهش بر صورتده هبا اولدی کیتدی! (٤٦١).

سنین متعاقبه‌ده، یعنی روما ایمپراطورلغنك عادتا قاریشق بر ایتالیا قراللغی حالنه کلدیکی وقتلرده واندالر هرایلك بهارده (٤٦١ - ٤٦٧) بویوك دونمالری ایله قارتاجدن چیقوب ایتالیا ویونانستان ساحلنی یاقار، ییقارلردی.

جنسه‌ریق — شیمدی‌سنی پك‌ایلرله‌مش اولدیغی حالده — اك مهم سفرلره بالذات قوماندا ایدییوردی. حرکت ایچون یلکن یاپدیغی زمان‌قلاغوزینك، هانکی‌جهته دومن دوغرولته‌جغنی صورماسی اوزرینه:

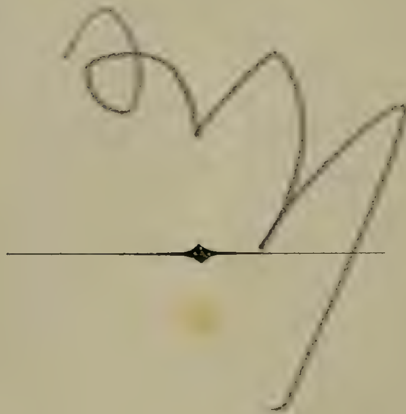
— سن‌بونی روزکارلره براق! آنلر بزی هانکی‌کناهکار ساحل اهالیسی انتقام الهی‌یی جلب‌ایتمش ایسه اورایه‌کوتوریر! دیرایدی. حال‌بوکه: جنسه‌ریقه کوره اك کناهکار اهالی، اك زنکین اولان اهالی ایدی!

واندالر شان وشرف عسکریدن زیاده غصب وغارته میال اولدقلرندن مواقع مستحکمه‌یه، یاخود آچیق ساحه‌لرده‌قوای جسیمهٔ منتظمه‌یه پك نادر هجوم ایدرلردی. آنلر کلی برآره‌لق بویوك مقیاسده برچاپولجیلق حالنه کلمش ایدی.

٤٦٨ ده شرقی‌وغربی‌روما باریشوب نصل‌اولورسه‌اولسون

واندالری تأدیب ایتمك ایستەدیلر شرقی روما سرعسکری ایراقلیوس مصردن اردوسنی دونمایەتحمیل وسواریسنی کشافلق ایچون قرەدن سوق ایتدی . طرابلس یالیسنە اینیلوب شهرلر وحوالی سرعتلە تسخیر اولندقدن صوکرە قارتاج سورلری آلتندە بکلەین ایمپراطور اردوسیلە برلشوب غربە یورودیلر بو افریقا سفری ایچون (٥,٢٠٠,٠٠٠) انکلیز لیراسی مصرف ایدلمش، قسطنطنیەدن قارتاج اوکنەکلن دونما ١١١٣ تکنەدن مرکب بولنمش ایدی ! بری وبحری عسکرك (١٠٠) بیك اولدیغنی مورخین سویلەیور. حیفا کە ایراقلیوسك عطالتی بریە عسکرینی بیقدیرمش وجنسەریقك حیلەسنە، تکاپوسنە آلدانان رومادونماسی برکیجە آتش کمیلرینك هجومیلە احراق ایدیلەرك حرب هیچ امید ایدلمەین بر نتیجۀ مؤلمەیە منجر اولمشدر . جنسەریق بونك اوزرینە تکرار بحر سفید وجزائر موجودەنك حاکم مستقلی اولوب سن پیریدە وفاتندن مقدم سجلیایی ضبط وغربی رومانك سقوط کامانی مشاهدە ایتمشدر . (٤٤٧) جنسەریقك وفاتندن صوکرە یرینەکچن اوغلی هونەریق باباسنك یالکز شدت، وحشت واخلاق سائرە ردیئەسنە وارث ایدی . قاتولیك، آرانیزم اوغرینە برچوق قانلر دوکدن صوکرە وفات ایتمش ، متعاقباً اوچدرت برادر وهمشیرەزادەسی تختەکچمشدر. (٤٩٦)دە مقام حکومتەکلن (ترازیموند) واندال حکمدارلرینك

الك ايسى وعالى ايسـه‌ده بوده تعصب دينى يوزندن بر چوق خطالر، غدرلر ياپدى. نهايت (٥٣٠) تاريخلرينه دوغرو روما جنرالى باسـيليقوس واندال حكومتى محو و افريقـايى شرق ايمپراطورلغى نامنه فتح ايله‌يوب بربرسـتانك اوچنجى دورهٔ تاريخيه‌سنى‌ده قاپامشدر .

بربرستانده اسلام

جزيرةالعربدن براثر اعجاز صورتنده انتشـار ايدن انوار شوكت اسلام سرعت برقيه‌سيله شام حواليسنى ، ايرانى ومصر خطه‌سـنى طوتدقدن صـوكره خليفه حضرت عثمان زماننده (٦٤٧ ميلاد — هجرت) افريقانك فتحنه ابتدااولندى. بوكار مشكله مأموراولان يكرمى بيك مجاهد عبدالله بن سعد قوماندا- سـنده مدينه‌دن حركت و(ممفيس) ده ٢٠٠٠٠ كيشى‌نك دها التحاقيله كسب قوت ايتديلر. عبدالله بن‌سعد عربلر كبى شجيع وسوارى بر ملت ايچنده اك شـجيع محاربلردن عد اولنماسنه رغماً بعض احوال اوليه‌سـنه نظراً بعضـلرى طرفندن پك‌ده خوش نظرله كورولمه‌يوردى . عبدالله آرقه‌سنده‌كى قرق بيك محارب ايله مغربك نواحى مجهوله‌سـنه دالدى. احتمال بر روما فرقه‌سى ايچون مشكل المرور اولان (بارقه) چوللرى عربلره اودرجه قورقولى دكلدى . دوه‌لر مشـكلاتى تخفيف ايديور،

عربلر اطرافلرندهکی چیپلاقلغه برنظر آشنائی ایله باقیوردی.
بونکله برابرچوق مشقتلی برسفردن‌صوکره چادرلرینی‌طرابلس
شهرینك اوکنده‌قورمغه موفق اولدیلر. روملره کلن برامداد
فرقه‌سی‌مجاهدینك هجومی‌اوکنده کاملاً محواولدیسه‌ده‌طرابلس
ایلك‌مهاجماته مدافعه‌ایده‌بیلمش، وآفریقا والیسی غره‌غورینك
بویوك‌برقوتله یاقلاشدیغنی دویان‌عربلر دشمنله برمحاربهٔ قطعیه‌یه
کیریشمك ایچون ترك محاصره‌یی مناسب عد ایله‌مشلردر.
روایات‌تاریخیه‌یه نظراً روماقوماندانك معیتنده‌کی عسکر ١٢٠
بیك کیشی‌یه بالغ اولیوردی. دشمن عربلرك یا اسلام یاحراج
تکلیفنی تهورله رد ایتدیکندن محاربه ایکی طرفدن دخی‌بویوك
برشجاعت شدتکارانه ایله باشلادی؛ لکن عربلرك شجاعت
مفرطه‌لرینه‌رغماً دشمنك کثرتی هردرلو امید مظفریتی‌مانع کورو-
نیوردی. برقاچ کونلر بومحاربه‌صباحدن‌اقشاملره قدردوام‌ایتدی.
اقشاملری حرب وضربك یورغونلغنه علاوةً افریقا کونشنك
آلتنده بی تاب قالمش اولان ایکی طرف چادرلرینه چکیلیر،
استراحت ایدرلردی. روما قوماندانك صوك درجه کوزل بر
کریمه‌سی واردی، که: کوچوکلکندن بری آته بنمکی، برکنج
محارب کبی اوق آتمغی‌تعلیم ایتمشدی. بونادرهٔ حسن وحرب
غوغانك هر صفحه‌سنده غایت‌مزین، محتشم زرهی، اسلحه‌سی
ایله دشمنك ایلك صفنده نظره چارپاردی. روما قوماندانی

اردوسنه کیم عرب قوماندانك باشنی کتیریر ایسه یوز بیك درهم آلتون ایله برابر قیزینك دست ازدواجنی اکا بخش ایله‌یه‌جکنی اعلان ایتدیکندن روما اردوسنده‌کی هر کنج محارب بوشانلی مکافاته نائلیت ایچون جوش وخروشه کلمش ایدی. بونك اوزرینه عربلر قوماندانلرینك محافظهٔ نفس ایچون چادرنده اوطورماسنی وکندیسنی تهلکه‌یه آتماسنی سویلدکلرندن عبدالله بن سعد ده میدان حربدن چکیلدی. بونکله برابر اسلام اردوسی ده بونسبتسز مقدارلرله یاریسی نیم وحشی اولان بربرلردن مرکب بویله وطنلرندن بعید، بیابانجی برچولده اوزون اوزادیه بوغوشمقدن عادتا مأیوس اولمش ایدی.

ایشته بویله مستثنا برزمانده‌ایدی‌که حضرت زبیر اون‌ایکی رفیق مجاهداتیله دشمن صفلری آره‌سندن کچه‌رك اردویه یتشدی. مشارالیه اخوان دینینك مقدراتنه اشتراك ایچون یمك یمه‌دن و صو ایچمه‌دن اوزون بر مسافه‌یی شایان حیرت بر شجاعت ومتانت ایله قطع ایدوب کلمش ایدی!

میدان حربه برکره عطف نظر ایدنجه دیدی‌که:

— نره‌در، سردارکز؟

— چادرنده!

— چادر نصل اولورده براسلام سردارینه مقام اولور؟

بوسوزله عبداللهی کورمکه کیتدیکی زمان سردار یوزنده بر

حمرت حجاب اولدیغی حالده صورت حالی ، و بویله بر موقعده وجودینك اهمیت عظیمه‌سنی درمیان ایله اعتذار ایتمك ایستدی.

حضرت زبیر ایسه:

— پك اعلا دیدی، سن ده آنلرك بونامردانه تكلیفلرینی ینه آنلرك اوستنه توجیه ایت؛ اسلام اردوسنه اعلان ایت كه: كیم غره‌غورینك باشنی كتیریرسه قیزی یوزبیك درهم آلتون ایله آكا بخش ایدیله‌جكدر !

بوخصوص اعلان اولندقدن صوكره دشمنك كثرتنه غلبه ایچون حضرت زبیر برتدبیر تصور ایتدی . عرب عسكرندن مهم برقسم دها صباحدن حربه اشتراك ایتدیرلمه‌یوب چادرلرده براقیلدی. قسم دیكر دشمنله غیرمنتظم واوزون برچرخه حربی افریقا كونشی آلتنده تمدید ایتمشـدی . نهایت هر ایكی طرف لرزه‌دار خطوه‌لر، یورومكه مجالسز حیوانلر ایله اردوكاهلرینه دیكلنمك ایچون چكیلدیلر. حیوانلرك طاقتلری چیقارلدی . زرهلر، سلاحلر برطرفه قونلدی ، ایكی طرف محارب آرتق كوندوزین مشـاق و بی‌تابیسنی تضمین ایله‌مك ایسـتیوردی . برآنده هجوم آوازه‌لری عكس انداز اولدی ؛ بر چوق قوی یورولمامش محاربلر عرب اردوكاهندن فیرلادیلر. پك آزصوكره قوجه روما اردوسی یورغونلق وشاشقینلق ایچنده پریشان اولوب كیتمشدی. روما جنرالی بالذات حضرت زبیرك الیله قتل اولندی؛

میدان حربده باباسنك انتقامنی آلمق وفدای نفس ایله‌مك ایچون
دوکوشن قیزی‌ده احاطه ایدیله‌رك تسلیمه اجبار ایدلدی .
عربلرك قلنجلرندن ، مزراقلرندن قاچان فراریلر سوفه‌تولا
شهرینه کیردکلرندن بالتعقیب اوراسی‌ده ضبط اولنمشدی .
[بوسوفه‌تولا شهری قارتاجك ۱۵۰ میل جهت جنوبیه‌سنده ،
خفیف برمیل اراضی اوزرنده اولوب برنهر ایله اروا اولنور .
اطرافی اورمانله محاطدر وبر طاق ظفر خرابه‌سی ، بر قاپی ،
اوچ عدد قورینت اصولی معبد نظر حیرته رومالیلرك احتشا ـ
مندن نمونه نما اولور . Show شونك سیاحتلری]

بوزنکین بلده‌نك سقوطی اوزرینه کرك اهالیٔ مقیمه ،
کرك بدویلر فاتحلرك لطفنه التجا ایتدیلر . بوراده اوتاریخدن
اعتباراً برمتین وامین مرکز عسکری تأسیس اولنه‌بیلمك ممکن
ایسه‌ده ، احتمال چکیلن مشاق ، مجاهدین آره‌سنده ظهور ایدن
برساری خسته‌لق ، محارباتده واقع اولان ضایعات اون بش
آیلق برسفردن صوکره عربلرك غنائم عظیمه واسرای کثیره
ایله برابر مصره عودت ایله‌مه‌سنه باعث اولمشدر . بعدالظفر
هرکسك طلب مکافات ایتدیکی اثناده روما جنرالنی قتل ایدن
وشبهه‌سز اك بویوك مکافاته لایق اولان برمحارب چیقمادیغندن
هرکیم ایسه شهید اولدیغی ظن ایدلمشدی . شو زمانه قدرکه :
ناکهان غره‌غورینك قزینك فریاد وانینی وسوزلری صامت

ولاقید دوران حضرت زبیره توجهله پدرینی تلف ایدن کیم اولدیغنی، بونکله برابر بو قهرمان عسکرك شجاعتندن افزون تواضع ونزاکتی حاضرونه اعلان ایتمشدی. قرار وجهله قیز حضرت زبیره عرض ایدلدی، لکن مشارالیه بومکافاتی کمال اعتدال دمله رد ایدرك قیلجنك انجق اعلای دینه وقف ایدلمش اولدیغنی وخدماتی ایچون امید ایله‌دیکی مکافاتك محاسن فانیه‌دن ونقد وزردن دها عالی وابدی بولندیغنی سویله‌مش ایدی!

بو قهرمان ایچون، که بوتون تاریخ بشریت مالکیتله فخر ایتسه روادر، الك مناسب مکافات تبشیر مظفریات ایچون حضور خلیفه‌یه اعزامی اولدی. مدینه‌ده خلیفه بوتون اصحاب کرام، رؤسای قوم، اهالی آره‌سنده افریقا سفر مدیدینك داستان خون آلودینی قهرمان مجاهدك آغزندن دیکلر ایکن او، الك کوچوك تفرعات حربیه‌یی بسط وبیان ایتدیکی حالده آغزندن کندیسنك اجرا ایتدیکی تدابیره، کوستردیکی مآثر شهامته عائد هیچ برکلمه صدور ایتمه‌مش ایدی!

بوندن صوکره عربلرك فتوحات غربیه‌لرینی یکرمی سنه قدر تأخر ایتمش کوریورز. ٦٨٩ سنه‌سنده معاویه‌یه بالذات افریقا اهالیسندن فریادجیلر کلیور؛ چونکه روما ایمپراطوری هرقل (ایراقلیس) افریقا اهالیسندن برقسمنك عربلره خراج ویردکلرینی دویجه آنلری سلاحله تخلیص ایده‌جکنه اوده

برطرفدن زواللیلری صیقیشدیریور ؛ بونك اوزرینه معاویه‌نك کوندردیکی براردو اوراده بویوك برشهری ضبط ، اوتوزبیك یونانلیدن عبارت بر اردویی محو وسکسان بیك کیشی اسیر ایدیور. [۱] لکن افریقا فاتحلکی شرفنی بن عقبه بن نافعه دها لایق کوریورز. عقبه بن نافع شامدن اون‌بیك منتخب، بهادر محاربك ریاستنده یوله چیقمشدی؛ بواردو یورودکجه بویودی. عقبه بن نافعك بربریه سفرنده طوتدیغی طریق استیلایی بوکون خریطه اوزرنده چیزه‌بیلمك پك مشکل اولدیغی کبی، بربرستانك نواحیٔ داخلیه‌سنه عائد عرب وقایعنویسلرینك ویردیکی تفصیلات عجیبه‌یی بورایه درجه‌بزم ایچون فائده متصور دکلدر. فی الحقیقه (زاب) یعنی محارب نومیدیا قطعه‌سی ۸۰۰۰۰ یرلی محارب جمع ایده‌بیلیرسه‌ده اوزمانه نظراً ۳٦۰ شهر جسیمك موجودیتی شبهه‌لیدر؛ مع‌مافیه ساحل بحره یاقلاشلدیغی زمان مشهور اولان (بجایه) و (طنجه) شهرلرینك ذکری عربلرك فتوحاتنه رنك وشکل ویریر. اسکی زمانلرده ۲۰۰۰۰ منتظم خانه‌دن متشکل اولدیغی اخبار اولنان (بجایه) الیوم بیله بر مقدار تجارتدن حصه‌داردر . طنجه ایسه عرب ویونان حکایاتیله شهرتیابدر ،

---

[۱] اقویلیا پسقپوسی (پاولووار نفرید) ك بیانه باقیلیرسه عربلر بو اثناده اسکندریه‌دن سجلیایه و افریقای شمالی صولرینه بر دونما کوندرمشلر. برنجی جلد ۱۳ نجی باب De gestis Songobarid

مع مافیه عربلرك بوراسنی برنجدن دیوارلر ، آلتون ، کوموش ایله قاپلی داملرله توصیفلری شهرك محضا متانت وثروت عظیمه‌سندن کنایه اولمق لازم کلیر .

موریتانیا تینجیتانیانك ایچریلری رومالیلره بیله غیر معلوم واهالیسی غدار، جسور، حیله‌کار و وحشی اولدقلری حالده پرواسز عقبه بومجهول ومهلك نواحینك تا باغرینه کیره‌رك کندیسندن صوکره کلنلرك فس و مراکش بلدهٔ عظیمه‌لرینی انشا ایتدکلری وحشتکاهلردن کچمش وسوس نهرینك اطرافنی ریان ایلدیکی آطلانتیق ساحلنده، قناریه آطه‌لری مقابله‌سنده راکب اولدیغی دوه‌سنی ، یاخود بارکیرینی کوکسنه قدر بحر محیطه سوره‌رك مشهور اولان شو سوزی سویله‌مشدی :

— یاربی، پیشکاه عزممه شو عمان حائل اولماسه‌یدی اسم جلالکی دکزلرك آرقه‌سنده‌کی ممالك مجهوله‌یه قدر کوتورور، اعلا ایدردم !

برمدت صوکره افریقالیلر ایله روملرك عمومی برعصیانی مشار الیهی بحر محیط یالیلرندن کری چاغیردی؛ وهر طرفدن قوای عظیمه اعدا ایله محاط اولدیغی ایچون کندیسنه شانلی بر شهادتدن باشقه برشی قالمادیغنی حس ایتدی . مع مافیه فاتح افریقه‌نك صوك دورهٔ حیاتی انجق اسلامیتك ایجاد ایله‌یه‌بیله‌جکی براهلهٔ خونین جوانمردی ایله اخلافه یادکار قالمق مقدرایدی:

افريقيه حاكملكنی عقبه‌یه قارشی دست زورینه آلمق ایستەين ومغلوب اولدیغی ایچون موقوفاً اردو ایله سوق اولنان برذات وار ایدی‌كه: عاصیلر مومی‌الیهك فكر انتقام ایله كندیلرینه التحاق ایده‌جكنی ظن ایده‌رك معلومات ویرمشلردی؛ یویكیت موقوف عربلره خاص جوانمردلكله بونی رد ایتدكدن باشقه عقبه‌یه‌ده ماوقعی بیلدیرمشدی. تهلكهٔ هلاك واضمحلالك تقربنده عقبه‌موقوفنك باغلرینی بالذات چوزه‌رك موت‌محققدن كندیسنی قورتارماسنی تكلیف ایتدیكی حالده رقیبی كندیسنك سنجاغی آلتنده شهید اولمغی ترجیح ایتدی. ایكی فدائی، ایكی قردش كبی یكدیكرلرینی دراغوش ایتدیلر؛ قلیجلرینی چكه‌رك قینلرینی قیردیلر: واولنجه‌یه قدر بهادرانه دوكوشدن صوكره صوكنجی اوریلان وطنداشلرینك اوزرینه یان یانه دوشدیلر!

اوچنجی افریقیه قوماندانی زهیر سلفنك انتقامنی آلدقدن صوكره رتبهٔ شهادتی احراز ایتدی . زهیر برچوق محاربات‌ده افریقالیلری مغلوب وپریشان ایتدكدن صوكره قسطنطنیه‌دن كوندریلن جسیم براردویه مغلوب اولمشدر. بواردو قارتاجك امدادینه كلمش ایدی .

افریقای شمالی اهالیسنك زمان‌قدیمدن بری عادتلری ایدی: اسلاملرك ورودنده آنلرله برلشیر، آنلرله غنائمی تقسیم ایدر، صوكره اسلاملرك ایلك چكیلمه‌سنده یاخود مغلوبیتنده تكرار

بتپرستلکه عودتله اسکی دوستلرینه هجوم ایدرلردی ! عقبه بن نافع کندی زماننده بو حالاتی دوشونه‌رك اسلاملره براستنادگاه، حربك احوال غیر مساعده‌سنه قارشی نسوان و صبیان ایچون برملجأ اولمق اوزره ایچری مملکتك گوبکنده برمرکز تأسیسنی دوشونمش واللنجی سنۀ هجریه‌ده (قروان) شهرینی تشکیل ایتمش ایدی (۶۷۰ – ۶۷۵ میلاد) . بو شهرك موقعی تونس خطه‌سی داخلنده‌ونفس تونسدن ۵۰ میل داخلده‌در . مؤخراً قروان پك زیاده معموریت کسب ایدوب افریقیه‌نك مرکز اداره‌سی اولدیغی کبی مرکز عرفانی دخی اولمشدر . انجق زهیرك شهادتندن صوکره‌شرقده حکومت اسلامیه‌نك اغتشاشاتی تکرار فتوحات غربیه‌یی سکته‌دار ایتمشدی . شرقده سکونتك تأسسنی متعاقب خلیفه عبدالملك افریقیه فتوحاتنه تکرار باشلانیلماسنی امر ایدوب مصر والیسی امیرحسن معیتنه (٤٠) بیك کیشیلك بر اردو ایله مصرك وارداتنی تخصیص ایتدی . بوحربك دوامی مدتجه افریقیه‌نك نواحی داخلیه‌سنده عربلر اکثریتله مظفر ایسه‌لرده سواحل بحر الآن روملرك النده ایدی. حسندن اولکی قوماندانلر قارتاج شهرینك نام‌وشهرتنه، استحکامات فوق‌العاده‌سنه قارشی حرکات قطعیه اجراسنی تنسیب ایتمه‌مشلردی . قالبس وطرابلسدن فرار ایدن محافظین‌ده عساکر رومیه‌یی تزیید ایتمش بولنیوردی ، لکن امیر حسن

دها جرأتلى چيقدى؛ بو جرأتده تأمين موفقيت ايله‌دى .

(٦٩٢ - ٦٩٨) تاريخلرى آره‌سنده يعنى ٧٩ نجى تاريخ هجرتنده ولايتنك مركزى اولان مشهور قارتاج بر دها بر مظفر خارجينك سلاح شوكتنه باش آلدى ودوچار غارت اولدى ! انجق بوندن متولد مسرت چوق سورمه‌دى .

شرق ايمپراطورلغنك بوتون مشاهير عسكريه‌سندن مركب براردويى حامل غايت جسيم بر روم دونناسى سجيليانك قوۀ حربيه‌سنى واسپانياده‌كى غوت قرالنك مجموع قوۀ بحريه وعسكريه‌سنى استصحاباً قارتاجه يتيشدى؛ ليمانك اغزينه كرلمش زنجيرى قيره‌رق ايچرى كيردى. اسلاملر بوقوۀ مهيبه اوكنده چاره‌سز قيروانه‌وطرابلسه چكيلديلر؛اهالى قديمه‌نك شاباشلرى، دعالرى ايچنده شهره كيرن متفقين‌ده سرمست موفقيت اولوب قالديلر . لكن آرتق افريقا روملره مؤبداً غائب اولمق مقدر ايدى . امير حسن ايرتسى سنه بويوك بر اردو ايله قارتاج اوزرينه تكرار يورودى ، اوتيقا جوارنده متفقلر ايله قانلى بر حرب ايده‌رك روملرى وغوتلرى ساحل بحره قدر قلنجله تعقيب ايتدى . دشمنك صوك سفينه‌سنك يلكنى‌ده افقده‌غائب اولمادن قارتاجه ، ديدونك ، قيصرلرك شهرى آتشلره ويرلمش ايدى . . . شهر ايكيوزسنه قدر خرابئ مطلق ايچنده قالمش، انجق صوكره‌دن خلفاى فاطميه طرفندن اسكى نفوسنك

انجق یکرمیده برینه معادل اوله‌جق قدر اهالی ایله اسکان ایدلمشدر . بوراده افریقای شمالینك قرالیچه‌سی دینلك اولان اوتاریخی قارتاجه‌یه صوك برنظر وداع آتمق اوزره دیه‌لمکه :

اون آلتنجی عصر میلادی اوائلنده ، یعنی بوندن درت یوزسنه قدر مقدم قارتاجه‌یی شوحالده کوریورز : بر جامع ، طلبه‌سز برمکتب، یکرمی بش، اوتوز دکان، وبشیوز قدرفقیر، چپلاق کویلی طلبه‌سی‌که : اوحال ایله برابر سکانی اسکی‌قارتاج سناتورلرینك طور مغرور وغیر متزلانه‌سنه صاحبدر [۱].

بوکون قارتاجه تامیله محو اولمش بولنیور ، انجق تدقیق حقایق ایچون کیدن برسیاح احتمال تخریبات زماندن کری‌قالان برقاچ صوکمری بقیه‌سی سایه‌سنده برزمان یوز بیکلرجه آدمك عیشکاه رفاهی اولان بونقطه‌یی طانیه‌بیلیر !

روملر افریقادن قوغیلمشلردی ؛ لکن مملکت هنوز عربلرك‌ده اولمامشدی . بربرستان داخلی اهالیسی ، مورلر (یاخود بربرلر) کندیلرندن امید اولنمایه‌جق بر اتفاق وانتظام ایله طوپلاندیلر . وبالتصادف اوزمان ظهور ایدن وپیغمبرلك

[۱] اسپانیوللرك عربلره کوستردکاری کین وغرضك مابعد زبونکشانه‌سی اولمق اوزره شارلکن زماننده (خلق الواد)ده بولنان اسپانیول شووالیه‌لری (!) بوفقیر کویی بیله محو وغارتدن جبر نفس قهرمانی ایله‌مه‌مشلردر .

دعواسنده بولنان بر قادینــه اطاعت ایتدیلر، امیرحسن بویوك برحریده مغلوب اولدی ؛ وبونجه سـنه‌لرك امكی محو اوله‌رق مصر حدودینه قدر رجعت ایدوب بش سـنه مدت اوراده موعود عسـكرك ورودینی بكله‌دی . بو اثناده افریقاده غایت غریب بر حال وقوعه كلمكده ایدی :

پیغمبرلك دعواسنده اولان قادین بوتون اهالی‌ یی، عسكرینی طوپلامش دیمش ایدی،كه :

— شهرلرمز وآنلرك حاوی اولدیغی آلتین وكوموش دائما عربلری جلب ایدیور. حالبوكه : بو مشؤم معادن بزم مقصود اصلیمز دكلدر : بز محصولات بسیطهٔ ارضیه ایله‌ده كچینه‌بیلیرز . هایدی شوشهرلری یاقالم ومعادن قیمتداری، خزائنمزی آنلرك كوللری آره‌سـنه دفن ایده‌لم ! بلكه اوزمان دشمنلرمز بزی سربست براقیرلر ! »

بو تكلیف هائل آلقیشـلرله قبول اولندی . وطنجـه‌دن طرابلس غربه‌قدر بوتون معموره‌لر ، مبانیٔ جسـیمه یاقیلوب ییقیله‌رق اشجار مثمره كلیاً محو ایدلدی، اورته‌ده مدار تعیش برشی قالمامش ، منبت، نفوس مسـعوده ایله دولو باغچه كبی بر مملكت برچوله، بریانغین یرینه انقلاب ایله‌مشدی. صوك دورك سیاحینی وتاریخ نویسلری بو خطه‌ده سیاحت ایدر ایكن صوك معموریت وخرابیتك برچوق ایزلرینه تصادف ایدرلر. بونكله

برابر آوروپامورخلری اهالینك، خصوصیله اهالئ خرستیانیه‌نك عدالتسزلکندن، ظلمندن دولایی اسکی افندیلری اولان روملری سومه‌دکلرینه مقابل جبار ووحشی اقوام بربریه‌نك بویوندیریغنه دخی کمال نفرتله باش اکدکلرینی، بناءعلیه برطرفك ظلمنه، دیکر طرفك جهل ونادانیسنه قارشی احکام قرآنیه‌یی منتله قبول ایله‌دکلرینی یازمقده‌درلر. [۱] ایشته بو حکمته مبنیدر، که قوهٔ عسکریه ایله اخذ انتقام ایچون یاقلاشان عرب جنرالی عادتا برمنجئ روحانی کبی قبول ایدلمش ولذت ومدنیت وعرفانی حس ایدن بوتون یرلی اهالی عربلرك معاونتنه قوشه‌رق نیهٔ کاذبه ایلك محاربه‌ده قتل وبربریلر پریشان ایدلمشدر. [۲]

---

[۱] روما ایمپراطورلغنك انحطاط وسقوطی. اوچنجی جلد. صحیفه ۲۲۵

[۲] بربرك اصلی اولان باربار لفظی درت صورتله تصنیف ایدیله بیلیر.
(۱) هومرك زماننده واحتمال یونانیلر ایله کوچك آسیالیلرك عین لسان ملایمی قوللاندقلری اثناده طرز تلفظلری خشین، قابا اولان بوتون اقوامه ویریلن لقب ایدی. (۲) هردوتك دورندن بالاعتبار یونانیلرك لسان، عادات واخلاقنه یبانجی بوتون اقوامه تطبیق اولنمشدر.

(۳) پلوتوسك زماننده روماليلر آرزوی ذاتیلری ایله بوکلمهٔ استحقاری قبول وکندیلرینی (باربارلر) تسمیه ایتمشلردر. انجق اکثریا بو تلقیبدن ایتالیا ایله اکا مربوط نواحی‌یی استثنا ایلرلردی. نهایت عزت نفسك ترقیات متوالیه‌سی ایله بوکلمه ایمپراطورلق حدود عمومیه‌سنك خارجنده‌کی قبائل وملل وحشیه‌یه ترك اولندی.

(٤) عربجه‌یه افریقای شمالینك شهرلی لاتین اهالیسندن آلینه‌رق

موسی بن نصیر زماننده بربریه‌ده بر عصیان دها چیقمش ایسه‌ده کمال مهارت ایله باصدیریلوب بر چوق همتلر صرف اولنه‌رق اسلامیت بو اهالی وحشیه‌یه صورت اساسیه‌ده تلقین ایدلدی ؛ کیت کیده فاتحلرینه قارشی بو درجه متنفر اولان بربریلر عربلرك جنسیتنی ، مذهبنی ، لسانتی ، عاداتی قبول ایله‌مکی کندیلری ایچون مدار فخر عد ایله‌دیلر. او صورتله‌که: فرات نهرندن بحر محیط اطلاسی‌یه قدر بوتون اهالی عین جنسدن عد اولنه‌بیله‌جك بر حالت ممزوجه ومتجانسه آلدی .

امویلرله عباسیلرك قانلی محارباتی نتیجه‌سنده تاریخ اسلامدن مفصلاً تعقیب اولنه‌جغی وجهله افریقای شمالیده دخی رجال اسلامیه اغلبیون ، الموحدین ، فاطمیه ، ادریسیه کبی بر طاقم حکومات مستقلهٔ قویه تشکیل ایله‌دکلری وقت بونلر دائما غایت قوتلی ، ومتشبث قوای بحریه‌نك صاحبی بولنمشلر ، عادتا دور قدیمك قارتاجه‌سی مقامنه قائم اولدقلری کبی اوروپا سواحل جنوبیه‌سنی ضبط وتخریبده (جنسه‌ریق) ه تفوق ایله‌مشلردر . غریبدر، که روما بو قدر سنه‌لك بر حکومت جهانکیرانه‌نك بوتون شوکتیله برابر هیچ بر زمان افریقای شمالینك وقت وقت

(بربر) هیئتنه قلب اولنمش وافریقای شمالی قبائلنه او صورتله تطبیق ایدلمش اولدیغندن بویله‌جه بوتون افریقای شمالی حوالیسی Barbary بربرستان یاخود بربریه تسمیه قلنمشدر .

كنديسنه كوستر ديكى قهر وتغلبك برمثالنى ارائه‌ده اظهاراقتدار ايله‌مه‌مشدر . (٨٢٣) سنهٔ ميلاديه‌سنده اندلسدن طرد ايديلن برفرقه‌عرب اولا اسكندريه‌يى ضبط وتخريب ايتدكدن‌صوكره كريده‌چيقه‌رق آطه‌يى ضبط وتملك‌ايتديلر. وبورادن كوندردكلرى دونمالريله شرقى روما ايمپراطورلغنك بوتون سواحلنى دهشتلره غرق ايله اوقوجه حكومتى خراجه ربط ايتديلر .

٨٢٧ سنهٔ ميلاديه‌سى ابتداسنده (بنى اغلب) دولتك يوز تكنه‌دن مركب دونماسى تونس ليماننـدن ١٠٠٠٠ پياده و٧٠٠ سوارى عربى سجليايه آتدى ؛ آرقه‌دن يتيشن امداد ايله آطه فتح اولنوب پالرمو (عربلر بلرم ديرلر) قوهٔ بحريه‌لرينك، عرفان ومدنيتلرينك مركز معمورى اولدى. (٨٧٦ ميلاد) نهايت اللى سنه مقاومت ايدن سيراغوزه‌ده تسليم اولدى؛ بوراده عربلرك الينه كچن اموال واسرانك حد وحسابى يوق ايدى. كليسالردن النان كولچه كوموشك ٥٠٠٠ لبره‌يه ومجموع غنائمك ١,٠٠٠,٠٠٠ درهم آلتونه (٥٠٠٠٠٠ استرلين) بالغ اولديغنى واسرانك ايسه (ترانتوم) فتحنده افريقايه كوتوريلن ١٧٠٠٠ كيشيدن فضله بولنديغنى روايت ايدرلر.

هرآن بلرم (پالرمو)، بيزارته، تونس ليمانلرندن جسيم عرب دونمالرى چيقيور ايدى. (قالابريا) و(قامپانيا) حواليسنك ١٥٠ شهرى تخريب وغارت اولنمش ايدى . معظم روما شهرينى بيله

نه قیصرلرینك شوكت ماضیه سی ، نه اعزه نك قدرت معنویه سی عربلرك سلاح استیلا وغارتندن محافظه ایده بیلدی . مورخ مشهور كیبون دیوركه :

«شاید محمدیلر بوزمان یكدیكرلریله متحد اولسه یدیلر ایتالیایی برحمله ده وشانلی برغنیمت صورتنده فتح ایله مك ایشدن بیله دكلدی؛ لكن آرتق بغداد خلیفه لری غربده كی نفوذلرینی غائب واغلبیلر ایله فاطمیلر آفریقیه ولایتنی غصب ایله مشلردی ؛ وسجلیا امیرلری استقلال دعواسی سورییوردی ! » [١]

بناءً علیه ١٠٦٠ تاریخلرینه دوغرو ایتالیانك قالالبریاساحلنه یرلشمش اولان نورمانلر برچوق محاربه لردن واوتوز سنه متمادیاً قان دوكدكدن صوكره عربلری ایتالیا یاللرندن سوردیلر و سجلیانك قسم اعظمنه صاحب اولدیلر. ١١٠٠ تاریخلرنده ایسه برچوق اقوام سائره ایله قاریشه رق كسب شوكت ایله ین بونورمانلر عربلرك بحر سفید اطه لرنده طرف مغلوبیتلرندن جسارت آله رق مالطه یی دخی اللرندن نزع وافریقای شمالی حكومات اسلامیه سندن خراج آله جق درجه ارائه جرأت

---

[١] عباسیلرك حكومت معنویه ودنیویه لرینه قارشی اسپانیا عربلرینك عصیاننی متعاقب ایلك اختلاللر افریقیه ولایتنده باش كوسترمشدر. ابراهیم بن اغلب (٨٠٠—٩٤١ میلاد) بنی اغلب حكومتنی تشكیل ایتدیكی كبی ادریسیلرده اوقیانوس اطلاسی یه یقین فاس شهرینی بنی ادریس حكومتنك مركزی اتخاذ ایله مشلردی . (٨٢٩—٩٠٧ میلاد)

ایله‌مشلر ایدی . خلیفهٔ فاطمیه مصرك فتحنه عزیمت ایتدیکی زمان تونس وجزائر خطه‌لرینك اداره‌سنی برچوق هدیه‌لره تردیفاً خدامندن (یوسف)ه حواله ایله‌مشدی؛ بوذاتك احفادی مصر حکومتنه اولان روابط صمیمیه‌لرینی چوقدن اونوتمش اولدقلرندن شیمدی برحالت عجزوعطالتده یوارلانقده ایدیلر.

قره طرفندن مراکشك الموحدین حکمدارلری دکزدن ایسه یونان وفرانق قوای بحریه‌لری بونلری صقیشدیریوردی. نورمان پرنسی روجر مالطه‌نك ضبطندن صوکره بربریه‌نك قوتلی مواقع بحریه‌سندن اولان طرابلس غربه هجوم ایده‌رك ارككلردن قسم ذکوری عمومیتله قتل واعدام وقسم نسائی اسیر ایله‌مش ایدی . وبوتون بو فاجعه‌لر ۱۲ عصر میلادنده جریان ایدییورایدی. یوسفك احفادی طرفندن تونسده تشکیل اولنان بوضعیف وبدبخت حکومتك مقراداره‌سی اولان افریقیه ویاخود (مؤسسنك نامنه نسبتله) (مهدیه) سجلیا امیرالی طرفندن ۱۵۰ تکنه‌دن مرکب بر دونمـا ایله محاصره وضبط اولنوب بوتون اموال واشیا فرانقلرك یدغارتنه دوشدی. متعاقب سفرلر نتیجه‌سنده‌ده سجیلیا قراللری ویاخودمعیتلری تونس سفاکس، قاپسیه، بونه بلده‌لریله ساحلك قسم اعظمنی ضبط ایتدیلر . بوتون بومواقعه خرستیان محافظلر قونیلوب مملکت دخی خراجه کسیلدی. بونکله برابر خرستیانلرك قلنجی قرال روجرك وفاتیله

قیرلمشدر، دینیله‌بیلیر؛ چونکه روجر وفات ایدنجه عربلر بو مواقعی برر برر استرداد ایدوب اوزرینه کوندریلن بر چوق قوتلری‌ده پریشان ایتمش ایدیلر .

تصریح ایدیله‌جك وقایعك دورهٔ کذراننه سرعتله یاقلاشه‌بیلمك ایچون بعض اهمیتسز حادثات تاریخیه‌یی آتلار ایسه‌ك بحر محیط اطلاسیدن تونسه قدر یوز سنه قدر حکم ایتمش المرابطین حکومتنك یرینه قائم‌اولمش بولنان الموحدین حکومتی اراضیٔ واسیعه‌سی اوزرنده اوچ امارت اسلامیه‌نك تأسس ایله‌دیکنی کوروریز . بونلرده تونس‌ده بنی حفص (١٢٢٨ — ١٥٣٤)، مغرب الوسطی‌ده بنی زیان (١٢٣٥ — ١٤٠٠) مراکش‌ده بنی مرین (١٢٠٠ — ١٥٥٠) در .

اوروپا تاریخلرینك روایاتنه نظراً ، بعض وقایع ضروریه مستثنا اولمق شرطیله ، بوافریقای شمالی امیرلرینك صورت حکومتلری سربست وحلیمانه ایدی. خرستیانلر کلیسالرینه صاحب وایسته‌دکلری کبی ایفای عبادتده مأذون ایدیلر . اون اوچنجی عصر ظرفنده‌بیله فاسده برپسقپوسك موجودیت مصدقهٔ رسمیه‌سنی کوریورز . تونس ومراکش حکومتلرینك پاپالق مقامی ایله موجود مناسبتلری دخی دوستانه بولنیوردی. حتی افریقا اردولرینه خرستیانلرك عسکر صفتیله داخل اولدقلری،

امور ملكيه‌ده استخدام ايدلدكلری روايتی‌دخی وار. انكليز مورخيندن (له‌ين - پول) ديوركه :

«افريقای شمالی حكمدارلرينك دول خرستيانيه ايله‌اولان معاملات ومناسباتی بومدت ظرفنده - يعنی جنكاورفاطميلرك تونسی ترك ايله شرقه عزيمتلرندن بالاعتبار توركلرك بحرسفيدك اسايشنی محو ايتمك اوزره حوضهٔ غربيه‌يه كلدكلری تاريخه قدر - حقيقةً عاقلانه، سياستكارانه ايدی. افريقاليلر برچوق خصوصاتجه آوروپا محصولات صناعيه‌سنه محتاج ايديلر ؛ بالمقابله آوروپا دخی افريقانك دريلرينی، پوستلرينی وسائرخام محصولات طبيعيه‌سنی ايسته‌يوردی . بناءً عليه : آره‌ده‌كی مناسباتی تقويه، تجارتی تسهيل وتأمين ايله‌يه‌جك برچوق معاهده‌لر ياپلدی . انجق افريقای شمالی حكمدارلرينك قوهٔ بحريه‌جه اوزمان آق دكزده اجرای تجارت ايدن ونديك، جنوه كبی تجارتله مشغول جمهوريتلره نظراً همان يوق مثابه‌سنده اولماسی بوبادیٔ ممنونيت نتايجك الده ايدلمه‌سنه پك زياده ياردیم ايله‌مشدر. بونكله برابر افريقای شمالی حكمدارلرينك معاهدات منعقده‌يی حسن محافظه امرنده كوستردكلری همت عظيمه اصلا نظر تقديردن دور اوله‌ماز. عادتا برقاعدهٔ مخصوصه اولمق اوزره سجليا ايله تجارت بحريه ايله مشغول بحرسفيد جمهوريتلری تونس وتلمسان، فاس حكمدارلرينه معاهدات مفيده ايله مربوط بولنيورلردی. پيزا،

جنوه، پروانس، آراغون وندیك جمهوریتلری یکدیکرلرینی متعاقب افریقا حکمدارلری ایله بویله معاهده‌لر عقد ایتمشلر ووقت، وقت تجدید ایلمکده بولنمشلردی. جمهوریتلردن بعضلرینك تونس، چه‌ئوتا وسائر شهرلرده کندیلرینه مخصوص محله‌لری وار ایدی. ینه هر حکومتك قونسوللری دخی موجود اولوب بونلرك اوزمان کچیردکلری امین، مستریح حیاته یتمش سنه‌اولکی انکلتره قونسولی حقیقتاً غبطه ایده‌بیلیردی، افریقا تجارتی بالخاصه جنوه وپیزا جمهوریتلرنجه حائز اهمیت ایدی. منتظم افریقا شرکتلری طرابلس، تونس، بجایه، جئوتا وساله لیمانلرنده مشغول تجارت بولنوردی. حتی تجارت اوقدر شدتله مذهبه غلبه ایتمش ایدی، که: جنوه‌لیلر، جئوتانی اهل صلیبه قارشی مدافعه بیله ایتدیلر. ۱۵۳۰ سنهٔ میلادیه‌سنه قدر تونسده خرستیانلر سربستجه ساکن وکندی کلیسالرنده اجرای آیینه مأذون بولنیورلردی. تونس تاریخنك بویله‌شایان غبطه بر صورتده دوامی ایسه باشلیجه اوچ عصر مدت بورایه حکم ایدن بنی حفض خاندانك اثر درایتیدر ....»

شمالی افریقا حکومات اسلامیه‌سی ایله آوروپا حکومتلری آره‌سنده بوزمانلر عقد اولنان معاهدات تجاریه‌ده طرفینجه قورصانلق شدتله منع ایدلمش ایدی؛ بونکله برابر بو تجارت جبریه ـ خصوصیله خرستیانلر طرفندن ینه تعقیب اولنمقده

وبالذات معاهده نامه‌لردن اکلاشیلدیغی وجهله بوایشله الڭ چوق یونانلیلر، ساردینیالیلر، مالطزلر ایله جنوه‌لیلر مشغول اولمقده ایدی . بو اثناده حکومات ساحلیه‌نڭ منتظم دونمالره عدم مالکیتی دخی قورصانلر ایچون میدانی بوش براقیوردی . برحالده‌که: همان دائما ایکی حکومتڭ آره‌سنده حرب اکسیك اولمادیغی بو وقتلرده دکز خرسزلغی عادتا صوکره‌کی رسمی قورصانلق شکل مشروعنه کیرمش ایدی. بونکله برابر جنوه‌لیلر قانونلرینه کندی ملتلرندن دخی اولسه دردست ایتدکلری قورصانلری اعدام واموال مغصوبه‌یی صاحبی اولان ملته اعاده ایچون برماده علاوه ایله‌مشلردی . (۱۲۰۰) سنهٔ میلادیه‌سنده ووقت صلحده ایکی پیزا سفینه‌سی طونس مرساسنده اوچ اسلام سفینه‌سنه هجوم ایله طائفه‌سنی اسیر، وقادینلره الڭ یوز قیزارتاجق معاملاتی اجرا ایتدکدن صوکره فراره قدم باصمشلر وتونس دونماسی طرفندن نافله‌یره تعقیب اولنمشلر ایدی؛ لکن بوجنایاتی اجرا ایدنلر پیزادن روی ممنونیت کورمه‌دیلر، چونکه طونس حکومتی معاملهٔ بالمثله قالقارسه حقلرنده پك فنا اوله‌بیلیردی .

سجیلیا جزیره‌سی‌ده قورصانلرله دولو اولوب تونسلیلر عادتا بونلردن امین اوله‌بیلمك ایچون نورمان حکومتنه خراج ویریردی . آراغونلرله جنویزلرده بربرلرینی و اسلاملری صویتقده‌ایدیلر، مع‌مافیه خرستیان تاریخلری بوتون بومعاملاتك

حکومات خرستیانیه‌نك رضاسی خلافنده وقوعه کلدیکنی روایت ایدیورلر !

بو وجهله اون دردنجی عصر میلادی‌یه قدر آق دکزك باشلیجه خیرسزلری خرستیانلر ایدی ؛ لکن بوندن صوکره ایش آغر، آغر دکیشمکه باشلادی . یعنی اك قوی و ماهر قورصان رئیسلرینك ، فیلولرینك افریقای شمالی سواحلندن آچیله‌جغی دورلر تقرب ایتمش ایدی .

اسپانیاقرالی فردیناند قاتولیك اندلس عربلرینی اك مرحمتسز، اك مدهش تضییقات ایله، اشکنجه‌لرله وطنلرندن فراره اجبار ایتدیکی زمان بر وطن جدانك ، بر وطندن منفینك آله‌جغی انتقامی دوشونه‌مش ایدی. غرناطه سقوط ایدر ایتمز مأیوس، کدر غربتله هرشیئی کوزه آلدیرمش بیکلرجه اندلس عربلری اسپانیول بویوندوروغندن قورتولمق ایچون یدی، سکز عصرلق وطن معززلرینی ترك ایله افریقایه کچمشلر و (شرشل) Sherchel ، (عوران) کبی مواقع ساحلیه‌ده ـ علی‌الخصوص اووقته قدر همان نامی معلوم اولمایان ـ جزایرده تمکن ایله‌مشلردی . بووطن منفیلری یکی ملجألرینه یرلشنجه آنلرك یرنده اولانلرك یاپه‌جقلری ایشه کیریشدیلر؛ یعنی دست خسار وانتقاملرینی اسپانیا سواحلنه اوزاتدیلر ! بولندقلری آزلق ، پریشانلق ایچنده خصملری اولان اسپانیوللره برمیدان حربده

قارشی دورمق غیر قابل ایدی؛ لکن دکزده، دشمنلرینه قارشی صاحب اوله‌جقلرینی بیلدکلری خفت و سرعت ، خصوصیله سواحله دائر اولان معلوماتلری اخذ انتقام ایچون اك قیمتلی وسائطدن ایدی ...

خصوصیله اندلس منفیلری، اولجه اسپانیوللر، پرووانسلر ، نورمانلر ایله کیریشدکلری امتحانلرده اثبات ایله‌دکلری شجاعت وجرئتلرینه علاوتاً آتشه یاقیلان اجدادلرینك، ناموسی هتك ایدیلن زوجه وهمشیره‌لرینك، یاقیلان غارت اولنان خانه‌لرینك آجیسنی چیقارماغی ، بر زمان کندیلرینك وطن مقدسی ایکن شیمدی سعادتلرینك، ناموسلرینك ، دینلرینك مزاری اولان اسپانیاده قالمش قردشلره معاونتی بر وظیفهٔ مقدسه صورتنده تلقی ایتمکده ایدیلر . او حالده بو آدملر ایچون خفیف قیرلانغیچلرینی [۱] جزایرك اینجه قوملی یالیسندن مائی آق دکزك صولرینه آته‌رق اسپانیا قیيلرنده بر جولان ایچون کورکه اوطورمقدن جوشقون ، شدید بر مسرت اوله‌بیلیرمی ایدی ؟

عربلرك الآن بیله سفائنه ویردکلری برغاته نامیله یاد اولنان بو تکنه‌جکلرك ایکی بورده‌سندن اوزانان اونر کورکك

---

[۱] قیرلانغیج اوزمان قوللانیلان وقدرغه‌دن دها خفیف، کوچوك بر تکنه ایدی ، که هم کورك هم یلکنله متحرکدر . فرنکلر Brigantine بریغانتین دیرلر . تورکلرك (پرکنده) دیدیکیدر .

هر برینه بر ر کیشی اوطورور و بو آدملر کورك چکمکی بیلد-
کلری قدر وبلکه دها ایی دوکوشمکی‌ده بیلیرلردی ؛ چونکه
فیرغاته‌لرك محدود حجم استیعابیلری هر ایکی ایشه‌ده یارامایه‌جق
تك معرفتلیلری قبوله غیرمساعد بولنیوردی . انجق قره‌دن
مساعد بر هوا اسدیکی حالده کورك چکمکه اوقدر احتیاج
کوروله‌یوب آز زمانده باله‌آر صولرینه کیریلیر ، اوراده بر
اسپانیول (غالئون) ی ، یاخود بر ایتالیان (پولوقاس) ی [بحر
سفیده مخصوص دور قدیمك کوچوك سفائن تجاریه‌سیدر]
بکله‌نیلیردی. پك آزصو چکدکلری ایچون برطاقم بریغانتینلردن
(قیرلانغیج) عبارت قورصان‌فیلوسی هرهانکی دار بربوغازده،
کورفزده، یاخود قیالر آرقه‌سنده‌آولرینك ورودینه قدر اختفا
ایده‌بیلیردی . هیچ برشیدن شبهه ایتمه‌ین غنیمت ایسته‌دکلری
نقطه‌یه کلنجه سریع برهجوم باشلار، دشمن احاطه اولنور،
بورده‌لره طیرماشان قورصانلر شدید وبوغاز بوغازه برغوغادن
صوکره تکنه‌نك صاحبی اولوب مظفر وشادان جزایره عودت
ایدرلردی .

یاخود سفر برزمان کندیلرینك اولان او سوکیلی اندلس
یالیلرینه اولوردی. بویالیلره کلنجه کمیلر بر کورفزجکده اخفا
ایدیله‌رك پك‌ایی طانیلان حتی برچوق طرفلری حالا اسلاملرله
مسکون بولنان ایچریلره کیریلیر، اله کچن مال، قادین ، ارکك

کمیلره طاشینیر ایدی . بورالردن عودت ایدن فیلولر اکثریا برابرلرنده اندلسده قالمش دینداشلرندن دخی برچوق فراریلر کتیریر ایدیلر . یکرمی سنه قدر بوحال دوام ایتدی ؛ نهایت اسپانیوللر بوقورصانلرك ازعاجاتندن صوك درجه‌ده بیقدقلرندن قاردینال (اکسیمن) زماننده بونلری کتابه کتیرمك ایچون (دون پدرو ناوارو) کوندرلدی. دون‌پدرو ناوارو آزبرزحمتله اوران وبجایه‌یی ضبط ایتدی ؛ جزایرده اوقدر فنا تحکیم ایدلمش بولدی، که: جزایرلیلر مومی‌الیهك بوتون تکلیفاتنی قبوله مجبور اولدیلر. جزایرلیلردن آرتق قورصانلق ایتمه‌یه‌جکلرینه دائر قطعی سوز آلمش وبونی تأمینات فعلیه آلتنده بولندیرمق اوزره لیمانه قوتلی بر استحکام یاپوب مقدار کافی محافظ وضع ایله‌مشدر . فرنکلرك Penon d’alger دیدکلری بو حصار جزایر لیماننده اسلام سفائننك حرکتنه تماماً مانع اوله‌جق بر صورتده انشا اولنمش ایدی جزایرلیلر [١] ایچون بوندن‌عذاب انکیز برشی اوله‌مازدی ..

---

[١] الجزایر معلوم اولدیغی کبی عربجه «آطه‌لر» دیمکدر. بو موقعه الجزایر نامنك، کورفزده‌کی آطه‌یه نسبتله ویرلدیکی روایت اولنور .
آنجق مورخ «له‌ین—پول» بونامك (augusta) Caesarea قه‌سریه نامندن محرف اولدیغنه اینانیور . چونکه رومالیلرك بونامده‌کی شهری دخی همان عین موقعی اشغال ایتمکده ایدی. بوندن باشقه جزایر-لیلرك « الجزایر » ده‌کی (ج) حرفنی (ك ، ق) کبی تلفظ ایله‌دکلری‌ده

وطنداشلری الآن جزایرك قیالق سواحلنده بعض مستحکم
نقاطه مالك ایدیلر واسپانیالیلری دالغه‌لر اوزرنده تعقیب ایتمکه
آلیشمش بو آتشین ملت ایچون تکنه‌لرینك لیمانده چوروديکنی
کورمك اولومدن بدتر اولدیغی کبی ذاتاً زراعت ایله‌ده مشغولیتی
استحقار ایتدکلرندن یا آچ قالمق، یا جبراً آلمق تحت مجبوریتنده
ایدیلر؛ بناءً علیه درت کوزله اطرافه یاردیم ایچون باقیورلردی.
ویاردیم‌ده اوزاقده دکلدی، چونکه: فردیناند قتولیك بر انکلیز
مورخنك دیدیکی کبی اوبر دنیایه «حسابنی ویرمکه» کیتدیکی
اثنالرده وجزایرلیلرك صبرلری آرتق توکندیکی وقتلرده مشهور
«اوروج بارباروسه» نام دیکرله «بابا اوروج» دینیلن اوروج
رئیس آطه‌لر دکزندن حوضهٔ غزا وجهادینی بربرستانیالیلرینه،
مغرب صولرینه نقل ایتمش ایدی!

نظر دقته آلنمالیدر. آوروپالیلر بو اسمی مختلف صورتده تلفظ و تحریر
ایتمشلردر: Argel آرجل، Arger آرجر، Algel آلجل، Algiers
آلجیرز الخ.. کبی.

قورصانلر مملکتی

شیمدی، دنیانك الك منبت ومعمور بر صحنه‌سی صفتیله تاریخ بشریتده متعاقباً عرض وجود ایدن بربرستانك تاریخ اخیرده آلدیغی «قورصان یوواسی، قورصان مملکتی» شهرتنه وضعیت جغرافیه واحوال طبیعیه‌جه درجهٔ لیاقتنی تدقیق ایله‌یه‌لم :

معلوم اولدیغی وجهله بحر محیط اطلاسیدن فرانسه‌نك ایتالیانك، یاخود سائر بحر سفید حکومتلرندن هرهانکی برینك لیمانلرینه عازم اولان سفائن هرحالده یا جبل الطارق بوغازندن یاخود شمالی افریقا ایله مالطه آطه‌لری بیننده قالان کچیددن مروره مجبور بولنور . شوراسی‌ده درخاطر اولنمالیدر، که : بربرستانده قورصانلرك (تورك قورصانلرینك) توره‌دیکی اثناده امریقا قطعه‌سی یکی کشف اولنمش ، آنك آلتونلری اسکندریه و ازمیرك متاعنه مقابل اولمق اوزره بورالردن کچمکه باشلامش ایدی. فی‌الحقیقه آوروپا تجارتنك قسم اعظمی حدودجنوبیه‌سی بربرستان اولان بحر سفیدك غرب حوضه‌سندن مرور ایتمك

مجبوریتنده‌ایدی. شرق کوشه‌سنده تونسی، وسطده جزایری، یاخود غربده جئوتا یاخود طنجه‌یی طوتمش اولان ماهر، متشبث برآدمك بورالردن کچن اشیای قیمتداری، نقود کثیره‌یی حاوی اولان سفائن جسیمه ومتعدده‌یی توقیف ایده‌بیلمه‌سی پك سهیل ایدی. الحاصل صحنه صانکه بالخاصه قورصانلغه مقام اولمق اوزره تشکیل اولنمش کورینیوردی! علاوتاً ساحلك طبیعتی دخی تام قورصان خرجی ایدی. خریطه‌یه باقنجه کوریرزکه: بوراده آرقه‌لری صیغ، بطاق کوللرله چورلمش وبووجهله قورصانه تعقیباتدن قورتلق ایچون هردرلو تسهیلاتی بخش ایله‌ین بر چوق طبیعی لیمانلر واردر. (جربه) آطه‌سنك آرقه‌سنده قرون وسطی‌ده مدخلی برحصار ایله مدافعه اولنان کنیش برحوضه اولوب نیجه دفعه‌لر قورصانلر قوتلی معقبلرندن بورایه صیغینمشلر ایدی. بویوك (سیرت) کورفزنده کی قوتلی آقنتیلر، متعدد قوم بانقلری یوزندن سفائن تجاریه سیرو سفردن تحاشی ایلدیکی کبی (وندیك) و(اسپانیا)نك حرب غالیلری بیله بورالرده احوال محلیه‌یی قاریش قاریش بیان قورصانلره قارشی موفقیتله مانوره اجراسندن عاجز ایدیلر. غربه‌دوغری کیدیلر ایکن «مهدیه» ده یعنی تاریخنویسانك (آفریقیه) موقعنده بومشهور بلده‌نك حصارلری ولیمان بقایاسی مشهود اولور ایدی.

صوکره بوتون بربریه سواحلنك الك کوزل لیمانی اولان تونس کلیووردی . بولیمانك خرستیانلر طرفندن Goletta یعنی (بوغاز) وعربلر طرفندن حلق‌الواد دینیلن آغزندن داخل اولان برتکنه‌بوتون روزکارلردن مصون قالیردی. قدیم‌قارتاج وپورتوقارینه لیمانلری‌ده قورصانلر زماننده شیمدیکی درجه‌قوم ایله دولمامشدی . شیمدیکی جزایر حدودینه یقین Tabarka (تبارکه) موقعی دخی تجارت وحرکات ایچون بر مرکز عد اولنه‌بیلوب جنوه‌لی (لومه‌لینی) فامیلیاسی بوراده واسع برتجارتی اداره ایله‌مکده ایدیلر .

بر وقتلر قورصان یوواسی اولمقله اشتهار ایدن Lacalle (لاقال) بلده‌سنك اوزمانلر پك کوزل بر لیمانه مالك اولدیغی اخیراً فرانسه‌لی اینجی تاجرلری طرفندن کشف اولنمشدر . براز یوقاریده‌کی (بونه) دخی درین بر لیمانه صاحب ایدی . غیر قابل ضبط برعسکری ستاسیون عد ایدیلن (جیجل) متعاقباً فنیکه‌لیلرك ، نورمانلرك ، رومانلرك ، پیزا وجنوه‌لیلرك والك صوکره بارباروس قردشلرك الینه کچه‌رك بودفعه قورصانلر ایچون برملجأ حالنه کتیرلمش ایدی . جیجل قلعه‌سی ساحله دار برقوم برزخی ایله برلشمش، قیالق برشبه جزیره اوزرینه بنا اولنمش واوکنده طبیعی مندرکلی برلیمانی موجود ایدی . برازدها ایلریده‌کی Bougie دخی دینیلن Buyaya بجایه‌لیمانی

دخی بوتون فورطنه‌لره قارشی تماميله محفوظ بولنیوردی .
جزایر اوزمانلر لیمان دکلسه‌ده براز صوکره لیمان حالنه کله‌جك
ایدی . (شرشل) لیمانی شمالدن کلن بویوك دکزلر اثناسنده
راحتسز اولمقله برابر خواص سائره‌سی قورصانلرك آمالنه مطابق
ایدی . (تنیس) لیمانه هرزمان قولایجه یتیشه‌بیلمك مشکل
ایسه‌ده بر کره قپاغی اورایه آتجه هروجهله راحت بولنیله‌بیلیردی .
عوران بلده‌سی‌ده رومالیلرك Portus Divinus (پورتوس
دیوینوس) دیدکلری مهم (مرسی الکبیر) لیمانیله متمایز ایدی .
دها یوقاریده « جامع الغزوات » موقعنده دخی قورصانلر
(قردش قیالری) آره‌سنده صیقیشمش برملجأ بوله‌بیلیر ایدیلر .
Ceuta چئوتا یعنی Septa سپته وطنجه کچیلوب‌ده بحر
محیط اطلاسی ساحلنه دونلدیکی زمان الك مشهورلری Sale
ساله اولمق اوزره برچوق ملجألر موجود ایدی. بالخاصه ساله
لیمانی آغزنده قوم بانقلرینه رغماً دائما آمریقادن عودت ایدن
سفائن جسیمه‌یی آولایان قورصان تکنه‌لرینی اطرافه
کوندریردی .

سواحلك قورصان آمالنه بودرجه مطابقتنه علاوتاً اراضیٔ
داخلیه دخی مطلوبه موافق ایدی. فی الحقیقه سیرسفائنه مساعد
بردانه بیله نهر یوقسه‌ده واراضی بردن بره کسب ارتفاع ایله-
یورسه‌ده بوکا مقابل باشقه براستفاده تأمین اولنوردی: بواراضیٔ

مرتفعهٔ ساحلیه‌دن قورصانلر کرك هجوم ایده‌جك، کرك هجوم اولنه‌جق سفائنی سهولتله فرق ومشاهده ایلرلرایدی. اراضی انسانك بوتون آرزولرینی تطمین ایلیه‌جك موادی احتوا ایدیوردی دامن جبالده بربریلر ساکن اولور، یایلالرده‌عرب قبائلی رعی حیوانات ایله متعیش بولنیوردی، سواحل بحره قدر منبت، لطیف وادیلر امتداد ایدیوردی. (جربه) ایسه غایت لذیذ میوه‌لر، حبوبات، اوزوم، زیتون، شفتالی وانجیر حاصل ایدیوردی. تونس یشیل صحرالرك اورته‌سنه یرلشمش، «مغربك عروس بیاض وعطرآلودی» عنوانی بحق قازانمشدی. قورصانلر کندیلرینه ملجأ اوله‌بیله‌جك بویله بر اقلیمی نره‌ده بوله‌بیله‌جکلردی؟

وایشته‌اوروج باربا روسه، خیرالدین بارباروسه‌نك استادی وآغاسی دیار مغربه دومن دوغرولتدیغی وقت کندینی بومحیط مساعد ایچنده وداماrلرنده‌کی خون حمیتی بوسبوتون غلیان ایتدیره‌جك احوال خصوصیه مواجهه‌سنده بولمش ایدی.

باربا روس قرداشلرك عائله‌لرینه، وطنلرینه، اوائل حیاتیه‌لرینه عائد دسترس اوله‌بیلدیکمز معلوماتی کتابمزك باشنده درمیان ایتمش وردوس شوالیه‌لریله ایتدکلری برمحاربه‌ده الیاسك شهید، حضر رئیسك (خیرالدین پاشا) برچوق سنه‌لر ردوس زندانده اسیر اولدیغنی بووسیله ایله سویله‌مش ایدك. کاتب چلبی تحفة الکبارنده دیور، که:

«حضر اسیراولوب نیجه زمان جزیره‌ده‌قالدی؛ بعدالخلاص سلطان قورقود انطالیه‌ده ایکن استیذان ایدوب اون سکز اوتراق برکمی ایله قورصانلغه چیقدی ...»

حضر رئیس (باربارُوس خیرالدین پاشا) اوزمان پرکنده تعبیر اولنان بوکوچوك تکنه ایله ومنتخب یوز اللی قدر تورك محاربیله کندیسنی آق دکزك جوشقون دالغه‌لری اوزرنده سربست کورنجه ایلك انتقام ضربه‌لرینی قردشنك قاتلی، کندیسنك سنه‌لرجه زندانجیسی، اشکنجه مأموری اولان ردوس شوالیه‌لرینه اورمغه باشلامش ایدی؛ اوصورتله‌که: پك آز صوکره نامی شوالیه‌لر طرفندن، تورکلر طرفندن ایجه طانمش بولنیوردی. حضر رئیس بر آره‌لق سواحل شرقیه‌یی جولانه دار بوله‌رق پولیه یاقاسنه یعنی ایتالیانك جنوب شرقی سواحلنه آتلامش اوراده غایت جرئتکارانه مصادمه‌لر ایله بر طاقم خرستیان پارچه‌لری ضبط ایله‌مشلردر. [١] حضر رئیسك

[١] بو پارچه کلمه‌سنه کرك تواریخ قدیمهٔ بحریه‌مزده، کرك شمدیکی کتابلرمزده صیق، صیق راست کله‌جکز و بواسمك او زمانلر صرف حرب ایچون یاپیلمایوب ممالك بعیده‌دن اشیای تجاریه نقل ایدن یلکنلی سفائن جسیمهٔ تجاریه‌یه ویریلن اسم اولدیغنی اوکرنه‌جکز. پارچه نامنك بو تجارت قالیونلرینه سبب تسمیه‌سی بزی چوق دوشوندیرمشدی. ظن عاجزی‌یه کوره بواسم (بارقو، بارق، بارج) یعنی بویوك کمی کلمهٔ اجنبیه‌سندن اولا (بارچه) دیه نقل ایدلش وصوکره (پارچه) اولمشدر.

بووقتلر برچوق غنائمه نائل اولديغى شبهه‌سزدر؛ چونكه برقيشى اسكندريه‌ده امرار ايدوب صوكره جربه‌يه كلديكنى وآغرلغى – كه اشيا وغنائم ديمكدر. – بوراده براقديغنى اوقويورز. يوقاريده ديديكمزكبى بو وقايعك هانكى تاريخه مصادف اولديغنى تماميله اوكره‌نه‌بيلمك قابل اولمادى ؛ انجق المزده‌كى نقصان وثائق ايله بوراده بعض استدلالات تاريخيه‌ده بولنمقدن دخى بزى كيمسه منع ايده‌مز : شويله‌كه : بزم تاريخلرده بارباروس قردشلرك بربرستان سواحلنه حركتلرينك سببى اوله‌رق سلطان سليم اولك جلوسنده آوروپا حكومتنك همان جمله‌سيله تجديد صلح اولنديغى ايچون تورك قورصانلرينك دول مذكوره عليهنه اجراى حركتدن منع اولنمالرى كوستريليور . . . بو سبب احتمال ، روش حاله نظراً سلطان قورقود طرفندن مظهر حمايه اولان بارباروس خيرالدين حقنده دوغرو اوله‌بيلير . نته‌كيم ينه تحفة‌الكبارده :

«سلطان سليم خان جلوسنده برادرى قورقود خان اختفا ايتمكله خيرالدين رئيس دخى مدللى جزيره‌سنده كميسنى آلوب مغربه صالدى . . . برادرى اوروج ايسه جربه آطه‌سنه كلمشدى . مزبور ايله آنده ملاقات ايدوب ايكى برادر غزايه بل باغلاديلر . . .»

دينيليور . بو سوزدن بارباروس خيرالدين پاشانك تمللى

اوله‌رق مغربه حركتنده يانده برادری اوروج اولماديغی و تاريخ حركتك جلوس سلطان سليم اوله يعنی ٩١٩ تاريخلرينه مصادف بولنديغی آكلاشيلير. بارباروس خيرالدين پاشانك (مات رئيس البحر) تاريخندن آكلاشيله‌جغی وجهله ٩٥٣ده وسكسان ياشنی متجاوز اوله‌رق وفات ايتمش اولماسنه نظراً تاريخ تولدينك ٨٧٢ اولماسی لازم كليور. بوحالده مشاراليه بربريه‌يه عزيمتنده تمام ٤٧ ياشنده اولمق ضروريدر. ايدی، بوراده قطعياً حل ايدلمك لازم كلن برنقطه دها وار: حضر يعنی بارباروس خيرالدينك آغاسی اوروج رئيس بربرستان سواحلنه خيرالدين‌دن چوق اول، واحتمال خيرالدين رئيس ردوس زندانده اسير ايكن كيتمش، اوراده يرلشمش ايدی. عثمانلی تاريخلرينك بو خصوصده بر كونا معلوماتی يوقسه‌ده كرك اجنبی تاريخلری، كرك پيری رئيسك مشهور «كتاب البحريه» سی بونی بزه پك واضح اوله‌رق كوستريور. «كتاب البحريه» ايله محررات اجنبيه آره‌سنده‌كی اختلافات ايسه وقايعك بش آلتی سنه مقدم، ويا موخر اولماسندن عبارت بولنيور... بونكله برابر بو ايكی جهتك بياناتی بوراده قارئلرمزك نظر محاكمه‌سنه وضع ايليه‌جكز:

بوندن مقدم نشر ايتديكمز «كمال رئيس وبابا اوروج» نام اثرك مطالعه‌سندن وخصوصيله پيری رئيسك بالذات يازديغی «كتاب البحريه» يه مراجعتدن آكلاشيله‌جغی اوزره كمال رئيس

ایله پیری رئیس هنوز امرای رسمیهٔ دولت عدادینه کچمه‌دن، اسپانیا صولرینه واقع اولان سفر غازیانه‌لری اثناسـنده ـ یعنی (۸۸۰ الی ۹۰۰) تواریخ هجریه‌سی ماییننده اوروج رئیسـك بر برستانده بولندیغنی خبر ویریورلر ؛ عقلمده قالدیغنه کوره پیری رئیسك مآل بیاناتی شـو طرزده‌در : « افریقا حکومات اسلامیه‌سنك اسکی شوکت وسطوت بحریه‌لری قالمامش اولدیغندن دائما کفارك خسارینه معروضدرلر، بناءً علیه سرحد بحریلرنده دیار رومدن کلمش اوروج رئیسی بکله‌دیرلر . »

حالبوکه : اجنبی تاریخلری اوروجك ۹۱۰ سنهٔ هجریه‌سی ابتدالرنده‌یعنی ۱۵۰٤ تاریخ میلادیسنده‌تونس سلطانه‌مراجعتله برایسته‌دیکنی یازییورلر . بزایسه بالطبع پیری رئیسك «کتاب البحریه»سنه دهازیاده اعتماد ایلیه‌جکز . دیکر جهتدن کرك «کتاب البحریه» نك کرك تواریخ اجنبیه‌نك اخباراتی اوروج رئیسك تاسلطان بایزید ثانی دورهٔ سلطنتی اواسطنه دوغرو مغربه‌عزیمت ایله‌مش اولدیغنی اعلام ایتمه‌یورمی؟اوروج رئیس بارباروس خیرالدینك بویوك قردشی اولدیغی قطعیاً، بزجه‌ده، اجانبجه‌ده محقق بولندیغنه کوره وشویله‌جه اوچ یاش بویوك فرض ایدلسه تاریخ تولدینك ۸٦۹ اولماسی موافق کوریله‌بیلیر؛ بربریه‌یه هنوز یکرمی بش ایله اوتوز آره‌سنده وصرف هوای سرکذشت وجهاده بادبان کشا اوله‌رق کیتـدیکی آکلاشیلیر . شـونی‌ده علاوه ایده‌لم ، که : اوروج رئیسك شهادت شان آورینه قدر بارباروس خیرالدین

مشارالیهك معیتنده ، هر درلو اوامرینه مطیع بر قوماندان صورتنده خدمت ایله‌مش وهرمهم غزاده ، وقعه‌ده همان برابر بولنمش اولوب موخراً خیرالدین پاشایه انتقال ایدن باربروس لقبی آوروپالیلرجه دوغرودن دوغرویه اکا ویرلمش ایدی . دقت اولنورسه کوریلیرکه : کرك خیرالدین پاشانك کندی ترجمهٔ حالنده ، کرك تواریخ اجنبیه‌ده برادرینك شهادتندن اولکی وقایعی باشلیجه بابا اوروجك حضورینه ربطاً یازلمشدر.

مورخ (له‌ین ـ پول) باربروسه‌لرك مغربه عزیمتلرندن بحث ایدرکن دیورکه : « برمدتدن بری شرق صولرینه اندلس قورصانلرینك موفقیاتنه دائر خبرلر کلیوردی . آمریقادن آلتون وکوموش یوکلی کلن وبحر سفیدك غرب صولرنده هر کون تصادف اولنان جسیم وزنکین اسپانیول سفائنی حقنده‌ده برچوق شایعات مبالغه‌کارانه نشر اولنمشدی. بناءً علیه [١٥٠٤] تاریخلرینه دوغرو اوروج باربروسه ایکی قیرلانقیچ (غالیوت) یعنی (قالیته) ایله بو صولره کلوب کندینه الویریشلی بر موقع وملجأ بولمق اوزره سواحلی تفتیشه باشلامش ایدی . . . »

تاریخ عزیمت ایچون یوقاریده محاکمه‌زی سویله‌دك ؛ سبب عزیمت ایسه احتمال پك دوغرو تصریح اولنمشدر .

بورایه‌قدر المزده‌کی وثائق پریشان ووسائط ناقصه ایله شوقیصه محاکمه‌یی یوروتدك؛ شیمدی: باربروسلرك دها معین،

دهـا منور بردورهٔ تاریخیه‌سـنه کیریورز، که بوده اوروجك تونس سلطانته مراجعتیله باشلار.

٨٩٠ تاریخلرنده تونس خطه‌سنده بنی حفص سلاله‌سندن سلطان عثمان حکمران ایدی . بوذات اللی درت سـنه متمادیاً اجرای حکومت ایتمش، وبرآرالق غرناطه‌لیلره امداد ایده‌بیلمك ایچون اسپانیوللره قارشی اعلان حرب دخی ایله‌مش ایسـه‌ده (فردیناندو)نك تشـویقاتی ایله فاس حکمداری بویله مهم بر وقتده تونسی دینـداشی اولان عثماندن ضـبط وغصب ایله‌مك سوداسنه قاپلمش اولدیغندن تونسلیلرده کندیلرینی محافظه قیغوسنه دوشمشلردر . سلطان عثمانك مقصد اصلیسی مصر حکمداریله برلشوب متفقاً فاسلیلره غلبه وبعده غرناطه‌یه امداد اولدیغندن سـلطان بایزید ثانی ایله مصر ممالکه‌سی بیننده متکون اختلافات وعداوتی حل ایچون توسط ایدوب حتی بوغائله‌نك اندفاعنه‌ده برچوق همتی اولدیسه‌ده مقصد اصلیسنی قوه‌دن فعله کتیره‌مه‌دی. [١] سلطان عثمان عادل ،دیندار، رعایایه قارشی رحیم وپرهیزکار

---

[١] سلطان عثمانك کوندردیکی سفیر درسعادته ورودنده مصرلیلرله وظیفهٔ توسـطی ایفایه چالیشمغه باشلادی . لکن اکثر امرای عسـکریه مصرلیلره قارشی ناموس عسکریٔ عثمانینك اکالی غیرتیله سـفیرك افکار ومطالعاتنه کلیاً مخالف ایدیلر. برکت ویرسین شـیخ الاسـلامك اجتهاداً زمرهٔ عسـکریه‌دن آیرلماسی ایشی دوزلتدی . مثلا عرب لقبیله مشهور شیخ الاسـلام زین الدین علی اباحت دم مسلمینه جواز ویرنلری تقبیح

برذات اوله‌رق کوستریلیور . سلطان عثمانك ٨٩٤ تاریخنده فوت اولماسنه باقیلیرسه اوروج رئیسك مراجعتی مشارالیهك یاصوك زمانلرینه ویاخود وفاتندن براز صوکره‌یه تصادف ایله‌مشدر. (کتاب بحریه‌نك بیانندن استخراج اولندیغنه کوره).

اجنبی تاریخلرنده کورلدیکی وجهله تونسه مراجعت (١٥٠٤)ده یعنی (٩١٠) هجرتده واقع اولدیسه اولاد سلطان عثماندن سلطان محمد جالس مقام حکمداری بولنمق لازمکلیر.

تونس لیمانی برقورصانك ایشنه یارایه‌جق هر درلو مزیاتی حاوی ایدی. غوله‌تا یعنی خلق‌الواد، لیمانك بوبوغاز کلیدی اوزمان اودرجه مستحکم برموقع دکلدی؛ وحصارك یانده‌کی یکانه بنا بویوك بر کمرکدن عبارتدی؛ بو موقعك اهمیتی، مناعتی یکنظره‌ده زکی قورصانی، بابا اوروجی مسحور ایله‌مشدی. تونس سلطاننك حضورینه چیقدی.

وسرعتله برمعاهده، برمقاوله یاپدی،که: بونك احکامنجه تونس لیمانلری باربا روسلره آچیق بولنه‌جق، مال غنائمك بشده بری تفریق ایدیلوب تونس سلطانه ویریله‌جك، خلق‌الواد قلعه‌سی قورصانلرك مرکز حرکاتی اوله‌جقدی.

مورخ (له‌ین - پول) دیورکه: «شبهه‌سز افریقای شمالی

و «اجماع امت محمد ایله حکومت استقلالیه‌سی تعیین اولنان برهیئت اسلامیه علیهنه پادشاهك حرکتی مشروع دکلدر» دیمش و فقط ممالك عثمانیه‌یی غارت ایدنلرك تأدیبی شرطیله مصالحه‌یه قرار ویرلمشدر. (٨٩٥)

ملوکی آرتق او اسکی وماهرانه ، صلح پرورانه سیاستی ترك ایتمش ایدیلر . »

بزده بوکا مقابل دیرزکه : مسئله هیچده اویله دکلدر ؛ اندلسده خرستیان باربارلرینك الندن اسلامیتك چکمه‌دیکی اذا، کورمه‌دیکی ذلت،دوچار اولمادقلری رزالت قالمازوهرکون بویوندوروغك افریقایه دوغرو رحم وشفقت بیلمه‌ین ، عهده وفا طانیمایان ، مقدساتدن هیچ برینه رعایت ایتمه‌ین اللر ایله اوزا دلدیغی کوریلیر ایکن عاقبت طرابلس غرب کبی نامردجه اسپانیا دونماسی طرفندن ضبط اولنمامق ایچون افریقای شمالی ملوکی‌نه یاپسه‌لر حقلی ایدی . [۱]

یکی مسافرلر نه‌قیراطده آدملر اولدیغنی تونس سلطاننه آکلاتمق ایچون چوق وقته محتاج اولمادیلر؛ برر ایکیشر اوروج

[۱] طرابلس غرب شهری سنه‌لرجه سورن تجارت صلحپرورانه نتیجه‌سنده پك زیاده معمور، زنکین اولمش ایدی ؛ برچوق خرستیان سفائن تجاریه‌سی لیمانه کلوب هفته‌لرجه، آیلرجه آمناً یاتار، اجرای تجارت ایدر، اسلامدن فتوت، مسافرپرورلك کوریرلردی؛ حتی برضیافتده بویوك برعرب تاجری اسپانیول مسافرلرینه رعایتاً غایت مکلف اولان طعام ماصه‌سنك اوزرینه صوك درجه قیمتدار برالماسپاره‌یی سحق ایدوب سرپمشدی؛ مسافرلر سفره‌ده بچاق بولنمدیغنه تعجبله سببنی صوردقلرنده خانه صاحبی « اوقدر صلحپرورز وجنکدن اویله متنفرزکه : سفره‌ده بیله سلاحك وجودینه تحملمز یوقدر .. » جوابنی ویرمشدر . بوحالی کورن اسپانیوللر برآز صوکره کلوب بوراسنی قولایجه ضبط ایتدیلر .

رئیس قیمتدار غنیمتلرینی تونس لیمانه چکوب کتیرمکه باشلادی. باربا روس قرداشلرك تونسه یرلشدکدن صوکره اجرا ایتدکلری ایلك بر سفر شجیعانه اوقدر شایان حیرت اولدیغی حالده متأسفز، که: بزم تاریخلرمزده تماميله مسكوت عنه کچلمش؛ دهادوغروسی قوجه اوروجك کیم بیلیر نجه مدهش واقعه‌لری، مهیج تصادفات مجاهدانه‌سی آق دکزك شرق یالیلرنده برچوق وقایع حربیه ایله اوغراشان وطنداشلرینك قولاغنه واصل اوله‌مامش. بناءً علیه: مورخ (هایدو)نك نقل و(له‌ین ـ پول)ك تحسین وحیرتله تکرار ایتمکدن کندینی آله‌مادیغی شو حادثه‌یی بو صحیفه‌لره صیقیشدیره‌جغز:

«بابا اوروج بر کون، عصرلرجه صوکره بویوك ناپولیونه منفا اولمغله اشتهار ایدن (ألبه) اطه‌سی جوارنده قسمت بکله‌مکده ایکن پاپا ایکنجی (ژولیوس) جنابلرینك معیت باندیره‌سنی حامل و Galley-Royal دینیلن باشترده یعنی ایکی قدرغه‌یه بدل نوعندن ایکی سفینهٔ حربیه اموال قیمتدار ایله یوکلی اولدقلری افقده کوروندیلر.

بو سیار قلعه‌لر جنوه‌دن قالقمشلر، رومانك اسکله‌سی اولان (جیویتا ـ وکیا) لیمانه کیدیورلردی. هوا یوق درجه‌سنده خفیف ایدی؛ اوتاریخه قدر بو صولرده اصلا نشانه‌لری کورلمه‌مش اولدیغندن تورکلری عقللرینه بیله کتیرمه‌ین ایتالیانلر

آهسته، لاقید کورك چکمکده ایدیلر. بوراده پك نادراً برعرب (فیرغاته) سنه راست کلنسه‌بیله پاپاکمیجیلری بونلری قهر واتلاف ایله اکتساب فخر ایله‌یه بیلیرلردی . ایشته بوحالت روحیه ایچنده ایکی حرب کمیسی بر بریندن اون لیغه قدر بر فاصله ایله سیر ایدرلر ایکن اوروج رئیس آوینه اشارت قومشدی . حالبوکه: بویله اون سکز اوطوراقلی بر قیرلانغیچ ایله ویاخود چکدیرمه ایله کندیسنك ایکی مثلی جسامتده اولان وایچریسنده کیم بیلیر نه‌قدر عظیم برقوۀ مسلحه بولنان برمعیت قدرغه‌سنه هجوم قولای بر ایش دکلدی . تورکلر بو درجه کور کورینه برجسارتی پروتستو ایتمك ایسته‌دیلر ورئیسلرینه کندی حجملرنده برشکار بولمق ایچون رجایه باشلادیلر. بوکا قارشی دمیر آرزولی اوروجك یکانه جوابی چکدیرمه‌سنك کورکلرندن بر چوغنی دکزه آتمق اولدی . بو وجهله تورکلر ایچون فرار فرصتی غائب اولمش ، دشمنه هجوم ایله غلبه‌دن باشقه چاره قالمامش ایدی. شیمدی تورکلر کورکسز وعاجز تکنه‌لری ایچنده متین ومتوکل دوریور واك اوکده‌کی قلعۀ سیاره‌نك تقربنی بکله‌یور - لردی. غالی ـ رویال برروش احتشام واغترارله وتهلکهٔ قریبه‌دن کلیاً غافل اوزرلرینه دوغرو ایمکده ایدی . ناکهان ایتالیانك نوبتجیسی اوکنده‌کی تورك صاریقلرینی کوردی ؛ بو صولرده بومنظره حقیقتاً غیرمأمول ایدی. بیوك برتلاش ایچنده سلاح

باشنه اورولدی. ایکی تکنه بواثناده بورده‌یه کلمشلردی. تورکلرك برپایلم آتشی خرستیانلرك تلاش وپریشانیسنی مزداد ایتدی؛ تورکلر رامپه‌اولدیلر؛ الك باشلرنده‌اوروج رئیس اولدیغی حالده بك آز صوكره قورصانلرقیلیج قصاره‌سی اوزرنده‌ایدیلر وهمان حشمتلو پاپا جنابلرینك خدامی انبارلره طیقیلدی .

«بوآنه قدر تاریخ محاربات بحریه‌ده بر (غالی ـ رویال) ك بویله عاجز وحقیر بر چکدیرمه‌یه باندیره ایندیرمه‌سی ، یعنی مغلوباً تسلیم اولماسی واقع اولمامشدی ؛ لکن ایشك الك فناسی دها بو دكلدی ؛ اوروج رئیس نه اولورسه اولسون ایکنجی سفینهٔ حربیه‌یی‌ده ضبط ایده‌جکنی سویله‌دی . معیتی کندیسنه بونك نه‌قدر مهلك، محال برایش اولدیغنی آکلاتمق، آلدقلری غنیمت عظیمه‌یه شکر ایله صیویشوب کیتمه‌نك لزومنی اثبات ایتمك ایچون نافله یره یالواردیلر ، اوغراشدیلر . قورصانك قراری غیر قابل التحول ایدی ؛ موفقیت سابقه‌نك شوقیله سرمست اولان طائفه‌ده‌نهایت رئیسلرینك جوشانیٔ جرأتندن حصه‌دار اولدیلر .

«اوروج همان معیتنه خرستیان اسراسنك ، ضابطان و افرادینك البسه‌سنی کیدیردی و کویا اصل غالی ـ رویالك طائفه‌لرندن ایمش کبی اورایه آتلادیلر ! آرقه‌ده‌کی غالی دخی وقعه‌دن تمامیله بی خبر وارقه‌داشنك کمیجیلرینی البسه‌لرینه

نظراً وطنداشلری ظن ایدرك لاقیدانه، مستریحانه یاقلاشدی. لکن مخوف بر آلاباندە آتشی ، بر قورشون ، اوق صاغناغنی متعاقب بوکاده رامپەایدلدی وبراز صوکره ضبط ایدلمش ایدی. اوروج رئیس غنیمتلرینی تونسه ، حلق‌الواده کتیردی. بربریه ساحلنده شیمدی‌یه قدر بویله برمنظره کورلەمش ایدی!

مورخ هایدو دیرکه (بووقعهٔ قهرمانانه‌نك کرك تونسده، کرك بوتون عالم خرستیانیتده حاصل‌ایتدیکی تقدیرات وحیرت، اوروج رئیس اسمنك قازاندایغی دهشت و شهرت حقیقتاً غیر قابل تصویردر. بوآندن اعتباراً باربار وسه (بابا اوروج) بوتون جهانك اك شجیع ، اك‌متشبث وجرئتکار قپودانی طانمشدر.»

[له‌ین ـ پول: بربریه قورصانلری تاریخی: صحیفه ۳۵، ۳۶]

پاپا قالیونلرینك ضبط اولنماسی باربار وس قردشلره اك محتاج اولدقلری برشیئی، یعنی کورکجیلری تدارك‌ایتمش اولدی. اوزمانك قاعده‌سنجه همان ایتالیانلری کورکه چاقارق شجیع تورکلرینی یالکز حرب ایشنه مأمور ایتدی. له‌ین ـ پول باربار وسلرك ایرتسی سنه دخی ایچریسنده سفینه مرتباتندن باشقه ۵۰۰ بربریه سلاح اندازی بولنان برجسیم اسپانیول سفینه‌سنی ضبط ایله‌دیکنی بیلدیریور . آوروپالیلره کوره کویا بوقره عسکرلرینی دکز طوتمش اولدیغندن مدافعهٔ لازمه‌ده بولنه‌مامشلر! تحفةالکبارده دینیلیورکه :

«چون هنکام شتا کچوب سفر زمانی کلدی . مزبورلر

(خيرالدين باربـاروس و اوروج باربـاروس) ايكى كمى دونادوب حلق‌الوادن چيقديلر. جنويزدن بغداى يوكلى بويوك بر كمى‌يه ملاقى اولوب بى تكلف آلوب بر ازدن [براز صوكره] قلعه مثال برقاليون كورديلركه: چوقه يوكلنمش بر تاجر كميسى ايدى، كوز آچديرمايوب آنى دخى آلديلر . و تونسه دونوب مال غنائمك بشكنى [خمسنى] چيقاردقدن صوكره باقيسنى اولشوب بوكره اوچ كمى ايله تكرار كفار ياقه‌سنه صالديلر . اسپانيادن برپارچه [جسيم نقليه سفينه‌سى] يلكن آچوب كليركن صاريلوب [يعنى رامپه اولوب] يدكه چكديلر [ضـبط ايدوب آرقه‌لرينه باغلاديلر] : ايچنده بركافر بكى وار ايدى. چوق جنك ايدوب بالاخره كرفتار اولدى وبوندن صوكره مزبورلرك نامى آفاقه منتشر اولوب آق دكز ياليلرينه ولوله ويردى . »

اينشته اوروپا تاريخلرينك ايچنده‌كى بشيوز بريه عسكرينى دكز طوتديغى ايچون ضبط اولندى ديدكارى اسپانيا سفينه‌سى جملهٔ منقوله‌ده صـوك ذكر اولنان سـفينه اولمق لازم كلير ، مقاومتك شدتندن وايچريسنده بر «كافربكى» يعنى خرسـتيان بريه قوماندانى اولماسى دخى بونى مؤيد اولديغى كبى تاريخلرده دخى توافق وار .

بووقايع متقدمه‌دن صوكره تحفة الكبارده بجايه هجومندن

بحث اولنیور ، لکن آوروپا تاریخلری (بجایه) دن اول جربه سفرینی ذکر ایدیورلر و بزه دها موثوق کورینیور :

بارباروسلرك حلق الواد ده تمکنلرندن بش سنه کچمه‌دن بارباروس قردشلر سکز کوزل سفینه‌یه مالك اولمشلردی بونلردن باشقه (له‌ین - پول) بارباروس خیرالدینك نفسنه مخصوص ایکی کمیسنك‌ده بونلرله برابر اولدیغنی اخبار ایدیور، که مجموعی اون تکنه‌دن عبارت برفیلو دیمك اولور .

شیمدی حلق الواد موقعی ایکی قردشه دار کلمکده اولد- یغندن صورت موقته‌ده منبت جربه آطه‌سنه یرلشدیلر و بو آطه‌نك غایت راحت لیمانندن چیقان کمیلری ایتالیا سواحلنی قاریشدیرمغه باشلامشدی .

بونکله برابر جربه حاکملکی عنوانی بارباروسه قردشلر وبالخاصه اوروج بارباروسه ایچون پك حقیر و ناکافی کورینیوردی. بو فوق العاده آدملر فوق العاده سرکذشتلره ، دکزلرك احوال بیقرارینه، حرب وضربك ولوله و مهالکنه عاشق اولدقلری قدر بوراده اساسلی، منتظم برموضع حکومت تدارکنه‌ده منهمك ایدیلر. اسپانیالیلرك اطوار ظالمانه‌سی، افریقا حکوماتنك احوال پریشانی، حاکملرك مفاسد اخلاقیه‌سی، الحاصل بو دارسیاه بخت مغربده اسلامیتك تهلکه‌لری، اضطراباتی بو یکیت وحمیتلی قلبلری أزیور ، آنلره بو یالیلرده برسد سدید حمایه تأسیس ایله‌مك ،

شرقده‌کی ضعفیت اسلامیه‌یی ستر وحمایه ایدن صاف وجوانمرد تورك قومنك قوتلی قوللرندن، کسکین قلنجلرندن غربده دخی برهیئت قویه، برحصار مدافعه بنا ایتمك شوق وعطشنی احساس ایله‌یوردی. ١٥١٢ تاریخ میلادیسنده ـ که ٩١٨ سنهٔ هجریه‌سنه مصادفدر ـ امللرینه مطابق برفرصت ظهور ایتدی: اوچ سنه مقدم بجایه شهرینك اسلام حاکمی اسپانیوللر طرفندن مملکتندن طرد ایدلمش ایدی. بودفعه حاکم مومی‌الیه باربارورس قرداشلره مراجعتله اسپانیوللری طرد ایچون کندیسنه معاونت ایتمه‌لرینی وشاید شهری اسپانیوللردن قورتاریرلرسه بحرسفیدك غرب حوضه‌سنه حاکم اولان بولیمانی کندیلرینه آچه‌جغنی سویله‌مش اولدیغندن اوروج ایله‌خضر بومسئله‌یی کمال اهمیتله پیش مطالعه‌یه آلدیلر. [١]

آز قوتله چوق ایش یاپمغه آلیشمش وهرکون مشکلات هائله‌یه غلبه ایده ایده ایلرله‌مش اولان بوآدملر اللرنده‌کی قوتی نائل مقصد اولمق ایچون کافی عد ایله‌یورلردی. کندیلرینه کوره طوب قالدیره بیله‌جك اون ایکی چکدیرمه‌لری، قیرلانغچلری واردی؛ اطرافلرنده ایسه اون بیك یرلی‌یه معادل

[١] تکرار ایدییورز؛ ٩١٨ تاریخی بایزید ثانی دورینه مصادف اولدیغندن، خیرالدین پاشانك یاوز سلطان سلیمك جلوسندن اول برادریله مغربده اولدیغی اکلاشیلیور. عجبا خیرالدین رئیس اکثریا حوضهٔ شرقیه‌ده دخی بولندیغی ایچونمیدرکه تاریخلرده بو تناقض وار.

طوتدقلری و براشارتلرینه قارشی کندیلرینی آتشه آتغه حاضر تام بیك منتخب تورك محاربی دورویوردی . حین حاجتده معاونتلرینه قوشه‌جق برچوق اندلس ملتجیلری دخی موجود ایدی. شهرتلری جهانی طوتمشدی، برکره «بابا اوروج جهاد یولنه کیردی! غزا بایراغنی آچدی!» دینیلنجه شرقدن، آناطولی یالیلرندن دخی برچوق تورك لوندلرینك معیتنه قوشه‌جغی معلوم ایدی. بوایکی قردشك عادتدن خارج شجاعتلری ، جرئتلری بوتون معیتلرینی مقناطیسله‌مش ، ایکیسی‌ده بو نوعدن بوتون بویوك قوماندانلر کبی سلاح آرقه‌داشلری طرفندن مستثنا بر محبت وحرمتله سویلمکده بولنمش ایدی .

ایشته بو احوال نتیجه‌سی اوله‌رق بارباروسه قردشلر ۱۵۱۲ سنهٔ میلادیه‌سی آغستوسنده بجایه قلعه‌سی اوکنه معیتلریله چیقدقلری زمان زواللی حاکم مطرودی اوچ بیك بربرینك ریاستنده ساحلده کندیلرینه منتظر بولدیلر [بوبرنجی بجایه سفری حقنده‌کاتب چلبی پك مختصر معلومات ویره‌رك اوروج ایله حضرك معیتنده انجق درت تکنه اولدیغنی ذکر ایله‌یور]. مخاصمات باشلادی. اسپانیول محافظلر (قونت دون پدرو آلوارو) طرفندن انشا ایتدیرلمش اولان بویوك حصاره تحشد ایتمشلر ایدی ؛ سکز کون طوپه طوتلدیغی حالده مقاومت کوسترن دیوارلرده هجومه مساعد برکدیك آچیلمش ایدی، که : قلعه‌دن

آتیلان بر کوللهاوروج رئیسك صول قولنه اصابتله خردهخاش ایتدیکندن ، رئیسلرینك قهرمانلق مثاللرندن محروم قالان تورکلرك آتش شوقی صوغودی ؛ ویارهلی قپودانلرینی آلوب تونسه برای تداوی کوتورمکی بوراده قان دوکمکه مرجع کوردیلر. انجق اثنای عودتلرنده جنوهلی (لومهلینی) عائلهسنك (تبارکه) دهکی تجارت ستاسیوننددن کلن جسیم وامتعهٔ گرانبها ایله یوکلی بر پارچهسنی ضبط ایتمهلری بو عدم موفقیته مقابل بردرجه بادئ تسلیت اولمش ایدی .

تفصیلات سابقه آوروپا تاریخلرینك خلاصهٔ بیاناتیدر . تحفةالکبارده ایسه اوروج ایله باربا روسك دها قلعه جوارینه کلیرکلمز براسپانیول فیلوسی طرفندن باصیلدقلرینی انجق تورکلرك مظهر غلبه اولوب ایکی کمی ضبط و متباقیسنی فراره مجبور ایلهدکلری محرردر . بوکمیلردن برینی اوروج رئیس طوپله باطیرمش ایدی . تبارکهدن کلن پارچهنك ضبطنی کاتب چلبی دخی ذکر ایدیور :

« بارباروس خیرالدین اوروجك کسیلن قولنی تداوی ایتدیرمك ایچون مومیالیهی تونسه کوندردکدن صوکره بر پارچهایله برقاچده خرده حرامی کمیسنی آلوب تونسهکوندردی.»

خیرالدین رئیس دوغرودن دوغرویه تونسه دونمهیوب دکزه آچیلدی . بالهآر اطهلرینك کوچوکی اولان مینورقهیی

باصدی ؛ بر قاچ قوله‌سنی فتح ، قریه‌لرینی غارت ایله بر چوق اسرا وغنائم آلدی. انجق عودت اثناسنده قورسیقه آدمیرالی سکز قطعه سفینهٔ حربیه‌ایله اوزرلرینه هجوم ایتدیکندن تورکلر آمیرال کمیسنه رامپا اولوب ضبط ایتدیلر. بومحاربه‌پك عنودانه واوزون‌اولمش، ایکی طرفدن‌دخی برچوق آدم تلف ومجروح دوشمش ایسه‌ده نهایت تورکلر غلبه ایدوب خیرالدین رئیس دشمنه اولجه آلدیغی ایکی سفینه‌یی دخی براقدیره‌رق تونسه عودت ایله‌مشدر . [۱]

---

[۱] له‌ین ـ پول دیورکه : « اوروج رئیس تونسده تداوی اولنورکن حضر رئیس (خیرالدین) حلق‌الوادك محافظه‌سنده‌قالمش وچکدیرمه‌لر ایله غنیمتلری لیمانك بوغازندن ایچری‌یه صوقمقله مشغول بولنمش ایدی ، لکن بوخصوصده کچ قالمش ایدی، چونکه: احوال جاریه‌دن پك زیاده متأثر اولان جنوه حکومتنك مشهور آندریا ـ دوریا قومانداسنده کوندردیکی بردونما بوچکدیرمه‌لری‌ناکهانی باصدیردی وحلق‌الواد اوکنه عسکر چیقاروب خیرالدین رئیسی تونسه چکلمکه مجبور ایتدی. حلق‌الواد قلعه‌سی یاغما اولنوب بارباروسه‌لرك کمیلرندن‌یاریسی برآلای ظفر انما ایله جنوه‌یه‌کتیرلدی؛ ایشته باربا روس‌خیرالدین ایله آندریانك‌ایلك مصادمه‌سی. مع‌التأسف صوکره‌کیلر جنوه آمیرالی ایچون پك بدبختانه اولمشدر . برادری‌اوروجك شدت طبعندن خبردار اولان خیرالدین رئیس برادرینی فراش بیماریده حدتله چیرپنغه براقوب جربه‌یه کیتدی و اوراده کیجه کوندوز چالیشوب برخیلی سفینه انشا ایتدی . ایلك بهارده اوروج دخی بوراده انکله برلشدی وهمان اخذانتقام ایتمکه باشلادیلر» حالبوکه بووقایع بزم تاریخلرده هیچ یوقدر .

بابا اوروج یاره‌سنك التیامپذیر اولماسنی بکله‌یه‌رك تك قول ایله یاتارکن حضر رئیس (خیرالدین) بوش دورمق ایسته‌مه‌یوردی. موسم قیش، دکز فورطنه‌لی اولمقله برابر بوکبی شیلر رئیس ایچون حائز اهمیت کورونمه‌دی؛ طوپلایه بیلدیکی بر قوتله قسمت آرامق ایچون انکینه آچلدی و بر آی کچمه‌مش ایدی‌که: اوچ بیك سکز یوز اسیر المش ویکرمی پاره سفینه ضبط ایلیه‌رك تونسه کلمشدی. اسیرلری باربارُوسلر کندیلری ایچون آلیقویدیلر و متباقی اموال غنائمی تماماً معیتلرنده‌کی غازیلره بخش ایتدیلر. بهار، حضر رئیسی تکرار آق دکزك دالغه‌لری اوزرنده بولمش ایدی: معیتنده یدی پارچه کوکلی (لوندیعنی قورصان) تکنه‌سی واردی. کفار یاقه‌سنده (آوروپا ساحلنده) برشهر باصیلدی و آلنان بیك سکز یوز اسیر اون ایکی بیك آلتونه فدیه نجاته باغلانوب کری دونلدی. اثنای عودتده معیتنده‌کی سفائن ایسته‌دکلری کبی آولانمق ایچون اطرافه داغیلمشلر ایدی. خیرالدین رئیس، قدرغه‌سنده قوماندان فناری اوله‌رق، لیلاً سیر ایدرکن درت پارچه پشنه دوشمشدی. هوا آچیلنجه بونلری کورن رئیس بلا تردد اوستلرینه چویردی وراماپا اولوب دردینی‌ده ضبط ایتدی! بو کمیلر چوقه یوکلی ایدیلر. تونسه کتیردیکی زمان ایچلرنده چوقه‌دن ماعدا سکز بیك (بچته) لك بر مبلغ‌ده ظهور ایتمش

ايدى. حضر رئيس بوسفرنده بركيجه باشقه بر پارچه‌يه دها تصادف ايتمش‌ايسه‌ده ظلمت ليل ايچنده‌الندن قاچيرمش ايدى؛ اطرافه داغيلمش اولان رفقاى جهادى بو فرارى‌يه تصادف ايدوب ضبط ايله‌ديلر. بوتكنه فرانسه بانديره‌سنى حامل وتحته يوكلى ايدى .

تحفة‌الكبارده بارباروس خيرالدينك بوفرانسه سفينه‌سنى كمال رئيس همشيره زاده‌سى محى‌الدين رئيسه ترفيقاً بر چوق هدايا ايله درسعادته تقديم ايتديكنى يازيور . بونى بزده حيقته موافق كورمكده‌يز؛ چونكه بجايه وقعه‌سنك ٩١٨ سنۀ هجريه‌سنده حدوثنه نظراً وسلطان سليم اولك جلوسى دخى ٩١٩ تاريخنه مصادف اولديغندن بارباروس قردشلرك تبدل سلطنت مناسبتى‌ايله حكمدار جديدلرينه‌بويله بر تقدمه‌ده بولنملرى اغلب احتمالدر. بارباروس خيرالدين ايله اوروج رئيسك بوتقدمه‌لرينه مقابل مقام سلطنتدن ايكى قدرغه وايكى خلعت احسان‌ايدلمش ايدى .

بارباروسلر دكزده هرآن‌يكى موفقيتلره نائل اولمقده‌ايديلر. لكن بابا اوروج بجايه‌يى اسپانيوللر الندن نزع ايتمك فكرندن اصلا واز كچمه‌مش ايدى. (١٥١٤) سنۀ ميلاديه‌سنه مصادف اولان (٩٢٠) سنۀ هجريه‌سنده ايكى قردش اون‌پاره كمى‌دونادوب ايكنجى دفعه اوله‌رق بجايه سفرينه چيقديلر . اولا يوله

اوزرنده‌کی جیجل نام غایت مستحکم کوچوك حصاری محاصره وایچنده‌کی یوز اسپانیولی در زنجیر ایدوب برمقدار محافظ وضع ایله‌دیلر . [۱] بوندن باشقه اوچ قطعه‌ده چکدیرمه براقدیلر .

بجایه اوکنه وارلدی ، قره‌یه عسکر وطوپ چیقارلدی . طیش حصار شدید برصورتده دوچار هجوم اولوب درت کون ظرفنده ضبط اولندی ؛ بوحصارك فتحی ایله حربده تلف اولان اسپانیوللردن ماعدا ۵۰۰ کیشی‌ده اسیر النمش ایدی ؛ اوروج رئیس ایله حضر امداده کلمش اولان یکرمی بیك قدر عرب عسکرینه قلعه‌نك بوتون اموالنی یاغما ایتدیردیلر . اصل ایچ قلعه اولان ایکنجی حصارده تحت محاصره‌یه آلنمش ایدی . یکرمی کون قدر بلافاصله بومباردمان ایدلدی ؛ برچوق زحمت چکیلمش ، باروت دخی بیتمك اوزره بولنمش ایدی . تونس سلطانندن جبخانه ایچون واقع اولان طلبه عادتا جواب رد ویرلدی .

---

[۱] جیجل قلعه‌سنك کوچوك اولمقله برابر نصل صعب التسخیر بر قیالق شبه‌جزیره اوزرینه بنا ایدلمش اولدیغی یوقاریده تعریف اولنمشدر . بوجیجل فتحی خصوصنده دخی آوروپا تاریخلری ایله بزمکیلر آره‌سنده مخالفت وار : آوروپالیلره نظراً : اوزمان جیجل اسپانیوللر النده دکل ، او آنه قدر کیمسه‌یه باش اکمه‌ین اهالیٔ اصلیه‌سی یدنده ایدی . اهالی کل افتخارله اوروج رئیس حکمدارلری طانیدیلر .

برده کاتب چلبی شرشل ایله جیجل بربرینه قارشدیرمش ظننده‌یز ، چونکه شرشل باشقه جیجل باشقه‌در ؛ جیجل بجایه‌یه یقین ، شرشل ایسه جزایر جوارنده کائندر .

احتمال سلطانده آرتق اوزمانکی فساد اخلاق سببی ایله اوروجی استرقاب ایدیور ، یاخود باشقه درلو بر منفعت کوریوردی . مع مافیه اوروجك اوکنه کچمك وقلعه‌نك محاصره‌سندن صرف نظر ایتدیرمك ممکن دکلدی. او، عسکرك ایچنده دیوردی،که :

— بن بوراده برقولمی براقدم، کله‌می ده براقیرمده آلمادن دونمم !

انجق هرغیرتك برحدی ، هرموفقیتك بر نهایتی واردر. تام آن مظفریتده ایکیوز پارچه‌دن مرکب برمهیب اسپانیول دونماسی قلعه اوکنده کوروندی وحصاره اون بیك کیشیلك بر قوهٔ امدادیه آتدی. بربرلردن متشکل قوهٔ امدادیه ذاتاً استدکلری قدرمال غنیمته صاحب اولدقلرتدن بومضیق وقتده نامردجه‌سنه داغیلوب کیتمشلردی . اوروج رئیس اوروپا مورخلرینك دیدیکی وجهله «برتهور مجنونانه ایچنده قیرمزی صقالنی دیلرکبی محترصانه یوله‌رق » محاصره‌یی رفعه مجبور اولدی؛ ایشك فناسی بردره ایچنه صوقدقلری کمیلرینك صولرك چکیلمه‌سیله قره‌ده قالمش اولماسی ویوز دیرلمه‌لرینه امکان بولنه‌ماماسی ایدی ؛ دشمن الینه کچمه‌مك ایچون بونلرك هپسنه بالمجبوریه آتش ویرلدی. تورکلر غنائمی واسیرلرینی براقمایه‌رق قره‌دن آلتمش میل مسافه قطع ایله‌دیلر . وجیجیل حصارینه

واصـل اولدیلر . خیرالدین رئیسك یكرمی درت اوطوراق قـدرغه‌سی ایله اوروج رئیسك كمیسی اوراده ایدی . اوروج بوراده قالدی. باربارس خیرالدین تونسه واروب دورت كمی صاتین آلمش، بونلره یدی قطعه‌ده تورك كوكلی سفائنی التحاق ایتمش ایدی . خیرالدین رئیس بو وجهله اون درت سـفینه‌نك ریاستنده دریایه چیقدی؛ مشهور قورد اوغلی فامیلیاسندن و آق دكزك الك مشهور لوندسركرده‌لرندن مصلح‌الدین رئیس‌ده اون درت پاره تكنه ایله خضر رئیسه (باربارس خیرالدین) رفاقت ایله‌دیكندن مجموع قوتلری یكرمی سـكز پارچـه‌یه بالغ اولمش ایدی . ایتالیا صولرینه كیرلدی؛ جنوه قربنده راست كلدكلری سكز قطعه‌بغدای یوكلی پارچه قارشیلرنده كیلرك كیملر اولدیغنی اوكرنجه بلا مقاومت تسلیم اولیویردیلر . بو جولان لوندانه‌دن اثنای عودتده دخی چوقه یوكلی اون ایكی بارچه ضبط اولنمش ایدی . حضر رئیس بوغنائمدن یكرمی پارچه‌یی صاتلق اوزره قورداوغلی مصلح‌الدین رئیس‌ایله تونسه كوندردی. و كندیسی (جیجل) ه برادرینك یانـنه كلدی . آق دكز ، آوروپا ایكی قردشلرك شهرتلریله چالقالانیور، پالاسنه كوكه‌نن، یلكننه‌یدیرن بوتون تورك قورصـانلری، شرقك لوند قپودانلری ، بونلرك معیتنه شتاب ایدیور ایدی !

جزایرك ضبطی.— (۱۵۱٦ ـ ۱۵۱۸ میلاد ۹۲۲ ـ ۹۲٤

هجریه) شیمدی باربا روس قرداشلره پك مهم بر وظیفه توجه ایتمش ایدی : یوقاریده بالمناسبه سویله‌نلدیکی وجهله اندلسدن هجرت ایدن بیکلرجه عربلر اوزمانلره قدر نامی مجهول اولان جزایرده تمکن ایدوب بر قورصانلق استاسیونی تشکیل ایله‌مش ودائما اسپانیوللری، ملل سائره ممالکی سواحلنی وسفائننی غارتله کندیلرینه ایدیلن ظلمك انتقامنی آلمغه باشلامش ایدیلر. اسپانیوللر بونلره اولا اهمیت ویرمه‌مشلر ایسه‌ده موخراً ایشك کسب اهمیت ایتدیکنی کورنجه بویوك بر قوتله قورصانلری تأدیب ایتمکه کلمشلردی. ایشته بو اثناده جزایره دخی اوغرایوب سکنه‌سندن بردها غارتکرلکده بولنمایه‌جقلرینه دائر سوز آلمشلر، وشهر اهالیسنی سنوی اسپانیا قرالنه معین بر مبلغ اعطاسنه اجبار ایله‌مشلردر. کچن صحیفه‌لرده بحث ایله‌دیکمز واسپانیوللرك Penon d'alger دیدکلری جزیره‌اوزرنده‌کی حصارده اسپانیوللر طرفندن او وقت یاپیلوب ایچریسنه مقدار کافی طوپ ومحافظ قونمش، بووجهله شهر دائمی بر آبلوقه آلتنه آلندیغی کبی جزایر تکنه‌لرینك ده لیماندن چیقماسی قطعیاً محال حالنه کتیرلمش ایدی. جزایرلیلر ذاتاً صرف قورصانلقله کچنمکه آلیشمش بر ملت اولدیغندن (فیرغاته) لری بویله قوملر اوزرنده چورودلجه آچلغك ، فقر ضرورتك تضییقات مؤلمه‌سنی حس ایتمکده ایدیلر. ١٥١٦ تاریخ میلادیسنده فردیناندونك وفاتی جزایرلیلر

ايچون عصيان پاروله‌سنی تشکیل ایتدی. اسپانیایه اعطاسی مشروط اولان خراج رد اولندی. ومنسوب اولدیغی قبیله‌نك شهرك مدافعه‌سنه معاونت عظیمه‌سی دوقونه‌جغی امیدیله جوار قبائل شیخلرندن « سالم بن نمی » شهرك مقام حاکمیتنه دعوت ایدلدی .

لکن بوعرب شیخی شوراده، شهرك قارشیسنده‌کی آطه اوزرنده یوکسلمش مدهش حصارده بولنان واك اوفاق بهانه‌لرایله شهری طوپ دانه‌لرینه هدف ایدن اسپانیول عسکرلرینه قارشی نه‌یاپه‌بیلیردی؟ شجیع عرب سواریلرینك بربرستان قیصراقلری، قابل الانحنا ، اوزون مزراقلری ، امثالی بولنماز . بر مهارتله صوویرلمش قلنجلری اسپانیوللرایله آره‌لرینی تفریق ایدن دکزه واسپانیوللرك طوپلرینك ویکانه بورالرده آنلره مخصوص قالمش نوایجاد آغر تفنکلرینك یاپلیم آتشلرینه قارشی غیر مقتدر قالمایه‌جقمی ایدیلر؟ بومحاذیردوشونیلیر دوشونیلمز جزایرلیلرك خاطرینه اوروج رئیس کلدی. انلرك یاره‌لرینی صاره‌بیله‌جك، بیلماز ویورولماز باربا روس‌دن باشقه بری متصور دکلدی ؛ ایکی دفعه بجایه‌یه ، بجایه حاکمنه جاندن معاونت ایتمش ، حتی بو اوغورده برقولنی‌ده غائب ایله‌مش دکلمی ایدی ؟

بناءً علیه : بلاتردد شیخ سالم جیجله بر هیئت کوندروب کندیسنك وتبعه‌سنك انجق اونا کوکندکلرینی وسرعت ممکنه‌ایله

جزایری کفار الندن استخلاص ومحافظه‌یه قوشماسنی استرحام ایتدی .

اوروج بارباروسك حقنده لایق اولدیغی مدایحی ابذالدن کری دورمایان بعض آوروپا مورخلری بیله بوجزایر مسئله‌سنده مجاهدغیوری ـ خرستیانلغك اوکنه برسدآهنین کبی دورماسندن متولدحدتلرینه محسوباً ـ اللرندن کلدیکی قدر حقسز چیقارمغه، غدار وغاصب کوسترمکه چالیشیرلر؛ نته‌کیم؛ (له‌ین ـ پول) ، مورغانك « جزایر تاریخی » ندن شو سطرلری نقل ایدیور :

« هیچ برمراجعت طول امل صاحبی ، حریص بارباروس ایچون بوندن خوش ومسرتبخش اولمایه‌جقدی . چونکه یکی صاحب اولدیغی خطه، خزینه‌سنه پك آز پاره کتیریور ایدی؛ خصوصیله طرز حکومتنده دخی مداخله‌دن بری بولنمایوردی. بجایه‌ده پك فنا موفقیتسزلکلره اوغرامش ایدی، لکن جزایرده دها ایی برطالعه مصادف اوله‌جغنی امید ایدیور، دیکرجهتدن جزایری نخبهٔ آمالنه ـ که اولجه سویله‌دیکمز کبی دیارمغربده بر حکومت مستقله تشکیل ایتمك ایدی ـ قات قات فضله موافق بولیور ایدی . . . »

شیمدی بوراده برقاچ سوز سویله‌مك ایسته‌یورز: اوروج بارباروسه‌نك دیار مغربده بر حکومت مستقله تشکیل ایتمه‌سنه اوراده‌کی عنصر اسلامی ذوق وکیفلرینه فدا ایدن، هر کسك

كوزل زوجه‌سنی ، باكره قزینی ، كنج اوغللرینی جبراً مجلس عیش ونوشـنه صوقان اخلاقسز ، یرلی حكمدارلرك شبهه‌سز قیزمغـه حقی اولور . بونلرله برابر ، خرسـتیانلره باب غارت واسـتیلایی قاپایه‌جق واسلام ناموسـنی خرستیان آغوشـندن قورتاراجق برحكومت جدیدهٔ آهنینه قارشی خرسـتیانلرك‌ده منهور اولمغـه حقلرینی یردن كوكه قدر تسـلیم ایدرز . كچن صحیفه‌لرمزده آوروپا مورخلرینك افریقای‌شمالی حكمدارلرینك اسكی صلحپرور ، تجارتپناه پولتیقه‌لرینی ترك ایله‌مش اولمالرندن نصل بر لسـان شكایت خیرخواهانه ایله بحث ایله‌دكلرینی نقل ایتمشدك . چوق ایی، لكن : بزصلحپرورلكی، تجارت‌اجنبیه‌یه مساعده‌كار بولنمغی برشرط اساسی ایله تقدیر ایدرز . بومسلكی اختیـار ایدن عنصره ، ملته ، حكومته مفید اولمق شرطیله ! یوقسـه بو، جیبنده‌كی پاره‌یی داغیتان میراث یدیلرك ، نهـایت فامیلیاسـنی قوماره قویمغـه قرار ویرن حمیتسزلرك كاریدر . صـوریورز ، او آوروپا مورخلرینـه ، كه : تقدیر وتحسـین ایتدكلری بو صمیمیت سیاسیه‌دن، بومساعده كاری مناسباتدن افریقای شمالی حكومتلری نه قزانمشلردر ؟ برذلت مدیده ! بر محكومیت ملیه وعصبیت قومیه ودینیه‌نك ضـیاع الیم وملوثی ! بزجه ، آسـیای وسـطادن كله‌رك ، بر چكا چاكیٔ احتراص وتفرقه ایچنده بوغولان ، یاره واغیاره (ایوالله) ایدن عنصر

اسلامی شان وشرفه بوغمش وحالا برسپر صاعقه کبی احتراصات ملیه نك اوکنه دیکیلوب دورمش تورکلرجه اوروج رئیسك او دیار بعیده ویتیمهٔ اسلامیه ده قوی ومقاوم بر حکومت تأسیس ایتمکه چالیشماسی تقدیس اولنور بر حرکتدر . چونکه بزطوائف ملوك سلاچقه یی بلع وتمثیل ایتمسه یدك اوتمامیت شوکتی بوله مازدق. صلاح الدین ایوبی سوریه ده کسب حاکمیت ایتمسه یدی اهل صلیب سیلابه سی اسلامیتی کوکندن سوپوروردی؛ نته کیم : اوافریقای شمالی ملوك اسلامیه سی ده تغلب نتیجه سنده اوراره صاحب اولدیلر. قوینك ضعیفی بلع وتمثیلی قاعده در؛ یترکه : اوقوی ، ضعیفك مستقبلنی تقویه ایله یه ! کاتب چلبی دیور ، که :

« مکتوب واروب مفهومی معلوم اولدقده اوروج غزانیتنه قالقوب جیجیل حصارینی برادرینه سپارش ایله یوب جزایره کیتدی ومعین برحاکمی اولمامقله شهره کیروب تمکن ایتدی...»

اوت، بن فکرمجه بو طرز افاده یی ماوقعه پك موافق ، حتی نقصان بولیورم. سالم بن ثمی کیم ایدی؟ جوار قبائلدن برینك رئیسی، دینیله بیلیر : ولکن جزایر اهالیسی آنی قبول ایتمشلردی . پك اعلا ، اوحالده بابا اوروجه نیچون مراجعت واقع اولدی؟ چونکه «سالم بن ثمی» کبی برصحرا، بادیه شیخی او وقتکی احوال حربیه وسیاسیه یه کوره جزایری اوچ کون

مدافعـه‌دن عاجز اولديغى كبى ، اوروج بر دفعـه‌لق معاونت ايتسه‌بيله ، صوكره خرستيانلرك غلبه‌سى محقق كورينيوردى . ومسئلهٔ اساسيه جزايرك ، جزاير عنصر اسـلامنك غلبه‌سى ، محافظه‌سى اولديغنه‌كوره اوروجك حركتى منافع اسلاميه‌يه‌اك موافقدر . منافع اسلاميه اوغرنده ايسه منافع شـخصيه هيچ قالملق لازم كلير . عجبا اوروج كنديـنى مدافعه‌دن عاجزاولديغى بالفعل اثبات ايدن جزائرى اسپانيول دوسـتلرمزه‌مى پيشكش براقمالى ايدى؟ بز، دم فرصتده كندى‌ايشلرينى نصل كوردكلرينى صحائف تاريخيه ايله اثبات ممكن اولان خرستيان دوستلرمزدن سفليت وتدنىٔ اسلاميتك آوقاتلغنى بودرجه واضح تعقيب‌ايتمك نقصانىٔ محاكمه‌سنى هيچ‌ده اوماز ايدك ! لجه‌لم :

اوروج‌جزايرليلرك استمدادينى كورنجه‌جيجيل محافظه‌سنه حضر رئيسى (خيرالدين) براقدى وآلتى بيك محارب ، اون آلتى چكديرمه [١] ايله جزائر امدادينه شتاب ايتدى .

بارباروس جزايره كيرر ايكن Cherchel حصارينى دخى فتح ايله‌مش ايدى . « له ين - پول » ديركه : بوراسى مستحكم بر موقع اولوب قره حسن نامنده برتورك قورصانى بورايه ، اوروجدن مثال‌آله‌رق كنديـنى حكمدار نصب ايتديرمش‌ايدى.

---

[١] قدرغه‌لر يعنى غاليلر عموميتله ٢٧ چفته ايديلر، ١٨ الى ٢٠ چفته‌لره دها زياده « پركنده » دينيليردى .

اوروج ايسه بر خطـهده ايكى حكمدارك بولنماسنى موافق كورمه‌ديكندن ـ براحتياط دوستانه اوله‌رق ـ جزايره‌عزيمت ايتمه‌دن مومى‌اليهى قتل ايتدى . . . »

بومسئله‌نك حقايقى اشاغيده كوستريله‌جكدر [۱]. اوروج رئيسك عزيمتنى متعاقب بارباروس خيرالدين تونسـه ـ جيجله اوچيوز دها محافظ قويدقدن صوكره ـ عزيمت ايتمش وقورد اوغلى مصلح‌الدين رئيس ايله تقسيم غنائم ايشيله مشغول ايكن طرف پادشاهيدن كونديريلن ايكى قدرغه ومدلليدن بر كمى ايله برادرى اسحق‌رئيس كلوب ملاقى اولمشدر. [بوحادثه‌يوقاريده تبيين اولنانك تاريخجه مؤخر، تفصيلجه مقدم اولانيدر.]

خيرالدين رئيسك بر قيد شـان وشرفى دها واردر كه : آنى كچه‌مه‌يه‌لم: خيرالدين‌رئيسك(حضر)و(اوروج‌بارباروسه)نك حركات لوندانه‌سى بو كبى سركذشت بهادرانه ايله ذاتاً مسهور اولان فرانسه‌يه برتشويق ديكرديمك اولديغندن فرانسه اوتوز اوچ Galeases (غاله‌آس) يعنى ماعونه‌سيله دونماسنى تونسـه كوندرمشدى : دونما بيزارته‌يه كلدى . او اثناده قورد اوغلى مصلح‌الدين رئيس اوراده ايدى. كلن دونمانك قوتنه مقاومت

[۱] وقايع تاريخيه‌نك تحكيه‌سى صره‌سنده بومعجز محاكاته صاپلا- نمقلغمزى قارئين معذور كورسين . فى‌الحقيقه شاعرانه بسـط وقايع هر خصوصجه خوش ايسه‌ده حقيقته وصول ايچون باشقه چاره يوقدر .

ایده‌میه‌جکنی آکلایجه کمیلرینی لیمانده ترك ایله حصاره کیردی. فرانسزلر قلعه‌یی‌ده ضبط ایله‌مك اوزره قره‌یه‌ده عسکر سوق ایتدیلرسه‌ده تونسده‌کی تورکلر بونلره قارشی چیقارق قانلی بر حرب ایله کمیلرینه فراره اجبار ایله‌دیلر. فرانسزلرك آلتی کمیسنك لیمانده قالدیغی تحفة‌الکبارده محرر ایسه‌ده نه صورتله واقع اولدیغی بردرجه‌یه‌قدر مبهمدر.

فرانسزلر تونسی متعاقب خلق‌الواده هجوم ایتدیلر، لکن مذکور حصاره تحصن ایتمش اولان خیرالدین بکك (حضر) متین وبهادرانه بر مدافعه‌سنه قارشی دشمن قلعه‌یی محاصره‌یه دکل، حتی قره‌یه چیقمغه حسرت قالمشدی. الحاصل بو تعرض هیئت عمومیه‌سی ایله قورصانلری بر ایکی آی قدر دکزلرده ایسته‌دکلری کبی آلیش ویریشدن منع ایله‌مکدن باشقه بر شیئه یارامامشدر. آلتی بیك کیشیلك برقوت واون‌آلتی چکدیرمه ایله جزایره کلن بابا اوروج بورایه یرلشدیکی زمان دوستلرینی، دشمنلرینی کوز اوکنه کتیرمش، قوتی ایجه طارتمش ایدی. جزایرلیلره قالسه آنلر ایچون همان Penon d'alger دینیلان اسپانیول آطه قلعه‌سنه هجوم ایتمك وضبط ایله ییویرمك قورصان ایچون سهیل ایدی؛ لکن اوروج بویله بر حربك قاچه مال اوله‌جغنی بیلیردی؛ یوقسه ینه دشمنلرینك بیله دیدیکی کبی اوروج ایچون بیکده برموفقیت مأمول اولان ایشلره کیرشمه‌مك عادتا کفر صاییلیردی.

رئیس جزایره کلنجه : آطه قلعه‌سنك اسپانیول قوماندانه چیقوب کیتمك ایچون خبر کوندرلمشسه‌ده مومی الیه «کندیسنی نه معامله‌ٔ خصمانه‌نك، نه‌ده تشبثات دوستانه‌نك بویله بر ایشه اقناع ایده‌میه‌جکی» جوابنی ویرمش، حتی باربا روسه‌یه بر تحقیر اولمق اوزره: قولنی غائب ایتدیکی بجایه‌یی درخاطر ایله‌مه‌سنی‌ده علاوه ایتمشدی. اکر قلعه‌نك ضبطی قولای اولسه‌یدی بالطبع اوروج کبی بر آدم بوسوز سببیله بیله فتحنه تشبث ایتمك لازم کلیردی . یالکز تاریخ بزه، قلعه‌نك اوروجك سکز پارچه‌دن عبارت بطاریه‌سیله یکرمی کون قدر بومباردمان ایدلدیکنی انجق قلعه‌ده بومباردمانك هیچ بر تأثیر مشهودی بیله حاصل اولمادیغنی بیلدیریور ؛ حتی دیورکه : «احتمال بونی‌ده رئیس جزایرلیلرك اصرارینه مبنی یاپمشدر . »

شیمدی باربا روسه‌لرك جزایرجه صورت تلقیلری باشقه برشکل آلیوردی. روایاته نظراً جزایره کلن اندلس مهاجرلری ـ قسم کلیجه ـ اصیلزادکاندن ایدیلر ؛ اندلس اصیلزادکانك اخلاق ومشواری ایسه صحائف تاریخیه‌ده کوریله‌بیلیر... بونلر تورکلری دعوت ایتمشلردی؛ لکن قورصانلرك عصبیت قومیه‌یی، پرهیزکار، خشین بر غیرت دینیه‌یی تمثیل ایدن وریا وخلوصلرپروریدن عاری اولان اشکال مادیه و تأثیرات معنویه‌لری جزایر متحیزاننك اومیدان حربده بش پاره ایتمه‌مش حیثیت

اصیلانه‌لرینه آغر باصمش ایدی . آنلر اوروج رئیسی، باربارو-
سلری باغچه‌لرنده پاره‌ایله چالیشان رنجبر صورتنده طوته‌بیله‌جکنی
ظن ایدیورلردی؛ حالبوکه: تورکلر بربریه اهالیٔ اسلامیه‌سنك
غیرتسزلکلرینه باشدن بری مغبر واونلردن کندیلرینه بیله‌منفعت
تأمین‌ایتمه‌مش برمعاونته ذاتاً غیرمظهراولدقلرندن، الی‌یاتاغانك
قبضه‌سنده اولدقچه بوطوپراقلری کزه بیله‌جکنه ایناںان تورك
ایچون اهالیٔ اصلیه‌یه حرمت و ریاکارلق قابل اوله‌مازدی .
احتمال بونك ایچوندر،که : له‌ین ـ پول شویله دیور :

«اوروج رئیس ومعیتی کندیلرینی سوه سوه استقبال‌ایتمش
اولانلره اودرجه خشین ومتکبر معامله کوسترديلرکه : (ابن
سراج) لرك و سائر غرناطه اصیل عائله‌لرینك بو حاله تحملی
ممکن دکلدی ..»

ایشك دوغروسی قورصانك دمیرالی بو اخلاقسز اهالی‌یه
ترس کلیوردی ؛ شیخ سالمده عین طریقی طوتسه اکا دخی
مرور وقتله عین معاملهٔ استثقالیه کوستریله‌جکدی؛ لکن شیخ
سالم برجهتله‌ساحلی برشهرده‌مقام‌ریاستی قازانمقله‌سرمست‌ودیکر
جهتدن نفوذ داران اهالی‌یه بویوزدن مربوط ومنتدار اولدیغی
ایچون «نه ویرسه‌لر اکا شاکر، نه قیلسه‌لر اکا شاد !» فلسفهٔ
اداریسنی طوتمش ایدی ویالکز ، شیمدی شاد اوله‌مادیغی بر
نقطه وارسه اوده باربا‌روس قردشلرك کندیلرینی اولاد و عیا-

للرینی اسپانیول دست شهوتندن قورتارمالرینه رغماً جزایرده‌کی تحکملری ایدی .

حالبوکه: زمان ومکان آنلرك ذاتی وسفیل احتراصلرندن مبرا بردست تشبث ایچون چیرپینیور، منافع اسلامیه فیلسوف داروینك دیدیکی کبی «یاشامغه مقتدر اولانلر یاشار ، حیات قویلر ایچوندر.» دیه‌باغیریور ایدی.. اسپانیاده یاقیلان اسلاملرك دومانی هنوز توتمکده، کسیلن معصوملرك قانی دها صیجاق صیجاق آقمقده ایدی . اکر فردیناند قتولیك ، بوجلاد دینی وفات ایتمشسه یرینه مشهور و جهانکیر دیدکلری شارلکن کچمش ایدی! مع‌القسم اسلام دشمنی ، مع‌الفخر اسلام قاتلی اولان والنده هردرلو اسباب حرب وضرب ایله اقوام محاربه بولنان بوذات ایسه ایکی کوزینی مغربده‌کی عنصر اسلامك محویتنه چویرمش دوریوردی؛ قسم شرقی اسلامیت یاوزلرك ، سلیمانلرك دست مشیتنده بش ذرهم‌طاشنه وارنجه‌یه قدر مصون التعرض وحمایت اسلام فرانسه قراللرینه قدر متوسع اولدیغی ایچون شارلکنك بوتون قوای انفعالیه وعامله‌سی شو برآوج مغربیلرك ، بربریلرك علیهنه چورلمش‌دی . بوکا قارشی‌ده ، صانکه: تصادف وطالع شرقده اسلامیتی اهل‌صلیبدن قورویان قوجه تورکلرك برآوجنی شیمدی غرب اهل صلیبنه ممانعت ایچون مغربه یوللامشدی ! اوروج رئیسك یکانه قباحتی

ـ دشمنلرينك ديديكی كبی ـ شيخ سالمك قتلی ايسه ، امين اولديغمز وجهله، منافع اسلاميه‌يی هرصورتله مدافعه‌دن عاجز برمحترص بدوينك سلامت عموميه نامنه و محضا فساد داخلی‌يی منع ايچون ازاله‌سی ياوزلرك‌يكرمی‌يی متجاوز قردشلرينی قتلنه معرض‌اولان تاريخمزده پاك‌قرمزی برسطر طوتماسه كركدر.

ديديكمز كبی جزاير متنفذانی‌بارباروسلری دعوت‌ايتدكلرينه پشيمان اولمش ايديلر؛ اودرجه‌ده‌كه: مال وناموسلرينك دشمنی اولان و جزاير ليماننك عادتا طپاسی كبی دوران اطه قلعه‌سی اسپانيوللری ايله خفياً بارباروسلری محو و ازاله ايچون عهد ايتديلر. توركلرك طوری نه قدر خشين اولورسه اولسون ، عجبا اسپانيول قلنجندن دهامی سرت ايدی ! يوقسه توركلرك ايچنده ، بر كون كلوب قاری‌يه ، قيزه صاتاشه‌جق اسپانيول دليقانليلری قدر ياقيشيقليمی اكسيكدی ؟

معمافيه: اوروجك شاهين كوزی سطح‌رياكارينك آلتنده دالغه‌لانان بوفتنه وخيانت كردابنی كورمه‌مش دكلدی ... بر جمعه كونی ايدی، هركس جامعه كلديلر، بوتون وجوه واعيان موجود ايدی و هپسی توركلری حالا غافل صانيورلردی. نماز ختام بولور بولماز بارباروسه‌نك ترتيبی وجهله قورصانلر ايلری فيرلايه‌رق قاپيلری قاپانمش اولان جامعده رؤسای فسادی ، وديعهٔ اسلاف اولان ممالكی كيفلری حسابنه دشمنه پايلاشمغی

کوزه آلمش بوسفلیتپروران سفاهتی یاقالادیلر ، بزه ، تورکلره هرزمان برغرابت، تحقق عطف ایتمك مراقنده اولان اوروپا مورخلرینك سوزینه باقیلیرسه «همان باشلرندن چوزدکلری صارقلریله باغلادیلر !» خیانتی و اسلام علیهنده بلاحق کفارله اتحادی ثابت اونلرجامعك آولیسنده سیاست‌اولندی وبو کورلتی برمدت فانیه ایچون کچدی.. حالبوکه : خیرالدین بارباروسه‌نك بیاننه نظراً مسئله بویله قیصه‌جه بیتمه‌مش ایدی؛ وجزایرلیلرك (جزایرلیلرك دکل) بربرستانی او درکهٔ ذلت و خرابی‌یه آتان آلچاق رؤسای حکومت ومتنفذان اغنیانك فسادی یالکز آطه قلعه‌سنده‌کی اسپانیول شرذمهٔ قلیله‌سیله اتحاد واتفاق ایله بتمش دکلدی ؛ بو معاملهٔ خصمانه‌نك اجراسی وتورکلرك، «بو نردن کلدیکی، هانکی دلیکدن چیقدیغی غربلیلره مجهول بلانك» دیار مغربدن کلیاً طردی مسئله‌سی اسپانیا حکومتیله قونوشولمش حتی اسپانیاده براهل صلیب صورتنده تلقی ایدلمشدی نه‌غریبدر، که : جزایر خطه‌سنك اقوام اسلامیه‌سی‌ده رئیسلری تحت تشویقنده وعین زمانده دشمن عمومی (؟) یه قارشی بولشمق اوزره جزایر اوزرینه یورودیلر . یالکز برخطا وار ایدی، عربلر، جزایره متفقلری اسپانیوللردن اول واصل اولمشلردی؛ بالطبع بوخصوص بارباروسه‌یی آنلره تطبیقی لازم کلن معاملهٔ جزائیه‌نك اجراسندن کری قویمادی. رئیس حربك سمندری وصنعت اوله‌رق

عهدایله حربی قبول ایتمش برقاچ بیك تورك اری وهمشیره‌سنی، بیاض صاچلی پدرینی اسپانیول قوجاغنده، دشمن اوجاغنده ترك ایله‌مش بر آوج فلاكتزده اندلس مهاجری ایله بونلرك اوستنه هجوم ایتدی؛ حقیقةً قانلی وجداً شانلی برغوغانك داستان شرفی تورکلرك كنیش آغزلی یتاغانلرینه یازیلیركن دشمن منفعتنه دینداشنه هجوم ایدن بربرستان اردوسی تورکلره ـ گویا كفارت ذنوب كبی ـ اون ایكی بیك دوه‌یی‌ده غنیمت حرب براقه‌رق قاچمقده‌ایدیلر!.. تورکلر هنوز سلاحلرینی سیلمه‌مش واللرینك قانی ییقامامش ایدیلركه: متفقلردن الك مدهشی اولان اسپانیوللر كلوب چاتدی! بوقوت قرق پاره چكدیریر (یعنی قدرغه وامثالی كورك قوللانان سفائن حربیه) ایله یوزقرق عدد پارچه (بارقو یعنی شیمدیكی نقلیه (ترانسپورت)دن عبارت واون بش بیك منتخب اسپانیول محاربنی حامل ایدی. نه اولورسه اولسون ونه قدر چوق بولنورسه بولنسون بو عسكرله بوغوشمق یورغون تورکلره دها خوش كلیوردی. چونكه دوكیله‌جك قردش قانی، قیریله‌جق اسلام قانجی دكلدی؛ وبونك ایچون ایدی، كه: بویكیتلر آناطولینك جنت قیلرندن وآنا، بابانك، قردش ونشانلینك صیجاق قانندن وانسانی هر تشبثدن كری براقان كری كله‌مك دوشونجه‌سندن آیریلوب كلمشلردی!

بو اسپانیا قوهٔ استیلائیه‌سنك سوقنه باشلینجه اسلاملرك عهدلی

دشمنی اولان قاردینال «اکسیمن» Ximenes سبب اولمش وقوماندان اولەرق‌دە دون «دیەغو ـ دە ـ ورا» Diego de vera تعیین‌ایدلمشدی. شوراسی‌دە نظردن بعید اولمامالیدرکە: بوقوتی بزی هرخصوصدە کوچوك دوشورمکە چالیشان اجنبی مورخلری بیلە Great Armada یعنی غایت جسیم بر دونما قیدیلە ذکر ایلەیورلر.

اسپانیوللر کلدیلر. وقلعەدن بر مقدار اوزاق محلە عسکر وطوپ چیقارارق جزایری کرك هجوم وکرك محاصرە ایلە ضبطە اوغراشمغە باشلادیلر. عسکر صوك حرب ایلە یورغون جزایر قلعەسی ایسە اولکی صاحبلرینك بنای حمیت وایمانی کبی خراب ایدی. اوروجك دست اعجاز کستری هنوز بوبرجلرە سورولەمش، مفاسد داخلیەنك تسکینی ایلە اوغراشمق بلاسندن خارجە قارشی تأمین سلامتە ید غیرت اریشەمشدی. اوروج عربلرك صوك فرقهٔ فراریسنی تعقیبە قوشمش یولداشلرینە قاوشمادن اوزمان عالم خرستیانینك حقیقةً اك بهادر عنصر محاربی اولان مغرور وقهرمان اسپانیوللر قلعەیە هجوم ایتدیلر، و مظفریت باندیرالرینی برجە دیکدیلر. باربا روس اوکندەکی اسلام دشمنندن دونجە آردینده بوحالی کوردی؛ و «تحفة الکبار» ك دیدیکی کبی «غازیلری کفار اوزرینە سوروب عظیم جنك ایلەدی. بعون الله غالب کلوب کفارك بایراغنی ایندیردی ...»

دشمن شیمدی نامردجه قاچیوردی ، تورکلر حسن نیتلرینه رغماً برفاتحهٔ غفرانه نائل اولهمایه‌جق شهیدلرینی‌یاقیجی کونش آلتنده، هنوز ترك ایلمکلری بومشئوم طوپراق اوزرنده اسپانیوللری حرص وشادانیٔ احتراص ایله کمیلرینه قدر قوغالادیلر. کلبانك مظفریت دیلده وعثمانلیلغك‌اومهیب یتاغانی‌الده !

اواقشام‌اسپانیانك قره‌یه چیقان اونبش‌بیك متکبر، مشبوع آمال ، زرهپوش محاربندن انجق بیك قدری کمیلرینه جان آته‌بیلمش وبونلرناموسلرینی دکلسه‌ده ، هیچ اولمازسه جانلرینی قورتارمش ایدیلر !

انکلیز مورخی (له‌ین ـ پول) دیورکه :

« کویا فلاکتی اتمام ایتمك ایسترکبی، اواثناده ظهور ایدن شدید برفوطنه بوتون کمیلری‌ده قره‌یه آتدی. وبو وجهله اسپانیانك کوندردیکی بوتون اردو ودونما محو اولوب کیتدی. »

بووقعه‌یی تعریفی متعاقب باربار وس قردشلرك آوروپاجه طرز تلقیلرینی کوز اوکنه کتیره‌لم ؛ و بونك ایچون تکرار (له‌ین ـ پول) ه مراجعت ایده‌لم ،

« آرقه‌سنده‌کی قوت تعلیمات منتظمهٔ عسکریه کورمه‌مش بر طاقم حیدودلردن عبارت اولان اوروج کبی برسرسرینك اوزمان جهانك الك منتظم و مکمل اردوسی اولان اسپانیا عسکرینی بویله پریشان ایدیویرمه‌سی بوتون حکومات خرستیا-

نیه‌نك اندیشه‌سنی موجب اولمش ایدی ... و بر زمان یکانه مالکانه‌سی ساحلده برقوتلی حصار اولان قورصان شیمدی عادتا مغرب الوسطی سلطانی بولنیوردی . »

بو مظفریتدن صکره اوروج رئیس قردشی خضر بکه (خیرالدین) ـ که بو کورولتیلر اثناسنده تونس جهتنده اداره ومحافظهٔ حکومتله اوغراشیوردی ـ خبر کوندره‌رك (جیجل)ك بودفعه جداً جزیه کذار بر مملکت اولماسنی و اسپانیوللره ویردکلری مقدار خراجك کندیلرینه ویرله‌سی لازم کله‌جکنی اعلام ایتمش ، بارباروس خیرالدین‌ده قردشنك و قوماندانك امرینه تبعیتله شیخ البلدی طوتوب بوایشی بجرمشدر .

[جیجیل ایچون بو بیاناتمزدن جزایردن صوکره ضبط اولنمش حکمی چیقار ، آوروپا تاریخلری ایسه ایکنجی بجایه سفرندن صوکره جیجیل اهالیسنك بارباروسه‌یی حکمدار قبول ایله‌دکلرینی یازیور ، بزایکی قول تاریخی‌یی درمیان ایتمکله برابر اصل حقیقته مطلع اوله‌مادق .]

محاربهٔ سابقه‌یی متعاقب (تنس) حکمداری بوتون جوار بربرستان اهالیسنی باربروسه‌لرك علیهنه قالدیرمش ایدی . ومهیب ومعظم برقوت جزایر اوزرینه ییقیلوب کلیوردی . اوروج بوقوهٔ مهیبه‌یی قلعه‌ده بکله‌مکه تنزل ایتمه‌دی . کوکنه بیلدیکی یالکز بیك تورك قورصانی وبشیوز انداس ملتجیسی

ایله چیقوب اوزرلرینه یورودی . یانلرنده تك بر طوپ دخی یوق ایدی. لکن دشمنك بر باشندن کیروب او بر باشندن چیقدیلر، حتی (تنس) شهرینه قدر تعقیب ایتدیلر [۱] .

تحفة الکبارده بو وقعه‌نك تنس حکمدارینك برادری اسپانیایه عزیمت و اورادن آلدیغی امدادایله کلوب اسپانیوللر ایله شهری تسخیر ایله‌مسی و اهالینك باربارسلردن واقع اولان استمدادی اوزرینه ظهور ایله‌دیکی یازلمشدر ؛ حتی بو استمدادینه مبنی باربارس خیرالدین (تنس) ه کیتمش کندیسنی کورن اسپانیوللر کمیلرینی براقوب قلعه‌یه کیرمش اولدقلرندن باربارس خیرالدین بوتون کمیلری ضبط ایله‌دکدن صوکره ساحله عسکر دوکوب حصاوی‌ده تحت محاصره‌یه آلمشدر . حصار باربارسه‌یه انجق ایکی اوچ کون دایانه‌بیلوب استیمان ایله‌مش واسپانیوللر شرائط تسلیمیه موجبنجه چیقوب مملکتلرینه کیتمشلردی . بنی حفص اوغلی (تنس پرنسی) ایسه خیرالدین بك ایله بولوشمغه جسارتی اولمادیغندن داخله دوغرو چکیلمش ایدی . خیرالدین رئیس فتوحات جدیده‌نك بخش ایله‌دیکی بر چوق غنیمتلر ایله یوکلی اوله‌رق آرتق جزایره کلدی. اجنبی تاریخلری بو تنس حادثه‌سنی (۱٥۱۷)ده کوستریورلر . اوروج ایله خضر (خیرالدین)

---

[۱] بربرستان قورصانلری ـ له‌ین‌پول ـ صحیفه ٥۰

شیمدی جدی برمذاکره ایچون برلشمش ایدیلر؛ حال حاضرده کندیلرینه غلبه ایده‌جك دشمن قالمامش ایدی؛ مع مافیه الده بولنان ممالك حسن محافظه‌یه احتیاج کوستره‌جك مرتبه وسعت بولمش، عادتا مهم برحکومت ترتیباتی قبول ایله‌مك لازم کلمشدی. حال شانلی؛ لکن استقبال اوشان ایله متناسب برغیرتی، تیقظی، دور اندیشلکی داعی ایدی. یوقاریده اسپانیوللرك [دون دیه غو - دو - وار] قوماندا سنده‌کی اردو ودونمالرینك اضمحلالندن بحث ایتمش ایدك، بونك مقابله‌ٔ بالمثلی اولمق اوزره قورداوغلی مصلح الدین وسائره کبی رئیسلر آق‌دکزی چالقالایورلر، آوروپا سواحلنی یاقوب ییقیورلردی. له‌ین - پول بو حالدن بحث ایدرکن دیورکه: «چوق وندیك، جنوه وناپولی تجارلری اصلا کله‌یه‌جك کمیلرینی بکله‌یه بکلیه کوز قارار تمشلردی.» اوروج بو وجهله دال بوداق صالیویرن امور حکومتی باربازوس خیرالدین ایله پایلاشدی، بو حسابه کوره باربازوس خیرالدین جزایرك جهت شرقیه‌سنه واوروج باربازوسه جهت غربیه‌سنه حکم ایله‌یه‌جك ایدی. ایکی قردش حقیقةً تبعه پرورانه دینیله‌جك بر همتله تحت اداره‌لرینه کچن مواقعك نفوسنی، محتویات معموریتنی، عدد قرا وقصباتنی یازدیلر، اجرای حکومته باشلادیلر.

« تلمسان » نك فتحى

ساحلدن ايچه ايچرده اولان تلمسان شهرى بويوك بر خطه‌نك وتعبير جائز ايسه تلمسان سلطانلغنك مقرى اولمقله برابر [١] اسكله‌سى اولان اوران بلده‌سنك [٢] صاحبى وفاتحى اسپانيوللره عادتا تابع بولنيور . واسپانيا قراليته سنوى معين بر ويركى ويريوردى؛ باشقه بريرده ديديكمز كبى بو سلطان فخامت‌عنوان فرديناندە، شارلكنه ويرديكى خراجى نفسنه كران كورمه‌مش ايكن باربا روسه‌لرك جزايرده تحكم واستقرارينى كويا برات ازلى وابديله كنديسنه ويرلمش شان سلطنته ، انديشۀ جاهنه منافى عد ايله‌مش ايدى . بوكا علاوتاً باربا روس خيرالدين ايله اوروج رئيس جزاير خطه‌سندن اسپانيوللرى سوروب چيقارمشلر واسلام چوجقلرى اسپانيول طفره فروشلغندن بشيكنده راحت اويوياماز ايكن آنلر شيمدى اسپانيا دكزلرينى‌ده اسپانيوللره دارايله‌مش بولندقلرندن (عوران ــ هران)، بجايه وجزايرك

[١] كمال رئيس وبابا اوروج نام اثر عاجزى‌يه مراجعت .

[٢] اليوم آوروپاليلرك Oran (اوران ـ عوران) صورتنده يازدقلرى وبزم‌ده بيلمه‌يه‌رك اوبله ترجمه ايتديكمز بوشهرك اصل نامى (هران)در .

اطه قلعه‌سی Penon D'alger قوماندانلری هر آن مرکز حکومتلرینه یارین ویا اوبرکون کندیلرینك‌ده قوغوله‌جقلرینی ونه‌اولورسه اولسون بوبلالی تورکلرك دیار مغربدن‌سورولمه‌سی لازم کلدیکنی‌اعلامده مصر قالمشلرایدی. بوایکی منفعت متقابله تلمسان بکی‌ایله اسپانیایی برمعاهده عقدینه سوق ایتدی. اسپانیا قوتلی بردونمایه ترفیقاً بویوك بر اردو کوندره‌جك ، تلمسان حاکمی ایله سائر غیرممنون رؤسای قبائل دخی براً بارباروسلر علیهنه یورویه‌جك ایدیلر . بو ترتیباتك قوه‌دن فعله چیقماسنه الك‌زیاده خدمت ایدن؛ چالیشان‌ده هنوز اسپانیوللر النده‌بولنان (هران) قلعه‌سی قوماندانی مارکی‌ده غومار اولوب نفوذ محاکاتنی بالذات شارلکنه قدر احساس واسماع ایله‌مش ایدی.

دیکر جهتدن بو درجه شموللی وبویوك بر حرکت خصمانه‌نك اماراتی بارباروس قردشلرجه محسوس ومشهود اولماق همان غیر ممکن ایدی . بالعکس : اوروج ایله خیرالدین بو وقایعه دها اولدن منتظر ایدیلر وبو اخلاقسز، تفسخ ایتمش بربریه سلسلهٔ حکمدارانندن سلامت وعظمت اسلامیه‌یه موافق ، خادم اولماق شرطیله هرشی بکله‌نیله‌بیلیردی .

اوروج رئیس ، اسحق رئیس خیرالدین رئیس بو اوچ قردش قونوشدیلر. اوروج کندینه خاص برحرکت کوسترمك ایسته‌دی ؛ اوموقعنده تحفظ ایتمك وار ایکن دشمنی قلبندن

اورمق ایسته‌یور ، وطالعی دائما کندیمه رام ایدرم خلیاسنده
کزیوردی . . . تلمسان خلقی چوقدن بری اسلامیتك چکدیکی
ربقهٔ ذلتدن یورغون ، اندلس مظالمی حکایاتی ، شواهدیله
مشبوع تأثر وبر اسلام امیرینك مجاور خرستیان حکومتیله
اتفاقنك زمان ومکانجه معناسندن بوتون نکاتیله خبیراولدقلری
ایچون سلطانلرندن الك درین برنفرتله آیرلمشلر، حتی علمای
اسلام قتلنك لازم کلدیکنه فتوی ویرمشلردی. اوروج رئیس
معیتنه آلدیغی، لکن کوکندیکی کوچوك بر تورك قوتیله تلمسان
اوزرینه یورودیکی وقت تلمسان سلطانی قاچمش ، اهالی کمال
خواهش وسرور ایله قورصانه بیعت ایله‌مش ایدی. تلمسان
سلطانی بالطبع اسپانیانك معاونت دوستانه‌سنه (!) ملتجی اولمش
ایدی : بو اثناده سلطانك زمان حکومتنده محبوس اولان
برادری‌ده آزاد ایدیلوب فاس جهتنه دوغرو یول آلدی ، . .
لکن کرك اسپانیوللر، کرك سلطان طرفدارلری بارباروسه‌نك
بو جسورانه ضربه‌سنه قارشی همتی دوبالا ایتمشلردی .

هران قوماندانی تجربه‌لی « مارکی دوغومار » شارلکنه
باغیریوردی: وقت بووقت !

بو اثرمزده باربا روسه‌لرك سرکذشتنك الك شانلی وقانلی
صحائفندن اولان شو صحنه‌یی تصویره احتیاج کورمه‌یورز ؛
چونکه باشقه براثرمزده ـ که اوروج نامنه محرردر ـ اوتفصیلات

خونین کوریله‌بیلیر. اسحق رئیس «قلعة‌القلاع» ده شهید اولدقدن واوروج، اوقهرمان اوروج تلمسانی عادتا اینانیلمایه‌جق یکیتلکلر ایله قرق بیك عرب و اسپانیوله قارشی مدافعه ایدرك نهایت الکشانلی اولومله رحمت رحمانه کوچدکدن صوکره یعنی بودرت قردشدن اوچی شهید اولنجه خیرالدین بارباروسه ایله یوزیوزه قالیورز. قولاقلرمزده ایسه خیرالدین بارباروسه‌نك شوندای مهیبی چینلایور :

«آه، بوتون فرنکستانی قلنجدن کچیرسه‌م قردشلرمله یولداشلرمك انتقامنی آله‌مام !..» .

بن اولوحهٔ غرای قهرمانی اوزرنده، (که برقاچ لسانده مصادفم اولمشدر) چوق دفعه‌لر دوردم و بوتون موجودیت مردانه وملیه‌مه صارصان برهیجان ایله کوزمدن یاش دوکدم: شیمدی بوراده ، رجا ایدرمکه ، براجنبی محررینك کیمسه‌نك حتی ملتنك طانیمادیغی بوقورصانك، تورك اوروجك حقنده‌کی سطرلرینی نقل ایتمکلکم معیوب اولماسین :

له‌ین ـ پول الك موثوق تاریخنویسلردن نقل ایله و شبهه‌سز اوروجك اولومنك هرمرد و جسور انسانه بخش ایتدیکی ، بخش ایتمه‌سی لازم کلدیکی جوشانیٔ حسیات، عطشانیٔ اشتراك ایله دیورکه :

«اوروج اثنای رجعتنده یاننده‌کی اموال قیمتداری، یاغما کر

وحریص اسپانیوللرك قاپیشمغه، پایلاشمغه باشلایه‌رق تعقیبلرنده تأخرلری ایچون ، ترك ایله‌یوردی . لکن ایشی بیلن مارکی دوغومار هرشیئی آیاق آلتنه آلدی وقورصانه‌یتشدی. تورکلر ایکی ساحلی دیك وصارپ اولان برنهره یتشمشلردی واورایی کچسه‌لر قورتیلمش ایدیلر . حتی اوروج بارباروسـه معیتنك نصفی ایله سلامت یاقه‌سنه کچمش ایدی. لکن دیکر سـاحلده قالان وطنداشـلرینك کاوب چاتمش دشمن عرمرمه مقابل اولمالری اثناسنده آندقلری نعره‌لر اوروجك قولاغنه کلدی . قورصان، بویله وقتده یولداشلرینی براقه‌جق آدم دکلدی وبلا تردد اومشـئوم نهری تکرار کچدی ، کندینی غوغانك ایچنه آتدی . بوخون آلود میدان حربدن احتمال تك برتورك بیله قورتیلمامشدر! درت طرفه، کندیلرینی احاطه ایدن دشمنلرینه قارشی صره ایله دونه‌رك بویکیتلر یاره‌لرله حالسز قالوب ییقیلنجه‌یه قدر دوکوشـدیلر ؛ و بوتون بونلرك آره‌سـنده بارباروسه‌نك قوتلی وجودینك، اك نهایته قدر، تك قولیله بر آرسلان کبی اوغراشدیغی وهپ اطرافنده کیلری یره سردیکی کوریلیرزدی..»

قارء ، بوقهرمانك مزاری شیمدی یوق؛ لکن اونی وقهرمان معیتی عثمانلی کوکلك، تورك قلبك برمقبرهٔ احترام بنیاد صور- تنده مؤبداً استیعاب ایتسین !

انكليز مورخلرندن (مورغان) كتابنك ٢٥٧ نجى صحيفه‌سنده ديورکه :

«كنديسنی كورمش وطانيمش اولانلرك بياناتنه نظراً اوروج باربا روسه وفاتنده انجق قرق درت ياشنده ايدی . بويی صوك درجه اوزون دكلسه‌ده غايت، حتی درجهٔ نهايه‌ده كنيش ياپيلی وقوی البنيه بولنيوردی. صاچلری وصاقالی همان تماميله قرمزی، انظاری سريع الانعطاف ، آتشين ، جوال ، بورونی (رومان) دينيلان طرزده، چهره‌سنك رنكی بياض ايله اسمر آره‌سنده ايدی. باربا روسه حددن افزون شجيع ، قرارنده اولنجه‌يه قدر ثابت ، عاليجناب وجوانمرد، الك تهلكه‌لی ايشلره كنديني آتار وصوك درجه سربست فكرلی، مالنی صاقينماز بر آدم ايدی. بونكله برابر اوروج بر محاربه‌نك چكاچاك قهرمانيسنده بولنماديغی زمانلر اصلا خونخوار اولماديغی كبی ، معيتندن عدم اطاعت كورمه‌دكجه‌ده ظالم دكلدی . كرك عسكرلری ، كرك افراد عائله‌سی و خدام و اسراسی صوك درجه سورلر ، حرمت ايدرلر ، وقورقارلردی . بونك ايچوندر، كه : اولديكی زمان بونلرك هپسی كمال شدتله اظهار الم وخسران ايله‌مشلردر . اوروج باربا روسه‌نك نه‌اوغلی، نه‌قزی قالدی. بر برستانده اوروج اون درت سنه اوطوردی ، لكن بو مدت قصيره اثناسنده

خرستیانلره ایراث ایله‌دیکی ضرر سوزایله تعریف اولنه‌مایه‌جق قدر چوقدر ...» [١]

عثمانلی دونتماسنده باربارُوس خیرالدین

کمال بکك «خداوندکار أولدی، لکن یلدیرم پادشاه اولدی.» دیدیکی کبی اوروج باربارُوسه شهید اولمش، لکن: باربارُوس خیرالدین صاغ قالمش ایدی! اوروج، طالع حربك (معرکهٔ چکاچاکك بوجانی‌قانی حلال، پرواسز، جوشدیغی ایشه‌قوشان چوجغی، هرملتك سودیکی بو قیدسز عسکر) أولمش و أولور أولمز، کندی وجودینك تأسیس ایلدیکی بوتون‌قوت وحکومت محو اولیویره‌جك ظن‌ایدلمشدی. هرکسك فکرینه نظراً اسپانیا اردوسی وبربریه اقوامی مارکی دوغومار ایله تلمسان سلطاننك تحت قومانداسنده جزایره یورویه‌جك، باربارس‌خیرالدین ایله بوتون بوبلا تورکلری مغرب زمیننده‌ن‌سیلوب سوپوره‌جکدی.

---

[١] اوروجك کرك قرق درت یاشنده وفات ایتمش اولماسی، کرك بربرستانده اون درت سنه بولنماسی خطادر. اوروج اللی یاشنی متجاوز شهید اولدیغی کبی مغربده دخی پیری رئیسك بیاناتندن مستبان اوله‌جغی وجهله یکرمی بش سنه قدر بولنمشدر. بوخصوصه عائد مطالعات متنده موجوددر.

حالبوکه: یاغماجی قبائل برطرف، جداً بجد عسکر اولان مارکی دوغوماربیله بیك قدر تورکی امحا یولنده باشنه کلن مغلوبیتلردن، اردوسنه ماتم طوتدیران تلفاتدن او درجه بیلمش ایدی، که اوروجی محو ایتدکدن صوکره باقی قالان قواسی ایله جزایر اوزرینه یورومه نك دلیلك اولدیغنه قانع اولدی. جزایر اسپانیوللر ایچون ارسلان یواسی ایدی ؛ هم ده یولداشنی غائب ایتمش برارسلانك !

بارباروس خیرالدین مهیجانه یوقاریده سویله دیکمز کبی باغیریرکن، معیتنده کی تورکلر سلاحلرینه یمین ایده رك صانکه سیدعلی رئیسك دیدیکی کبی :

«دکز اوستنده یوروروز.
دشمنی آرار بولورز
أوجمز قوماز ، آلیرز
بزه خیرالدینلی دیرلر!.. »

تورکیسنی چاغیریور و آق دکز کبی حدت و انتقام فورطنه سیله دالغه لانان آسلان یورکلری برنشیدهٔ تاریخیه مز ، بروثیقهٔ شعر انکیز ملیتمز اولان:

«اوکونسون دشمن اوکونسون اکر قالیرسه یاننه! »

مصراعیله اورویوردی !

اوت ، قهرمان اوروج هرعضوی دشمن چلیکیله یوز

پارچه ارله‌رق أولمشــدی ، لکن آنك کسوۀ ریاست و حمیتی دها آز بلند براوموزه قونلامشدی . . . خیرالدین مغربده‌کی قورصانلرك رئیسی و صــاحبی اولدی . فی‌الحقیقــه مرحوم آغاسی شجاعت وبهادرلقده ، کیمســه‌نك باشه چیقاره‌مایه‌جغی ایشلره باشنی صوقمقده عصرینك فریدی ایدی . خصــوصیله برفدائی فرقه‌سنك باشنه یالین‌قلنج لچوب هجومه سوق‌ایتمکده، کوچوك برتکنه ایله داغ کبی برقالیونه آبورده اولوب بریاتاغانله کوکرته‌سنه آتلامقده ویاخود سز : « ایشته شیمدی یاقالادم! » دیه‌جك قدر مظفریتکزه امین ایکن او سزی یاقالامقده مثلی یوق ایدی [۱]

لکن شیمدی باشلی باشنه اسلامك جهان اعتلاسنی‌ادامه‌یه مأموراً قالمش اولان خضر رئیس (خیرالدین) عین شــجاعته، عین متانت قرار وافکاره صاحب اولمقله برابر بردهای‌سیاسی برسیاست دور اندیشی ایله‌ده موهبه‌دار اولمش ایدی . ایشــته بومزیات مشارالیهی آغاسنك یاپدقلرندن دها جسورانه دکلسه‌ده نتیجتاً دها شموللی روللر ایفاسنه سوق ایله‌مشدر. براوروپالی دیور،که « بارباروس خیرالدین کندیسنی، قازانیله‌جق مقصدك اهمیتی نسبتنده تهلکه‌یه عرض‌ایدردی. بوتون حیاتنده لزومسز اوله‌رق کندیسنی اصلا مغلوبیت تهلکه‌سنه آتمامشــدر ؛ لکن

[۱] بربریه قورصانلری، له‌ین — پول صحیفه ۵۳

اوکنده‌کی یولی کندیسی ایچون سالم کورنجه جهانده هیچ بر کیمسه انك قدر شدید و یاخود یرینه معطوف بر ضربه اوره‌مازدی ...»

بارباروس خیرالدینك یالکز قالنجه ایلك مهم اجرا آتی درسعادته برسفیر کوندروب فتح ایله‌دکلری ممالکك انختارلرینی خاکپای خلافته عرض ایله‌مك اولمشدر.

بو معروضات بالطبع لازم کلدیکی صورتده قبول اولندی؛ ذاتاً بارباروس قردشلرك آوازهٔ شان وشرفی، داستان مفاخری عثمانلی حکومتنجه ، عثمانلی پادشاهلرنجه مجهول دکلدی. هر غزای مهمدن صوکره اوروج رئیس مقام خلافته نشانهٔ ظفرینی کوندریر واوزمانکی سیاست حکومتك مساعده‌سی نسبتنده التفات کوروردی. حتی سلطان سلیمك مصری تماميله فتح ایتمه‌سنی متعاقب قورد اوغلی مصلح الدین رئیسی اسکندریه‌یه ویاوزه احوال مغربی، تورکلرك اورالرده‌کی مجاهداتی اکلاته‌رق فتح مبیننی تبریك ایله‌مش ایدی .

سلطان سلیم‌ده صوك سنهٔ حیاتنده آلدیغی بو تحفهٔ جهاده مقابل ـ بالخاصه مصر فتحنه برمابعد خیراولدیغندن ـ ملتفتانه جواب ویرمش ایدی.

مع مافیه خیرالدین رئیسك عثمانلی تاریخی ایله دوغرودن دوغرویه علاقه‌دار اوله‌بیلمه‌سی ایچون برقاچ سنه‌لر دها، خصو

صيله حرب وضرب ايله مملو برقاچ اوزون سنه‌لر دها كچيرمكه مجبور اوليورز.

اوروج رئيسك شهادتنی متعاقب دون آلوارو وتلمسان حكمداری جزايره هجومه‌اسباب مسروده يوزندن جسارتياب اوله‌مامش‌ايدی؛ لكن ايلك بهارك حلولنده بوتورك‌قورصانلری ايشنی سرعتله بيترمك اوزره اسپانياليلرله عربلر متفقاً حركته ابتدار ايتديلر.

مع مافيه بوتون عمری بر جهاد متماديدن عبارت اولان خيرالدين رئيس كچن سنه اسپانيوللرك و متفقلرينك ايراث ايلدكلری خساری تضميندن كری دورمامش ايدی. بتون سواحل بويندەكی شرشال، مليانه، تنس كبی قلعه‌لره محافظ آتمش، حتی ايچری قبائل ايله اتفاقلر عقد اولنمش ايدی. (۱٥۱۹ ميلاد).

اسپانيول آرماداسی يوز يتمش بش كمی و يكرمی بيك مجرب اسپانيول‌محاربنی حاملاً بالخاصه تلمسان بكنك موجوديت متفقه‌سنه كوكنه‌رك (هران) يعنی عوران اوزرينه ييقيلوب كلدی و بوراده‌كی درت بيك خرستيانی‌ده آله‌رق جزايره يوروديلر.

باربار وس‌خيرالدين شيمدی مشكل برموقعده بولنيوردی، عادتا بر اهل صليب ديمك اولان بوقوۂ واردۂ مهيبه‌يه قارشی

بارباروس غلبه ایله‌یه‌جکنـدن امین دکلدی ، بو محاربلکی ، شوالیه‌لغی وعهده وفاسی ، ناموسه اعتباری (!) ذاتاً معلوم اولان آوروپا عسکرینك نتیجهٔ حرب اوله‌رق شهره دخوللری تقدیرنده زوالی عرب قادینلری سرخوش ومغرور مظفرلرك برینـك قوجاغندن دیکرینك قوجاغنه دولاشدیریله‌جقدی. بوندن باشقه جزایر اهالیسندن، بو ذوق وسفاهت یولنده ذاتاً استقلال ملیلرینی، عزت دینیه‌لرینی محافظه‌یی اونوتمش غلبه‌لکدن فدائیلك ایسته‌مك وبویله بر مهم آنده یاردیم بکله‌مك کار عاقل عد اولنه‌مازدی ؛ بناءً علیه : جوانمرد کوکلی، تورك طبیعتلی خیرالدین رئیس اهالی‌یی جمع ایتدی، آچیق برلسان، آچیق برقلب ایله تهلکه‌یی آکلاتدی .

دیوردی‌که: نصرت اللهدندر، مع مافیه اهل صلیب چوق قوتلی، بورایه حرباً ویا صلحاً کیررلرسه چولوق چوجق پایمال اولور؛ اهل صلیب ایله متفق اولان تلمسان سلطانی ایسـه، نه اولسه اسـلامدر ، سزه آجیر، آنك ایچون شیمدی چیقوب کندیسنه مراجعت ایدك، متفقلرندن سزی قوروسـون. بزه (یعنی تورکلره) کلنجه أولونجه‌یه قدر قلعه‌یی مدافعه ایده‌جکز قسمت نه ایسه او، اولور..»

فی‌الحقیقه اهالی چولوق چوجق شهردن چیقوب مهاجملر اردوکاهنده تلمسان حکمدارینه مراجعت ایتدکلری زمان احتمال

عمرنده بر کره جك ارلسون حس ایتدیکی حجاب سوقیله مومی الیه اسپانیاقوماندانه بوزواللیلره دوقونماماسنی استرحام ایتمش ومقصدینه نائل اولمشدی. دیکر طرفدن بارباروس خیرالدین انجق آلتیوز قدر یاننده قالمش تورکلر [۱] ه علاوتاً بو بهادرلق امتحاننده کندیسنه یاردم ایله یه جك یکرمی بیکه یقین داخلی عرب قبائلندن متفقلره مالك ایدی .

خرستیان و اسلام متفقلر کیمی قره دن ، کیمی دکزدن جزایره یاقلاشدیلر ، اسپانیول دونماسی اوچان باندیرالری ، پارلایان زرهلر، مظفریته دعاجی ، اسلاملره ، بالخاصه تورکلره لعنتخوان رهبان ومحاربی ایله مالامال کلوب ساحله دمیرله دی. طوپ وعسکر چیقارلدی . قوماندان خیرالدین رئیسه اولا قلعه نك تسلیمنی تکلیف ایتدی؛ بالطبع آلدیغی جوابی تکراره حاجت یوق. تورك، ایاغی برقلعه یه کیردیکی وقت ویالین بچاغه دایانجه آنجق تابوتله چیقابیلیردی ! آلتیوز تورك آلتیوز اردو حالنده سلسله سنك صوك قلیجدن آرته قالانی اولان حضر رئیسك (خیرالدین) اطرافنده قورد کبی دورویور ، و اهالیٔ ساحلیه کبی اخلاقی بوزولمه مش وبراسلام، عرب حکمدارینك اسپانیوللر ایله اتفاقدن صوك درجه انفعال ایله مش اولان

[۱] کاتب چلبی.

قبـائل داخلیـه‌نك كوندردیكی قوهٔ امدادیه بونلره منضم بولنیوردی .

اهل صلیب قلعه‌یه هجوم ایدنجه ، دوروب مدافعه‌یه تنزل ایتمه‌ین بارباروس بر تهور جنكاورانه ایله مهـاجملر اوزرینـه آتلدی. ضایعات عظیمه ایله كونك اسپانیوللر ایچون بر هزیمته منجر اولماسنی تأمین ایتدی. بو ایلك كونكی حرب توركلرجه اودرجه قطعی بر مقیاسده یورودلمش ایدی‌كه :

قوهٔ مهاجمه ســاحلده‌كی مواضعنی بیله محـافظه و مدافعه ایده‌مه‌مش ، كاتب چلبینك دیدیكی كبی كمیلرینـه قدر تورك چلیكنك كسكین و آغر آغزینی صیرتنده ، اكســه‌سنده حس ایله‌یه‌رك قاچمشـدی . آمیرال Don Hugo de Moncada (دون هوغو دو مونقادا) بو درسدن متنبه اولمادی . فی‌الحقیقه بو جانم جزایرده اویله اون بیكلرجه عسكرله آلمغه كلندكدن صكره بر یورغونلق بهاسنه براقیلماز ایدی و بالخاصه خضر رئیسی‌ده اوروج مرحومك یانـه كوندرمك ایچون عهد ایله‌ین خرستیان سـلاحشورلری آوروپایه نه‌یوزله دونه‌بیلیرلردی ؟ ایكنجی واوچنجی كون تجربه تكرار اولندی ، لكن مهاجملرده آرتق بیچاق كمیكه دایانمش ایدی . اقشام اوستی بقیة السـیوف اولان بش آلتی بیك خرستیان كمیلرینه بینه‌رك وكتیردكلری محاصره طوپلرینك برقسمنی بیك مشكلات ایله چكه‌رك طریق فراری طوتدیلر .

عثمانلی تاریخلرنده تفصیلات بومرتبه‌ده قالمش ؛ مع‌مافیه (له‌ین - پول) دیورکه :

« بوسواحله خاص اولان اومدهش فورطنه‌لردن بری فراری دونمایی یاقالادی و تورك چلیکنك باشلادیغی ایشی اتمام ایتدی ! »

باربا روس اوردیغی ضربه‌نك نتیجه‌سنی استحصالدن کری دوران برآدم دکلدی ، همان حسن بك اسمنده‌کی سردارینه ایکی بیك بشیوز کیشیلك بر قوت ویره‌رك تلمسان اوزرینه کوندردی . بوقوت تلمساته واصل اولنجه‌یه قدر التحاق ایدن عربان ایله یکرمی بیکه بالغ اولمش ایدی . تلمسان امیری بوحاله قارشی فراردن بشقه چاره بوله‌مادی ؛ حسن بك تلمسانی ضبط ایتدی. قلعه داخلنده‌کی اوچ بیك یدی‌یوز اسپانیول محاربندن آنجق یدی یوزی قورتیلوب اوچ بیکی قلنجدن کچدی ؛ بویدی یوز کیشی‌ده « قاچانك آناسی آغلامامش » ترانه‌سیله نفس توکته‌رك (تنس) قلعه‌سنه التجا ایله‌مشلردی . قیش حلول ایتمشدی ؛ بهارده خیرالدین بك اسپانیوللری (تنس)دن دخی سوروب چیقارمغه تشبث ایتدی ؛ حالبوکه : تنسك - اسپانیول قوماندانی چوقدن بری مملکتندن استمداد ایدوب دورویوردی ؛ عسکر آلات حرب ایله مالی اولان اون پارچه (جسیم نقلیه سفائنی) بواستمداده جواب اوله‌رق تنسه یتشدی

ایسه‌ده اون سکز چکدیرمه ایله کلن باربارس خیرالدین هم
حصاری حرباً فتح ایله‌مش ، هم‌ده بوپارچه‌لردن بشنی ضبط
ایدوب بشی کوچ حال ایله قورتلمشدی . بوایش بیتدکدن
صوکره خیرالدین رئیس جزایره عودت ایله‌مش ایدی ؛
بوسنهٔ جهادك نامهٔ وقایعنده دها چوق قانلی شیلر بولنمق مقرر
ایدی . تنس فتحنی متعاقب امیرال (فردیناند) ك تحت قوماندا-
سنده اولان یوز اون قطعه‌لق بر اسپانیول دونماسی بغتةً
ودوغرودن دوغرویه جزایره هجوم ایتدی . باربارس
خیرالدین قانلی وشانلی بر Couter-attack یعنی مقابل هجوم
ایله بونلری فنا حالده بوزدی . بواثناده آمیرال سفینه‌سی قومساله
اوطورمش و ایچنده‌کی ضابطان ایله آلتیوز مرتبی قره‌یه
دوکیلمشدی . تورکلر بونلری‌ده اسیر ایتدیلر ، اسرای سائره
ایله مجموعلری اوچ بیکه بالغ اولیور و ایچلرنده اوتوز آلتی
قپودان و اصیلزاده بولنیوردی . جزایرده آوروپالیلرك
Bagnio (باغنیو) دیدکلری زیر زمین زندانلری آرتق اسرای
موجوده‌یی استیعاب ایده‌میور . اهالی‌یه داغتیلان اسراده عادتا
جزایر شهرینی دولدورویوردی! ذاتاً اهالی‌یه‌بیله اعتماد ایدیله‌مین
بوحال وموقع ایچنده بوقدر اسیری حسن محافظه ایده‌بیلمك
غیر ممکن ایدی . خصوصیله تورکلرك قوت و عددی اسرادن
بلکه اوچ درت قات آز بولنیوردی . بناءً علیه تورکلر بوحموله‌

مهیکلی نصل باشندن آته‌جقلرنده متحیر ایدیلر . فی‌الحقیقه بونلری اسلام اسراسی ایله دکیشمك ، یاخود فدیهٔ نجات مقابلنده آزاد ایتمك طریقلری وارایدی ؛ خصوصیله اسپانیا حکومتی اسیر بولنان اوتوز قپودان ، قوماندان واصیلزادکان ایچون یوزبیك آلتون فدیهٔ نجات ویریپوردی. وبوقورصانلرك ایشنه پك اعلا کلیردی . لکن امید ایدلمه‌ین بر مانع ظهور ایتدی . علمـا طوپلانه‌رق بودشـمن قوماندانلرینك جداً مقتدر وهربری اسلامیته بروجهله رخنه آچمغه قابلیتلی ذواتدن اولدیغنی طوتدیره‌رق تسلیملرینه ممانعت ایده‌بیلمك اوزره فدیهٔ نجاتی ایکیوز بیك لیرایه ابلاغ ایتدیلر ... دیکرجهتدن دخی اسرا هرکون فرار واختلال داعیه‌سیله ایقاع فتنه ایدیور‌لردی . بواحوال نهایت اسرانك قتللرینی انتاج ایتدی . ادمیرال فردیناندك جسدینه اسپانیوللر طرفندن یدی بیك آلتون عرض ایدلمش ایسه‌ده ینه علمانك نتیجهٔ قراری‌اوله‌رق « أولو صانمق » غیر مشروعدر سوزیله رد ایدلمش و جسد بر قویویه آتلمشدر !

خیرالدین بکك امارتی

بارباروس خیرالدین تعداد ایتدیکمز غلبات متعدده‌سی ایله جداً برمغرب حکومت مجاهده‌سنك اساسنی وضع ایتمش

ايدى . مغرب الوسطى ليمانلرى ، شهرلرى بر برينى متعاقب بارباروسك النه دوشمشدى . و قول Col ، بونا Bona ، قسطنطين Constantine بوجملەدن بولنيوردى . خيرالدين بكك براً بوفتوحاتى اثناسنده بحراً آق‌دكزده‌كى اجراآتى‌ده تأخر ايتميوردى. هردريا موسمنده ايكى اوچ دفعه ، اون‌سكز پارچەيه بالغ اولان قوتلى قاليتەلرينك [قدرغەدن دها خفيف سفائن حربيه ـ Galleot] رياستنه كچر ونام وشهرت مجاهدانەسنك شرق صولرندن‌باشنه طوپلاديغى جسور وماجراپرست تورك قورصانلرى‌ده ـ هر برى كنديلرينك سريع تكنەلريله ـ بوقوته منضم اولوردى ؛ قوتلى قوللر وچليك قلبلر ايله سوق ايديلن‌بوتكنەلرده تورك ملتنك‌اك جوشقون، اك هرچه‌بادآباد ترانەسنى كويان كنجلرى دولو ايدى . [١] و رئيسك باشنه طوپلانمش بتون بوقپودانلر يك آززمان صوكره تاريخده برر نام مؤبده صاحب اولەجقلر ايدى . بونلرك ايچنده بالخاصه Dragut طورغودرئيس وارتفاع آلمق صنعتنه وقوف‌كليسندن دولايى دشمنلرينك « سحرباز » ديديكى سنان رئيس وصالح رئيس فرق اولنەبيليردى. صوكره اومدهش ومهيب قورصان آيدين رئيس كليوردى ، كه : اندن الامان چكن آوروپاليلر ، بالخاصەاسپانيوللر بوكا Cacha-Diablo يعنى «شيطانى دوكن»

[١] لەين ـ پول . بربريه قورصانلرى تاريخى، صحيفه ٥٦ .

لقبنی ویرمشلردی . حالبوکه : له ین - پول ك دیدیکی کبی «اسپانیول دوکن» دیسه لر بومجاهد ایچون دها دوغری اولور ایدی . بربرستانك دریا موسمی مایسده بدأ ایلر و صوك بهار فورطنه لرینك دیرکلری اکمه سی آرتق لیمانه چکیلمك ایچون برخبر اولوردی؛ اکثریا تورکلر قیشین ده حرکات بحریه اجرا ایدرلرسه ده بوحرکتلر هرحالده اوزون اولمازایدی . یازین قورصان چکدیرمه لری غربی بحر سفیدك دلیکنی دشیکنی آلت اوست ایدرلر، (باله آر) آطه لرینی ، اسپانیا ایتالیا یالیلرینی بیکلرجه اسیرلر، خزینه لر مقابلنده خراجه کسرلردی . حتی آرتق جبل الطارق بوغازندن دخی چیقارق بحرمحیط اطلاسیده اوزمان یکی کشف اولنمش آمریقادن آلتین ، قیمتدار امتعه ایله یوکلی کلن سفائن جسیمه یی آولایورلرایدی . له ین - پول دیورکه :

«بونلرك اللرندن هیچ برشی قورتیله مازدی : هیچ بر سفینه یوق ایدی که : اسپانیادن ایتالیایه کچر ایکن ایچنده کی کوکلر بیك خوف و تلاش ایله چیرپینماسین ! آوروپالیلرك Scurge of Cristandom دیدکلری حالت مدهشه آرتق باشلامش ایدی وبتون آوروپا آرتق اوچ عصر بر اسارت مدهشهٔ خوف ایله تیتره یه جك ایدی !.. آرتق دکزلرك حاکمی جزایر قورصانلری ایدی، بونلر یوللرینه آیقیری دوشن

هر دولته وهر ملته کندیلرینك کیم اولدیغنی اوکرتمکده ، یالکز سـفائن تجاریه دکل ، پاپا حضرتلرینك Galley-royal یعنی باشترده (اك مکمل حرب قدرغه‌لری) لرنده‌کی محـاربلر بیله تورك قیرباچنك اندیشه‌سیله تتره‌مکده ایدیلر .

بالخاصه آیدیـن رئیس (Chacha diablo) حقیقةً قورصا- نلرك کوزلرینی آیدین ایدنلردن ، دشمن نظرینی قارارتانلردن ایدی . بارباروس خیرالدینه کوسـتردیکی بویوك معاونتلری ، فداکارجه یولداشلغی ذاتاً شهید بهـادر اوروجدن‌ده صاقلا - مامشدی . بارباروسه‌لرك کوتدکلری پولتیقه‌نك باشلیجه سلامت اسلام غایه‌سنه معطوف اولدیغی معلومدر؛ کرك اوروج بارباروسه وکرك خیرالدین بك آیدین رئیسی جدی بر سیف مسلول اسلام حالنده اللرینه کچیرنجه بوغایه‌یی استحصال اوغرنده قوللانمشلر وحمیت وذکالریله پادشاهلره ایواللّه ایتمه‌ین قوجه دکز قوردینی علمدار فدائیلری ومجلوب اداره‌لری ایله‌مشلردی .

دیدیکمز کبی اسـپانیا یانیور ، اسلام ، یهودی کسیلیور ، آصیلیور ، انکیزیسیون اوجاغنه اودون تشـکیل ایدیوردی . وبونك ایچون اسلام ، یهودی بو باربارلرك عادت ایتدکلری افعال ملوثه‌دن جانلرینی وعرضلرینی قورتاره بیلمك ایچون اندلسدن افریقایه ، حتی اسـتانبوله شـتاب ایتمکده ، انجق فرار ایچون مساعده ، کیتمك ایچون واسطه بوله‌مامقده ایدیلر .

غربیدر، که: بر برستان حکمدارلری بیله بوزواللی ملتجیلره
روی لاقیدی کوستریور ، بالعکس اسپانیالیلرله اتحاد واتفاق
ایله یوردی . کرك اوروج ، کرك خیرالدین ایسه پك دوغرو
ومفید دوشونجه‌لریله بو بیچارکان امتی تورك مجاهدلرینك قانی
بهاسنه اسپانیول قلیجنك آلتندن آلوب بر برستانه کوتورمکده
واوراده اسکان ایله‌یه‌رك کندی قوتلرینی‌ده بو وجهله تزیید
ایله‌مکده ایدیلر، ایشته ینه بویله برملاحظه ایله وآره‌ده مایورقه
جزیره‌سیله جوار ساحله آقین ایچون خیرالدین رئیس آیدین
رئیسی کوندرمش ایدی و بو قوتك مجموعی اون درت قالیته‌یه
بالغ اولویوردی. هیچ بروظیفه آیدین رئیس قفاسنده برآدمی
بوایش قدر ممنون ایده‌مزدی ؛ برابر کیده‌جك اولان صالح
رئیس‌ده عین فکرده ایدی . بو بر برینه تام اویغون بر چفت
قورصان ایشه معتاد وجهله آچیق دکزده‌برقاچ غنیمت آله‌رق
باشلادیلر وآطه‌لره، اسپانیا سواحلنه هجوم ایده‌رك بیکلرجه
اسیر آلدیلر . بو اثناده اسپانیوللرك ظلمندن بر برستانه فرار
ایتمك ایسته‌ین برطاقم اندلس اسلاملرینك موجودیتی خبری
آیدین رئیسه واصل اولنجه هیچ تردد ایتمه‌دی: همان اسپانیا
ساحلنده‌کی Oliva (اولیوا) موقعنه‌یولداشلریله چیقدی وقلیجنك
سپری آلتنده ایکی یوز عائله خلقنی و بونلره عائد عظیم‌المقدار
نقود و اموالی کمیلرینه یوکله‌ده‌رك بر برستانه کیتمك اوزره

Formentara فورمنته‌را آطه‌جغنك آلتنه دمیر براقدی .
لكن آیدین رئیس ایله صالح رئیس ایچون بودفعه یاتاغانلرینك
دمیرینی ایچه دنه‌یه‌جك برایش واردی : بر تصادف معكوس
اوله‌رق اسپانیا امیرالی پورتوندو Portundo بونلری اوراده
باصمش ایدی و معیتنده غایت قوتلی و قورصانلرك قالیته‌لریله
غیر قابل قیاس صورتده حربه الویریشلی سكز جسیم حرب
سفینه‌سی‌واردی. بوندن‌باشقه اسپانیا حكومتی طرفندن فراری
عربلر ایله اموالی استرداد ایده بیلدیكی حالده كندیسنه اون
بیك دوقه آلتونی مكافات وعد ایدلمشدی . امیرال پورتوندو
براز اول بشنجی شارلی پاپا طرفندن بولونیاده ایمپراطورلق
تاجیله تتویج ایدلمك ایچون جنوه‌یه‌كوتورمش واثنای عودتنده
بوایشه مأمور ایدلمشدی .

بو وقعه قارشیسنده آیدین رئیس پلاننی شاشیرمادی؛ ایش
آغر، لكن یاپه‌جقلرده اوایشه لایق ایدی! رئیسلرایسته‌دكلری
كبی حرب ایده بیلمك وچولوق چوجغك محاربه‌ده مقتولیتنی
منع ایله‌مك فكر مردانه‌سیله مهاجرینی قره‌یه چیقاردیلر .
بومناسبتله (له‌ین ـ پول) دیوركه «چونكه بوكان دشمن آیدین
رئیسك پازارلق ایتدیكندن چوق فضله ایدی!» آیدین رئیس
ایشك تورلجه‌سنی اختیارایتدی؛ شدید وفداكار برهجومله كند-
یلرینی منظره‌لرندن قاچاجق ظن‌ایدن اسپانیوللرك جسیم‌وغلبه‌لك

سفائنه كيرديلر و بوغاز بوغازه، بچاق بچاغه بر دوكوشدن صوكره اميرالى قتل ويدى بويوك غالى يى ضبط ايتديلر! ديكرلرى «كميسنى قورتاران قپوداندر!» آوازه سيله وروزكاره منديللرينى بيله يلكن ديه آچه رق Iviça (ايويسا) يه متوجها قاچديلر! بوضربهٔ قهرمانانه اثناسنده زواللى اندلس ملتجيلرى ساحلدن صحنهٔ حربى ياشلى و انديشه لى كوزلرله سير ايتمكده ايديلر. مظفريت قازانيلنجه بونلر تكرار سفائنه اركاب اولندى ؛ وخرستيان كوركندن، زنجيرندن، قيرپاجندن قورتاريلان يوزلرجه اسلام اسراسى وبيكلرجه اسپانيول اصيلزادكانى ايله جزايره كتيرلدى[١] آيدين رئيس جزايرده پك پارلاق بر استقباله مظهر اولمش يدى پارچه داغ كبى Galley - Royal (غالى - رويال) يعنى سفائن جسيمهٔ ايمپراطورينك ليمان اغزنده دميرلنمه سى جزايرليلرك كوزلرينى جداً نورلانديرمشدى!

اولجه جزاير شهرينك اوكنده كى آطه يه اسپانيوللرك غايت متين بر قلعه يابدقلرينى سويله مش ايدك؛ بوقدر مظفرياته رغماً قلعه الآن دوريوردى . بارباروس خيرالدين بو انكلى آرتق قالديرمق ايسته دى . بو قلعه نك طوپلرى يوزندن قاليته لر (چكديرمه) بر ميل قدر غرب طرفنه دميرلنيور ، سفائن تجاريه ايسه شهرك شرق طرفنه اينوب بو محافظه سز محلده

[١] مورغان نام مؤلفك بربرستان تاريخى صحيفه (٢٦٤ - ٦) .

سلامتلری تأمین اولنه‌مایوردی. بارباروس خیرالدین قلعه‌نك محافظی اولان Don martain de Vargos (دون مارتن‌دو وارغه)یه تسلیم اولماسی ایچون خبر کوندردی و جواب رد آلنجه موقع مذکوری اونبش کون متمادیاً طوپه طوتدی. بو بومباردمانده قوللانیلان آغر طوپلردن برقسمنك ضبط ایدلمش برفرانسز قالیوننندن آلندیغنی وقسم دیکرینك جزایرده‌دوکیلدیکنی اوکرنیورز،که آز زمانده بارباروس قردشلرك بوهمتی نظردقتی جلبه سزادر [۱] بو مباردمان نتیجه‌سنده آچیلان کدکدن تورکلر برهجوم ایله قلعه‌یی ضبط ایتدیلر وبومنحوس موقعك طاشنی طاش اوزرنده براقمادیلر آوروپا تاریخلری بو مناسبتله غریب بروقعه نقل ایدرلر: قلعه‌نك ضبطیله هدمندن اون‌بش کون قدر صکره‌ایدی: که هم آجینه‌جق، هم کوله‌جك بروقعه‌نك، جزایراهالیسی شاهدی‌اولدیلر: اسپانیول قلعه‌سی‌ایچون قوهٔ امدادیه ومهمات حربیه ایله دولو سکز جسیم اسپانیول سفینه‌سی لیمانك آچیغنده کوروندی؛ لکن اوقدرایی بیلدکلری وامدادینه کلدکلری قوجه penon d'alger آطه قلعه‌سنی بردرلو بوله‌مایورلردی. اسپانیوللرك غرور معلومنه بیك غرور قاتان بوداغ کبی دارالحرب بلرینك یرنده یللر اسیوردی. کلنلر، یاکلیشمی کوریورز دیه

[۱] (ژوریان دولاغراویه‌ر) ك Doria et Barbarous دوریا وبارباروس نام اثری.

کوزلرینی سیلرلر ایکن قورصانلر خفیف قالیته‌لری ایله لیماندن اوغرادیلر ورامپه‌ایده‌رك بوتون کمیلری ضبط ایتدیلر. بووجهله بارباروسه‌نك الینه ایکی بیك یدی یوز اسیر وبی نهایه اسلحه ومهمات کچمش ایدی. [تخریب ایدیلن قلعه‌نك طاشلری ایله بارباروس خیرالدین تام ایکی‌سنه مدت اوتوز بیك خرستیان اسیری چالیشدیره‌رق جزایرمندرکنی انشا ایتدیرمشدر. جزایر لیمانی بوآطه ایله ساحلك آره‌سی برلشدیریله‌رك وجوده کلمش وبقیة‌السیوف اوله‌رق قلعه‌دن چیقان بشیوز اسپانیول اسیرینه آطه قلعه‌سنك طوپلریله تخریب ایتدکلری بدنلر وبرجلر یاپدیرلمشدر. اسپانیوللر بوآطه‌ده بولندقجه جزایرك مناره‌لرندن اذان اوقونماسنی منع ایتمکی، اذان‌سسی ایشیدلدکجه مناره‌لری، جامعلری طوپه طوتمغی عادت‌ایتمش اولدقلرندن اهالیٔ اسلامیه ایچون بو مظفریت پك بویوك مسرتله تلقی اولنمشدر.]

شیمدی بارباروس خیرالدین ایچون قطعی بر قرار زمانی کلمشدی؛ جزایر بر زمان تك اسپانیول شوالیه‌سنك طنین‌سنانه قارشی کوزینی قیرپارکن بر اسلان یوواسی حالنه کیرمش، سواحل استحکام آلتنه آلنمش، قلعه‌لر زمانه کوره اك مؤثر وآغر طوپلرله تحکیم ایدلمش، الحاصل هرشی بر هالهٔ ظفر ومعموریتله محاط اولمشدی، لکن ینه اك بویوك بر نقصان وار ایدی: اتحاد واتفاق!

باربارس خیرالدین اهالی‌یه حالا کوکنمه‌مه‌یور وغربده خرستیانیتك آلدیغی شکل مهیب تهدیدکاره نظراً وبوقدرسنه‌لك تجاربه کوره مغربك ساده همتله محافظه‌سی مشکل اولدیغنی حس ایله‌یوردی . دیکر جهتدن باربارسه‌نك کوکلنده آنا، بابا مملکتنه قارشی بی پایان بر محبت ومجلوبیت واردی . بناءً علیه : بر تجربهٔ قطعیه قیلمندن برکون بوتون جزایر اهالیسنی، معتبراتنی طوپلادی . دیدی‌که : « بیلیورسکز، کوریورسکز، سزی دین دشمنلرکزك الندن قورتاردم ، خراب مملکتکزی معمور ، ضعیف قوللرکزی قوی قیلدم! وساده قلعه‌کزه درتیوز پارچه طوپ قویدم . بعض احوال بوندن صوکره بنده بوراده اکلنمه‌مك ایجاب ایتدیریور؛ بن مملکتم اولان کمیلریمی آلوب اللهك قسمت ایتدیکی بردیاره کیدرم. آرتق خوشجه‌قالکز ! »

بو آچیق وقطعی سوزلره قارشی اهالی خیرالدینك اومرد الینی طوتدیلر وبویوك برطوفان احترام‌واندیشه‌ایچنده کندیلرینی براقماماسنی وهر سوزینه اطاعته حاضر بولندقلرینی رجا وتأمین ایتدیلر، ایشك بوحاله منجر اولماسنه ممنون اولان رئیس شرط اوله‌رق دیدی‌که : « پك‌ایی، سزکله قاله‌جغم؛ لکن بیلورسکزکه: عقلی ایرمه‌ین جهلای اهالیدن صرف نظر برر اسلام امیری اولان تونس وتلمسان حاکملری بیله بکا دشمن، خرستیانلرله متفق! بن بوراده قالدقجه بونلر اوزرکزه دائما خرستیانلری تسلیط

ايليه‌جكلر ؛ بنم سيمه سزده يانه‌جقسكز . بونك يكانه چاره‌سی آل‌عثمان پادشاهی نامنه خطبه‌مزی اوقوتمق وسكه‌مزی كسمكدر . انجق بوشرط ايله بوراده اوطوره‌بيليرم . »

جزايرليلر بو شرطی قبول ايتديلر، خيرالدين بك همان درت كمی دوناده‌رق برچوق قيمتدار هدايا ايله اسرادن درت صاحب اعتبار قپودانی ، قرق قدر اسيری ايچريسنه قويدی واسترحام تابعيت ايله استانبوله كوندردی . عثمانليلغك تحت شوكتنده اوزمان ياوز سلطان سليم اوطوريوردی ! ذاتاً شان مجاهدانه‌سندن خبردار، يكيتلكنه تقديركار اولديغی باربار وسلرك صاغ قالاندن وارد آوازۀ مراجعتی بوتون قيمتيله تلقی ايتدی . ومرصع برقيلج، برخلعت وجزاير امارتنه طرف دولتجه قبول ايدلديكنی معلن برسنجاق ارسال ايله‌دی ؛ تصادفاتدن‌دركه : بو هدايای شاهانه‌يی ارساله مأمور ايدلمش اولان دركاه معلا قوللرندن حاجی حسن نام ذاتك راكب اولديغی سفينه اثنای راهده سكز ونديك سفينۀ حربيه‌سنه مصادف اولوب محاربه‌يه طوتوشلمش ، وجزاير كميلری ضبط ، برابر بولنان بارباروس خيرالدين آدملری شهيد ، حاجی حسين‌ده اسير ايدلمش ايدی . موخراً حاجی حسين اوچ نفر معيتی ايله قورتيلوب مستون (Modon)ه كلدی وبو حادثۀ خونينی پادشاهه عرض ايتدی . بالطبع حكومت سنيه همان ونديك باليوزی واسطه‌سيله ونديكه

مراجعت شديده‌ده بولنديغندن آلنان سفائن اعاده اولنمش وبونلرله حاجی حسين تكرار جزايره دوغرولمشدی . ليمانه وصولنده خيرالدين بك طرفندن بويوك بر احتشام واحترام ايچنده استقبال ايدلدی وپاشا كوندريلن آی، سنجاغی، فرمانی مراسم مخصوصه ايله قبول ايدوب اعيان و اشراف طوپلاندی بعدما جزاير الكاسنك ممالك عثمانيه‌دن اولديغنی دلاللر اهالی‌يه اخبار واعلام ايتديلر .

بو حال كرك تونس ، كرك تلمسان حاكملرينی صوك درجه اوركوتمش ايدی ؛ همان چاره‌لرينه باقمغه قرار ويره‌رك عقد اتفاق ايتديلر ؛ حتی جزايرليلردن و خيرالدين بارباروسه‌نك مقتدر امراسندن اولان محمد بك‌ايله قاضی اوغلی نام ذاتلری‌ده اضلال ايدوب اتفاقلرينه ادخال ايله‌ديلر . قبائل متجاوره‌ده بيك درلو حيل وبهتان ايله قانديرلمش و بارباروسه‌نك اوزرينه سوق اولنمشدی . لكن خيرالدين رئيس اويله كورولتی‌يه پابوج براقان طاقمدن اولماديغی ايچون بونلری بوزدی ؛ وبو حادثه (مستغانم) شهرينك‌ده خيرالدين الينه كچمه‌سنه سبب اولدی . تلمسانك اوروج بارباروسه طرفندن ضبطنده اميرينك محبوسی اولان‌ايكی برادری حبسدن قورتلمش وفاس سلطاننك دركاهنه التجا ايتمش ايديلر . فاس سلطانی بونلر ايسته‌دكلری عسكری ويره‌رك تلمسانی قردشلرندن ضبط ايتمك اوزره كوندردی ؛

انجق قبائل متجاوره بونلر علیهنه حرکتله ایشلرینه مانع اولدقلرندن بو سردارلردن مسعود اسمندەکی خیرالدین بکه مراجعت ایتمش، دیکری هران (عوران) ه چکیلمش ایدی . مسعودك بو مراجعتی اوزرینه خیرالدین بك عربانه خبر کوندرەرك مسعوده معاونتلرینی تأمین ایلەدیکندن معیتیله مسعود کیدوب تلمسانی ضبط وامیری اولان بویوك برادرینی فراره اجبار ایلەدی. تلمسان سلطانلغی بو وجهله رئیسك سایهٔ جوانمردانەسنده قازانمش اولان مسعود موقعنك حقیقةً اهلی دکل ایدی ! بك آز صوکره خیرالدین رئیسه قارشی قامتی دراز ایتمش ، حتی آلچقلغی اسپانیوللر ایله اتفاق درجەسنه ایصال ایلەمشدی . بونك اوزرینه خیرالدین بك اولجه هرانه کیتمش اولان برادرینه معین اولەرق ایستەدیکی عسکری کوندردی و یکرمی سکز پارچه تورك تکنەسیده هران قربنده اولان (مستغانم) لیمانی ضبط ایلەدیلر. بوقوهٔ بحریه مستغانمك ضبطندن صوکره بوش دورمایەرق دشمن یاقاسنه اوردی وبر چوق غنائم و بیکارجه اندلس ملتجیلرینی آلوب جزایره کتیردی .

تلمسانك ایکنجی دفعه فتحی . — اوروج بارباروسەنك قانیله رنکلنمش اولان بو قلعەنك آرتق ایکنجی دفعه فتحی زمانی حلول ایتمش ایدی . خیرالدین بارباروسەنك کندیسنه معاونت ایدن قوتی تلمسان بکنك برادری عبدالله استصحاباً

تلمسانه يورودى . سلطان مسعود فرقۀ مهاجمه‌يه قارشى قوت موجوده‌سيله قارشى چيقدى ، لكن توركلر برغيرت منتقمانه ايله تلمسان سلطاننك عسكرينى مغلوب ايتديلر وتعبير جائز ايسه «تلمسان ساطان» نى شهره قاچيرديلر. انجق تلمسانى فتح ايتمك ، سلطانى مغلوب ايله‌مك قدر قولاى دكلدى؛ توركلر ومتفقلرى عرب عسكرى يكرمى كون قدر مقام محاصره‌ده قالديلر . قورصانلر بويله وعده‌لى ايشه تحمل ايده‌بيله‌جك فطرتده دكل ايديلر؛ يكرمنجى كيجه ايكيوز جانندن كچمش يكيت سچيلدى وكويا آرمايه چيقار كبى مرديونلرله ايچ حصاره كيره‌رك قلعه قپولرينى يولداشلره و ديندأشلره آچدى ! سلطان مسعود ايكيوز قدر معيت بدبختيسيله قلعه‌دن چيقوب بو هنكامه‌ده قاچمش ايدى. اهالينك انديشۀ مقاومتى «ولايت سلطان سليمكدر!» ديه باغيران و عثمانليلغك غالبيت مؤبده‌سنى آكلاتمغه باشلايان مناديلرك آوازه‌سيله تسكين اولندى. كار آشنا خيرالدين رئيس تلمسانه عبداللهى والى وحاكم نصب ايتمكله واقعه‌يى مسكى الختام ايتمش ايدى . عثمانليلغك حقيقى قهرمانلرندن اولان وبوكون، بوتون طعنۀ متعصبانۀ اغياره رغماً ، فطرت عثمانيه‌يى تمثيل ايله‌ين ياوزك نامنه مملكتده خطبه اوقوندى وسكه قبول ايدلدى ؛ قوۀ محليه‌يه علاوتاً قلعه‌يه‌ده يوز اللى كيشى خالص تورك وضع ايدلمش ايدى. بو وقعه‌دن صوكره مسعود هوادارلرى ايله عودت

و تلمسانی محاصره ایتمشدر . لکن مدت محاصره‌نك اوچ آیه انقضاسنده خیرالدین بارباروسه‌نك جزایردن کوندردیکی امداد محاصرینه هجوم ایتمش ، مسعود مغلوب و اسیر اولوب صوك نفسنی اسلامیته ومعاونته یاپدیغی کفران نعمتك کفارت دنیوی شکلنده محبسده ویرمشدر .

بوتون بو غوائل ایچنده تونس حاکمی اولان قاضی زاده متفقلری ایله کلوب خیرالدین بکی آلتی‌ای جزایرده صیقیشد- یرمشدی وایرتسی سنه برادرینی تکرار عسکرله کوندروب جزایره تسلط ایتدیکی زمان خیرالدین بکك هجومنه قارشی مغلوب اولدی. رئیسك معیتندن مشهور قره حسن فراریلری تعقیب ایده‌رك تونسك برچوق قلعه‌لرینی آلدی. لکن غریبدر، که بو اثناده دشمنلرینك اتفاق واغواسی‌ایله قره‌حسن بیله قوماندا- نك علیهنه دونوب علم عصیانی قالدیرمش، قبائل عادتلری وجهله ایشلرینه کلن طرفه چکمش پاشانك النده انجق جزایر قالمشدی. جزایر اهالیسیده فتنه و فسادلرنده الآن مصر ایدیلر ، کیت کیده تورکلرایله اهالی آره‌سنده‌کی ضدیت درجهٔ غایه‌یی بولدی. قلعه‌یه‌طشره‌دن کیمسه کلمه‌یور، ارزاق کتیرمه‌یور، تورکلر عادتا دشمن مملکتنده ومحاصره‌ده ایمش کبی دورویوردی . برچوق ملاحظاتدن صوکره بارباروس بورادن چیقوب کیتمك طریقنی دوشوندی، لکن اعداسنك حرکات ناکهانیسنه قارشی اموال

وآلاتی کوزلجه سفائننه یوکلیه بیلمکده متردد ایدی . بواثناده عصیان ایدن قلعه‌لر و بالخاصه تونس حاکمی طرفندن عاصی قره‌حسنی خیرالدین رئیسه تسلیم ایتمك سوزلری اولدیغندن آنك اوزرینه برحرکت عسکریه اجراسی شکلی آلتنده سراینی تخلیه ایتدی واموال واشیاسنی، اولاد وعیالنی دوقوز پارچه سفینه‌یه تحمیل ایدرك شهر اشرافنی و تونس حاکمنك طالب صلح ایچون کلمش سفیرینی بریره طوپلادی بارباروس بو اثناده برتأثر مهیب‌ایله مشبوع ومتهیج‌ایدی. النده قلعه‌نك آنختارلرینی بو حمیتسز اشراف اوکنه ، سلامت ملیه‌یی ذوق و شخصلرینه دکیشن بوسرامدان اهالی‌نك آیاقلری دیبنه آتدی، بواثناده‌یالکز:

— اهل اسلامك وبالی بوینکزه اولسون، ای مفسدلر !

دیمش وبکله‌ین آتنه آتلایوب ساحل بحره مواصلتله کمیسنه کیرمشدی . احتراصات معلومه‌یه تابع متنفذان النده بازیچه اولان، کاه دینداشلری، کاه‌آنلرك متفق اسپانیوللر النده‌ازیلن زواللی اهالی رئیسك بویله جدی صورتده مفارقتنی آکلاینجه دردلرینه دوشدیلر ورئیسه مراجعتلره باشلادیلر. قورصانلر اوکیجه لیمانده یاتمش اولدیغندن فوج فوج اهالی وداعه کلمش، برچوق متین کوزلردن اشك تأثر دوکیله‌رك رئیسدن کندیسی آرتق‌یوق ایکن اهالینك نه‌یاپه‌جغنه عائد نصیحتلر ایسته‌نلمشدی. بارباروس خیرالدین بوقدر مال وجان ضیاعیله ملجأ اسلامیت

حالنه كتيرديكى جزاير اهاليسنه اسباب مجبره‌يى ايضاح ايله‌دى و اوچ سنه يكى حاكملرينه اطاعت ايده‌رك نافله ازيله‌مه‌لرينى وبومدت انقضاسنده آرزولرينه كوره حركت ايتمه‌لرينى تنبيه ايتدى . قوجه قورصان ، عجبا اواثناده نه‌لر دوشونيوردى !
على‌الصباح باربارس خيرالدينك قوتلى قدرغه‌لرينك سنجاقلرى افقده دالغالانيور وجيجل حصارينه دوغرو يول آليوردى . جيجل اهاليسى اسكى بيلدكلرينى منتله قبول ايتديلر، زواللى جيجيل اهاليسنك اواثناده دوچار اولديغى قحطه رغماً هرطرفده مسرت و اميد واردى . خيرالدين رئيس بورايه يرلشنجه بوش قالمادى . يدى تكنه ايله دكزه چيقوب آوروپا ساحلنه چكدى و دوقوز قطعه بغداى، ذخيره يوكلى سفينه ضبطايده‌رك جيجيله كتيردى وحموله‌لرينى اهالى‌يه تقسيم ايتديكندن حكمفرما اولان قحط بردرجه‌يه قدر تسكين اولنمش، قورصانك قلنجى برچوق دعالره مظهر اولمشدى .

باربارو سه يكرمى يدى اوطوراقلق كنديسنه مخصوص بر باشترده يعنى بويوك قدرغه ياپديرمغه باشلامشدى؛ بتيرنجه‌يه‌قدر طقوز چكديرمه‌سنى‌ده طاقه‌رق اطرافى اورمغه باشلادى ، تونس ساحلنده دشمنلرينك كميلرينى ياقمش ، دشمن ياقه‌سنده آلتى بغداى يوكلى پارچه اوزرينه واره‌رق برسلاح آتمقسزين

تسليم آلمش ايدى؛ بو كميلرده جربه‌يه كوتورولوب ذخيره خلقه توزيع اولنمش ايدى. آيدين رئيس ، شعبان رئيس ، اون ايكى مشهور رئيس دها هپ اطرافنه طوپلانمش ، قرق پارچه‌يه واران قوتلرى بوتون ياز آق دكزى ياقوب ييقمش ايدى ؛ بورؤسادن قسم اعظمى موسم شتاده مقتدر رئيسلرينك يانلرنده يعنى جيجيلده قيشلاديلر . بو اجراآت و حركت باربااروس خيرالدينك دشمنلرينى صوك درجه قورقوتمش ايدى؛ عدوّ قديم وقوى اولان تونس حاكمى باشنك اوستنده بر بويوك فورطنه بولوطنك دونوب دورديغنى حس ايديور، حتى اوزاقدن او فورطنه‌نك ييلديرملرى، شمشكلرى كورونيوردى . بناءً عليه متعدد كره‌لر خيرالدين رئيسه سفرا وهديه كوندرمش ، لكن صوك درجه قيرغين اولان رئيسدن روى التفات كورمه‌مش ايدى. جزاير اهاليسيده برطرفدن رئيسه كرى كلمه‌سى ايچون رجا ايديورلردى. بواثناده تونس حاكمنه نفرت عموميه‌يى احضار ايدن بر وقعه‌ده حاصل اولدى. «لوند قپودانلرى» ناميله بوكون تاريخده حقيقةً برموقعلرى، خصوصيله تاريخ اسلامده شرف حقيقئ مجاهدانه‌لرى اولان تورك رئيسلرى ينه اسپانيانك اسلاميت ايچون بلا و اشكنجه دوغوران ياليلرندن كوزلرى ياشلى لسانلرى لامارتينك ابن سراجنده ديديكى كبى :

«كچدى ايواه غرناطه‌يله اندلس يادايللره!» نشيدهٔ الم اكيننى

کویان برچوق عرب ملتجیسی آلەرق جزایره کلدکلری زمان قاضی زاده یعنی تونس حاکمی بورادەکی نفوذندن بالاستفاده بو بیچاره دینداشلری شهره قبول ایتمەمش، حتی کمیلرك بیله فضله یاتماسنی مانع حرکات ابراز ایلەمشـدی . بونلر — بارباروس خیرالدینـك غربده یکانه ملجـأ اسـلام اولدیغنی بیـلدکلری ایچون — جزایردن (جیجل)ه کیتدیلر و برلسان سوزان ایله کوردکلری معاملهٔ دنائتکارانەدن اشتـکا ایتدیلر . بارباروس خیرالدینك صبروسامانی ذاتاً توکنمك اوزره ایدی؛ بوحرکت بوتون دوشونجەلرینه برنتیجهٔ قطعیه اولدی . قوتی همان جمع ایله جیجلدن چیقدی وبوتون جزایر شیخلرینه آجی ، وظیفهٔ حمیتك ایفاسـنه هرفردی داعی بیاننامەلر کوندرەرك هپسـنی یانـنـه طوپلادی. تونس حاکمی قاضی زاده بوکا قارشی یکرمی بیك کیشـیلك برقوتله مقابلەیه حاضرلانمشـدی . طوتدقلری موقعك رصانتی، مساعدەسی اردوسنی برانهزام قطعیدن‌ودرت بیك کیشی تلفات ویرەرك فراردن قورتارامادی . بارباروس خیرالدین کندیسنی شیطانك دلیکنه کیرەجك اولسـه طوتمغه عهدلی برشدتله‌تعقیب‌ایدەرك الەکچیردی وصوك‌حرب‌مایوسانەده مقتول‌دوشدی؛ بومهم برمظفریت‌ایدی، چونکه قاضی‌زادەنك یکرمی‌بیك کیشیلك قوتی آرەسنده اوزمان پك‌مهم نادر اولان بیك سکزیوز قدر تفنك انداز بولنیوردی. قبائل عاصیه رئیسه

عرض پشیمانی و تابعیت ایتمش، بوتون ممالك مغصوبه تکرار آلینمش بو احوالی کورن و یولداشنه خیانتله نامنی لکه‌لەین «قره حسن» بشیوز نفرله (شرشل) قلعه‌سنه قاچمش ایدی. خیرالدین رئیس شرشل اوزرینه یورودی، حربه حاجت قالمادن معیتی کندی اللریله قره‌حسنك کله‌سنی کسوب تقدیم ایتدیلر.

جزایره عودت. — باربـاروس خیرالدین ایچون آرتق جزایره عودت وقتی حلول ایتمش، بر تصادف غریب اوله‌رق چیقارکن سویله‌دیکی کبی جزایر اوچ سنه رقبایه تابع قالمش ایدی و بو عودت پك شرفلی اولدی؛ جزایر ایچون شوکت و حاکمیت یولی تکرار آچیلمش، اهالی مقتدر بر حکومتك جناح حمایه‌سنه صیغینمش ایدی؛ لکن حیاتی وقایع عظیمه ایله دولمق مقرر اولان خیرالدین رئیس ایچون غائله اکسیك دکلدی. بو دفعه‌ده بیك تبصبصله و رئیسك قلنجیله تلمسان حاکمیتنی قازانمش اولان مسعودك برادری عبدالله موعود ویرکیسنی ویرمکدن امتناعه باشلامش ایدی؛ اصل تحمل اولنه‌مایه‌جق جهت ایسه خطبه‌دن آل عثمان پادشاهلرینك نامنی قالدیرماسی و خطبه‌یی کندی نامنه چویره‌رك اسپانیوللرله اتفاق ایتمه‌سی ایدی! باربـاروس خیرالدین مغربیلرك بو اسکی خسته‌لقلری و باشلیجه سبب خرابیلری اولان اسپانیول اتفاقنه قارشی متعجب اولمادی، بالعکس طوتدیغی طریقك حمیت اسلامیه‌یه نه‌درجه مغایر بولندیغندن و بو احوالك

نیه منجر اوله‌جغندن باحث نصایح مردانه ومعقوله‌یی حاوی
مفصل برکاغد یازه‌رق عبداللهه کوندرمشدی ؛ انجق عبدالله
بیانات واقعه‌یه استخفاف واستحقار ایله معامله ایدنجه ایکی
طرفدن حرب حاضرلقلری باشلادی ؛ عبدالله مغربیلری
وخیرالدین رئیس تورکلری، اندلسلیلری ایله جزایر خارجنده
چارپشدیلر، عبدالله طاقمی هرشیئی یوزاوستی براقه‌رق فرار
ایتدی؛ مال غنائم ایچنده‌کی دوه‌لر سکز بیکه بالغ اولیوردی.
عبداللهك سفراسی رجای صلح ونجات ایله کلمشلردی. خیرالدین
رئیس خطبه‌نك عثمانلی پادشاهی نامنه قرائت اولنماسی و اولجه
مقطوع اون بیك التون سنوی ویرکونك یکرمی بیکه ابلاغی
شرطیله مصالحه‌یی قبول ایتدی؛ عبداللهك آلتی‌سنه‌دورایله‌دیکی
اونبربیك‌لیرادن آلتمش‌بیك‌لیرانك‌ده ویرله‌سی شرائط جمله‌سندن
ایدی! بونی متعاقب مقتول ابن‌قاضی برادرلرینك اوزرلرینه‌ده
واریله‌رق دائرهٔ اطاعته ادخال اولنمش وکاتب چلبینك دیدیکی
«اوتوز یوك کوموش». خراجه کسیلمشدر. وبوتون بو وقایع
عظیمه درسعادته یازلمش ومقام خلافتدن تلطیفلره مظهریت
میسر اولمشدی.

شیمدی بربریه قورصانلرینك بالخاصه بارباروس خیرالدینك
نجم شوکت واقبالی جداً سمت الراسه واصل اولمشدی ؛ آق
دکزده برخرستیان تکنه‌سی کزه‌مز، خرستیانیتك الك مغرور

حکمدارلری بارباروسه‌نك برضربه‌سنی حس ایله‌مکسزین کون کچیرمزدی .

اسپانیا قرالی بوبویوك داهیه‌یی کوکندن قلع ایچون بویوك برمجلس حرب تشکیل ایتدی وتدابیر مستقبله‌نك ، نه‌اوله‌جغنی صوردی خرستیان عالمنك اك مشهور قپودانی اولان (آندریا ـ دوریا) بومجلسده آیاغه قالقمش ینه (حاجی خلیفه‌نك) خوش لسانیله حکایه ایله‌دیدیکی وجهله (شاپقه‌سنی النه آلوب) شاید فرانسه حکومتنك یکرمی قدرغه‌سنی‌ده قوهٔ موجوده‌یه ضم ایده‌بیلمك ممکنسه بوایشی درعهده ایده‌بیله‌جکنی بیان ایتمشدی. اواثناده یکی مصالحه‌اولمش اولان فرانسه‌واسپانیاحکومتلری آره‌سنده‌قورصانلر علیهنده بواتفاقه عائد محاربات باشلادی و فرانسه‌نك موافقت اضطراریه‌سیله نتیجه‌لندی . برمدت صوکره (آندر ـ دوریا) بویوك بردونما، اك منتخب برارده‌ایله جزایره دؤمنی‌دوغرولتمش ایدی. بوحادثات مهمه‌نك هیچ برنقطه‌سی بارباروسه‌نك نظر دوربیننده‌ن قاچه‌مامشدی. بارباروسه جزایرده اوتوز بش کمی یاپوب دوناتمش، و حربه‌ده تمکن ایتمش اولان سنان رئیسه ورؤسای‌سائره‌یه غزا قلنجلرینی بیله‌مك ایچون خبر کوندرمش ایدی. سنان رئیس یدی کمی وبرچوق پرواسز دکزقوردلریله کلوب یتیشدی .

باربارُوس خیرالدین رقیب دائمیسی اوله‌جق آندریا دوریایی

آچیق دکزده ، (باله‌آر) آطه‌لرنده قارشیلامق ایسته‌یوردی واوراده مصادف اوله‌جغنی‌ده ظن ایتمش ایدی ؛ لکن (اندریا دوریا) شهرتیله متناسب برسرعت ایله اولجه باربارروسه‌نك قره حسنك الندن آله‌رق تحکیم و اسپانیا ملتجیلری (مدجللر) ایله اسکان ومعمور ایتدیکی (شرشل) قلعه‌سی اوزرینه ایندی. اندریا برکون علی‌الصباح بورایه قرق یوروك قدیرغه ایله واصل اولمش همان قره‌یه عسکر چیقاروب تخریب وغارته باشلامش ایسه‌ده قوتنه فضله کوکنمشدی . اندلس عربلری تورکلر ایله برابر بوفرقهٔ متجاوزه اوزرینه آتیلدیلر. پك خونریزانه برجنك ایله بیك درتیوز زرهپوش اسپانیولی بربرستان قیلرنده چاقالره یم براقدقدن صوکره کمیلرینه قاچیردیلر . بو تلفاتدن ماعدا اسلاملرك الینه آلتیوز قرق کیشی‌ده اسیر دوشمش ایدی . باربارروس خیرالدین وقعه‌یی دویجه بوتون قوتیله شیمدی دشمنك ترك ایله فرار ایتدیکی شرشل اوزرینه ییقدیردی . وآلنان اسرایی قدرغه‌لرینك کورکلرینه زنجیرله‌یوب ـ شیمدی صره کندیسنه کلدیکی ایچون ـ ایتالیا یاقه‌سنه دومنی دوغرلتدی. اسرا ایچنده اندریا دوریانك اوزمانه کوره کتخداسی یعنی معاونی‌ده بولندیغندن بوآدمدن آمیرالك قوهٔ کافیه آلمق اوزره جنوه‌یه کیده‌جکی اوکرنلمش واوراده یاقالامق تصمیم ایدلمشدی. اولا پرووانس ساحانه اینیلوب مارسیلیا جوارندن (دیل) آلندی.

یعنی دشمنك حركات حربیه‌سندن خبر ویره‌جك برقاچ اسیر طوتلدی . بونلرك بیاننه نظراً : دوریا اورالردن براز اول كچوب جنوب طرفنه كیتمش ایدی . خیرالدین رئیس فرصتی قاچیرمش ایدی؛ بناءً علیه مارسیلیا لیماننه اوتوز میل مسافه‌ده برآطه‌نك آلتنده دمیرله‌یوب اون كون قالدیلر؛ بواثناده غریب بروقعه اولدی . تورك سفائنندن كوریله‌جك قدر بر مسافه‌دن كچن برخرستیان سفینه‌سی تعقیب اولنوب ضبط ایدلمش ومایور-قه‌دن كلن بو سفینه پنیر یوكلی بولنمشدی . فرانسه‌نك اوزمان دخی برمركز بحریسی، (بندر)ی اولمقله مشهور طولون، اوزمانك تعبیرنجه (طولوم) لیماننده‌ن پنیر كمیسنك ضبط اولندیغی كورلمش، طولون قوماندانی همان درت پارچه تكنه ایله بویله كوز اوكنده عاصیلق ایدن اشقیایی تربیه‌یه شتاب ایله‌مشدی . ایی برتصادف قوماندانی محویتدن قورتاردی :

شویله‌كه : اوزمانلر اكثریا واقع اولدیغی اوزره بارباروس خیرالدینك فیلوسندن برسفینه‌ده‌كی اوچیوزقدر (فورسه) یعنی كورك چكن خرستیان اسیری (بونلره پایزنده دینیایر .) بر فرصت بولوب كمی مرتباتنی باصمش وكمی‌یی آلوب قاچمقده بولنمشلردی . بیوك برحدت واشتها ایله لیماندن چیقمش اولان فرانسز قوماندانانه راست كلدیلر وآطه‌ده یاتانلرك بارباروس خیرالدین فیلوسی اولدیغنی آكلاتدیلر . آرتق بونلرك اوزرینه

کیتمك بالطبع دلیلك ایدی؛ براز صوکره طولون قوماندانی حدندن فضله‌ایشه قارشمامق قرار عاقلانه‌سیله لیمانه‌کیریوردی!

باربروس جزیره‌دن حرکتله دوغروجه « ویرانی جنوه یالیلری!» نیمشدی . شهر جوارنده برقلعه‌یی علی‌السحرباصدی وبوتون خلقنی اسیر ایتدی . پك قصیر مدتده قلعـه یرله برابر ییقلمش اولدیغی کبی ، لیمانده یاقالانان یکرمی ایکی پارچه تجـار وحرب تکنه‌سی برنمایش مخصوص صورتنده آتشـه ویریلوب یاقیلمش ایدی. بورادن جنوه‌یه کیدیله‌جك‌ایدی، لکن ناکهانی چیقان برفورطنه‌نك اوکنه دوشه‌رك شـدید برحرص ایچنده تورکلر تکرار قالقدقلری آطـه‌یه پوچالامغـه مجبور اولدیلر . حالبوکه : حسـاب ذاتا یاکلش ایدی . قورناز اندریا شرشـل فلاکتندن صوکره جنوه‌یه حرکت ایتمه‌یوب اسپانیا سـاحلنده برلیمانه‌التجا ایتمش وجنوه‌یه اوچ بیك کیشیلك برفرقهٔ بریه‌ایله باروت وآلات حرب ارسـالی ایچون خبر کوندرمش ایدی . تورکلری راه‌مقصودندن چویرن عین‌فورطنه بوقوهٔ امدادیه‌یی حامل اولان ایکی (قراقه)یی [غایت جسیم واك قوی حرب ونقلیه سـفائنی] دخی تورکلرك پوچالادیغی جزیره اوکـندن مروره مجبور ایتدی . علی‌الصباح بونلردن دها سریع السـیر اولانی افقده کورینجه تورکلردن برقاچ تکنه دمیر قوپاره‌رق تقربنه مترصد اولدیلر. وهمان هجوم‌ایده‌رك امید ایدلمز درجه‌ده

شدید بر مقاومتی کسر ایتدکدن صوکره ضبط ولیمانه جر ایتدیلر. اوچ درت ساعت صوکره دیکری ده کوروندی. اقشام تقرب ایتمش، هوا قالمش ایدی. باربروس قراقه‌نك نصل اولسه قورتیله‌مایه‌جغنی، انجق کیجه وقتی کور کورینه بر حربی بویله بر قلعهٔ سیار ایله اختیاردن ایسه صباحی بکله‌مکی مناسب کورمشدی، علی الصباح برفرقه الآن سکونت هوا ایله آچیقده بکله‌ین کوه‌سیار اوزرینه واردی. خیرالدین رئیس هر بری ایکی بیکه یقین منتخب محاربی حامل اولان وبرچوق طوپلرله مجهز بولنان بوتکنه‌لرك اوزرینه کندی کوچوك تکنه‌لریله آچیقجه هجومك لزومسز بر چوق تلفاته سببیت ویره‌جکنی بیلدیکندن قپودانلره نافله فداکارلقدن توقی ایدلمه‌سنی وتکنه اولجه اوزاقدن طوپله ایجه دوکولدکدن صوکره هجومی توصیه ایتمش ایدی؛ لکن سنان رئیس عمرنده بوکبی تدابیر تحفظیه‌ایله مجبول بولنمامش اولدیغی ایچون چکدیرمه‌سیله اولو اورته اوستنه بیقدیروب رامپا اولدی؛ وبونك جزاسی اوله‌رق کوزینه تصادف ایدن برتفنك قورشونك تأثیریله کری‌یه چکیلوب لیمانه کیردی. باربروس وقعه‌یی کورنجه همان فیرلامش قراقه‌یی قیچ طرفندن مدید بر بومباردمانه هدف قیلمش ایدی. اوصورتله که: براز صوکره تکنه قعر بحره ایتمکه باشلادی. وجداً بر مدافعهٔ بهادرانه کوسترمش اولان مرتباتی دکزه

کندیلرینی آته‌رق اسیر اولدیلر ؛ انجق تورکلر تکنه‌یی حامل اولدیغی عظیم مقدارده مهمات واسلحه ودونانم ایله باتمغه براقایوب ایچریسنه کیردیلر ؛ ساحله قدر چکوب بواثناده بوتون حموله‌سنی وآلاتی تخلیه ایتدکدن صوکره ترك ایله‌دیلر ؛ بو جبل سیارك پك آز صوکره اعماق بحره ایندیکی کورلدی . آلنان وکورکه قونیلان اسرادن آندریا - دوریانك اسپانیا یالیلرنده اولدیغی اوکرنلمش ایدی ؛ مشکل الاداره اولماسنه بناءً ایلك ضبط اولنان قراقه‌ده اوراده احراق ایدیلوب وشهدانك نمازی قیلنه‌رق دفن ایدلدکدن صوکره جزایره عودت اولندی . وقعه‌دن خبر اولان اندریا ایسه حدندن فضله بر احتراز ایله جبل الطارق بوغازندن چیقمش ایدی .

خیرالدین بك جزایره عودت ایتدیکی زمان کندیسنی بر وظیفهٔ سیاسیه ایله موظف بولدی . کندیسنك فرانسه وجنوه ساحانه عزیمتندن مقدم سلطان سلیمان طرفندن درکاه عالی چاوشلرندن مصطفی نام ذات واسطه‌سیله جزایره بر تعلیماتنامهٔ پادشاهی واصل اولمش ، وبونده فرانسه حکومتنك دولت علیه ایله عقد ایله‌دیکی اتفاقه وقرار ویردیکی صلحه نه‌درجه‌رعایتکار اولدیغنك و بحر سفید حوضه‌سی پولتیقه‌سنك نه مرکزده بولندیغنك تدقیق و تشریحی امر ایدلمشدر ؛ خیرالدین بك بوخصوصه عائد مشاهدات ومحاکمات مخصوصه‌سنی مفصلاً یازه‌رق درخلافته کوندردی .

آندریانك قورون قلعه‌سنی استیلاسی

۹۳۸ تاریخنده سلطان سلیمان ینه اوستریا (اوزمانك تعبیرنجه آلمانیا) سفرینه توجه وحرکت ایتمش اولدیغندن شارلکنك برادری والمانیا ایمپراطوری اولان فردیناندو او اثناده جنوه‌ده بولنان شارلکنه خبر کوندرمش و« غران سینیور دو تورك» علیهنه استمداد ایتمشدی .

بشنجی قارلوس (یعنی شارلکن) او امدادی ، پادشاه سفرده ایکن روم ایلی سواحلنی یاغما وتخریب صورتیله اجرا ایتمك ایسته‌مشدی ، لکن ایمپراطور فردیناند دیور ایدی ، که «قوهٔ بحریه ایله برایکی ساحل قلعه‌سی یاغمالامق اهمیتسز وطالع حربه مداخله‌سزدر ؛ بکا بو کون قوهٔ بریه ایله امداد ایتمك لازمدر . . »

بناءً علیه، شارلکن اوطرفه توجه ایتدیکی اثناده آندریایی‌ده روم ایلی سواحلنه صاتاشمغه مأمور ایله‌دیکندن امیرال ایچون متون (Modon) قلعه‌سنه دومن دوغرلتمق لازم کلدی . لکن دیکر جهتدن بو اثنالرده بارباروس خیرالدینك پادشاهه ملاقی اولمق اوزره دکزه چیقماسی وشرق صولرینه کلمه‌سی

تهلكه‌سی وار ایدی ؛ بوندن امین اوله‌بیلمك ایچون اسپانیوللر اومعهود چاره‌لرینه ، یعنی بربرستانك اوجمیتسز حكمدارلریله اسلام علیهنده عقد اتفاقه مراجعت ایتدیلر ؛ اون درت كمیدن عبارت بردوننما هران (عوران) ساحانه كیتدیلر . وتلمسان حكمدارینی باربوروسه‌یی اشغال ایچون جزایر علیهنه حركت ایتدیردیلر . فی‌الحقیقه خیرالدین رئیس‌ده درسعادته كلمك ایچون حاضرلانیوردی ؛ اسپانیوللرك امیدایله‌دكلری كبی بویكی غائله حركته مانع قطعی اولدی ؛ حاضرلانان تورك دوننماسی دریایه آچلدی . وخیرالدین بك طوپلایه‌بیلدیكی هودار مجاهداتی تلمسان سلطاننك حركات متجاوزانه‌سنی عقیم براقمق ایچون شهردن چیقاردی ؛ بر صحراده واقع اولان حرب علی المعتاد بربریلرك هزیمت قطعیه‌لری ایله نتیجه‌لندی ! وعبدالله كمال رزالتله تلمسانه قدر قاچدی. شیمدی ینه چاره جوی عفو وصلح ایدی . آره‌یه كیرن رجاجیلر رئیس مجاهدی كوج حال ایله اوتوز بیك آلتونه صلح ایتمكه ارضا ایده‌بیلدیلر . انجق بواثناده اندریا مقصدینه قسماً نائل اولمش وموره ساحانه راحتجه كچوب (قرون) حصارینی تحت محاصره‌یه آله‌رق ضبط ایتمشدی . فی‌الحقیقه قپودان دریا احمد پاشا اوبهارده سكسان پاره سفینه‌دن عبارت برعثمانلی دوننماسی ایله آق‌دكزه چیقمشدی . كاتب چلبی احمد پاشا ایچون قرون مدافعه‌سنه «یتیشه‌مه‌دی» دیور ، مع‌مافیه

اعتراف ايتمليدر ، كه احمد پاشانك شوكت عثمانيه‌نك تعاليسنه چاليشديغى عصبيت بهادرانه غير منكر اولمغله برابر ، اندريا دوريانك دكزجيلكيله رقابته اقتدارى يوق ايدى . پاشانك قوماندا اسنده‌كى دونمانك بش كونده قطع ايده‌جكى يولى اندريا كميجيلرى هرحالده اوچ كونده كيدردى وبونك ايچون ايدى كه: قوجه قانونى سلطان سليمان بيله اكا مقابل اوله‌جق ذاتك انجق باربروس خيرالدين اوله بيله‌جكنى دوشونوب قناعت كامله كتيرمش ومشاراليهى عثمانلى قوۀ بحريه‌سنك قوماندانلغنه دعوت ايله‌مشدى .

يوقاريده سويله‌ديكمز كبى اندريا دوريا بوموسملك اولسون درسعادته كيتمكدن باربروسه‌يى آليقويه‌بيلمش وقرونك ضبطى رولنى اوينامشدى. لكن باربروسه اوجنى براقانلردن دكلدى. نصل‌كه : اوزمانك قورصانلرى سيد على رئيس محترمك مرآت الممالكنده چوق شكركه : ضياعدن وقايه ايتديكى :

« دكز يوزنده يورورز ، »
« دشمنى آرار ، بولورز ، »
« أوجمز قوماز آلورز ، »
« بزه خيرالدينلى ديرلر ! » [١]

---

[١] عنعنات مليه‌مزى محافظه ، مفاخر جليله‌مزى تبيين و تثبيت ايچون كوكل ايسترايدى، كه بوتوركيلر بحريه مارشلرى حالنده بسته‌لنمش اولسون !

نغمهٔ مجاهدانه‌سنده دیدکلری کبی اونبش تکنه و خیرالدین رئیسك امریله اسپانیول یاقه‌سنه کچمشلر، باشدن باشه یاقوب ییقمشلردی .

مدجللرك افریقایه نقلی . — بربرستان تاریخنك صحائف خون آلودی ایله آشنا اولمایان ذواتك یبانجی عد ایله‌یه‌جکلری بو « مدجل » کلمه‌سی اسپانیاده انقراض شوکت اسلامیه ایله متعصبان الینه دوشمش اسلاملرك اندلسدن افریقایه فرار والتجا ایدنلرینه ویریلان نام مخصوصدر ؛ شارلکن افکار متعصبانه‌سنی صوك درجه‌یه کتیره‌رك اسلاملری آتشه یاقمق بیله مجازات کافیه عد اولنه‌مایجه برقسم بقیةالسیوف بر جسارت مأیوسانه ایله طوپلاندیلر وصارپ برموقعه تحصن ایلیه‌رك مدافعهٔ نفسه قرار ویردیلر .

معمافیه اسپانیانك بتون قوتنه بوقرار یأس ایله مقاومت ممکن اوله‌میه‌جغنی بیلیورلردی . وبربرستان حکومات اسلامیه‌سندن استمداد دخی بیهوده ایدی . چونکه ذاتاً بوحکمدارلر حمیت اسلامیه‌یی منفعت ذاتیه‌یه فدا ایله‌مش ایدیلر . بناءً علیه مجاهد شهرتشعار باربارُوس خیرالدینه فریادجیلر قوشدی . مشارالیهده کندندن مأمول برسرعت ایله اك مقتدر رئیسلرك اداره‌سنده اوتوز آلتی پارچه قالیته (Galleot) یی قوهٔ کافیه ایله اندلس یالیلرینه کوندردی . بوقوتلی فرقه اسپانیا قییسنه

چیقدی. اسلاملر اوزرینه هجوم ایدن قوهٔ حربیه‌یی بوزدقدن صوکره ملتجیلری کمیلره یوکله‌دی ؛ لکن موجود ملتجیلری استیعاب و نقله سفائن موجوده کافی اولمدیغندن تورکلر قره‌یه چیقاردقلری بیك کیشـیلك بر منتخب قوهٔ مدافعه‌یی مهاجمین اوکنه سد ایتمش، وبو وجهله یدی سفراجرا ایله‌مشلردی. بو یدی سفر ایله اسپانیادن بودفعه‌ده جزایر قیلرینه تام ٧٠٠٠٠ مدجل‌کچیرلمش، بووجهله کرك جزایرشهرینك وکرك جوارك قوتی تزیید، اصحاب صنایعی تقویه اولنمش ایدی .

له‌ین - پول دیورکه :

« بارباروس خیرالدینك ال آتدیغی هرایش موفقیتله نتیجه‌لنیوردی . نقل اولنـان یتمش بیك Moriscœ یعنی مدجل (اندلس اسلامی) ایله سـواحلك بوش محللری معمور ایدلمش واندلس عرب مدنیتنك یتیشدیردیکی ماهر زراع و اسـپانیا حکومتنك نصل قوللانیله‌جغندن غافل بولندیغی مقتدر صنعتکارلر سـویهٔ مدنیه و ثروت محلیه‌یی یوکسلتمش ایدی . جزایرك دوکمخانه‌لری، فابریقه‌لری وترسانه دستکاهلرنده بیکلرجه عمله قایناشیوردی . یدی بیك خرستیان اسـیری قلعه‌لری تحکیمه ولیمانی تحت محافظه‌یه آلمغه کیجه کوندوز چالیشیر ایکن ایمپرا-طورك بونلری قورتارمق ایچون اختیـار ایله‌دیکی هر درلو حرکات ضایعات مؤلمه وعظیمه ایله کری پوسکورتلمکده‌ایدی.»

خیرالدین بکك درسعادته دعوت اولنماسی. — سلطان سلیمان قانونی آلمانیا سفرندن شان مظفریتله عودت ایتدیکی زمان شارلکنه قارشی آرتق مهیب و اساسکیر برحرب پولتیقه‌سنك تطبیقنی قرارلاشدیرمش و سنان چاوش واسطه‌سیله باربارۇس خیرالدینه : « اسپانیا اوزرینه سفر مرادمدر ، بر یارار آدمکی یرینه قویوب کله‌سك ، اکر سنك یرینه کچه‌جك آدمك یوقسه بیلدیره‌سك که آکا کوره تدبیر ایلیه‌لم ؛ » دیمشدی . حالبوکه : حضر رئیسك (چونکه خیرالدین نامیله ذکرایله‌دیکمز محضاعوام ناسجه اونامله طانیلماسندندر. یوقسه: بتون بوحکایه‌ایله‌دیکمز کونلرده حضر رئیس نامیله بنام ایدی ...) درسعاته کله‌رك قوهٔ عثمانیه‌نك باشنه کچه‌مه‌سی اك بیوك آمال خرستیانیه‌دن معدود اولمق لازم کله‌جکنی ملاحظه‌یه‌بیله حاجت یوقدر. ایشته بوجمله‌دندرکه : آندریا - دوریا ایله حضر رئیسك (باربارۇس خیرالدین) تواریخ اجنبیه‌ده‌کی نامتناهی حکایه‌لرینه حاجی خلیفه یعنی کاتب چلبی شو کولنج حکایه‌یی‌ده ضم ایدر:

« آندریا - دوریا سویله‌دن (سویل - Sevil) چیقوب جنویزه کلمشدی . خیرالدینی رومه کیتمکدن منع ایچون حیله‌یه سلوك ایدوب وبر پارچه‌یه آلتی بیك آلتونلق متاع قویوب ویتمش اسیر ایله برابر، (اسپانیا قرالی جزایره کله‌جکدر ...)

دینکی تعلیم ایدوب جزایره کوندردی [١] ، اویله ایتدیلر ؛
خیرالدین بك حیله ایدوکنی بیلوب کمیلری بوزار و متریسه‌سنی
یاپار کبی ایدوب پارچه اسبابن [یعنی دوریا سفینه‌سنك محتویاتنی]
آلوب دستورویردی. واردقلرنده « بارباروسه رومه کیتمکدن
فارغ اولدی ! » دیو آندریا ـ دوریا سوینوب قورون جانبنه
کیتدی ... »

بش آلتی صحیفه یوقاریده صورت ضبطنی حکایه ایتدیکمز
ایکی جسیم قاراقه‌ده یکرمی کیشی معتبر اصیلزادکان وقپودانلر
ایله هربری بارون، قونت، ویقونت وشوالیه رتبه‌سنی حائز
بزمکیلرك تعبیرنجه « یوز یکرمی کیشی بوینی آلتون زنجیرلی
یارار کافرلر » اسیر ایدلمش اولوب حتی ردوسك فتحی اثناسنده
(سنت‌ژان)طریقتنك سرداری وردوس(غران‌متری)اولان‌ویلیه‌نك
اوغلی‌ده بومیانده بولنوردی. بوقدر اکابر وقهرمانان خرستیا-
نیه‌نك فدیهٔ نجاته ربطاً اعاده‌سی‌ایچون همان حکومات خرستیانیه
مراجعت ایتمش وهپسنه یکرمی بیك لیرا عرض ایله‌مشلردی؛
رئیسلر اسرایی اعاده ایله‌مك اوزره ایکن ایشه ینه علما
مداخله ایلیه‌رك وثائق دینیه بولمق داعیه‌سی ایله اعاده‌لرینه مانع
اولدیلر ؛ مسئله‌نك بوصورتله جریانی کاتب چلبینك « بکلر

---

[١] بالطبع « جزایره کوندردی » دیمك « جزایر صولرینه »
دیمکدر ، یوقسه پك آچیق برقورنازلق اولوردی .

دخی [یعنی رئیسلر] ویرمکه اقدام ایتدیلر ..» صورتندەکی قیدندن آکلاشیلور . شیمدی دارالخلافته مدعو بولندقلری وکیتمك سیاسةً سلامت اسلامیه نامنه لزوم قطعی تحتنده بولندیغی حالده بوقدر اسرایی، بالخاصه ایچلرنده بونجه مقتدر وبهادر رؤسای خرستیانیه وار ایکن براقمغه جسارتیاب اوله‌مایورلردی . اوزمانك عادتجه صوئوقان ایله قتل ایتمك هیچ براهمیتی حائز دکلسەده باربارُوس خیرالدین مرحمت قلبیەسی سبیله ، خصوصیله او دورده خرستیانلرك اسلام اسراسنه کوستردکلری مظالم مدهشەنك عالیجناب قلبنده حاصل ایتدیکی تأثرات و اندیشه یوزندن خرستیانلره قارشی رسمی دینیله بیلەجك وعادتا تمامیله حال حاضرك « بین‌الدول حقوق حرب » قوانیننه موافق بر اصول حرکت اتخاذ ایلەمش و بونی قطعی برعزم ایله آنلرەده قبول ایتدیرمش ایدی . بناءً علیه اعدام فکرینی قبول ایلەمیوردی .

اووقتەقدر خرستیانلراللرینه کچردکلری اسرای اسلامیەنك بورنی، قولاغنی کسرلر وسیکیرینی پارچەلایەرق خاطر وخیاله کلمز اشکنجەلرله اعدام ایلرلردی. باربارُوس خیرالدین جنوه، وندیك واسپانیا حکومتنه رسماً خبرکوندرمش وشاید بومغایر انسانیت احواله دوام ایدیلەجك اولورسه کندیسنك‌ده مقابله بالمثلده بولنەجغنی وبالخاصه دائما الینه بیکلرجه اسرا کچدیکندن

وکندیسنکده خرستیانلر قدر اشکنجه ایجادنده مقتدر
بولندیغندن ایکی طرفجه‌ده بر قاعدهٔ مخصوصه اوله‌رق الندن
قلنجی دوشن دشمنك اعدام و اشکنجه‌دن محفوظیتی
طلب ایتدی. آوروپالیلر بالطبع اولا بو خبره اهمیت ویر-
مه‌دیلرسه‌ده بارباروس خیرالدین تطبیقات مقابله‌یه باشلایجه
هر طرفدن فریاد استمداد دویولمش، آوروپالیلرك الندہ‌کی
اسرای اسلامیه برحده قدر اولسون اشکنجه‌دن قورتلمش
ایدی. بوتون مشکلات موجوده‌یه رغماً درسعادته حرکتدن
اول بورؤسای خرستیانیه سلامت مملکت ایچون‌ده قتل ایدلسه
بیك مؤلم مجبوریتله تأسس ایدن قاعده سالفه نقض ایدلمش
وخرستیان النده‌کی بیکلرجه اسرانك اعدامنه سببیت ویرلمش
اوله‌جقدی. بو اثناده‌ایسه اسرای‌اصیلزادکان کندی‌خرابیتلرینی
حاضرلامقده ایدیلر. بونلر بویوك بر عصیان و فرار پلانی
ترتیب ایتمشلر وبجایه‌یه کوندردکلری مکاتیب خفیه‌ده جزایرده
یدی بیك قوتلی خرستیان‌اسیری بولندیغنی واکر وقت معینده
بر قوهٔ امدادیه ایله مناسب بر موقعه بر سفینه کوندریله‌جك
اولورسه مجتمعاً زندان قاپیلرینی کیجه قیروب چیقه‌جقلرینی
و شهری ضبط ایله‌یه‌مه‌سه‌لر بیله هیچ اولمازسه تخلیص نفس
ایتمش اوله‌جقلرینی بیلدیرمشلردی. بومکتوب بارباروسك‌الینه
کچمش ایسه‌ده واقف اسرار اولدیغنی اکلاتمامق اوزره بجایه

قوماندانك الينه وصولنه ممانعت ايتمه‌مش ايدی. بجايه قوماندانی اسرانك طلبی وجهله كيجه جزايره واصل اولمق اوزره برفرقه كوندرمش ايسه‌ده كنديسنی كوزله‌ين جزاير قدرغه‌سی طرفندن ياقالانمش وزنداندن اوغرايان قپودانلرده امدادلرينه كلن يوز يكرمی كيشی ايله تهمت فراره مجازاتاً قتل ايدلمشلردر. باربا روس خيرالدين مقتولينك فرار ايتمك وشهری باصمق ، اسلاملری قتل ايله‌مك اوزره مرتب پلانلرينی تفصيل ايله‌ين ضبط دستلری ايله محرر مكتوبلری صورت مخصوصه‌ده (جنوه) جمهورينه كوندره‌رك بوخصوصده ، ـ مشاهيرك ال يازيلری آوروپاجه طانيلديغندن ـ تبريه ايله‌مشدر . باربا روس خيرالدين بو مشكل مسئله‌يه ختام ويرنجه جزاير قوماندانلغنه و امور حكومتك تدويرينه الك كوكنديكی يولداشلرندن خادم حسن آغايی نصب ايله‌يه‌رك ترتيب ايتديكی مكمل بردونما والك منتخب برمعيت ايله درسعادته متوجهاً يوله چيقمشدر .

خيرالدين بك قوتنك اندريا ـ دوريا دونماسنه نظراً غايت كوچوك اولديغی معلوم ايسه‌ده رئيسك يولده كنديسنی آرايوب طاراديغنی كوريورز. آندريا ـ دوريا بو عصرده خرستيانيت عالمنك جداً بويوك والك مقتدر سپاهلرندن ايدی. شهرتی دكزلری، قره‌لری طوتيور، آنی هر حكمدار كندی معاونتنه چاغيرمقده مسابقه ايله‌يورلردی . باربا روس خيرالدينك درسعادته عزيمتی

تاریخنده،که ۹٤۰ تاریخ هجریسنه و ۱۵۳۳ تاریخ میلادیسنه
مصادفدر، کرك دوریا وکرك باربا روس خیرالدین آرتق اختیار
قوماندانلر ایدیلر وهر ایکیسیده حرب میدانده، زره وسلاح
ایچنده قوجامش ایدیلر. اندیریا ۱٤٦۸ سنهٔ میلادیه‌سنده جنوه‌نك
براصیل عائله‌سندن تولد ایتمش، شیمدی آلتمش بش یاشنه کلمش
اولدیغی حالده بو آلتمش سنه‌دن همان اللی سنه‌سی حرب
ایچنده مرور ایله‌مشدی . کنجلکنده پاپانك محافظلری
سلکنه داخل اوله‌رق دوق دوربینو Urbnis ایله آلفونس دی
ناپولی معیتنده حرب ایتدی . قرق یاشنه دوغرو مسلك
بحریه‌یه دخول و پك آز صوکره یعنی ۱۵۱۳ تاریخنده
جنوه دونماسنك باش قوماندانلغنی احراز ایله‌دی . دوریانك
استعداد فوق‌العاده‌سی ، فطری مزیات عسکریه‌سی ، غیرت
وفعالیتی آز زمانده امور بحریه‌ده وقوف وسیع صاحبی اولماسنه
یاردیم ایتمش ایدی . ۱۵۲۲ تاریخنده جنوه‌ده واقع اولان
بر اختلال آندریا ـ دوریانك طرفدارلرینی مغلوب ایله‌یجه
آمیرال قلنجنی فرانسه خدمتنه وقف ایله‌دی ؛ وبو خدمتده
بولندیغی مدتجه فرانسه دونماسی شارلکنه قارشی دائما اسپانیول
دونماسنه غالب کلمش ایدی. آمیرال برآره‌لق وطن معززی
اولان جنوه‌یی ایادیٔ ظلمه ومستبدیندن تخلیص ایتمش وواقع
اولان طلبه قارشی حکومتك قرالی اولمنی رد ایده‌رك اسمنی

جنوه‌لیلرك خاطرهٔ اعتزازنده مؤبد قیلمشدر . دوریا رسماً بر حکومت قپودان پاشاسی اولمغله برابر اوزمانك احوال مساعده‌سی ایله کندی حسابجه‌ده بر قورصان ایدی . وقدرغه‌لرینی اسلام اموالنی یاغما ایده‌رك تزیید ثروتنه خادم ایدیوردی .

خیرالدین بارباروسه ساردینیا سواحلنی ، ألبه جزیره‌سنی اوردقدن صوکره کیکیلجه یعنی سیجلیایه کچدی . جنوه قربنده دخی بر حصاری باصمش وغارت ، تخریب ایله مشدی؛ بورادن (مسینه) بوغازینه اینرکن اون سکز پارچه‌یه تصادفله جمله‌سنی ضبط ، آدملرینی اسیر ایله‌یه‌رك بر نمایش آتشین اولمق اوزره شهرك قارشیسنده بوش سفائنی تمامیله آتشه ویرمشدی . آلنان اسیرلردن آندریا دوریانك یکرمی آلتی پارچه قوتلی قدرغه وقالیون ایله قورونه کیتدیکی اوکرنلمش ، بناءعلیه پروزه یالیلرینه دوغرو یتیشیلمك اوزره شتاب اولنمشدی. حالبوکه: دیکرطرفدن بارباروسك اجرا آتی‌ده جنوه حکومتی طرفندن تام وقتنده آمیراله اخبار ایدلمش اولدیغندن سرعتله عودت وبرندیزی لیماننه التجا ایله‌دی . بارباروس بونی اوکرنجه آرقه‌سندن یکرمی بش پاره سفینه‌دن مرکب برفیلو کوندرمشدی. قورصانلر اصل دشمن دونماسنه یتیشه‌مه‌دیلر ، لکن دونمادن کری قالمش ناپولی حکومتنه عائد

یدی سفینه‌یه چاته‌رق بشی بادبانکشای فرار اوله‌بیلدیلرسه‌ده ایکی قطعه‌سنی ضبط ایله عودت ایله‌دیلر .

بو اثناده عثمانلی دونماسیله قپودان‌دریا احمد بك‌ده آوارونه Navarino مواصلت ایله‌مش ایدی . ایکی قپودان مراسم مخصوصه‌ایله ملاقات ایتدیلر؛ بعده قورون اوکنده بعض حرکات حربیه اجراسندن صوکره دارالخلافته دومن دوغرولتدیلر .

کلیبولی معبرندن مرور مساعده‌نامه‌سی وروده‌یله بودیار مغربك پولاد قوللی مجاهدلرینی، اسلامیتك بودست‌یسار شوکتنی حامل اولان جزایر دونماسی مرمره‌نك ، بربریه‌نك خائن ساحللرینه هیچ‌ده بکزه‌مه‌ین فورطنه‌سز، یشیل کنارلری ایله حوضهٔ مائیتك مائی صولرینه داخل اولدی؛ بوکلنلر ایچنده برچوقلری وطنی آتشلی برکنج قلبی ایله ترك ایدوب کیتمش وسنه‌لرجه طرابلسك، تونسك، جزایرك یاقیجی کونشی آلتنده، چیپلاق یالیلری، مخوف فورطنه‌لری آره‌سنده، زرهلر، سلاحلر، مهیکل دشمنلر ایچنده بوغوشه بوغوشه صاچلری بیاضلانمش ، قلبلری سردلشمش ، طونج رنکلی ناصیه‌لرنده فورطنه‌لره ، دشمن قدرغه‌لرنده سنه‌لرجه کورك چکمه‌لره ، کیجه باصقینلرینه ومقابل باصلملره عائد برچوق چیزکیلر ترسم ایله‌مشدی !

. . . .

بارباروسه‌نك منتظم دونماسی جداً عظیم واستانبول خلقنی

حیرت، مسرت وافتخار ایله چالقایان بر انتظام واحتشام ایله سرای بورونده قانونی سلطان سلیمانك انظار تماشاسی اوکنده لیمانه کیردی آتیلان طوپلرك دومانلری، آلقیش آوازه‌لری دکزلری سواحلی طوتیور، هر طرف فیلاندیره‌لر، آللی، یشیللی، صاریلی سنجاقلر ایچنده یوزویوردی .

کمیلر غلطه طرفنه پالامار بند اولوب باربروس خیرالدین معیتنك اقامتی ایچون آت میدانند‌ه‌کی قپودان دریا احمد پاشا قوناغی تعیین اولندی .

دیوان کونی خیرالدین رئیسك بوتون یولداشلری ورئیسلری ایله حضور شاهانه‌یه قبوللری مراسمی مصمم ایدی. خیرالدینك اون سکز مجاهددن عبارت اولان قپودانلری ایله حضوره داخل اولنجه صره ایله ایلرله‌دیلر، کندیلری ایچون الك بویوك معاملهٔ تعظیمیه اولمق اوزره قانونی سلطان سلیمانك اَلنی اوپه‌رك کری چکیلدیلر .

مرکز خلافتك، جهانك الك بویوك وشانلی دولتنك بوتون اعاظم محتشمه ومشهوره‌سی، علماسی، رجال عسکریه وسیاسیه‌سی دیوانده موجود ایدی. آنلر ایسه کونشدن یانمش چهره‌لری ناصیرلی اللری، و باربروس کبی هپسنك سادەجه (رئیس) عنوانلریله بو احتشامك اورته‌سنده دورویورلردی لکن بك آز زمان صوکره بو رئیسلر عثمانلیلغك مقدراتنی اللرینه آله‌جقلر

طورغودلر، اوروجلر، مرادلر عثمانلی تاریخنك و آوروپا تاریخنك صحائفنده مؤبد برر محل بوله‌جقلردی .

ایشته بوجمله‌دن اوله‌رق مؤلف (له‌ین - پول) دیورکه :

« دیوان غلبه‌لك ایدی؛ عثمانلی ایمپراطورلرندنك بیوكنك مجرب جنراللری وسیاسیلری یاپدقلری بهادرانه ایشلری آوروپاده دیللره داستان اولمش بواسكی دكز قوردلرینی سیر ایچون طوپلانمشلر ایدی وبونلرك هپسندن زیاده ، برزمان قومرال ایكن سرت هوایه ، طالعك تبدلات متمادیه‌سنه مدت‌مدیده معروضیتله قیرلاشمش صیق صقاللی و چاتیق كمراه قاشلی اختیارك بلند وموزون اندامنه منجذب اولمش ایدیلر . ایری ونافذ ، آرایجی نظرلی كوزلرنده - كه : وقت وقت شدید بر آتش صاچاردی - بتون دیوان خلقی، كندیلرینی دكزلر اوزرنده اردولرینك میدان محاربه‌ده قازاندقلری درجه پارلاق موفقیتلره مظفریتلره سوق ایده‌جك فكرك تظاهرات و لمعاتی فرق ایله‌دیلر .. »

نیجه قهرمانلر كورمش سلطان سلیمان بارباروسه ایله رفقاسنك اطوار مردانه‌لرینه عادتا مفتون اولمش وبارباروسدن اوزمان غرب سواحل عثمانیه‌مزه ایراث خسار ایله‌ین آندریا دوریایه عائد ایضاحات ایسته‌نجه :

كوزلری پارلایان مدللی خضر رئیس :

— پادشاهم ، دیمشدی ، اوحریفك لاقیردیسمی اولور ، امر ایدیکز کمیلرینی هوایه اوچورورز . هرطرفده آرایورم ، بن یاقلاشدقچه اوقاچیور !

سلطان سلیمان قورصانك بوشدید و شجیعانه جوابندن پك ممنون اولمش، الك بیوك برطور التفات ایله :

— خضربك، دیمشدی، سن بودینك الك خیرلی اوغلوسك، بوندن صوكره اسمكی «خیرالدین» تسمیه ایتدم !

ایشته خضر رئیسك خیرالدین پاشا اولماسی بومحتشم ملاقات نتیجه‌سیدر .

لکن نه‌اولورسه اولسون و تاریخ بوندن صکره خیرالدین پاشاسنی نصل براحتشام ایله صارارسه صارسین عثمانلی ملتی اوچ قدرغه‌سیله تونس یالیلرنده قسمت بکله‌ین اوروج وخضر قردشلر نامنی اونوتمایه‌جقدر .

خیرالدین پاشانك حلبه عزیمتی

پادشاه خیرالدین پاشایی عثمانلی بحریه‌سی اوزرینه تعیین ایتمش وبتون معیتنه‌ده معاشلر باغلانمشدی . لکن اویله بر پادشاهك بیله اصول مشورت و مشروطیته درجهٔ رعایتنی کوسترن مهم و شایان دقت مثاللردندر، که : اواثناده حلب

قیشلاغنده اولان صدر اعظم پادشاهه یازدیغی بر تقریر ایله خیرالدین پاشانك حلبه اعزامنی طلب ایلەمش ومجاهد عالیشانی بیله مراسم حکومتدن مستثنا طوتمامق ایستەمشدر . مع مافیه پادشاه بوخصوصی خیرالدین پاشایه پك نازکانه تبلیغ ایتمش و « بروجه قانون بحر و بر اموری اورایه مفوض اولدیغندن کندیسیله ملاقات و مذاکره ایچون طرفمزدن استرحامده بولنمش ؛ کیدوب کیتمەمك ینه کندی اللرندەدر .. » دیمش ایدی. خیرالدین پاشا ایسه سلامت ملت وتعالئ اسلام‌اوغرنده اویله قیود سفیلهٔ حسیه ایله باغلانمقدن قطعیاً عالی بر طبیعتله مفطور اولدیغی ایچون همان قره طریقیله حلبه عزیمت ایتدی. حین ملاقاتده وزیر ابراهیم پاشا بیوك بر دیوان ترتیب ایلەمش واوزرینه مرتب مراسم استقبالیه وتعظیمیەیی ایفا ایتمش ایدی. خیرالدین پاشا ابراهیم پاشانك الینی آلوب اوپدی . لکن بوحرکتله‌بیله مراسم تمام اولمامشدی. مجاهد عالیشانه کوستریلن موقع دولتك بتون پاشالرینك وبکلرینك آلت طرفندن‌ایدی!

لکن ایرتسی کونی ایکنجی و دها محتشم بردیوان ترتیب ایدیلەرك دعوت‌ایدیلوب « طرز عثمانیان‌اوزره » یعنی کندیسنه تفویض اولنەجق رتبهٔ رسمیەنك مراسم مخصوصەسیله کلنجه جزایر بکلربکلکی خلعتی کیدیریلوب آنجق اوزمان پاشالرك آلتنه ودیکر بکلربکیلرینك اوست طرفنه اقعاد اولندی .

خیرالدین پاشا حلبده آز زمان قالمش امور لازمه‌یه عائد ابراهیم پاشا ایله مشاوره‌دن صوکره یکرمی ایکی کونده استانبوله عودتله ترسانه امورینی درعهده ایله‌مشدر .

شیمدی عثمانلی ترسانه‌لرنده فوق‌العاده برفعالیت واردی ؛ خیرالدین پاشا هیچ دورمایور ، متمادیاً تشویقاتده ، اصلاحاتده بولنیور وصانکه کنجلشمش کورینیوردی !

اسکی قورصانك نافذ نظری ، وسیع و معلوماتلی فکری هرایشده برنقصان کوریوردی . عثمانلیلر کمیلرینی انشاده ، آنلری اداره‌ده ، تسلیحده خرستیانلردن پك کری ایدیلر . برنظام مخصوص تحتنده ملت حاکمه‌دن کمیجی یتیشدیریله‌جکنه مورهٔ‌نك چوبان‌رعایاسی طوپلانیور ، قره عسکریله دولدیریلان سرعتسز کمیلر تجربه‌سز ، امور دریایه غیر واقف قپودانلره ؛ قوماندانلره تسلیم اولنیوردی . پاشا بتون بوشیلری تبدیل ایله‌دی ؛ کراسته ، لوازم ، عمله چوقدی . قیش اثناسنده آلتمش برپارچه قدرغه قوریله‌رق بهارده صویه آتلدی ، دونادلدی ، بوقوته کندیسنك جزایردن کتیردیکی اون سکز پارچه تکنه دخی ملحق اولوب دولت عثمانیه‌نك قپودان پاشاسی صفتیله برنجی دفعه اوله‌رق سکسان درت کمیدن مرکب بردونما ایله آق دکزه چیقدی : (۹٤۱ هجری) . ایتالیا یالیلری درعقب تورك سلاحنك آغرلغنی دویدی . خیرالدین پاشا دوغرودن

دوغرویه (مسینا) بوغازینه کیروب (ریجه) یعنی (رجیو Regio
شهرینی باصه‌رق ذاتاً آوازهٔ ورودی دویولنجه تخلیه ایدلمش
اولان قلعه‌یی تخریب ایتدی وبرچوق سفائن ایله اسرا آلدی.
ایرتسی کونی S. Lucida (سن‌لوسیدا) حصاری هجوم ایله
ضبط واحراق اولنمش سکز یوز کیشی اسیر ایدلمشدر. پاشا
اسلاملرك اك بیوك دشمنلری اولان مالطه‌لیلره کچرکن بر
خفیف درس ویرمك فکرنده ایدی. بناءً علیه اوطرفه توجه
ایتدی.

اسرانك مقداری یدی بیك سکز یوزه بالغ اولمشدی.
چترارو Cetraro اوکنده بولنان اون سکز پاره قدیرغه‌دخی
کاملاً عثمانلیلرك الینه دوشدی. اسپرلونغه حصاری‌ده تخریب
ومدافعلری اعدام ایدلمشدی. ساده اسپرلونغه‌دن ارکك، قادین
اونبیك اسیر آلندیغی محرردر. سادینیا جزیره‌سی بومخوف
تخریباتدن قورتیله‌مادی؛ کمیلر غنائم و اسرا ایله مالامال
اولدیغندن جزایره کیدیلیرکن هوانك عدم مساعده‌سی اوزرینه
تونسه تابع بکزت (بیزارته) حصاری اوکنه ایتمکه مجبور
اولمشلردی.

[بوراده آوروپا تاریخلرینك تفصیل ایله‌دکلری بر وقعه‌یی
نقل ایتمه‌دن منع نفس ایده‌میورز، بارباروسك بوایلك سفری
اثناسنده ایتالیانك فوندی Fondi قلعه‌سنك ضبط وتخریبی ایچون

اولدقجه شاعرانه برسبب کوستریلیر . بارباروس خیرالدینك قورصانلری لیلاً وکیزلیجه ساحله چیقوب برخیلی مسافه ایچریده کائن اولان شهره یتیشمشلردی . چونکه (وسپاسیو قولونا) Vespasio Colona نك کنج و کوزل زوجه‌سی، (دوشس ده‌تراجتو) و (قونتس دی فوندی) اولان Giulia Gonzaga جولیا قونزاغایی بارباروس خیرالدین هرحالده اله کچیرمك ایسته‌مش‌ایدی. قونتس جولیا مشهور و «سماوی» لقبلی (جوانا دو آراغون) ك همشیره‌سی اولوب بونلرك تصویر حسن وآنی اوغرنده ایکیوز سکسان ایتالیا شاعری بیهوده یره برقاچ لسانك خزائن بلاغتنی صرف ایله‌مشلردی . جولیاده همشیره‌سی درجه‌سنده کوزل اولوب «شکوفهٔ عشق» لقبیله شهرتیاب ایدی . آوروپا تاریخلرینك بیاناتنه نظراً بارباروس بونادرهٔ جهانی عثمانلی پادشاهنه کتیرمك ایسته‌یوردی . بارباروسك حرکاتی اوقدر سریع، خفی و ناکهانی ایدی که: قورصانلر کوزل جولیایی همان‌یتاغنده صویونمش حالیله یاقالایه‌جق‌ایدیلر. لکن مفتون حسنی‌اولان براصیلزاده آرقه قپودن اوکورلتی‌ده اوطه‌سنه کیره‌رك مومی‌الیهایی کیجه‌لك کوملکی ایله بر بارکیره بیندیروب قاچیرمغه موفق اولدی . مؤخراً قونت جولیا بومنجیسنی قتل ایتدیرمش؛ بوده احتمال دلیقانلی‌یه قونتسك

اوکیجه‌کی حال لطیف پریشانیسنك حدندن فضله بر جسارت ویرمش اولماسندن ایلری کلمشدر . [١]

تونسه حرکت . — بونی متعاقب تورکلر تونس اوزرینه دوغرودن دوغرویه حرکتی مناسب عد ایله‌دیلر .

اوچیوز سنه مقدم الموحدین سلطنتنك انقراضندن بری تونس خطه‌سی (اسکی قارتاج ممالکی) بنی حفص سلاله‌سنه انتقال ایتمش ایدی . بو تاریخه قدر یکرمی کیشی مقام سلطنتی اشغال ایلمشدی ، مرور زمان بو سلاله‌نك عصبیت اسلامیه واخلاقیه‌سنی بوسبتون کیدرمش ، حتی صوکنجی حکمدار اولان سلطان حسن تخت سلطنته قرق درت برادرینك قانلی جسدینی چیکنه‌یه‌رك کچمش ایدی . غدر و ظلمنه علاوةً بو آدمك برچوق‌ده اخلاقسزلقلری واردی . سلطان حسنك برادری رشید اولجه بارباروس خیرالدین ایله درسعادته کلمش ، کندیسنه معاش باغلانه‌رق آلیقونلمشدی . بارباروس خیرالدین تونسك بوحالنی وسیاست اسلامیه واهمیت عسکریه‌سنی پادشاهه عریض و عمیق تشریح ایله خصوصیله حلق‌الواد قلعه‌سنك سواحل مغربده دونمانك قیشلایه‌بیلمسی ایچون اك الویریشلی موقع بولندیغنی سویله‌مش وفتحی ایچون مساعده آلمشدی .

عثمانلی دونماسی یاقلاشدیغی زمان ذاتاً سلطان حسندن قطعیاً خشنود اولمایان اهالی بارباروس خیرالدینك استقباله

[١] فون هامرك عثمانلی تاریخی .

چيقديلر ، لكن تونسليلر حسنك برادرى رشيدى ، پاشا ايله برابر ظن ايديور وموقع حكمدارى‌يه آنى قبوله حاضرلانيور ايدى. پاشا بووجهله حلق الواده كيردى. سلطان حسن، پاشانك آوازهٔ ورودیله فرار ايتمش ايسه‌ده مؤخراً طقوز ميل قدر ايچريده اولان تونس شهرينه كيرلدكده اهالى بارباروسك يانده رشيدى كوره‌مه‌ينجه ايشى آكلاديلر ومدافعه صددنده اولديلر. خيرالدين پاشا بونك اوزرينه شهرده بولديغى بنى حفص طرفدارلرينى جبراً برقوله‌يه حبس ايدوب مدافعه‌ايله‌ينلرى قتل ايتدى. عقانى شيمدى براز باشنه طوپلايه‌بيلمش اولان سلطان حسن بعض قبائلك‌ده معاونتى ايله خارجدن قلعه‌يه هجوم ايتمش ايدى. خيرالدين پاشا همان قلعه قاپولرينى آچوب اوزرلرينه اوغرادى. تونسليلر اوچيوز قدر مقتول ويريويرمز حاكملرى ايله برابر راه فرارى طوتديلر . برطرفدن فراريلرك تعقيبنه چاليشير ايكن برطرفدن‌ده مملكتى رسماً خطهٔ عثمانيه‌يه ربط و تحرير نفوس ايشلريله اوغراشيوردى . رشيدك برادرى عبدالمؤمن طرابلوسه چكيلمش ايدى. قيرواندە سلطان حسنك طوپلاديغى عسكر اوزرينه‌ده خيرالدين پاشا اون بيك كشيلك بر قوتله وطوپلرينى ييغديرديغى عربه‌لراوزرينه يلكنلر آچوب صحراده يورودەرك هجوم وتكرار پريشان ايله‌مشدى . آرتق سلطان حسن ايچون معتادلرى اوزره شارلكنك خاكپاينه . سلاح

شوکتنه التجادن بشقه چاره قالمامشدی؛ بو اثناده سلطان سلیمان دخی عجم سفرینه عزیمت ایتمش اولدیغندن پاپا «فرصت زمانیدر!» دیه ایمپراطور شارلکنی اسلامیت اوزرینه حرکته تشویق ایله‌یوردی. ذاتاً شارلکن ایچون بارباروسك تونسده موجودیتی جنوبی آوروپاده‌کی نفوذ حکومتی ایچون اك بیوك تهدید تشکیل ایله‌یوردی؛ فی الحقیقه قورصانلرك اولدن بری جزایرك ساحل قیالری اوزرنده مکان طوتمش اولمالری بر فلاکت ایسه‌ده دیکر جهتدن تونس، موقع جغرافیسنه کوره، بحر سفیدك غرب وشرق حوضه‌لری آره‌سنده‌کی کچیدك عادتا انحصاری اولدیغندن بوموقعی تورکلرك النده براقمق صوك درجه موجب تهلکه ایدی. بتون بومطالعات شارلکنی پورتکیز حکومتنك دخی معاونتیله اختیار سفره و سلطان حسنك رجاسنی قبوله اجبار ایله‌مش ایدی.

۱۵۳۵ سنهٔ میلادیه‌سی مایسنده اوچیوزی بارچه وقالیون وقدرغه‌دن مرکب آلتیوز تکنه‌یه یکرمی‌درت بیك تفنك‌انداز ارکاب اولنه‌رق تونس اوزرینه حرکت اولندی؛ ذاتاً سلطان حسنك اثنای حرکتده آدمی کلوب «بارباروسه‌یی تونسده عرب عسکری ایله محاصره ایتدم؛ سرعتله یتیشکز!» خبرینی کتیرمش ایدی. شارلکن، ذاتاً کندیسنك‌ده کوریله‌جك آیری حسابی اولان آندریا - دوریایی بومدهش دونمانك قوماندانلغنه

تعیین ایتمش، دونمانك حامل اولدیغی عسکر ایسه آوروپالیلرك دیدیکی کبی :

Tlower of Empirial troopes یعنی عساکر ایمپرا-طوریه‌نك اسپانیا، ایتالیا وجرمانیادن تحشیدایدیلن‌الك جسور، الك‌منتظم ومنتخبلرندن عبارت بولنمشدی .

مستولیلر حزیران ابتداسنده تونس ساحلنه مواصلتله حلق‌الواده یقین‌صولی‌برج اوکنده قره‌یه‌چیقدیلر، برازصوکره اوروپالیلرك (غوله‌تا) دیدکلری و تونس لیمانك آغزینی قاپایان ایکی متفرق برجدن مرکب بو قلعه تحت محاصره‌یه آلندی . غایت جسیم (سنت‌آن) نام قاراقه مالطه شوالیه‌لرینه منسوب درت جسیم غالی ایله بدنلره یاقلاشدی و کیجه کوندوز کولله آتمغه باشلادی ، بوحال اوتوز کون دوام ایتمش و غایت قانلی هجوملر، خروج حرکتلری اجرا اولنمشدی. تورکلر قوماندا-نلری سنان رئیس‌اوکلرنده اولدیغی حالده اوچ دفعه مأیوسانه، قهرمانانه دشمنك طوپلری ومتریسلری اوستنه آتلمشلر وآلتی بیك تلفات ویردیرمشلرسه‌ده محاصرلرك امدادی علی‌الدوام وارد اولدیغندن وقلعه‌بدنلری انسان بدنلرینه سپر اوله‌بیله‌جك شکلدن چیقدیغندن نهایت تورکلر اصل تونس قلعه‌سنه رجعت ایدوب (سنت‌ژان) شوالیه‌لری‌باشلرنده‌شوالیه (قوسیه) اولدیغی حالده خراب برجلره ایمپراطورلق سنجاغنی دیکدیلر؛ سنان

رئيسك هجوم مخوفنى دفع ايدنجه‌يه قدر - واقع اولان ياقه‌يه معركه‌ده - خرستيانلر بك چوق مشاهير و اوچ ايتاليان جنرالى غائب ايتمش ايديلر . بو اثناده تونس سلطانى حسن ده مهم بر قوتله كلوب خرستيانلره ملحق اولمشدى. سلطان حسن بر چوق مكتوبلر يازه‌رق شهره كوندروب اهالى‌يى باربا روس عليهنه اغفال وعصيانه تشويق ايله‌ديكندن مشاراليهك كندى معيتنده‌كى توركلردن باشقه كوكنه‌جك بر شيئى قالمامشدى. مع مافيه بر كره حميت اسلاميه‌لرينى تجربه ايچون اهالى‌يى طوپلايه‌رق ديدى كه :

— سزه دشمندن مكتوب كلمش؛ سزده دشمنك فكرينه اويمشسكز ، بونى صاقلامغه حاجت يوق . اوحالده سز قلعه‌ده اوطوركز، بن چيقوب شهيد اولنجه‌يه قدر دوكوشورم ! »

بو سوز بردن بره ارباب فسادى محجوب ايتديكندن «حاشا، حاشا!» ديمشلر و برابر حرب ايده‌جكلرينى وعد ايله‌مشلردى. خيرالدين پاشا مجموع قوتى اولان ٩٧٠٠ كيشى ايله حصاردن چيقدى؛ متفق دشمن حصاره يوريش ايدنجه راه هجوملرينه ديكيلدى دوردى ؛ قانلى بر مبارزه ميدان آلدى ؛ بو اثناده برمقدار جزاير امدادى يتيشديكندن ذاتاً مظفريتدن مأيوس اولان خرستيانلر يوز چويرمش، حتى توركلرك قليجى آلتنده خيليده تعقيب ايدلمش ايكن تونس اهاليسى مقتضاى

مفسدتلری بوآن مهمده میدان حربی براقوب حصاره شتاب ایله‌دیلر. خیرالدین پاشا دشمنك بوزولدیغنی و فرار ایده‌جك سبب اولمدیغنی اكلاتنق وفراریلری چویرمك ایچون آدملر كوندردی ایسه‌ده هیچ برفائده‌سی اولمادی. اوكون خیرالدین پاشا طوپلرینی قلعه‌یه چكمكه و حصار داخلنده تحفظه مجبور قالدی. بوغیرمنتظر حالی كورن دشمن متحیرانه موقع هجومه عودت ایتمشلردی . ایرتسی صباح پاشا قلعه‌یه مترسلر علاوه ایتمش و بر خروج حركتی اجرا ایچون چیقاردیغی جزایر فرقه‌سنه امداد قصدیله كندی‌ده آرقه‌لرندن چیقمشدی، كه برخبر موحش كلدی : تونسلیلر شهری براقوب خارجه فرار ایتمش، ایچریده محبوس بولنان درت‌بیك فورسه‌ده قورتاریلوب توركلره قارشی شهر قاپیلرینی سد ایله‌مشلردی !

روایات تاریخیه‌یه نظراً بو وجهله فورسه‌لرك سربست براقیلمالری خیانتنی باربAروسك معیتی ضابطانندن اولوب قلعه‌ده محافظ براقدیغی مهتدی جعفر آغا ارتكاب ایتمشدر .

مسئله نصل جریان ایتمش اولورسه اولسون فلاكت تمام و مكمل ایدی . قوجه باربAروس معیتنده‌كی قوهٔ جزئیه ایله موقعنی ارسلانلر كبی برخیلی زمان مدافعه‌دن صوكره آیدین رئیس وسنان رئیس وایكی یوز قدر معیتی ایله قره‌دن (بون) قصبه‌سنه یورودی؛ بوراده كندیسنی بكله‌ین اون‌بش قدرغه‌سنه

ملاقی اولدی. لەین ـ پول دیورکه: «تونس کولنی بحرسفیددن آییران دیل اوزرنده بارباروس خیرالدینك اثر انشاسی اولان اوچ قاتلی دیوار الآن فرق اولنه بیلیر ؛ اون بش ، یکرمی سنه مقدم بوموقع قازیلیر ایکن ایکیوز قدر اسکلت ایله برخیلی اسپانیا پارەسی، کوللەلر، وقیرلمش اسلحه بولنمشدر ..»

شیمدی تاریخك قانلی مثاللرندن ، امثال عبرت آمیزندن برینك زمان تظاهری کلمش ایدی . دنی سلطان حسن یاپدیغی حرکتله، وتونس اهل فسادی ایسه وطنلرینی برحکمدار ظالم وبی حمیتك کیفنه قربان ایتمکله ارتکاب ایتدکلری خطانك جزای مدهشنی، همده اك دمیر وجدانلری صیزلادەجق قدر مؤلم جزاسنی چکەجکلردی : بز تورك ، اسلام اولدیغمز ایچون بو جزانك نصل ترتیب ایدلدیکنی تعریفده بالکه هوس مبالغەیه طوتولور ، فضله تهییج ایلەرز ؛ آنك ایچون تعریفاتی ینه خرستیان اولان برمؤلفه ، (لەین ـ پول) ه براقیورز :

«ایمپراطور شارل تمام اوچ کون تونس شهرینی عسکرینك مظالم حیوانیەسنه ترك ایتدی. بوکونلر شایان نفرت و توکلر اوربریجی شهوات نفسانیه وقان دوکمه کونلری ایدی. ارکك ، قادین، چوجق بیکلرله قتل عام اولندی و بر چوقلری قتلدن اشنع معاملاته هدف قالدی . کوزلری دونمش اولان عسکر غنیمت واسرانك تقسیمی اثناسنده بربریله مقاتله ومجادله ایتدیلر،

بومظالمدن تونسده متمکن خرستیانلر بیله آزاده قاله‌مادی . سوقاقلر مذبحه ومیخانه، خانه‌لر مقتل ومشتهیاتخانه اولدی! اك متعصب، غرضکار محررلربیله ایمپراطور عسکرینك بواجراآتنی کمال نفرتله یازیور.. غریبدر،که : بویوك ایمپراطورك ایتالیان ، اسپانیول ، جرمان عساکر منتظمه‌سی ، شوالیه‌لری تونس سوقاقلرنده سلاحسز و معصوم اهالی‌یه قارشی اك مجاب انکیز تعرضلرده بولنور، قتل عام‌ایدرکن سلطان‌سلیمانك صدراعظمی ابراهیم پاشا وحشی دیدیکمز آسیای صغری اهالیسندن مرکب اردوسیله وبر مظفر صفتیله بغداد وتبریزه کیریور ، حالبوکه : بوتون بواثناده تك بر کیشینك قتل ایدلدیکی، تك بر خانه‌نك دوچار تعرض اولدیغی کورونمه‌یوردی !.. »

تونس قلعه‌سنك ضبطی مستثنا اولمق اوزره شارلکنك اوقدر مفتخر اولدیغی سفر تمامیله نتیجه‌سز قالمشدر . اغستوس افرنجی ایچنده تونسدن کمیسنه بینمه‌دن اول سلطان حسن ایله برمعاهده یاپمش سلطان‌حسنك کندیسنه سنوی‌ویرکی ویرمه‌سی، حلق‌الواد قلعه‌سنك‌اسپانیایه ترکی، خرستیان‌اسرانك‌تخلیه‌سی، تونسلیلر طرفندن قورصانلغك الغاسی ، هرسنه برطاقم هدایا تقدیمی‌شرائط اساسیه‌یی تشکیل ایتمکده بولنمشدی . له‌ین ــ پول ، دیرکه :

«لکن بومعاهده‌یه کاغد اسرافندن باشقه بر نام ویرمه‌یه ـ

جکز . تخت حکمداری‌یه عودتی ایچون حسنك قوللاندیغی وسائطه مراجعته تنزل ایدن ، خرستیان سلاحیله اسلام قانی دوکن، اسلام عصمتخانه‌لرینی اسپانیول عسکرلرینك مشتهیاتنه کشاده قیلان وبتپرست اسپانیایه خراج ویرن براسلام حکمدا-رینك مقام‌حکومتی محافظه‌ایده‌بیلمه‌سی ممکن دکلدی. شیمدی متبوعی بولندیغی‌اهالی اکا توکلری‌اورپه‌ره‌رك باقیور، درین بر کین وغرض حس ایدیوردی وبو وطنداش ، دینداش دشمننه قارشی اولان بوکین وتهور اودرجه‌یی بولمشدر،که: سرخوش اسپانیول نفرلرندن برینك چکوب کوتورمکه چالیشدیغی برکنج عرب قیزینی حسن قورتارمق ایچون مداخله ایتدیکی زمان بدبخت‌چوجق بوتون تهوری‌ایله وکوزلرندن یاشلر آقه‌رق‌خائن وطنك یوزینه توکورمش وجهانده هرفلاکتك کندیسی ایچون آنك‌حمایه‌سنه عرض‌افتقار ذلتندن خفیف‌اولدیغنی باغیرمشدی! حسن اسپانیوللرك حمایه‌سیله بش سنه قدر تختنده اوطورمغه اوغراشمش ایسه‌ده بومدت‌اثناسنده بوتون مملکت سلاح‌بدست عصیان ایدی . عساکر ایمپراطوریه نافله یره اوغراشیور ، آندریا - دوریا سواحلده برشی یاپه‌مایوردی . نهایت ۱۵٤۰ تاریخ میلادیسنده اوغلی حمید طرفندن خلع ایدیلوب کوزلرینه میل چکیلدی ؛ وبوفلاکت، نفرت عمومیه ایچنده اکا جزای کافی کورولمه‌دی بیله .

سواحل حالا قورصانلرك يدشوكتنده اولوب پك آز صوكره غوله‌تا (حلق الواد) دن دخی اسپانیوللرك سوروله‌لری مقرر ایدی .

بونکله برابر شارلکن بوقانلی موفقیتك مسرت و فخرینی انجق برقاچ زمان طاشیه‌بیلدی. خیرالدین پاشا (بونه)ده بولدیغی اونبش کمیسی‌ایله جزایره مواصلت ایدوب شهر اهالیسنك حار وصمیمی براستقبالنه مظهر اوله‌رق اولاد وعیالیله کوروشدی. لیمانده ومراد رئیس قوماندا‌سنده‌کی دوقوز سفینه‌یی سرعتله دوناتدی؛ بونلره جزائر تکنه‌لرندن سکز قطعه‌سنی دها علاوه ایده‌رك اوتوز ایکی سفینه‌دن مرکب بردونما وجوده‌کتیردی. شارلکن تونس محارباتی ایله مشغول ایکن براز اول ایکیوز کیشی ایله میدان حربدن آیریلان قورصانك بویله عادتا قوتلی بر فیلو ایله کوکدن اینمش کبی دکزه چیقاجغنی قطعیاً امید ایتمزدی؛ او ذاتاً آوروپایه «بربریه‌یی باشدن باشه فتح ایتدم، باربا‌روسه‌یی‌اولدیردم!» دیه‌مغرورانه خبرلر کوندریور، کلیسالرده آیینلر اجرا اولنیور، بویوك شاعرلر ظفرنامه‌لر یازارکن مشهور رساملرده مظفریات واقعه‌نك صفحاتنی ترسیم ایچون اوغرا-شیوردی !

تونسدن حرکتنك اون بشنجی کونی باربا‌روس خیرالدین بوتون تکنه‌لریله دکزده ایدی. مایورقه اطه‌سنه اوتوز میل قدر

مسافه‌ده دمیرلی ایکن قلعه‌سندن بر چوق طوپلر آتلیوردی : واحتمال بورایه واصل اولان مظفریت خبرلرینک شنلکی ایدی. بونی باربا روس خیرالدین آکلامامش دکلدی؛ چونکه «آتك، اتك دینشدی، بو طوپلرك سسنی اصل صوکره دویارسکز!». پاشا دمیر یرندن حرکت ایتدیکی صره‌ده تصادف ایتدیکی ایکی اسپانیول پارچه‌سنی ضبط ایتمش وایچندن چیقان برطاقم تونس اسرای اسلامیه‌سنی تخلیص ایله‌مشدر . بالمقابله پارچه‌لر مرتباتی زنجیره اورولمش . و پارچه‌لر احراق اولمشدی .

صوکره مینورقه جزیره‌سنك Mahon (ماونه) قلعه‌لیمانه توجه اولندی؛ لکن یولده سنجاقلر باندیره‌لره تبدیل اولنمش ، قورصانلر خرستیان قیافتنه کیرمش، وعادتا هر کورنك شارلکن دونماسندن برفرقه ظن ایده‌جکی اشکال و ترتیبات آلنمش ایدی. بوحال ایله قلعه‌یه یاقلاشیلنجه (ماونه) قوماندانی تورکلری تونسدن عودت ایدن مظفر دونمانك برفرقه‌سی ظن قویسیله ومسرت طوپلریله سلاملادی . براز اول ایکی پورتکیز قالیونی بونلری کورمش ومساعد برهوا اولدیغی ایچون فرار ایده‌بیلمشلردی. قلعه‌نك سلام دوستانه‌سندن قپودانلر فیلوی نافله قورصانلره بکزتدکارینی ظن ایله‌یه‌رك تکرار لیمانه یاقلاشوب دمیرله‌دیلر . رسم خوش آمدی‌یی ایفا ایتمك وایمپراطور جنابلرندن خبر صورمق ایچون قلعه‌دن کوندریلن برهیئت، بی‌خبرانه کمیلره

کلنجه توقیف اولندیغی کبی همان 'و آنده پورتکیز قالیونلرینه کوندریلن ایکی قدرغه :

— کلك سزی باربا روس ایسته‌یور !

دیجه حریفلر شاشیروب قالدیلر. ایکیسی‌ده ضبط ایدلدی، ایچندن طقسان نفر اسرای اسلامیه قورتارلدی. قلعه تخریب اهالی اسیر، اموال غارت اولندی. بعده مایورقه قلعه‌سی وسواحلی‌ده باشدن باشه یاقیله‌رق وآلتی بیك اسیر آلنه‌رق جزایره عودت اولندی.

ایمپراطور شارلکنك آوروپایه اسکی مصاللر قهرمانلرینه یاقیشه‌جق حشمت ودارات ایچنده مواصلتیله برابر مایورقه ومینورقه فلاکتلری خبرینك واصل اولماسی ایمپراطوری صوك درجه اغضاب ایتمش وباربا روس خیرالدینی أولو، دیری طوتمق ایچون آندریا ـ دوروپایه اوامر لازمه ویرمشدی. بو مشهور آمیرالك‌ده قرق پارچه قوتلی قدرغه‌ایله دائمی بر حرکت متحریانه‌ده بولندیغی تاریخده کوریلیورسه‌ده بیلمم نصل اولیور، او اثناده خیرالدین پاشا فریح وفخور جربه‌یه اوغرایه‌رق درسعادته مواصلت ایدیور !

پولیا سفری . — خیرالدین پاشانك درسعادته مواصلتنده پادشاه‌ده هنوز بغداددن کلمش ایدی ، حضوره چیقوب مظهر التفات اولدی . سلطان سلیمان همان ایکی یوز پارچه تکنه

قوردیرلماسنی و ایلك بهارده پولیا سواحلنه عزیمتك مقرر اولدیغنی امر واخطار بیوردیلر . عثمانلی ترسانه‌لری ایکیوز پارچه تکنه‌نك شماتت انشاسی ایله چالقالاندیغی اثناده پاشا اوتوز پاره غایت سریع السیر قالیته وقدرغه ایله دکزه چیقمش ، پولیا یاقه‌سنه کچه‌رك برطاقم قلعه‌لری تخریب وغارتدن صوکره سالم وغانم استانبول لیمانه کیره‌رك سفائنك انشاسنه نظارته باشلامشدی .

شیمدی بوتون دونما حاضرلانمشدی . لطفی پاشا دونما سرداری نصب اولنوب خیرالدین پاشانك تحت قومانداسنده یوز اوتوز بش پاره قدرغه ، باشترده سائر نقلیه سفائنی ایله ایکی یوز سکسان پاره‌یه بالغ اولان غایت جسیم دونما طقوزیوز قرق اوچ ذی‌الحجه‌سنك غره‌سنده بر جمعه ایرتسی کونی درسعادتدن آق دکزه متوجهاً حرکت ایله‌دی . بو آنه قدر کلیبولی بوغازندن بودرجه قوتلی برعثمانلی دونماسی چیقمامش ، بودونما ایچون ممالك شاهانه محال مختلفه‌سندن ساده اوتوزبیك کورکجی کلمشدی . طقوز یوز قرق درت صفرینك بشنجی کونی قانونی سلطان سلیمان اردوسیله براً آولونیه صحراسنه ایندیکی زمان دونمایی اوراده بولدی . انجق بو اثناده مصردن کله‌جك ذخیره کمیلرینی سالماً کتیرمك ایچون آلتمش پارچه قدرغه ایله خیرالدین پاشا اوطرفه عزیمت ایله‌مش ، لطفی پاشاده بوش دورمش اولمامق ایچون پولیه یعنی ایتالیا یاقه‌سنه کچوب بر قاچ

قلعه باصمش وقلعه‌لری تخریب ، اموالی غارت، اهالیسنی اسیر ایتمشـدی . وندیکك قرق قدرغه‌سی کورفزده [یعنی قورفو جزیره‌سی لیماننده] یاتمقده اولدیغندن باربارو سـك بو وجهله غیبوبتندن بالاستفاده ادریاتیق ده ومسینه‌ده یاتان فرقه‌لره ملاقی اولمق اوزره چیقوب کیدرکن لطفی پاشا دونماسـنه مصادف اولدیلر ؛ واقع اولان مصادمه‌ده ایکی کمیلری غرق وایکیسی ضبط اولندی . باقیسی تکرار کورفزه کیردیلر .

وندیکلیلر بر مدتدر دولت عثمانیه ایله باریشـیق بولنور ؛ حتی هر معـامله‌لری متنزلانه واقع اولورسـه‌ده بعض اسـباب علیهلرنده غضب پادشاهینك فورانه باعث اولمشـدی . مقدما کلیبولی ترسانه کتخداسی علی رئیس اون ایکی سفینه ایله دونمایه التحاقه کیدرکن کورفز (قورفو) اوکندن مروری اثناسنده اوراده بولنان آندریا ـ دوریا فرقه‌سی طرفندن دوچار هجوم اولمش ایدی. [آوروپا تاریخلری تام پاقسوس جزیره‌سی اوکنده واقع اولدی دیرلر] . حرب باشلادی . ایکی طرفك قوتلری آره‌سنده‌کی نسبت تصور ایدیله‌مه‌یه‌جك قدر آز ایسه‌ده تورکلر بوخبرسز باصقینه‌قارشی صباحدن اقشـامه قدر غایت شـدید وقهرمانجه بر مقاومت کوستردیلر .

لکن نهایت کلیبولی قدرغه‌لرینك اکثریسی یاندی، ایچنده کیلرده یا اسیر ویا شهید دوشـدی . بومدید صاواشده حربی بالذات

اداره ایدن آندریا ـ دوریاده دیزندن یارالانمش ایدی .
ینـه بو جملهدن اولهرق موخراً کلیبولی کتخداسی اولان بوستان رئیس لطفی پاشـا طرفندن وظیفهٔ سـفارتله قورفویه کیتمکده ایکن درت جسیم وندیك سفینهسی اوستلرینه کلوب تسـلیم اولملرینی تکلیف ایتـدی . بوسـتان کتخدا وندیك قپودانلرینـه « بزالچی یز. الچی یه بویله حرکت هیچ بر ملتده واقع دکلدر. » دیمشسهده قپودانلر اصرارلرنده دوام ایتدکلرندن مجلسـده حاضر بولنان برکنج تورك یرندن فیرلایوب « لاف آکلامامق ایسـتهینلره نه ایچون آکلاتمغه چالیشیورسـکز ؛ آنلرك مقصدلری بللی، بویله نامردلره تسلیم اولمقدنسه جملةً شهید اولنجهیهقدر دوکوشهلم!» دیه هرکسی غلیانه کتیروب بوتك کمی درت بویوك دشمنیله محاربهیه باشلامش ونهایت ضبطاولندقده بوتون افراد وضابطانی غدارانه قتل، کمی ایسه اوراده غرق اولنمشدر ؛ انجق افراددن صاغ قالان وبرتخته اوزرنده دالغهلر آرهسنده چالقانان برکنج بر مدت صـوکره عثمانلی سفائننی بری طرفندن قورتاریلهرق لطفی پاشـایه کوتورلدی . پاشاده وقعهیی رکاب همایونه عرض ایدنجه آرتق وندیکلیلره عائد اولان قورفونك محاصرهسی فرمان اولنمشـدی . بناءً علیه دونمانك پولیه یاقهسنه امرارندن دخی صرف نظر ایدلمك لازم کلمشدی.
قورفو آطهسنك یوز قرق پارچه قریهسی خاك ایله یکسان

ایدیلوب اصل قلعه‌سی بر محاصرهٔ شدیده آلتنه آلنمش ایسه‌ده هنکام شتانك ودریا موسمنك مروری وبعض اسباب سائره‌دن دولایی سلطان سلیمان محاصره‌نك ترکیله باشقه برزمانه تعلیقنی فرمان ایتدیلر. سردار لطفی پاشا ایله خیرالدین پاشا حتی فرمان پادشاهی‌یه اعتراض ایله «بو قدر مصرف وبو قدر زحمت چکیلمشدر. بویله بلا فتح ترك اولنمق جائز دکلدر..» صورتنده ممکن اوله‌بیلن اصرارده بولندیلرسه‌ده پادشاه فکرنده ثابت قالمش بونکله برابر بوتون قپودانلری ورؤسای عساکری مکافاته مستغرق ایله‌مشدر. لطفی پاشا ایله خیرالدین پاشا دونوشده کفالونیه آطه‌سنه عسکر چیقاروب باشدن باشه غارت ایتدیلر. فی الحقیقه قیش بورالری، یاغمورلری ایله کلمشدی؛ دکزده دونمنا ایچون بارنمق ممکن دکلدی؛ لکن باربارروس خیرالدین‌ده بویله قولای، قولای دشمنك یاقه‌سنی براقه‌جق آدملره بکزه‌مزدی. قورقوعدم موفقیتك آجیسنی هرحالده چیقارمق ایسته‌یوردی. بناءً علیه دونمنادن متونده آلتمش قطعه قدرغه انتخاب ایدوب قیشین دیشاریده قالدی. لطفی پاشا دونمنایی درسعادت لیمانه صوقار ایکن خیرالدین پاشا چوقه آطه‌لرینی اورمش، اکنه (اجینا) آطه‌سنك متین حصارینی درت کونده ضبط ایله درت بیك سکز یوز اسیر آلوب بولدیغی اموالی غارت ایتمشدی. اوچنجی اوله‌رق ضبط ایدیلن مرتد جزیره‌سندن

دخی ایکی بیك اسیر ایدینلمشدی . شیرا ، اشکیروز ، ستوس دخی عین حاله دوچار اولدیلر؛ الحاصل بارباروس قسم اعظمی وندیکك Venieri ونیه‌ری ، Gripsi غریپسی ، Pisani بیزانی ، Quirini کیرینی کبی اك اصیل فامیلیالرینك حکم ایتدیکی بوتون آرشیپلی عثمانلی حکومتنه ربط ایله‌مشدی . کاتب چلبی دیرکه :

«بیك قیزوبیك بشیوز اوغلان ودرت کره درتیوز بیك آلتون جمع اولدی . سائر اموال غنائم بوقیاس اوزره ایدی . »

بارباروس خیرالدین بوخزائن ایله درسعادته عودتنده پك بویوك التفات ایله قارشیلانمشدر. پاشانك ورودینك ایرتسی کونی پادشاهك الینی اوپمکه کلمه‌سی رسمی پك محتشم اولمشدر :

اوکده‌کی آل کیمش ایکیوز کنج ارکك اسیرك اللرنده آلتون، کوموش صراحیلر وقدحلر وآنلری تعقیب ایله‌ین دیکر اوتوز اسیرك صیرتنده بر طوربه آلتون دها صوکره کلن ایکیوز کیشینك هر برینك اوموزنده بر کیسه اقچه اولوب اك صوکره کلن بیك بوینی باغلی اسیر دخی بر طوپ چوخه طاشیورلردی ! . . .

بوسنه سلطان سلیمان وزرایه یوزاللی سفینهٔ حربیه انشاسنی امر ایله‌مشدی. قیش همان بیتمش اولدیغی حالده سفائن مذکوره اتمام ایدیله‌مه‌دی . پادشاه ایسه بارباروس خیرالدینه همان دکزه

چیقماسنی امر ایله‌مشدی. لزوم مجبر اولمادقجه نقصان قوتله دکزه قالقمقلغك محاذیرینه بالطبع هر کسدن فضله آشنا اولان وچار- پیشه‌جنی قوتی درهمنه قدر بیلن باربAROS بویله سرن پرن چیقماغی ایسته‌مه‌یوردی؛ وزرا ایسه مشکل برموقعده ایدیلر. باربAROSك قیشین دکزده بولنماسی حسبیله کندیلرینه احاله ایدیلن انشای سفائن ایشنك لازم کلدیکی سرعتله کوریله‌مه‌دیکنی پادشاهه افهامدن صوك درجه قورقیورلردی. بناءً علیه: پاشانك فطرت فداکارانه وحمیت بهادرانه‌سنی جوشدیره‌جق بر یالان اویدیرمقدن چکینمه‌دیلر. اولجه صالح رئیس یکرمی خفیف قالیته ایله دکزه چیقوب مصردن کله‌جك هندوستان امتعه‌سنی حامل سفائنی سالماً استانبوله ایصاله مأمور اولمشدی. وزرا خیرالدین پاشایه آندریا - دوریانك قرق پارچه سفینه‌ایله بوندن خبردار اولوب کریدده عثمانیلری چویرمك ایچون انتظار ایتدیکنی سویله‌دیلر. بو خیرالدین پاشایی جان اوندن اورمق ایدی. اك وفاکار، اك قهرمان، اك اسکی برارقه داشی اولان صالح رئیسی آز برقوتله اك بویوك دشمننك پوصوسنه یاقلاشمغه براقمق! ممکن دکل؛ پاشا کمیسنه آتلادی، حاضرلانه بیلمش اولان قرق پارچه قدرغه‌یی استصحاباً آق دکزه چیقدی. باقی طقسان پاره کمی‌ده ایلك بهارده اتمام ایدیلوب کوندریله‌جك ایدی. [٩٤٥ سنهٔ هجریه محرمك طقوزنجی کونی] اوچ بیك -

یکیچری، قوجه‌ایلی بکی علی‌بك، تکه بکی حرم بك، صیدا بکی
علی بك ، علائیـه بکی مصـطفی بك معیتلریله برابر ایدیلر .
امروز جزیره‌سـنده اولجه یاتمش اولان کمی داخانده‌کی اون
یدی طوپ چیقاریلوب (اشکاتوز) جزیره‌سنه مواصلت اولندی.
اشـکاتوزك قلعه‌سی بر قیـا اوزرنده غایت متین ولیمانی محفوظ
اولدیغندن چوقدن بری خرستیان قورصانلرینه ملجأ اولیوردی.
موقعك مساعده‌سزلکنه مبنی قلعه‌یی دوکمك ایچون طوپلریدی
میل مسافه قره‌دن نقل ایدیله‌رك آلتی کون آلتی کیجه بومباردمان
ویدنجی کونی هجوم ایله فتح اولندی. محاربه‌ده تلف اولانلردن
باشقه بورادن اوچ بیك سکز یوز اسیر آلندی . بو ایشـلرله
اوغراشیلیر ایکن درسعادتدن طقسان کمی واصل اولمش، دیکر
جهتدن صالح رئیس ده یکرمی کمیدن عبارت فیلوسی ایله یتیشمشدی.
مجموع سـفائن یوز اللی‌یه بالغ اولیورسه‌ده اسـتانبول ینه قصور
ایتمکدن بری اوله‌مامش، کلن سـفائنك مهماتی وکورکجیلری
نقصان بولنمشدی . خیرالدین پاشا بزه بر چوق مظفریتلر غائب
ایتدیرن بواعتیاد سقیمه تهورله وغالبیتك عدده‌کی کثرت دکل
عدده‌کی مکملیت ایله قازانیله‌جغنـه قانع بولندیغندن بونلردن
اون ایکی قطعه‌سنی بوشالدوب بونکله دیکرلرینك نقصانی اکمال
ایده‌رك بوش سفائنی کلیبولی‌یه اعاده ایتدی . بوتون جزائر
صغیره وکبیره دولاشیله‌رق جمله‌سی ادارۀ عثمانیه‌یه ربط ایدلدکدن

و استانبوله یدی کمی مال غنائم کوندرلدکدن صوکره کریده توجه اولنمش ایدی . یولده غایت جسیم پارچه‌یه تصادفله طوپه طوته‌رق بر مدافعهٔ شدیده‌دن صوکره یدکه آلدیلر .

کریده مواصلت اولندقده محاصره آلاتنك عدم موجودیتی حصون جسیمه‌یه تعرضه مساعد اولمادیغندن بر هفته ظرفنده جزیره‌نك اوچیوز پاره قریه‌سی وغیر محفوظ مواقعی تخریب، غارت اولندی . وبو مدتده دونما بو جزیرهٔ جسیمه سواحلنی بر بویوك دوار فورطنه‌کبی دور ایتمش واون بش بیك اسیر آلمش ایدی! هوالر صوك درجه کسب حرارت ایتمشدی؛ بحر سفیدك بوجهاتنه مخصوص برنوع سام ایلی اسیور وکورکجیلری پك زیاده زبون ایله‌یوردی ؛ بناءً علیه ایلکی (هلکه ـ هالکی) آطه‌سنه واریلوب براز استراحتدن صوکره استانکویه اینلدی ؛ بوراده آق دکز قورصانلرینك کوچوك تکنه‌لری بوزولوب قورصانلر سفائن سائره‌یه توزیع اولندیلر. آطه‌لردن وآناطولی قییسندن کورکجی اتمام اولندی، آغریبوزدن زخیره آلندی؛ آغر کمیلرده یاغلاندی .

ایشته بواثناده اسپانیا ، پاپا ، ونديك ودول سائره قوای متحده‌سنك پروه‌زه‌یه هجوم ایتدکلری خبر آلندیغندن همان اوطرفه دومن دوغرولتدیلر . خیرالدین پاشانك مقدما کشف ایچون کوندرمش اولدیغی یکرمی خفیف پرکنده‌دن

عبارت کوکلی فیلوسی عودت ایدوب دشمنك زانطه‌ده قرق پاره چکدیریر قره‌غوللرینی کورمکله دوندکلرینی سویله‌دیلر. سرعتله حرکت اولندی؛ دشمن قره‌غولی‌ده آندریا - دوریایه تورك کشف فیلوسنك ظهورینی بیلدیرمش، بوندن بارباروسك یقینده اولدیغی آکلاشیله‌رق برخیلی اوغراشدقلری حالده ضبط ایده‌مه‌دکلری پره‌وزه‌یی ترك ایدوب قورفویه کیتمش ایدی. بارباروس بلا پروا شماله چیقدی وزحمتسزجه پره‌وزه لیمانـنه کیردی؛ محاصرهٔ اخیره‌دن خراب اولمش قلعه‌یی تعمیر ایتدیردی. بو اثنـاده دشمن‌ده کندی ترتیباتیله مشغول ایدی. متفقین قوماندان عمومیسی آندریا - دوریا اولوب قاپللو ایله عزیمـانی نامنده‌کی ایکی مشهور قوماندان‌ده پاپاووندیك دونمالرینك آمیرالی ایدیلر.

پره‌وزه اوکنده حرب ایده‌جك ایکی دونمانك قوهٔ حربیه‌لرینی نظر مقایسه‌یه آلیر ایسه‌ك کوریرزکه: عثمانلی دونماسـنه نظراً دول متفقه دونماسی برقاچ مثلی قوتلی ایدی.

بحریه تاریخلری متفق دونمایی آلتیوز پارچه‌دن عبارت اوله‌رق کوسترمکده وبروجه آتی تعداد ایله‌مکده‌در.

قدرغه	قالیون	
۵۲	۱	جنوه حکومتنك
۷۰	۱۰	وندیك حکومتنك

پاپا حكومتنك	٠٠	٣٠
سن ژان شواليه‌لرينك	٠٠	١٠
اسپانيه وپورتكيز حكومتلرينك	٨٠	٠٠
حكومات سائرهٔ خرستيانيه‌نك	٤٩	٠٠
مجموعى	١٤٠	١٦٢

بونلر التمش بيك كيشى‌يى وايكى‌بيك بشيوز طوپى حامل ايديلر [له‌ين - پول] .

بو ١٤٠ قاليونك ونديك بانديره‌سنى طاشيان ١٠ قطعه‌سى قرون وسطاده (قاراقا) ناميله مشهور اولان سفائندن اولوب هربرينك داخلنده ايكيبيك محارب موجود بولنديغى درخاطر اولنورسه دشمنك كثرتى حقنده برفكر حاصل ايديله‌بيلير .

خصوصيله ١٦٢ پاره‌يه بالغ اولان قدرغه‌لرده عثمانلى قدرغه‌لرينه نظراً بويوك ، متين ونديكليلره خاص برطرز معماريده بنا اولنمشلردى. بوجسيم سفائن حربيه‌يى آلتى يوزه ابلاغ ايليه‌ين ديكر كوكللو وقورصان، نقليه‌وسائره‌كبى سفائن صغيره‌يى داخل حساب ايتمكه حاجت مس ايتمز.

بوقوهٔ مهيبه‌نك قارشيسنه دورمغه مجبور اولان خيرالدين پاشا قومانده‌سنده‌كى عثمانلى دونماسى ايسه چكديرى وبوكا مماثل سفائن خفيفه‌دن مركب اولمق اوزره انجق ١٢٢ قطعه‌يه بالغ اوله‌بيليوردى. عددجه اولان بو تفاوت عظيمدن صرف نظر

اوالنسەبيله عثمانليلرك كميلرى متانت و جسامتجەده دشمنلرينك مادوننده ايدى. معلوم اولديغى اوزره عثمانليلرك ايلك اسفار بحريەلرى انكلتره، پورتكيز، اسپانياليلر كبى ابحار محيطەسواحلنده وقوعه كلەيوب مرمره و آطەلر دكزى كبى كيرينتى وچيقينديسى چوق وداﺋما متحول روزكارلره معروض تهلكەلى مواقعده وقوعه كلمش اولديغندن غايت خفيف واكثريا كوركله متحرك اولوب بوكبى مواقعده سيروسفره صوك درجەده الويريشلى بولنان چكديرى وعثمانلى‌لره مخصوص خفيف قدرغەلرى انتخاب ايلەمشلر بواسفار بحر محيطلره قدر اوزاديغى وقتلرده‌ده يوكسك قاليونلرك اغير آرمالريله اوغراشمغى هروقت مألوف اولدقلرى حركات سريعۀ بحريه ايله توفيق ايدەميوب سنجاقلرينى ينه او خفيف قدرغەلرك كوندرلرنده طاشيمشلردى. بناءً عليه كنديلر- ينك آغير كميلردن متشكل دونمالره غلبه ايچون طوپجيلقده مهارتلرندن، مناسب مواقعده سرعتله مانورۀ حربيەاجراسندن ورامپه وقوعنده — داﺋما دشمن كميسى كنديلرندن فضله افراده مالك اولديغى ايچون — اوشهرتكير عالم اولان صولت وشجاعت بهادرانەلرندن باشقه كوكنەجك شيلرى يوقدى . تاريخ عالم باشدن‌باشه قاريشديريلير ووقايع مشهورۀحربيه تدقيق ايديليرسه چوق دفعه ايكى اردودن ايكى دونمادن فضله قوته مالك اولانك قوماندانى طرفندن ايديلن خطالرك قوتك مقدا-

رنده فضله‌لق یاردمیله تصصیح اولندیغی کوریلور. لکن عثمانلیلر — خصوصیله محاربات بحریه‌ده — هیچ بر زمان عثمانلی دونماسی دشمن دونماسیله قارشیلاشمش ایسه مقداری دشمنککندن پك آز بولنمشدر. بوکا علاوةً دشمن دخی اك ماهر قوماندانلره مالك ایدی . بناءً علیه پره‌وزه محاربه‌سنده عثمانلیلرك مهارت حربیه، جسارت قلبیه‌دن باشقه کوکنه‌جك برشیلری یوقدی؛ بوخصوصلرده وقوع بوله‌جق اك کوچوك بر نقصان یاپیله‌جق اك اهمیتسز برخطا برنتیجهٔ فاجعه حاصل ایده‌بیلیر ایدی. بو دونمانك کندیسنی ماکنه‌کبی سرعت وانتظام ایله وبرعزم قوی وشجاعت وسرعت انتقال ومهارتله قوللانه‌جق دست قوی‌یه احتیاجی واردی؛ شکرکه قوجه بارباروس بومزیاتی مع زیاده جامع ایدی. الحاصل پره‌وزه محاربه‌سی شجاعتك کثرته، مهارتك قوته قارشی آچدیغی قانلی برمبارزه اوله‌جقدی .

۹٤٥ سنهٔ هجریه‌سی جماذی الاولاسی غره‌سنده دونمای همایون پروه‌زه لیماننده یاتمقده ایکن متفقین دونماسی کثرت وقوتلرینك ویردیکی غرور بی‌نهایه ایچنده غالبیت مستقبله‌لرندن امین اوله‌رق لیمان خارجنه ایکی میل مسافه‌یه کلوب دونمایی تضییق ایتمکه تشبث ایتدیلر. فی‌الحقیقه‌ بوغروری حس ایتمه‌لرنده حقلری ظاهر ایدی ؛ چونکه هیئت ظاهره‌لری ، نسبتندن خارج قوتلری عثمانلیلره بیله یکنظرده درونی براندیشه‌ایراث

ایله‌مشدی. کوچوك برچوجغك بش مثلی بر پهلوانله دوکوشمکه باشلامازدن اول اندیشه‌ناك اولماسی طبیعی ایدی !
خیرالدین پاشایه کلنجه انك ایچون بو فرقك اهمیتی یوقدی، اودو کوشه‌جکی دشمنی چوق کره‌لر دنه‌مش ، بوتون ماهیتنی و مهـارت حربیـه‌سنی اوکرنمش . بونك ایچون حربه ایلك کورشده قرار ویرمشدی. مع‌مافیه : برمجلس حرب تشـکیل ایدرك اجرای مذاکراتی لزومسز عد ایتمه‌دی . بو مجلسـده فی‌الاصل امرای بحریه‌دن اولمه‌دقلری حالده لوند دینیلن سنجاق عسکرلرینه ریاست وظیفه‌سیله کمیلرده بولنان بریه‌قوماندانلرندن بعضیسی دشمنك نسبتدن بوسبتون خارج اولان کثرتی، بوندن باشـقه قلعه کبی قالیونلر قارشیسـنده خفیف عثمانلی کمیلرینك صندال کبی قالدیغنی ایلری سوره‌رك نتیجه‌سی مشـکوك اولان برمحاربه‌یه کیرشمکدن ایسه لیمان مدخلنه استحکامات انشـاسنی وطوپ وضعیله تحفظ اولنماسنی تنسـیب ایتدیلر . یالکز صالح وطورغود رئیسلر کبی دکز قوردلری، سیدعلی رئیس کبی حرب سمندرلری باربا روس خیرالدینه، کندیلرینه وعثمانلی دلاورلرینه امین ودفعاتله مغلوب ایتدکلری دشمنلرینك ماهیت حربیه‌سندن خبردار اولدقلری ایچون سکوت ایتدیلر وقپودان پاشانك رأینه متابعته حاضر بولندقلرینی کوستردیلر .
باربا روس لیمانده تحفظ صورتنی احوال شدیدهٔ روحیه‌سنه

تبعیتله قطعیاً ردایده‌رك چیقمغه قرار ویردی. بومجلس حربك اتخاذ ایتدیکی مقررات باشلیجه آتیده‌کی موادن عبارت بولنیوردی :

۱ ـــ دونمایی تشکیل ایدن سفائن درت فرقه‌یه آیرلمشدر. قلبگاه، صاغ جناه، صول جناح، احتیاط.

۲ ـــ قلبگاهه بالذات قپودان پاشا؛ صاغ جناحه «صالح رئیس» صول جناحه «سیدعلی رئیس» احتیاط فرقه‌سنه‌ده «طورغود رئیس» قوماندا ایده‌جکدر.

۳ ـــ بو درت فرقه‌دن اصل فعال خط حربی اولکی اوچ فرقه تشکیل ایده‌جك، احتیاط فیلوسی بو ایلك هجوم خطنه توفیق حرکت ایتمیه‌جکدر.

٤ ـــ طورغود رئیس قوماندەسنده‌کی دردنجی احتیاط فیلوسنك (بونلر کوکلیلردن متشکلدی) حرکاتی بروجه آتیدر.

(ا) خط حربك شدتلی هجومه دوچار اوله‌جق ضعیف نقطه‌سنه سرعتله امداد ایتمك (ب) وقت لازمی کلنجه دشمنی جناحلردن وخط رجعتی اوزرندن تضییق ایتمك (ت) الحاصل دشمن خط حربنی یارمغه چالیشان عثمانلی خط حربنه اك مهم نقطه‌لرده معاونت ایله دشمنی ایکی آتش آراسنده براقمق.

٥ ـــ بوتون سفائنك دیرکلری اشاغی آلنه‌جقدر. (یوقاریده سویله‌نلدیکی وجهله عثمانلی سفائنی اکثریتله خفیف و کورکله

متحرك تكنه‌لردن متشكل اولدیغندن دیركلرك فضله غلبه‌لك ایتمه‌لری ودشمنك آتدیغی یاغلی پچاوره‌لرله طوتشه‌رق یاخود مرمیاتك تأثیراتیله دوكیله‌رك افرادی دوچار تلفات و تلاش ایله‌مه‌مه‌لری ایچون اشاغی آلنماسی تنسیب اولنمشدر. عثمانلیلرك بووجهله دیركلرینی آشاغی آله‌رق حرب حاضرلغی كورمه‌لری هجومك صوك درجه‌ده قطعی و قاتلی اوله‌جغنه دلالت ایدوب عادتا عثمانلی قره عسكرینك قدیماً هجومدن اول كفنلرینی بوینه طاقالرینه مشابه ایدی .

٦ — هیچ بر سفینه قیچ سنجاقلرندن باشقه سنجاق كوسترمیه‌جكدر. یعنی دشمن، هانكی سفینه‌لرك امیرال ویاخود قومودور سفینه‌سی اولدیغنی اكلامامیدر .

٧ — هر سفینه خط حرب اوزرنده‌كی موقع ووضعیت نسبیه‌سنی دائما محافظه‌یه غیرت ایلیه‌جكدر .

٨ — بوتون قوماندانلر وقپودانلر آمیرالك اشارتنه‌وحركاتنه توفیق حركتله هرفرصتدن استفاده ایلیه‌جكلر ودائما معیتلرینی تشجیع وتشویق ایده‌جكلردر .

٩ — اثنای حربده بوتون سفائن منسوب اولدقلری غروبلری، غروبلرده فرقه‌لری غائب ایتمه‌مكه وطوپلی بولنمغه غیرت ایلیه‌جكلردر.

١٠ — بدایت هجومده باش طوپلر حاضر بولندیریله‌جق

وهجومك هیئت عمومیه‌سیله برابر دشمنك خط حربنی بوزمق ایچون بلا فاصله وسرعت فوق‌العاده‌ایله استعمال ایدیله‌جکدر.

١١ — بونکله برابر ایچه منزل داخلنه کیریلمه‌دن وصحیح اوله‌رق نشان آلنمه‌دن طوپ آتلمیه‌جقدر.

١٢ — حین حاجتده اك یقین اولان سفائن رفقاسنه معاونته شتاب ایلیه‌جکدر.

مقررات حربیه‌نك اتخاذندن براز صوکره متفقین دونما-سندن بر فیلو قره‌یه عسکر دوکمك ایچون لیمان مدخلنه یاقلاشدیلر. چونکه: دشمن عثمانلیلرك آزلغنی، کندی قوت فوق‌العاده‌لرینی بیلدکلرندن عثمانلیلرك هیچ بر زمان لیماندن چیقارق — کندیلرینی دوچار خرابی ایده‌جك — بر حربه تشبث ایتمیه‌جکلرینه امنیت ایتمش، صوك آمریقا — اسپانیا محاربه‌سنده آمریقالیلرك سانتیاغو لیماننده‌کی ادمیرال (سروه‌را) فیلوسنه یاپدقلری کبی عثمانلیلری لیمانده یاقه‌له‌مق ایچون لیمان مدخلنی اله کچیرمکه قرار ویرمشلردی.

بونك اوزرینه خیرالدین پاشا دونما قوماندانلرندن «مراد آغا» [مشهور مراد رئیس] ایله کوکلی فیلوسی امراسندن «طورغود» «کوزلجه محمد» و «صادق» رئیسلری دشمنك بوحرکتنه مانع اولمق ایچون مأمور ایتدی. مشار الیهم‌ده بلاپروا لیماندن چیقه‌رق تعرض فیلوسنی فراره اجبار ایتدیلر.

بو حرکت تعرضیه‌دن ایکی کون صوکره دشمنك بش آلتی قطعه کندیسنه کوکتن قپودانلری قوماندا اسنده‌کی سریع السیر قدرغه‌سی تکرار لیمان آغزینه پك زیاده یاقلاشـوب دونمای همایون طرفنه طوپ آتیق کبی بعض حرکات طفره فروشانه‌ده بولندقلرندن بارباروس بر آتشـپارۀ غضب کسـیله‌رك اوآنده «ویرادمیر!» و «حربه حاضر اول» قوماندالرینی ویردی.

بعضلری احتمال؛ قپودان پاشا طرفندن حرب ایدلمکه قرار ویرلمش اولدیغی حالده ایکی کون قدر لیماندن چیقلمامسنی عثمانلیلرك یاترددلرینه، یاخود حرکات حربیه‌ده تکاسل کوستردکلرینه عطف ایدر. لکن بو فکر تمامیله مردوددر. فی الحقیقه حرب ایدیله‌جکی محقق ایسه‌ده اویله قوی بر دشـمنله حربه قرار ویریر ویرمز حرکات حربیه‌یه تشبث اوزمانکی احوال وشرائط حربیه‌یه نظراً ملاحظه‌سزلق شائبه‌سندن قورتیله‌ماز. چونکه: معلوم اولمیدر ؛ اووقت عثمانلی کمیجیلری مسلکلرنده ماهر اولمقله برابر، حرب ایدن سفائنك عنصر مهمنی تشکیل ایدن لوندلر بردرجه‌یه قدر قره عسکرندن معدود وشیمدیکی منتظم بحریه سلاح اندازلری کبی دکزلرله انسـیتلری مفقود وباشلیجه مزیتلری اللرنده‌کی اسلحۀ خفیفه‌یی صـوك درجه مهارت و شـجاعتله استعماللرندن عبارت اولدیغندن بونلرك تنظیمی ایچون ایکی کون لیمانده توقف چوق عـد ایدیله‌مز.

خصوصیله یوقاریده بیـان اولندیغی وجهله عثمانلیلر بو مدهش دونما قارشیسنده باشلیجه قول، کورك قوتیله اجرا ایده جکلری سریع و ناکهانی مانوره لره کوکنمکده اولدقلرندن هجوم ایچون اوقوجه دشمن قالیونلرینك یلکن قوللانه مایوب معطل قالدقلری طبیعی اولان روزکارسز برهوا انتخاب ایتمك ایسترلردی؛ شدید روزکارلی هوالرده اسپانیا و پورتکیز قالیونلریله وندیك قاراقالرینك داغ کبی ساحهٔ حربده دولاشمه لری خفیف و کورکله مجهز عثمانلی قدرغه لری ایچون مشئوم بر نتیجه یی وجوده کتیرمك احتمالی حتی مطلقیتی واردی . نته کیم : اشـاغیکی وقعه خیرالدین پاشانك فکرنده کی اصابتی اثبات ایله مشدر .

دشمنك حرکات طفره فروشانه سی اوزرینه دونما لیماندن چیقدی . و آلتی میل قدر آچیلدقدن صـوکره بورده نظامنی یعنی خط مصادمه یی آ کدیران شبه نصف دائره هیئتنده بر خط حربی تشکیل ایتدی .

بو تشکیلات ایله عثمانلیلر اوکلرنده دمیرلی بولنان وعثمانلیلرك بو درجه سرعت وجسارت کوستره جکنه امین اولمادقلری ایچون خط حرب تشـکیل ایتمکه حاجت کورمه مش اولان دشمن دونماسنه یاقلاشوب طوپ منزلنه کیرنجه پرووه لرنده موضـوع اولان اوچر طوپه بر آنده آتش ویردیلر . وغایت سرعت وصحتله کولله یاغدیرمغه باشلادیلر . بوهجوم وشدت ناکهانیدن

شاشیرمش اولان دشمن هر نه‌قدر عددجه عثمانلیلردن فضله ایسه‌ده بر فرقه‌لری هنوز قورفوده بولندیغندن بوصورتله تکلیف اولنان حربی قبوله جسارتیاب اوله‌مایه‌رق سرعتله عثمانلیلرك آتشی آلتنده دمیر قالدیردیلر وقورفویه دومن دوغرولتدیلر. یوکسك آرمه‌لرینك معاونتی واسن روزکارك شدتی سببیله قدرغه‌لرله کندیلرینه یتشمك ممکن اولمادیغندن واقشامده تقرب ایتدیکندن تعقیبلرندن صرف نظر اولنمغه مجبوریت کورلدی.

ایشته پروزه لیماننده حرب قراری ویرلدکدن صوکره خیرالدین پاشانك ایکی کون توقف ایتمه‌سنك حکمتی بووقعه میدانه قور. مشارالیه اسن شدید روزکارك دشمن ایچون اك بویوك فوائد تأمین ایلیه‌جکنی بیلدیکندن تبدل هوایه انتظار ایله‌یوردی. اکر دونمانك خروجی اثناسنده روزکار اولماسه ایدی. دشمنك عرض ایدیلن حربی قبوله مجبور قاله‌جغی وحالبوکه فکری، فرار ایده‌رك قورفوده‌کی فرقه‌یه التحاق ایله صوکره حرب ایتمك اولدیغندن قوهٔ‌معنویه‌لرینك آشکار اولان مفقودیتی یوزندن تماميله وقوتك انقسامی سببیله قولایلقله مغلوب اوله‌جقلری طبیعی ایدی.

قوهٔ معنویه دیمش ایکن بوراده بر قاچ سوز سویله‌مك ایسته‌یورز: قوهٔ معنویه‌نك اهمیتی خصوصات حربیه نقطهٔ نظرندن نه اعصار مدیده‌نك مروری، نه قواعد حربیه‌نك تبدلی

تنقيص ايده‌مز. قوهٔ معنويه‌يى ـ ماهيةً ـ برقاچ قسمه آيرمقله برابر على‌الاطلاق «حرب دينيلن قانلى اويونده بررول ايفا ايده‌جك اولان اشـخاصك نتيجه‌نك موافق ظهور ايده‌جكى خصوصـنده كنديلرينه وقوماندانلرى ايله اللرنده‌كى وسـائطه اعتماد وامنيتلريدر» ديمكله مجملا تعريف ايده‌بيليرز. قوهٔمعنويه فرد واحدده‌كى اعتماد نفسك بر اردونك ، بر دونمانك هيئت مجموعه‌سـنه هرجهتجه تعمم ايتمش برشكل مخصوص كبى‌ده تلقى اولنه‌بيلير. برقوماندان، برآميرال نه‌قدرمقتدر، جسوراولورسه اولسون واللده‌كى وسائط حربيه نه‌قدر مكمل، مفيد بولنورسه بولنسون معيتنك بوخاصهٔ مهمه‌يه مالكيتنه احتياج كوسترمكدن وارسته قاله‌مز .

بوندن وارسته اولديغنى ظن ايده‌رك يالكز كثرت واسلحه‌ده‌كى مكمليته ونفسنده‌كى اقتداره كوكنن برچوق قوماندانلرك، آميراللرك نه‌فنا احواله دوچار اولدقلرينى تاريخ حرب الك بليغ بر لسـان ايله ميدانه قويمقده‌در . خصوصـيله قوهٔ معنويه‌نك اسلامده‌كى حس ديندارانه ايله اطمئنان تام درجه‌سنى بولماسى سايه‌سنده عثمانلى اردولرينك، دونمالرينك قاچ دفعه‌لر كنديلرندن قوتلى دشمنلره قارشى پارلاق، حيرت‌افزا مظفريتلر قازاندقلرى هركسجه معلوم واليوم آوروپا مورخيننك تحت تصديقنده‌در. الحاصـل قوهٔ معنويه‌يى اهميت لازمـه ايله تلقى ايتمك بويوك

قوماندانلر ایچون پك چوق مزیتلرندن دها بیوك بر مزیت عد اولنسه شایاندر .

شـــوراسی قطعیاً عقلده طوتلمالیدر که : معنویاتجـــه متین اولمایانلر احوال وشرائط مشکله ومدهشه اورته‌ســنده فعلیات ومادیاتجه‌ده متین اوله‌مازلر !

روســیه آمیراللرندن « مقاروف » طرفندن یازلمش (تعبیهٔ بحریه) مسائلی نام اثرده مؤلف قوهٔ معنویه‌دن کمال اهمیتله اوزون، اوزادی‌یه بحث ایتدیکی صره‌ده اساتذهٔ حربك افکار مخصوصه‌سنی‌ده درمیان ایله‌مشدر :

بیوك پترو دیمشدر که :

« جسور و متین قلبلر بر مملکتك اك ایی وسائط مدافعه‌سیدر . »

« حربده امید موفقیتك درتده اوچی قوهٔ معنویه، یالکز بر ربعی شرائط سائره‌یه وابسته‌در . »

ناپولیون

« بر محاربه‌نك ختامنده غالب ایله مغلوب آره‌ســنده یکانه فرق قوهٔ معنویه‌نك اختلافی جهتیله‌در . مغلوب اولان طرفده قوهٔ معنویه متنزلدر . غالبده ایسه اك عالی درجه‌یه واصل اولور . یوقسه طرفینك ضایعات مادیه‌سنجه پك آز فرق کورولور . »

قلادو

« حربده قوهٔ معنویه کیفیتی اك زیاده حائز اهمیتــدر . بو

خاصه تدقیقات نظریه ایله قولایجه قابل تشریح اولهمامقله برابر مستقبلده دماغ وقلبك احوال وشرائط عسکریه تحتندهصورت فعالیتی تعین ایدهجك قوانین روحیهنك ، یعنی « علم احوال روح عسکری »نامی آلتنده برفنك امکان کشفنی انکار ایتمکده شایان قبول کوریلهمز. بو کون خیال محال ظن اولنان برشی یارین شکل حقیقت کسب ایلر؛ بوسوزك صحتنی بزه هرشیدن زیاده تاریخ کوسترمشدر . »

جنرال لیه‌ر

ایشته بزی بودرجه تفصیلات ویرمکه مجبور ایدن خاصهٔ مهمهنك قیمت فوق‌العادهسی باربارو س خیرالدین پاشاجه تماميله تقدیر اولنمش ، معیتنك بوندن تماميله حصهدار اولدیغنی بیلدیکی حالده ینه بو حس اعتمادی تقویه وتزیید ایچون غیرت لازمه صرف ایدلمشدر .

پاشا وقوعی محقق اولان برحربی برطاقم عوارض جزئیهنك حیلولتیله تأخیر ایدهرك عسکری اوزون مدت دکزده یورمقلغك مضر اولدیغنی بیلدیکندن و برشیئك اجراسنه قرار ویردیکی ونتیجهیی موفقیتلی کوردیکی حالده مقصدده وصول ایچون الك کسدیرمه یولی انتخاب ایتمك عادتنه مالك اولدیغندن صباح اولنجه دشمنه قاوشمق فکریله قورفویه توجه ایتدی .

دشمن عثمانلیلرك تقربنی کورنجه دکزه دوغرو آچیلمغه،

عثمانليلرده انلره توفيق حركت ايتمكه باشلاديلر . نهايت ايكى
دونما پره‌وزه اوكلرنده ساحۀ حربه كيرديلر . عثمانليلرك قوۀ
معنويه‌لرى مكمل اولوب يالكز بر انديشه‌لرى وار ايدى‌كه :
اوده؛ اسمكده اولان خفيف روزكار جنوبى اولديغندن اثناى
محاربه‌ده دشمن سفائن جسيمه‌سنك سهولت وسرعتله مانوره
اجرا ايده‌بيلمسنه سبب اوله‌جقدى . آنجق بارباروس احوال
ودقايق حربيه‌نك اڭ اهميتسزلرينى بيله نظر دقتده بولنديرمق
خلقتنده يارادلمش بر داهئى حرب اولديغى ايچون درعقب
اشارتله، آيات كريمۀ مخصوصه يازيلوب كميلرك سنجاق ، اسكله
بورده‌لرينه تعليق اولنماسنى و جناب واهب‌العطايانك عثمانليلرى
معاونت جليله‌سندن هيچ برزمان محروم ايتميه‌جكنى عموم دونمايه
بيلديرديكندن امرينه همان اطاعت ايدلمش ، افرادك كوكللرى
برتوكل صميمى ايله عون‌الهينك ظهور ايليه‌جكنه منتظر بولنمشدر.
فى‌الحقيقه بو اثناده حكمت علويۀ الهيه كنديني كوسترەرك
روزكار تماميله قالديغندن عثمانليلرك قوۀ معنويه‌لرينى بوسبتون تزايد
وتكميل ايده‌رك هجومه ابتدار ايله‌مشلردر. بونكله برابر اولجه
ويريلان قوماندايه كوره قاليونلر طوپله ايچه ازلمدكدن صوكره
هجوم ايدلميه‌جكدى. دشمن قاليونلرى عثمانليلر اوزرينه عمومى
برطوپ آتشنه باشلاديلر ايسه‌ده بوقاليونلرك طوپلرى عددجه
كثير اولديغى نسبتده آز منزله مالك اولدقلرندن سورنا ، طبل

ونفیر صدالری وهرعصرده دشمنلرمزی محاربات بریه وبحریه میدانلرنده لرزه‌دار ایله‌ین «الله‌الله» آوازه‌لری ایله مهیب ومدهش بر فورطنه حالنده ایلریله‌ین عثمانلی دونماسـنك صولتنی کسر ایتمکه، انتظامنی بوزمغه موفق اوله‌مامشلردی. دونمای همایون بو وجهله دشمن اوزرینه ایلرله‌مکده ایکن هیچ آتش اجرا ایتمه‌مشدی. برآره‌لق غایت جسیم وفضله طوپ چکر بروندیك قالیونی (امیرال غوندولیه‌رونك) خط حربك خارجنه چیقوب شدید آتشیله خط هجومك انتظامنی اخلال ایله‌مك تشـبثنده بولندیسه‌ده بواثناده تام طوپ آتشـنك ساحهٔ مؤثره‌سـنه کلن عثمانلیلر عمومی ومدهش برآتش اجرا ایده‌رك دشمنی پریشان برحالده دومنسز، آرمه‌سز براقدیلر. عثمانلی طوپجیـلری بو وجهله آتدقلرینی اوره‌جق واوردقلرینی پاره‌لایه‌جق برساحه‌یه داخل اولنجه موقةً تعطیل هجوم ایدوب بوتون طوپلرینی برنجی دشمن خطنی تشکیل ایتمش ویکدیکرینه بوردا، بوردایه صیقیشوب قالمش اولان قالیونلری تخریب خصوصنده برسرعت ومهارت فوق‌العاده ایله استعماله باشلادیلر. عثمانلی قدرغه‌لرینك باشلرنده موضوع اولان جسیم و منزلی زیاده طوپلرك قالیونلر اوزرنده وقوعه کتیردیکی تخریبات حقیقةً مدهش ایدی. هرآن وندیك قالیونلرینك آغر آرمه‌لری عثمانلی مرمیاتیله کوکرته‌لرینه دوکیلوب طوپلری بطال و طوپجیلره مشـکلات

ایراث ایله‌مکده وصولرله وضعیات مختلفه آلان بوجسیم تکنه‌لر روزکارسزلق یوزندن حرکته قادر اوله‌مایه‌رق بری برینك آتشنه مانع اولمقده ایدیلر .

«آندریا دوریا» ایکنجی صف حربده‌کی قالیونلرك محو وخراب اولمقده اولدیغنی کورنجه معیتنده‌کی قدرغه‌لردن متشکل فرقه ایله قالیونلری محافظه و عثمانلیلری مجبور رجعت ایلمك ایچون ایلرله‌دیسه‌ده عثمانلیلرك شدید آتشنه دوچار اوله‌رق تکرار قالیونلرینك آرقه‌سنه دوغرو چکلمکه مجبور اولدی . انجق سابق الذکر تشبث ایچون «آندریا دوریا» قالیونلرینك آرقه‌سنی ترك ایدنجه هنوز حربه داخل اولمایوب بویله برفرصت کوزتله‌ین (طورغود) رئیس معیتنده‌کی احتیاط فیلوایله ایلریلیه‌رك جناحینه هجوم ایتدی. وقالیونلرك بوش قالان آرقه‌لرینه کچه‌رك بونلری ایکی مخوف آتش ایچنده براقدی .

سفائن محاربه وضعیت مرسومه‌یی آلدیغی اثناده پك قیمتدار خدمتلر کورمسی ممکن اولان احتیاط دشمن فیلوسنك نه‌حرکتده بولندیغنه دائر معلومات موجود دکلدر. بواثناده باروت دومانی ویانان کمیلرك آتشی ساحۀ حربی قاپلایوب کوز کوزی کورمز اولمش وبرهنکامۀ دهشت انکیز وجود بولمشدی. «اندریادوریا» بوحرکتك موجب اضمحلال اولان نتیجه‌سنی اکلاینجه بوقاریشق-لقدن استفاده ایله‌مك فکرینه دوشوب باربا روس فرقه‌سنك

آرقه‌سنی آلمق، بو وجهله فرقهٔ مذکوره‌یی قالیونلر ایله کندی قدرغه‌لرینك آره‌سنده براقمق یعنی عثمانلیلرك براز اول یاپدقلری اویونی کندیلرینه یاپمق فکریله متعدد دفعه‌لر ایلری‌له‌مش ایسه‌ده دشمنك مقصدینی درك ایدن باریاروس هر دفعه‌سنده قارشیسنه چیقوب فکرینی اجرایه وقت براقمامشدر. بناءً علیه بالمجبوریه رجعت ایدوب حال اضمحلاله کلن قالیون و پارچه‌لرك اطرافنده شاشقنجه دولاشمغه باشلادی. قالیونلر ایسه یوقاریده بیان ایلدیکی وجهله یکدیکرینه قلعه کبی چاتلمش و سکونت هواسبیله غیر متحرك قالمش اولدیغندن آیریلوب طوپلرینی قوللانه‌جق صورتده حرکات حربیه اجرا ایده بیلمه‌لری ممکن اوله‌مامقده ایدی. دیکر جهتدن جبهه‌ده‌کی اصل دونما طرفندن وطورغود فیلوسندن خط رجعت وجناحین اوزرینه ساعتلرجه طوپ آتشی اجرا ایدلمسی سفائن اعدادرونده‌کی افرادی حقیقةً مدافعه‌یه غیر مقتدر بر حاله کتیرمش اولدیغندن باریاروسك ویردیکی بر اشارت اوزرینه عثمانلیلر اصل فکرلرینی اجرا ایتمك اوزرینه بونلره شدتله هجومه باشلایوب مهابت انکیز تکبیر آوازه‌لریله قاریشیق غایت شدید و مؤثر بر کولله یاغموری یاغدیره‌رق انکلیز ادمیرالی مشهور (نلسون) ك To break the line تعبیریله ایما ایتدیکی دشمن خط حربنی یارمق مانوره‌سنی اجرا و بر چوغنی غرق واحراق ایله‌دکدن صوکره آرقه‌لرینه

صیغنمش اولان قدرغه‌لرله سفائن سائره‌یه هجوم ایله‌مشلردر .

ایشته محاربه بو دورهٔ مدهشه‌یه کیرنجه قوجه قالیونلرك عددجه چوق طوپلری وجسامتلری ایله مقابله ایده‌مه‌دکلرندن عثمانلی ماغونه و قدرغه‌لرینه دشمنك قدرغه فیلولری هیچ مقابله ایده‌میه‌جکلرینی درك ایتدکلرندن و بو ساحهٔ مضیق معرکه‌ده عثمانلیلرك بر کره رامپه ایدوب قانجه‌لادقلری سفینه‌یی قوت بدنیه ، جسارت قلبیه واستعمال اسلحه‌ده‌کی ممارسه‌لری سببیله بك آز زمانده ضبط ایتدکلری بتون دشمن قپودانلریله افرادینك قلبنده یر طوتمش بر حقیقت اولدیغندن حکومات متفقه دونماسی بیوك بر اغتشاشه دوچار اولمش ، کرك بری برینی ، کرك « آندریا دوریا » نك اوامرینی اکلاماز اولوب راه فراری طوتمشلردر . بواثناده اقشامده حلول ایتمش اولدیغندن « آندریا دوریا » صقالنی یوله‌رق قاراقاو قالیونلرینی آتش ایچنده ، قدیرغه‌لرینك قسم کلیسنی عثمانلیلر النده براقه‌رق فرار ایدن چکدیرمه‌لرینك آردینه دوشوب دارقورتلمشدر .

آوروپا بحریونی آره‌سنده بك مشهور اولان بوادمیرالك یأس مغلوبانه‌سی اودرجه شدید اولمشدرکه : برچوق تاریخلر ایکی الینه ایکی کولله آلوب دوکوندیکنی روایت ایدرلر .

عثمانلیلر هرنه‌قدر مغلوبلرك آرقه‌سنه دوشه‌رك برقاچ

قدیرغه دها ضبط ایله‌مشلرسه‌ده ظلمت لیلدن استفاده ایله دیگر قسمی فراره موفق اولمشدر .

میلادك ١٥٣٨ سنه‌سی ایلولنده وقوعه گلن بومحاربه قوشلق وقتندن غروبه ، حتی دها صوكره‌یه قدر ممتداولمش، صباحلین پره‌وزه اوكلرینی جسیم براورمانه بكزه‌دن اومهیب دونمادن اقشام اوزری دكز اوزرنده یانان برقاچ تكنه ایله برایكی سرندن بشقه نشانه قالمامشدی .

حقیقةً دشمنك ضایعاتی پك عظیم اولوب ١٣٠ پاره سفینهٔ حربیه غائب ایله‌مشدی. پروزه محاربه‌سی زمانه وازمنهٔ متقدمه محارباتنه نظراً الك بیوك ، الك شانلی بر مظفریت بحریه تشكیل ایتمكده‌در .

شیمدی، بوقاریكی صحیفه‌لری اوقویان قارء بارباروسك بوحربی قازانمق ایچون اجرا ایتدیكی تدابیری، تعبیه وسوق الجیش حركتلرینی اولدقجه اكلامش اولمق لازم كلیر . اوحالده بونلری شیمدیكی تعبیهٔ بحریه و سوق‌الجیش بحری قواعدیله تطبیق ایده‌بیلیرز ، عجبا بارباروسك قواعد حربیه‌سی قواعد حاضره‌یه مطابقمیدر ؟

اولا بارباروسك الك قطعی مانوره‌سی دشمنك حربنی یارمق ایدی. دیگر بعض كوچوك حركتلر حدذاتنده اهمیتسز اولمقله برابر بونتیجه‌یه وصولی تسهیل ایده‌جك تدبیرلردن عبارتدی .

« دشمن خط حربنی یارمق » تعبیرینك فن حرب بجریده دلالت صریحه‌سی نه‌در؟ بو تعبیر دشمنك بزه بتون اجزا قوتیله متحداً مدافعه ایچون عرض ایله‌دیکی جبهه‌یی ایکی‌یه ، یاخود دها کوچوك قسملره آییروب یکدیکرینه معاونت ایده‌میه‌جك برحاله کتیرمك، ومتعاقباً وبوبربرینه معاونت ایده‌مه‌ین طاقملری قوهٔ متحده‌مزله بر ر ، بر ر قولایجه محو و افنا ایله‌مکدر . خصوصیله آرقه‌سنده احتیاط فیلولری بولنمایان تك خطوط حربیه‌یی یاروب خط رجعتی کسه‌رك دشمنی ایکی آتش آره‌سنده براقمقدر . بوقاریده بسط اولنان ملاحظاتدن قولایجه اکلاشیله‌بیلیرکه : بارباروسك اکثر احوالده قوللاندیغی قاعدهٔ حربیه چوق قوتله آز قوتی باصدیروب محو ایله‌مکدر . هیچ بویله عاقلانه بر قاعدهٔ حربیه متروك و منسی اولورمی ؟ الیوم الیمزده بولنان الك صوك یازلمش فن حرب کتابلرینه باقلسه برنجی صحیفه‌ده الك قطعی‌المفاد ومعلوم النتیجه اوله‌رق بوله‌جغمز توصیهٔ حربیه‌ده فضله قوتله دون قوتی باصدیروب محو ایتمکدن عبارت دکلیدر ؟ اوحالده بعضلرینك دیدیکی کبی بوندن درت یوز سنه اول ویلکنلی، کورکلی سفائن ایله پك چوق محاربه‌لر قزانمش اولان بارباروسك وضع ایتدیکی قاعدهٔ حربیه‌نك تأثیری، معقولیت وسالمیتی الآن ثابت بولندیغی انکار ایدیله‌مز. انجق بوسوزمزی سوء تفسیر وتفهم ایده‌رك سرعت وسهولت

دور، سرعت سیر، اسلحهٔ مدهشه‌یه مالکیت یوزندن شیمدیکی سفائن مهیبه‌نك اسکی یلکن کمیلریله نصل مقیس اوله‌بیله‌جکنی صورمغه قالقیشمامليدر . ایکی مقدار معین بر نسبت متساویه‌ده تزایدایله‌سه‌لر بینلرنده‌کی فرقه خلل گلمیه‌جکی طبیعیدر. اوحالده کمیلر، نه‌قدر تکمل ایدرسه ایتسین؛ مادامکه : هر دولت بحریه عین قواعد ترقی‌یه کوره انشا ایدلمش دونمالر وجوده کتیریور. بینلرنده‌کی مناسبت حربیه‌ده بعض جهات مهمه‌جه ثابت قالیر .

(له‌ین ـ پول) دیورکه :

« پره‌وزه محاربه‌سی تورکلر ایچون حقیقةً اك پارلاق بر مظفریت ایدی . بتون دول معظمهٔ خرستیانیه‌نك یوزلرجه سفائندن عبارت مهیب دونمالری قوتجه کندیلرندن پك دون اولان عثمانلی دونماسنك اوکندن قاچمش ایدی ! بناءً علیه قانونی سلطان سلیمانك یامبولی‌ده مظفریت واقعه‌دن خبردار اولنجه ممالك عثمانیه‌ده شهرآیین اجراسنی امر ایتمه‌سی وبارباروس خیرالدینك مخصصاتنه بیکلرجه غروش ضم ایله‌مه‌سی پك مناسب ایدی. بو وجهله بارباروس جهانه بر کره دها اثبات ایتمش ایدی‌که: عثمانلی دونماسی دکزلرده نامغلوبدر وسلطان سلیمانك رایتی بتون آق‌دکزده سربسمای مظفریت اولدی » .

نووه (Castel Novo) حصارینك فتح واستردادی .— پره‌وزه مظفریت عظیمه‌سنك قازانیلدیغی سنه‌یی متعاقب اولجه

دشمن طرفندن ضبط اولنان قاستل نووو حصارينك استردادى
ايچون خيرالدين پاشا يوزاللى پارچه تكنه ايله دكزه چيقوب
طقوز يوز قرق آلتى ربيع اولنك سكزنجى كوننده اوتوز
يدى پارچه طوپله حصارى محاصره و قره‌دن كلن روم ايلى
بكلربكيسى خسرو پاشايه معاونت ايدوب سكز بيك ايكيوز
مرمى آتدقدن صوكره يكرمى ايكى كونده برجلرى تخريب
ايله‌مش واقع اولان هجوم ايله قلعه‌يى تشكيل ايدن حصارلردن
برى ضبط اولنمشدر . ايكنجى حصارده براز صوكره ضبط
ايدلديكندن مرتباتى اسير وقلعه تعمير اولنوب داخلنه يكرمى
آلتى پاره طوپ تعبيه ايدلدى . خيرالدين بك بوصوك بهارده
دخى درسعادته غنائم عظيمه ايله داخل اولمش ايدى .

بارباروس خيرالدين‌نك فرانسه‌يه امدادى

مورخ وعالم مرحوم محترم كاتب چلبى ديركه:

«دوقوزيوز قرق دوقوزده فرانسه قرالى فرانسيس دركاه
معلايه‌ألچى كوندروب اسپانياقرالى‌ايله آره‌لرنده عظيم‌خصومت
وقتال مقرر اولمغين اول سمته دونمای همايون ارسال ايله‌امداد
ومعاونت رجا ايتمش ايدى . اول قيش ايچنده مستوفى كميلر

تدارکی فرمان اولنوب خیرالدین پاشا یوزپاره قدرغه دونادوب
مکمل دونما ایله طقوز یوز اللی سالی بهارنده دریایه چیقوب
فرانسـه دیارینه توجه ایتدی دیه بعض مجموعه‌لرده مسـطور
کورلدی لکن تفصیلنه ظفر میسر اولمادی.»

محرر عاجز ایسه بوراده اوزمانکی شرف و شـوکتمزك
بریاد داشت مفخرتی اولمق وقوجه‌تورکلرك غرب حکمدارلرینی
بیله قره‌ده دکزده نصل حمایه ایتمش اولدقلرینی تکرار ایله‌مك
وبالخاصه کنج وامید استقبالمز بحریه‌لیلرمزی ماضینك عظمت
ومفاخری ایله دکزلر اوزرنده وطن ایچون سعیه ، فدا کاری
دها آتشین برقلبله سوق ایده‌بیلمك امیدیله بوسفرك تفصیلاتنی
بورایه وضع ایده‌جکم:

کاتب چلبینك سویله‌دیکی کبی فرانسوانك استمدادی اوزرینه
بارباروس خیرالدین یوزی متجاوز سفائندن مرکب مکمل بر
عثمانلی دونماسی ایله مارسیلیا لیماننده لنکر انداز شوکت اولدیغی
زمان فرانسز قپودانلری بو جهانك اك مشهور بحریه‌لیسـنی
مراسم بحریه اوزره سلاملادیلر؛ فرانسز سفائننك دیرکلرندن
حضرت مریم نامنه اولان مقدس سنجاق ماینه ایدیلوب یرینه
آل رنکلی ونجم وهلال ایله مزین عثمانلی سنجاغی قالدیرلدی؛
چونکه اوزمان متفق دونمالر بریرده اولدقلری مدتجه هانکی
دولتـك امیرالی عمومی قوماندانلغی حائز ویاخود قدم وشهرته

مالك ایسه آنك سنجاغنی چكمك برقاعدهٔ مخصوصه ایدی.
بوتون آوروپا ایسه فرانسزلرك توركلرله اولان اتحادینه صوك درجه قیزمشلر ایدی. بارباروس خیرالدین فرانسه‌یه كلیر ایكن ایتالیا قیيسنده (رجیو) قلعه‌سنی تخریب وغارتله قوماندانننك قیزینی اسیر ایتمش» (تیبر) نهری آچیغنده كورونوب رومانك اسكله‌سی اولان(جیوه‌ته‌وكیا) اهالیسنی مستغرق خوف ودهشت ایله‌مشدی. تموز افرنجیده (١٥٤٣) لیون كورفزینه‌مواصلتنده فرانسه قدرغه‌لرینك قوماندانی اولان دوق (دنكیه‌ن فرانسوا ده‌بوریون) پاشایه اك عالی ومحتشم بررسم قبول عرض ایتدی.

بونكله برابر بارباروسه پك آز صوكره جاننی صیقه‌جق حالاته تصادف ایله‌دی . برنجی فرانسوا ایمپراطورك قوای عظیمه‌سنه قارشی آچیق و قطعی حركاتدن احتراز ایله‌مكده ایدی . حالبوكه: بارباروس ایچون بو عطالت اك جان صیقیجی احوالدن معدوددی . نهایت : فرانسوا بیك ترددله نهایت (نیس) شهرینك بومباردمانني امر ایتدی. بارباروس همان دمیر آله‌رق ایتالیانك قاپیسی اولان بوموقعه دوغرولدی ؛ یانندهكی فرانسز دونماسی اوقدر فنا تجهیز ایدلمش وانتظامی اوقدر مختل ایدی كه: بارباروس فرانسزلری بوخصوصده شدیداً تكدیره مجبور اولمش وبراز صوكره فرانسزلرك باروتلرینك بیتدیكنی كورنجه :

— نه كوزل عسكرلر، ديمشدی، كميلرينی شراب فيچيلری ايله دولديره‌رق باروت واريللرينی كيری‌ده براقشلر !

(نيس) بومبـاردمان ايديلوب ضبط اولندقدن صوكره عودت ايدلمش وعثمانلی دونماسی ايچون تولون ليمانی قيشـلاق تعيين اولنمشدی .

اوروپالی مورخ ديركه :

«ايشته‌اوراده غران سينيورك (يعنی عثمانلی پادشاهی) معظم دونماسی ياتيوردی؛ وفرانسه‌نك بواك لطيف يالیسنه دهانه‌قدر مدت تحكم . تملك ايده‌جكنی كيم بيـلير ايدی ؟ كوكرته‌لرده وقصاره‌لرده صارقلی‌توركلر راحتجه‌دولاشير ايكن سفينه‌لرينك كوركلرنده بيكلرجه‌خرستيان اسراسی درزنجير ايكارلردی!..»

باربروس علی‌الدوام، صالح وسـنان رئيس قومانداسـنده كوندرديكی فيلولرله اسـپانيا سـواحلنی ياقوب ييقديغی حالده غريبدركه: كرك فرانسواده وكرك خصمی شارلكن‌ده بربرينه مشابه ايكی ظن باطل حاصل اولمش ايدی . شـارلكن آميرالی اولان اندريا دوريانك ناموس عسكريسـندن شـبهه ايديور، باربروس غرب صولرنده اولديغی حالده آنك اوزرينـه هجوم ايتمه‌مه‌سنه برمعنا ويره‌مه‌يوردی. ديكر جهتدن فرانسوا اوزمان اسيراولان طورغودی باربروسه‌نك جنوه‌يی تهديدايله قورتار- ديغنه پك ايناـنمايور، آره‌لرنده بر دوسـتلق تكون ايله‌مش

اولماسندن وبارباروسه‌نك شارلكنه متمایل بولنماسندن چكینیوردی؛ حالبوكه: بوشبهه‌لرك، ظنیاتك قطعیاً حقیقته مقارن اوله‌مایه‌جغی بوایكی طرف آره‌سنده آخرتده بیله ائتلاف حصوله كله‌میه‌جكی كون كبی آشكار اولمق لازم كلیردی. سبب اصلی ایسه دونمانمزك مصارفنه فرانسه مالیه‌سنك تحمل ایده‌مه‌مكه باشلاماسندن وایمپراطوره قطعی وحصمانه برپولتیقه‌یی حسن اداره اقتدارینك فرانسزلرده مفقودیتندن عبارتدی .

نهایت بارباروس درسعادته متوجهاً حركت ایتدی. فرانسه حكومتی دونمانك تكرار استانبوله كیرنجه‌یه قدر لزوم كوستردیكی مصارفی ویرمش؛ اللرنده‌كی درتیوز اسلام قدرغه اسیرینی قورتاروب پاشایه تقدیم ایله‌مشدی؛ بوندن باشقه كرك پادشاه نامنه، كرك كندیسنه برچوق مجوهرات ایله كرانقیمت هدیه‌لر ویرلمشدی .

آوروپالی مورخ دیر، كه :

«الحاصل قورصان، تام برقورصان یجیمنده، اموال وغنائم ایله یوكلی اوله‌رق فرانسه‌دن آیرلدی. درسعادته كلنجه‌یه قدر ایسه ایتالیا ساحلی باشدن باشه تخریب وغارت ایدیلوب قدرغه‌لر صوایله برابر دمیریرلرینه كلدیلر ...»

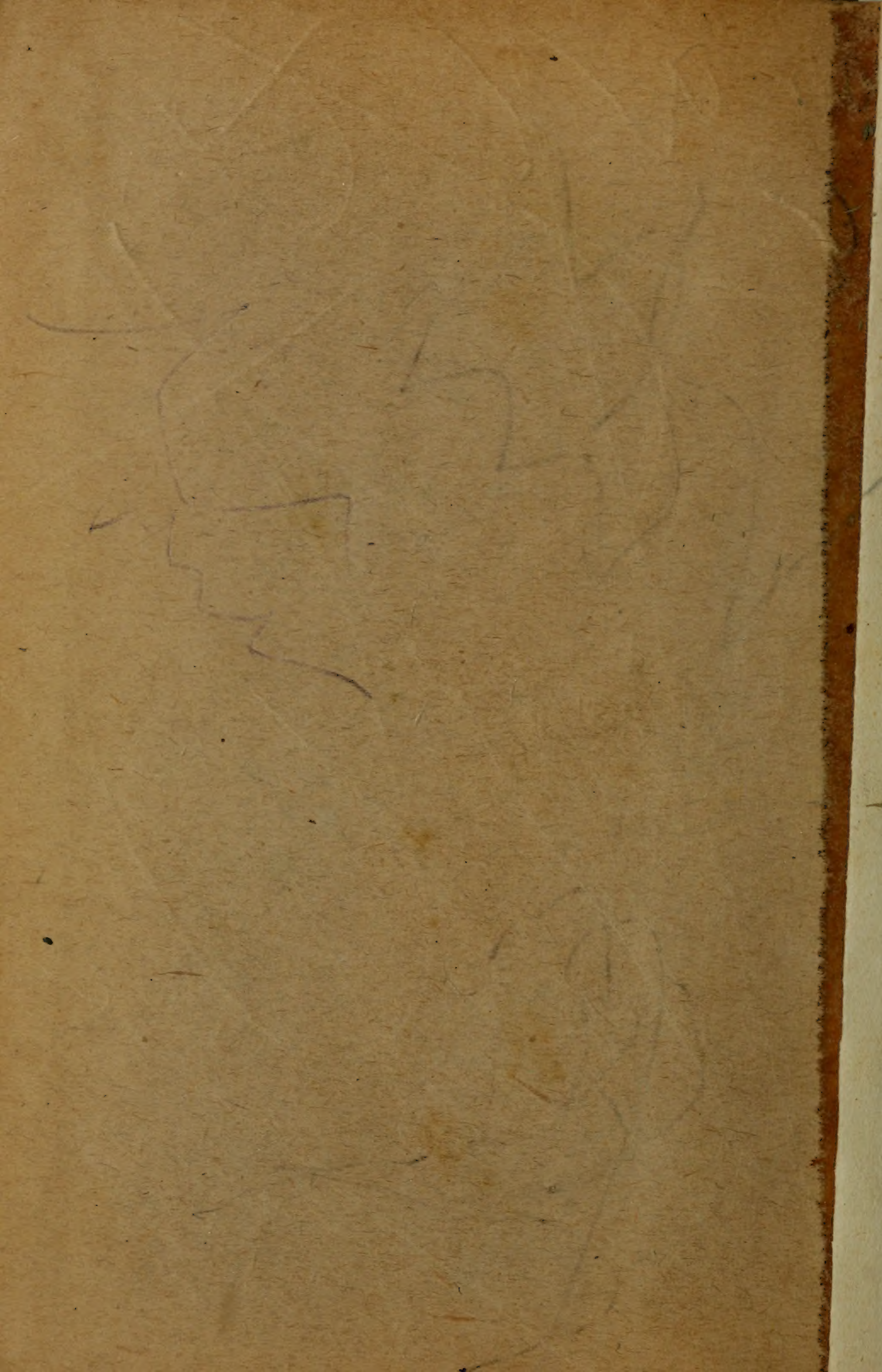
بارباروس خیرالدین فرانسه‌دن عودتندن اوچ سنه صوكره سكسان یاشنی متجاوز شانلی براختیار، محتشم عثمانلی ایمپراطور-

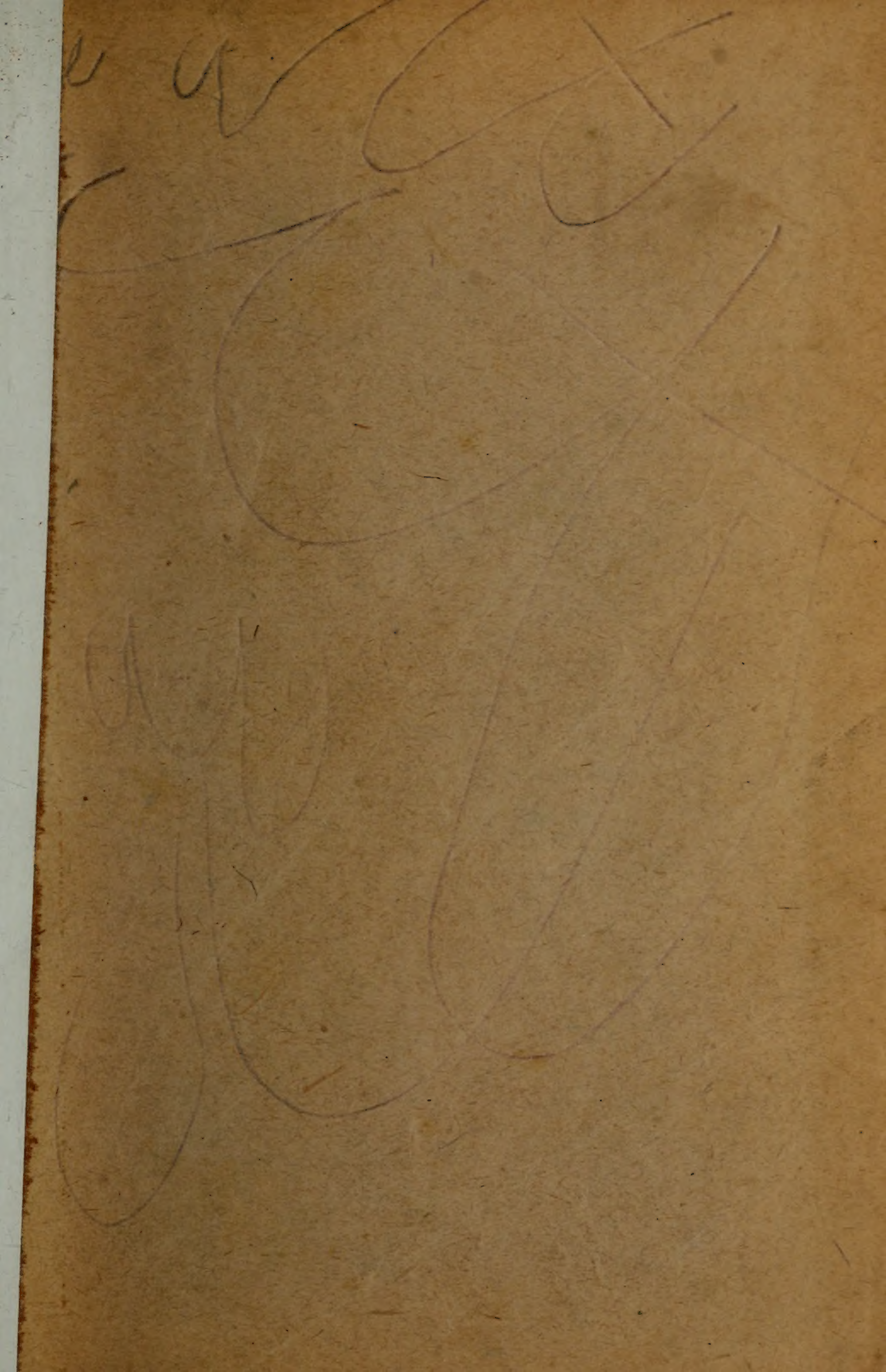
لغتك اك محتشم قپودان پاشاسی و جهانك اك جسور و ماهر کمیجیسی شرفیله رحمت رحمانه استغراق ایتدی (مات رئیس البحر) تاریخ وفاتیدر (سنهٔ هجریه ۹٥۳ سنهٔ میلادیه ١٥٤٦ تموز).

مشار الیه ایچون بوراده محرر عاجزك بیان محاکمه ایده بیلمك حدی دکلدر. اجراآتی آینهٔ اقتداری، معکس عظمتپناه حمیتیدر.

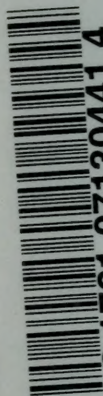
۱۳۲٦ اغستوس ۱۰ کوزتپه

صوك

3 1761 07130441 4